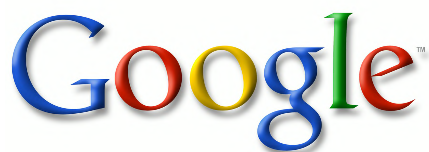

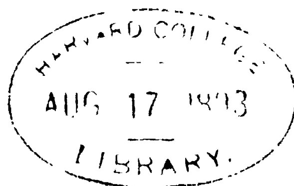
Baggesen og Oehlenschläger.

Literaturhistorisk Studie

af

Kr. Arentzen.

Kjøbenhavn.
Otto B. Wroblewskys Forlag.
G. S. Wibes Bogtrykkeri.
1874.

HARVARD COLLEGE
AUG 17 1893
LIBRARY

IV.

1813—1815.

Skeggjöld, skálmöld,
skildir 'ru klofnir.
(Øxetid, Sværdtid,
Skjolde kløves)

Völuspá.

Les résumés, les narrations concises peuvent convenir à l'histoire d'une époque éloignée, sur laquelle le temps a déjà amené des appréciations jusqu'à un certain point définitives; c'est tout autrement, qu'il faut raconter les événements contemporains ou presque contemporains, que les partis considèrent encore sous des aspects si divers. Le lecteur, qui cherche non pas une satisfaction donnée à ses passions et à ses préjugés, mais une instruction solide et sérieuse, a droit d'exiger qu'au lieu d'un résumé, qui est toujours en réalité un jugement, porté par l'historien, on lui présente toutes les informations, tous les matériaux nécessaires pour le mettre en état de se former lui-même une opinion.

Histoire de la restauration par M. Louis de Viel-Castel,
I, 1860, préface, III—IV.

1.

I Vinteren 1813—14 holdt Baggesen anonymt i det af Vennen J. K. Høst udgivne Ugeblad »Dannora« skarpt Øie med Skuepladsen. »Da Baggesen« (siger Overskou) »i Sommeren 1813 kom tilbage til Kjøbenhavn og fra Saisonens Begyndelse blev en flittig Theaterbesøger, forbausedes han over, hvor stærkt Bajadseriet havde grebet om sig paa Skuepladsen, siden han sidst saae den. I September sad han under Forestillingen af »De to Brødre« *) i Parkettet ved Siden af Schwarz og betragtede med stigende Uvillie en Scene, hvori den tidligere som Hans Blok ypperlige Knudsen spillede meget plat og endog drøit haandgribeligt med Madame Rongsted. Pludselig udbrød han oprørt til Schwarz: »Fy for en Ulykke, hvor den geile Skarntyde breder sig! Der maa luges! Der maa luges! Ellers kvæler den os rent det Par kydske Lilier, vi har tilbage!« Det er muligt, at han i dette Øieblik undfangede Ideen: at virke dertil ved den Theaterkritik, som han fra December begyndte i Høst's »Dannora«. I Førstningen fremkom den anonymt; men Sprog og Tanker gjorde strax utvivlsomt, at den kun kunde være af Baggesen. Dog var det ikke blot ved det Eiendommelige deri, at den hævede sig høit over det Almindelige«.**)

*) Et Drama af Kotzebue (se Overskou: »Den danske Skueplads«, III, 745).

**) »Den danske Skueplads«, IV, 360.

Den 19de December lod Baggesen i »Dannora« anonymt trykke en større Anmeldelse af Oehlenschlägers første Tragedie »Hakon Jarl«, som kaldes »vort bedste nationale Sørgespil, vor danske Scenes skjønneste Prydelse, Forfatterens Mesterstykke, dette, trods alle Smaafeil, æsthetisk store Sørgespil«. Der fremhæves »den ægte Shakespearske Tone« mellem Thorer Klake og Grib, »hvori Dolken ordenlig synes som en tredie Person«; og Scenen med den lille Erling kaldes »mageløs«. Der bemærkes dog, »at Stykket, med al sin Fortræffelighed, har tilfælles med alle moderne Dramer i den Shakespearske Smag, eller om man vil: i den gothiske Stil — at Grundtegningen, saa at sige, ikke letteligen tillader en fuldstændig Harmoni i Udførelsen, da Blandingen af det Komiske og det Tragiske allerede ligger i de sammenstillede Karakterer. I »Hakon Jarl« er imidlertid mindre af dette Gøtzvonberlichingeri*) end i vor danske Shakespears øvrige Dramer«. Scenen paa Strandbredden med Korsets Plantning dadles: »Krigshelten forretter her i egenligste Forstand Kirketjenesten i den yderst overflødige Biskops Paasyn og holder mindre en Opmuntringstale til sine Kæmper end en Taksigelses-Prædiken til de Amen syngende Munke«. Der paastaaes, at Digterens »svage Side er Karakterernes Vedligeholden«. Om Scenen i den underjordiske Klippehvælving hedder det, at her er »besynderlige Bommerter«, og at »Digteren har gjort det næsten umuligt for Skuespilleren at frembringe mindste Illusion, da Søvnen modsiges af, hvad han lægger den Sovende i Munden. At denne svarer ordenlig paa, hvad Karker siger, strider aldeles imod alt Begreb om Tankegang i Drømme — og hans sidste Opfordring: »Ha, skynd Dig, skynd Dig, Karker, før jeg vaagner!« synes

*) I en Anmærkning hævdes, »at den Blanding, der tales om, ikke saa egenlig er gammel engelsk som ny tydsk«.

ordenlig at parodiere Somnambulismen. Det erindrer uvilkaarligen om det bekjendte Udraab af Drengen, som man om Aftenen, da han alt var gaaet i Seng, bragte Budskab om hans Moders pludselige Død: »Himmel og Jord, hvor vil jeg blive bedrøvet i Morgen, naar jeg vaagner!« Der ankes ogsaa over »Hakons ilde anbragte kritiske Reflexion over sin Tids Skjalde«. Anmeldelsen ender: »Hvad der var allerønskeligst, er uden Tvivl, at Forfatteren ved tilkommende Opførelser vilde lade Stykket ende med Hakons Død eller i det Høieste med Olafs Udraabelse til Konge og lade Parentationsakten, hvori Thora holder Ligtalen, aldeles udeblive, da samme virkelig, saa at sige, slaaer Vand paa den Ild, Handlingens Gang didindtil Lyn paa Lyn har forøget, og som trods alle enkelte Dulminger, naar det spilles saa godt som det kunde og burde spilles, vilde efterlade i Tilskuernes Bryst en uudslukkelig Beundring af dette Mesterstykkes sande tragiske Herlighed« *).

Denne Anmeldelse er nærmest kun en Kritik over Skuepladsens delvis mislykkede Opførelse af Dramaet »i et Øieblik, da alle Gemytter vare mer end nogensinde maaske stemte til Indtrykket af en nordisk Tragedie« **); og saavel den varme Hyldest af Digterværket som de enkelte dadlende Bemærkninger — hvilke sidste forresten ingenlunde i Et og Alt kunne godkjendes — forekomme blot leilighedsvis i Forbigaaende.

Den 23de Januar næste Aar — efterat Danmark ved Freden med Sverrig i Kiel havde maattet afstaae Norge,

*) Theaterdirektionen havde i sin Tid ligeledes ønsket Thoras Monolog ved Hakons Kiste udeladt (se Oehlenschlägers »Erindringer«, II, 36—37, og Overskou: »Den danske Skueplads«, IV, 134).

**) Dagen før den af Baggesen anmeldte Opførelse af »Hakon Jarl« sluttedes Krigen med en smuk Vaabendaad, idet vor Hær kastede Fjenden tilbage over Eideren og indtog Sehested med Storm.

medens de Allierede trængte ind i Frankrig — optoges i »Dannora« Digtet »Offerstenen« af Baggesen:

»Forfærdelsernes Nat omhyller Jorden,
hvert Havets Lys er slukt, og mørk er Himlen vorden,
rundt Livet bæver under Dødens Fod,
mens — Toppen vildt omhvirvlt af Skyens Torden —
det stammedjærvste Træ, den gamle Bøg i Norden,
flakt, vakler, rystet i sin Rod.
Alt rokkes, falder, styrter i det Fjerne,
trindtom nedsynker Alt i Grus.
Trods utaalmodig Kraft i Hjertefolkets Kjærne —
der slog de gamle Slag igjen saa gjerne —
mod Krampeslag i Kæmpen Ymers Hjerne,
mod Himlens Rasen, mod den blinde Skjebnes Rus
kan intet Mod og ingen Troskab værne.

Men, Surtur! ras, storm, ryst og styrt og knus —
Dig trodser, lig vor Pols urokkelige Stjerne,
i Templet, Nordens Aand engang har bygt,
eet Alter, paa hvis Sten vi offre trygt,
for Ragnarokur uden Frygt.
Fra dette stiger en treenig Flamme,
uslukt af alle Tidens Stormes Brus,
høit gjennem Hvælvingens og alle Pillers Grus,
og det er Enheds Lyst i Brødres skilte Stamme
og Nordens Had til Syd, det evige, det samme,
og Gothers Kjærlighed til Nordens Kongehus.« *)

---

*) I »Søndagen«, Nr. 3, den 20nde Februar, tryktes dette Digt paany med et Par smaa Forandringer (»Nordens Had til Syd« ombyttedes saaledes med »Nordens Grundmagnet«). I »Maskeradeballet i Danmark 1808, et Syn,« af Grundtvig, lød det ligeledes om »Had til Sydens lumske Gift« (Side 10).

I Slutningen af Januar udstedte Baggesen en Subskriptionsplan paa »Søndagen«, et Ugeblad, hvori det hedder: »Under denne Titel indbyder Forfatteren af »Labyrinten« og »Gjengangeren« til en lille ugenlig Underholdning i Vers og Prosa, bestemt til blot og bar literarisk Tidsfordriv, uden mindste Indblanding af statistisk Nyt eller politisk Gammelt. Den herskende Høkeraand, som nuomstunder despotisk regerer Jorden og mer eller mindre aabenbarer sig i alle smaa og store Verdenshandeler, har tvunget ogsaa ham, meget imod hans Villie, endelig aldeles at opgive Planen til en fuldstændig Udgave af hans samtlige Værker og, for at undgaae en offentlig Tryk-Bankerot, fra nu af at falbyde sit Oplag af Sort paa Hvidt i smaa Partier. Intet Under, at ogsaa han paa en Tid, da Europas ældste Stater og Fædrenelandets gamle Jordegodse parcelleres, da alle Kroner blive Skillemynt, alle Tønder Guld cirkulerende Sedler, og alle Folianter, Kvarter og Oktaver Flyveblade — trods hans sidste Anmeldelse*) har maattet udstykke sin lille Bondegaard paa Sydsiden af det danske Parnas. I Umuligheden af anderledes at kunne fortsætte Bestridelsen af de ham paaliggende literariske Skatter og Afgifter har han forvandlet den Smule Guldsand, han havde liggende paa Kistebunden, til Bladguld, tjenende, som saa, vel ikke længer til Ringe paa Musernes Fingre eller til Strenge paa Kunstens Harper, men idetmindste til at forgylde Pebernødder i Gratiernes Julestue og — Piller i Smagens Officin. Saa liden og hans prosaiske og poetiske Eiendom var, er den dog ved denne periodiske Finantsoperation bleven til en betydelig Strøbank,

*) I sit Indlæg i den literære Jødefeide 1813: »Om Jøderne« havde Baggesen anmeldt Udgivelsen af flere »aldeles nye, til Trykken dels aldeles færdige, dels paa lidet nær fuldendte Bind« (se dette Værks tredie Afdeling, Side 268 og 269).

Adspredelses-Fond og Flyve-Masse, der ikke lader ham befrygte nogensinde herefter at standse med Betalingen af sin Gjæld til Publikum, saalænge han lever, og den i Literaturen gængse Skillemynt og Navneværdi blive ved at gjælde« *).

Den 6te Februar udkom Nummer 1 af dette Ugeblad. Det aabnedes med et versificeret »Sendebrev fra de tre Gratier til Udgiveren«. Rimbrevet begynder:

»Du, som Apollo nægtede maaske
paa Daniens Parnas det ærefulde Sæde,
som efter Vessels Død vi undte Dig med Glæde,
og som endnu vi stedse ledigt se;
Du, som han afslog ganske vist den Ære
det Tvilling-Spir, Skjaldungen Evald bar,
(hvis Norge Hakons Digter arvet har)
endogsaa blot som Medregent at bære;
Du, for hvis Alvor, blandet med lidt Skjemt,
i Sang, man fordum af og til gad høre,

*) Johannes Boye taler i Forerindringen til tredie Del af »Statens Ven«, som udkom 1814, ligesaa mismodigt som Baggesen om »den almindelige Klage over Danmarks nærværende Literatur«, i hvilken Anledning det hedder: »Intet Skrift, siger man, sælges og derfor heller ikke trykkes uden det, der angaaer Forlystelser og, kommer det høiere, da Pengevæsen, Jøder og Børsen, fornemmeligt om Piecerne ere stærkt krydrede med Personligheder. — — — De Stænder blandt os, der have mest Evne til at kjøbe, mest Tid til at læse Bøger og (idetmindste kan det fordres) ere tillige saaledes opdragne, at de kan anvende ledige Timer paa Betragtning og Læsning, de ere just de, der kjøbe Bøger mindst, læse Bøger mindst og anvende Sjælens Gaver mindst til at betragte Andet end det, der angaaer timelig Næring og Bjering. Maa vi da ikke, naar Overskuet gaaer videre, udbryde i samme Bøn (dog med større Grund) som Geistligheden ved Reformationen: Herre, bliv hos os, thi det lakker ad Aften!«

vor fædrelandske Nutids Smag og Øre,
til Runekvæder vant, er rent forstemt;
hvem derfor og, af os alene gjemt,
i det Valhalla, som dem lidt beruser
(imellem os!), de norske, danske Muser
for lang Tid siden alt har glemt;
Du, hvem dog ingen Haan og ingen giftig Pille,
selv ingen bagfra-Myrden af dit Navn
(endskjøndt vi leve selv i Kjøbenhavn)
ved vor Beskyttelse kan skille;
Du, som saa ofte fik os til at le,
som tidt fik vore Taarer til at trille,
hvis Sang Enhver af os nu voxne Tre
alt nynnede, da hun var ganske lille;
hvis Spøgelse, da sidst Du gik igjen,
der indjøg en naturlig Skræk i Mange,
(skjøndt vi for Spøgelser er vel saa bange
som den og den),
mens alle Dagens store Helte gyste,
os tre smaa Piger dog aldeles ikke kyste,
men ordenlig fik til at løbe hen
i Søndermarken og den næste Have,
hvor man lod Smagen kort tilforn begrave,
som om vi selv en Smule gik igjen;
o Du — hvad skal vi kalde Dig? — vi ville
saa gjerne mellem store Navne dit
i vores eget Sprog udmærke lidt
og uden dog at krænke Nogen sit —
o Du — ja, det gaaer an! — o Du, vor Lille!

Modtag i dette Brev, vi Søstre har med Il
tilskrevet Dig ved Hjælp af tre smaabitte Fjedre,
som i en Snup, fordi vi havde ingen bedre,

vi trak i Flugten ud af Amors Pil,
modtag, i Mønstret for din egen Stil,
den Hilsen, som vi alle vide
blandt alle Hilsener Du bedst kan lide:
vort Smil.«

Hvor gjør ikke denne lette, fine, aand- og kunstfulde poetiske Leg godt under de nedtyngende Tidsforhold, den Oehlenschlägerske Dalen, den Grundtvigske Buldren, den Ingemannske Klynken! Det er som et overgivent Satyrspil ovenpaa en Tragedie, lunefuldt frigjørende, stort i al sin Lidenhed. Gratiernes Lille er kommen tilbage fra sin Udlændighed til Vederkvægelse for Alle, der endnu kunne glæde sig ved hans forunderlige Barnesind, med Latter, der nemt afløses af Taarer, og Taarer, der nemt afløses af Latter, ofte baade leende og grædende paa een Gang, omskifteligt som Foraaret med sin Regn og sit Solskin, fortryllende og flygtigt som det. Hvor sirlige og smidige ere ikke alle hans Bevægelser, hvor vugger han sig ikke med uendeligt Velbehag gratiøst i Sprogets gyngende Rhythmer, hvor tumler han ikke overgivent med Tanker og Ord i raskt Boldspil, saa man kan have sin Nød med at følge de lynsnare Slag! Hakon Jarls Digter har, idetmindste tildels, taget Arv efter Evald; selv Vessels Sæde paa vort Parnas negtede Apollo maaske Gratiernes Digter. Nutiden med Øret fuldt af Oehlenschläger-Grundtvigske »Runekvæder« har ikke den fordums Sands for hans »Alvor, blandet med lidt Skjemt«; de fædrelandske Muser have skrevet ham i Glemmebogen »i det Valhalla, som dem lidt beruser«. Men Gratierne svigte ikke deres Sanger. Selv hans Gjengangerfærd kyste dem ikke, men fik dem til at løbe hen i Søndermarken og »den næste Have, hvor man lod Smagen kort tilforn begrave« — som om de Tre selv gik en Smule igjen. Med

Fjedre af Amors Pil skrive de Rimbrevet, hvori de tilsmile ham deres Hilsen, i »Mønstret af hans egen Stil«.

Rimbrevet vedbliver:

»Vi har til Dig en lille Bøn. Paa Hjertet
os ligger noget meget Svært,
som har os længe desto mere smertet,
da Modersmaalet er os alle tre saa kjært
som i dets rene, friske Kjærne værdt —
ja, Baggesen, saa kjært som Haab og Minde,
som Kjærlighed, af begge nært,
som Taagens Flugt for Morgen-Vestenvinde,
som friske Liliers og Violers Duft,
som Duggens Taarer, der paa Rosenblade rinde,
som Lærkens Dirren i den morgenrøde Luft,
som Ynde, Vid og Dyd og Dannemarks Fyrstinde.

Vi har til Dig en lille Bøn, som sagt,
(er Du den gamle, sikkert en Befaling!)
paa hvis Opfyldelse, der taaler ei Forhaling,
os Søstre ligger megen Magt.
Altsaa i Sprogets elskte Navn til Sagen!
Det er i Aandskulturens Nomarki
den Livprovinds, vor Dyrkning blomstrer i,
der ikke kan bestaae ved blot Tiltakketagen!

Og vores Modgangsskaal i Dannemark er fuld;
og skjøndt vi hade Klynken, Graad og Klagen,
vi tidt har ønsket os dybt under sorten Muld.«

— — — — —

Forfølgelser af Smagen, af Kunsten og af Sproget, en Plagen, hvortil man aldrig saae og aldrig hørte Magen, betager

»os Huldguldinder alt vort Huld.
Vi hverken kunne eller ville,
trods den nu halv om halv forkyndte Fred,
udholde det at blive her, Du Lille!
hvis den Forfølgelse skal vare længer ved.

Sig, vil Du, kan Du, tør Du os berede
et nok saa lille, sikkert Tilflugtssted,
et Hul, en Krog, en Vraa, som Hytten ved et Led,
kun ren og net og pæn — og varm af Kjærlighed,
hvori vi Smaa, mod hvem de alle er saa butte,
os kunde putte,
hvori vi Søstre sammen kunde boe,
saalænge Vintren varer, lidt i Ro,
hvori vi Gratier, som ingen Modens Muse
vil længer huse
(maaske ei heller kan), dog kunde faae lidt Ly
og trives halv om halv, som smaa Violer
i Solens første, tarvelige Straaler,
om ikke faae vort hele Huld paany.

Du eier dog endnu vel inden Muren
af skandinaviske Literaturen
(det er at sige denne Hovedstads)
saa megen, bedre sagt: saa liden Plads,
som der behøves til et Søndagsgilde
for de To, Tre, der gjerne til os kom,
og til en lille Springenom,
ifald vi os lidt lystig gjøre vilde?

— — — — —

O, Holberg, Evald, Vessel! i hvis Rus
var Saligheders Hop og Flugt til Himles Himle,
o, saae paa Sokkens og Kothurnens Grus

i Herrens, i Apollos eget Hus
Jert Øie denne lave Sus og Dus
af alle søgne Dages Træskovrimle!
I se den ei. Men Du har set den, Du!
og ser den dagligen den Dag i Dag endnu.
O, tag af Væggen ned og stem din muntre Lire
og syng mod Dagens Roes en ugenlig Satire.«

Rimbrevet, hvori der — ligesom i »Gjengangeren« — heftigt polemiseres mod »Rosifleng« ɔ: Rahbek*), der dengang redigerede Bladet »Dagen«, ender:

»O, laan os Hus — vi bede Dig —
hver Hviledag, hvorpaa bestandig ilte
til Jorden ned lidt Himmerig
fra den Tid, selv derpaa Naturens Herre hvilte!
O, laan os Gulv, o, laan os Tag
hver, alle Børn især saa kjære, Søndagaften,
hvorpaa man gjerne glemmer i lidt Mag
hver Ugens søgne Hverdagssag;
hvorpaa man glemme kan i nogen Leg
hver Dydens Pris, som faldt, hver Lastens Kurs, som steg;
hvorpaa man glemme vil i ædel Spas
alt fjaset Alvor og alvorligt Fjas,
hvorpaa man glemme bør i Poesi
det flaue Prosaliv, man lever i;
hvorpaa, mens hist et Smil og her et Kys
hver Modgangs-Storm og Torden byder: Tys!

---

*) J. P. Mynster siger: »Ikke ringe Del i at fordærve Tidens Smag havde Rahbeks Lovprisninger, thi han var uudtømmelig i at anbefale maadelige eller endog slette Arbeider« (»Meddelelser om mit Levnet«, Side 58).

man drukner al sin Sorg i Druesaften
og er som En, der aldrig havde havt 'en,*)
og bliver, hopsasa, Du gamle, gode Ven!
— hvad der er bedst — et lille Barn igjen.
Flet os med Smule Kunsten, Dig blev givet,
heroppe, langt fra Sumpen og fra Sivet,
af Modersmaalets Eviggrønt
et Søndags-Tempel ei, men blot en Søndags-Hytte,
hvor der er kun lidt rent og pænt og kjønt
og ei for megen Stads, der os kun lidt kan nytte! —
det norske Hus, Du veed, er alt for mørkebrunt
og kan os spæde Tre mod Kulden ei beskytte**) —
indret det, om Du kan, lidt hyggeligt og lunt,
saa ville vi paa næste Søndag flytte.

End Eet! Vi komme, som vi staae og gaae,
medbringende den Smule, vi har paa —
for Resten Intet. Da vi dog maa hvile
hver Søndagnat, saa maa (nu vil Du smile!)
saa maa vi bede Dig se til
os med en Seng — en Himmel-, om Du vil —
og Omhæng, Tæppe, Lin og Underdyne,
lidt understrøet med Blomster, at forsyne —
kun ei med Vinterblomster***) eller Sne.
Een Seng er mer end nok til alle Tre;

*) De sidste Ord ere, med lidt Forandring, tagne af Vessels versificerede Raad i »Aftenposten« mod Kighosten (se Levins Udgave af Vessel, Side 263).

**) Naturligvis (ligesom ovenfor Versene om »Søndermarken og den næste Have, hvor man lod Smagen begrave«) Hentydning til Hakon Jarls Forfatter.

***) I Slutningen af 1813 havde N. T. Bruun, der alt i den literære Jødefeide var bleven angrebet af Baggesen — se dette Værks tredie Afdeling, Side 269 — udgivet »Vinterblomster, Nytaarsgave for begge Kjøn« (se »Dannora«, 1813, 29nde December).

kun maa Du se at skaffe til den ene
tre Knipling-bræmte, tynde, fine, rene,
ny, lette, lunefulde Pudevaar —
det Øvrige skal vi nok sørge for.

Hist og her i Kjøbenhavn.

Aglaia. Thalia. Eufrosyne.«

Det er altsaa »i Sprogets elskte Navn«, Gratierne rette Opfordringen til deres Digter: Sproget — sige de — »er i Aandskulturens Nomarki den Livprovinds, vor Dyrkning blomstrer i«. Ligeoverfor Oehlenschlägers begyndte geniale Sjuskeri samt Grundtvigs storstilede og Ingemanns mattere Formløshed — for ikke at tale om dii minorum gentium — kunde der være god Grund til en saadan Opfordring.

Efter dette poetiske Sendebrev fra Gratierne følger en Artikel, hvori det blandt Andet hedder: »For omtrent fjorten Dage siden faldt det mig ind at gjøre en af mine literariske Bekjendtere, der siden Bombardementet har lagt det an paa en fuldstændig Samling af nye Danica, et Besøg. Jeg fandt ham siddende mellem en Mængde Bind og Blade, som han havde meget travlt med at ordne efter et vist Princip, som jeg siden kom efter var hverken mer eller mindre end Naturens eget eller i strengere Forstand: dens Nødtørfts. Foreløbigen havde han imidlertid fordelt alle Værkerne, smaa og store, i Rader efter blot kronologisk Orden og opstilt en Maaneds Række efter den anden langsmed Væggene i Bunker. Den sidste Maaneds laa endnu udslagen paa Gulvet og fyldte det næsten aldeles, saa at man med eet Blik, saa at sige, kunde overse den hele tolvte Del af Aarets Literatur, omtrent som man i en mindre Firkant overser et oplagt Kortspil. Det første Indtryk, dette flade Syn gjorde paa min Sandselighed, var i egenligste Forstand graat; thi det forekom mig, som om hele den nyeste danske

Literatur tabte sig dels i det Nutidens-Bruunske, dels i det dagligdagse Rahbekske, og som om Kløverknægt var det eneste Herreblad i Spillet — en særdeles flau malerisk Anskuelse.« Bogsamlingen, Digteren færdes i, er fra 1807, altsaa fra det Aar, da han under sit forrige Ophold i Fødelandet sidst for Alvor viede vor Literatur sin Opmærksomhed. Hele den nyeste synes ham at gaae op i N. T. Bruun og Rahbek, og kun Oehlenschläger — thi ham menes der aabenbart med »Kløverknægt«, der forekom Betragteren som »det eneste Herreblad i Spillet« — er af virkelig Betydning.

2.

I næste Nummer af »Søndagen« lod Baggesen trykke Rimbrevet »Til de tre Gratier«, som Svar paa de Himmelskes Sendebrev:

»Udrust mig, Du, som jeg har end tilbage —
trods alle Livets andre Glæders Savn —
i din af mig ukrænkte Moders Favn:
Erindring af min Barndoms første Dage!
udrust mig med det lyse Skjold,
som, Engle-holdt, Uskyldigheden dækker,
naar de smaa Hænder den mod Himlen strækker,
befalende sig Gud i Vold;
udrust mig med det blide, rosenrøde,
duftmilde, friske, linde, tornefri,
kun Barne-Paradiset egne, søde,
forunderlige, svundne Trylleri,
hvorom kun de, som Uskyld krænkte, klage:
Det er for evig med de første Dage
forbi!
Og Du, som, før min Tankes Flugt blev fri,

før Hjertet vidste, hvad det var at synde,
sin første Bøn, sin første Poesi,
sin første Kjærlighed min Andagt stammed i,
Du, Himmelske med Uskylds Melodi,
omfavn mig, Modersmaal! i al din Ynde.
Gjenkling mig, som paa Skjødet Du mig klang,
hvor salig jeg omkap med Engle sang,
alt nynnende, som henrykt i Guds Rige,
hvad Hjertet følte, Fantasien saae,
men hvad endnu jeg ikke kunde sige —
og hvad endnu jeg ikke kan forstaae:
Det Høie, Dybe, Himmel-Underlige,
som i din Kingos Julepsalme laa.
Omsus mig med de Nordlys-lette Vinger,
hvorpaa Du, lige høit og tonefuldt,
men mere hjerteligt og mere huldt
end dine Søstre, Dig mod Himlen svinger.
O, fyld mig med din Aand, Du danske, Du,
som var, før Danmark var, som er, som bliver,
naar Hjemmet taber nok en Stavn endnu,
og Folket selv sit Navn som Folk opgiver —
Du, som da lever end, dets Aand, med hellig Klang
for andre Herthas Hytter, andre Throner
i dine store Sønners Heltetoner
og i din lilles kjælne Hyrdesang,
tryl mig idag med al din Velklangs Sødme
og lær mig, letberuset af den Kraft,
Du gjemmer i din Honnings milde Saft,
lig Amor, naar i Uskylds første Rødme
han dypper Spidsen af sin Pil,
med Sittren, som i salig Fare,
og dog med Elskovs egen Il
ei rent uværdig at besvare

de danske Huldgudinders Smil.
Men I, hvorefter al min Stammen leder,
men I, velsignte selv især,
hvis Trillingguddom jeg tilbeder,
omsvæver mig fra hist og her
i Tryllekredsen mer og mere nær!
Hvad er, hvad kan jeg uden Eder?

Med ingen Fryd paa denne Jord
(især paa dens luslidte Side,
og mindst her i vort kolde Nord,
hvor Faa sig rigtig fryde gide)
kan lignes den navnløse Lyst,
den Salighed, hvormed jeg trykte
til mine Læber, til mit Bryst
det Brev, som — aabnet, læst og kyst
saa sittrende, saa tidt, saa tyst —
mig egenlig af Fryd forrykte
saa rent, at, hvis jeg aldrig før
var Digter, blev jeg det, I Hulde —
af Glæde sviml, af Vellyst ør,
af Saligheder fuld tilfulde —
ved, glemt og lille som jeg er,
at faae det hvide Baand af Jer . . .
Hvad siger jeg? . . . det blaa! det blaa! Hver Strimmel
af Eders Baand er danneblaa;
thi danske Pigers Øine, Nordens Himmel
og Glemmigikkens Blomst er saa.
Ja, hulde Gratier! ser mine Taarer trille —
ja, Digter føler jeg mig nu.
Ser mig min sidste Sorg med Et at stille!
Ser mig med Himlen i min Sæbeboble spille!

Jeg er saa ganske, Søde! hvad I ville —
jeg er et lille Barn endnu!
O, kalder mig bestandig Eders Lille!
Til denne Hæder stod just al min Hu.
Stor eller lille — den, Jer aldrig svigter,
stor eller lille — hver en ædel Digter,
I huldt beskytte, sidder uden Gru
paa Toppen af det Bjerg, hvor Helte svimle,
og er, som født dertil, i Himles Himle
med høie Guder Du og Du.

Ja, hulde, søde Smaa, jeg vil berede
Jer Uskylds Overgivenhed
midt i den store Byes stedmoderlige Keede,
saa godt jeg kan, et lille Tilflugtssted.
Ja, jeg vil bygge Jer et Tempel ei, men krandse
den Hytte, jeg Jer alt har bygt;
og i den lille Sal derinde skal vi dandse,
trods Vintrens Sne derude, trygt —
og, oplyst, i en Hulning dybt i Grunden
skal Dannersprogets Støtte staae,
med friske Blomster hver en Helligdag omvunden,
med Holbergs, Evalds, Vessels Navne paa —
men foran Støtten skal, af tre Gestalter
som baaret, hver min Elskte lig,
af snehvidt Marmor hæve sig det Alter,
hvortil I kaldte mig,
hvorpaa med Myrrha-Drys jeg festligen vil nære
den Ild, der, mildt oplysende vor Lyst,
skal lue ren, Urania til Ære,
som Flammen i mit Bryst —
og jeg vil stille mig for Altret hen og messe
for mine søde Smaa:

hvordan Naturen er, naar den er i sit Esse,
og hvordan Troen kan, trods Kirkens Presse,
og Kunsten, trods Naturens selv, bestaae —
og stundom skal jeg i en hellig Tale,
naar vi har spøget længe nok og leet,
som hurtig Bladet vendende Profet,
trods Udbys Vender-om*), andægtig Eder male
vort korte Livs evindelige Hale —
(dog mindre sort og mindre ud i Et) —
hvorledes, for Exempel, Evigheden
kan altid anbefales, ubeset,
dem, som i Tidens Kortenspil herneden
blev Beet,
da just, naar det er Vinter, det, som kommer
og forestaaer,
er, tidlig eller sildig, Vaar og Sommer,
ihvor det gaaer —
og vise skal jeg paa den Livets Scene,
Hr. Ingemann har malt saa ful,
at det er ei saa sort, som Mange mene,
at der er og lidt Grønt. — — — — —
— — — — — — — — — —
Særdeles vil jeg Et og Andet sige
ved denne høitidsfulde Leilighed
om Veien, som man end kan gaae til Himmerige
med nogenlunde Sikkerhed —
hvordan, blandt Andet, og vi skulle dysse
vor Kummer, til vi komme der,
og elske, lege, skjemte, synge, kysse,
saalænge vi er her.

*) »Udbys Vender-om« sigter naturligvis til Grundtvig (der fra 1811—1813 var personel Kapellan hos Faderen i Udby ved Vordingborg) og hans stadige Omvendelsesprædiken.

Ja, jeg vil tage, naar I vinke, ned af Væggen
den Luth, som taus saa længe hang,
og under Favntag, Kys og Kjæledæggen
hver Søndagaften synge Jer en Sang;
og hvis med hulde Blik I til mig smile,
lidt styrkende mit Mod,
jeg sværger høit ved Amors gyldne Pile,
skal Sangen blive god.
Hver Søsterlilie til dens Klang skal dandse
sig varm og rosenrød —
og ikke mig, men Støtten skal I krandse,
hver Gang min Sang er sød;
thi hvad er jeg? Iblandt Anakreoner
den mindste! Dog
fra mine kyste Læbers Bæven toner,
som Vestvind-Susen gjennem Skovens Kroner,
henhvirvlet af sig selv, det danske Sprog.
Det synger — ikke jeg, som lader ene
mig gjennemklinge hel
af hvert et Englepust, som blev dets rene,
halvaabne, runde Mund tildel.
Som, for Exempel, her, idet jeg skriver
de danske Huldgudinder til —
hvis Stilen Sang og Brevet Vise bliver,
det Modersmaalet er, som Værket driver,
og Pennen dandser, som det vil.
Selv Intet, tør jeg derfor ogsaa vove,
som Altrets Præst,
min Hyttes himmelske Besøg at love
den ønskte Fest.
Alt hvad jeg har af Herlighed i Livet,
I hulde Tre!
blev mig i denne lille Hytte givet,

som her I se —
dens Indgang nemlig. Kommer ind at skue,
hvor Alting staaer
som blæst derinde! Ser den rene Lue,
hvis spidse Tunge høit mod Altrets Bue,
som brændte selv deri mit Hjerte, slaaer!
— — — — — — — — —

Baggesen.«

Gjennem alle Livets Sorger, gjennem alle Forvildelser har Baggesen reddet Barnet. Det græder og smiler i hans Harpe, som Asløg i Heimers. Modersmaalet — der paa »Nordlys-lette Vinger« hæver sig mod Himlen »lige høit og tonefuldt, men mere hjerteligt og huldt« end dets Søstre — klinger i al sin Ynde fra hans Læber, »henhvirvlet af sig selv«; Udlændigheden har ikke formaaet Noget over det. Nu (som ved den forrige Hjemkomst 1806, da »Gjengangeren« o. s. v. udkom) lader han sig »gjennemklinge hel af hvert et Englepust, som blev dets rene, halvaabne, runde Mund tildel«. Marly-Skærsilden med sin Sygdom, Næringssorg og øvrige Kval er, som den aldrig havde været til; Barne-Paradiset ved Hjemmets Belt og Sund med dets Bølge-Vuggesange luller Hjertet til Ro, og det drømmer atter sine første, bedste Drømme. Hvor lifligt overraskende slaaer ikke den danske Aand med sin »Velklangs Sødme« pludselig den imøde, som med menneskelig Medfølelse har fulgt Digteren til Udlandet og set ham gjennem lange, tunge Aar lide og vaande sig der! Al mismodig Grublen, al filosofisk Fantaseren er nu glemt, han bliver atter Digter: fra hans af Musen »kyste Læbers Bæven« toner det danske Sprog, saa »Stilen bliver Sang og Brevet Vise, og Pennen dandser«, tilsmilet af Huldgudinderne. Som ved et Trylleslag er den forunderlige Proteus bleven en Anden eller rettere sagt: den Gamle.

»Ser mig med Et min sidste Sorg at stille!
Ser mig med Himlen i min Sæbeboble spille!«

Han bereder Gratiernes Trillingguddom — Hladejarlens norske Hus er »altfor mørkebrunt« og kan ikke beskytte de spæde Tre mod Kulden — »midt i den store Byes stedmoderlige Keede«, et lille Tilflugtssted, hvor Alt ikke skal være saa ensformigt og sort som hos den sælsomme »Vender-om« N. F. S. Grundtvig eller hos den fra Virkeligheden umandigt flygtende Ingemann, der maler Livets Scene, som dog ikke er uden Haabets Grønt, »saa ful«. Pigernes Jens vil »under Favntag, Kys og Kjæledæggen« paa den, for alle Børn især, saa kjære Søndagaften, da »man glemmer i lidt Mag hver Ugens søgne Hverdagssag«, gribe Luthen, »som hang saa længe taus«, og synge sin Sang, mens

»— — — Nordens mørke Melpomene,
som Natten høi, som Kampens Norne vred,
omtont af Lurer, stolt, med tunge Fjed
hver Offerfest i al sin Herlighed
nedstiger paa den blodbestænkte Scene,
som inden Kredsen af opdyngte Bautastene
den store Blotmand hende krandset har
af alle Fjær af Helas røde Haner
og alt det sorte Løv af Yduns Haves Graner,
som er, som kommer, og som var«.

I sin »Søndagshytte« vil han berede »den ønskte Fest« for Gratierne, der kalde sig

»vi Tre, som Bragur just (især naar han er fuld)
var, er og bliver aldrig ganske huld,

vi Tre, som skjælve, naar vi bare høre nyse
Sexarmen*) eller ham, der er saa stor
som tre Giganter . . . hvad han hedder . . . Thor,
vi Tre, hvem Freia selv, den skjønne Dyse,
som hun i Offerlunden staaer**),
med hendes mindste Blik kan kyse —
vi Tre, dog Børn endnu, hvordan det gaaer —
den Ældste fyldte Femten først i Aar«. .

3.

Alt det første Nummer af »Søndagen« sluttede med en »Søndags Efterretning«, der tildels berigtigede Subskriptionsplanen paa Ugebladet, idet det deri hed: »Nutiden og Døgnet ere saa langt fra at være de Kjepheste, hans gode Lune herefter vil ride paa, at han tvertimod i og med dette Søndagsskrift for bestandig har taget Afsked med dem og for Fremtiden vil lade hver Dag have sin egen Plage. Naar han imidlertid desuagtet i sin Anmeldelse har forkyndt aldrig at ville indblande nogetsomhelst statistisk Nyt eller politisk Gammelt, er dette ikke saaledes at forstaae, som om han ængstligen vilde afholde sig fra al Berørelse af statistisk Gammelt og politisk Nyt, hvilket Sidste i Grunden er det aldeles Modsatte af det Første. Anskuelser af Verden som den har været og Anskuelser af Verden som den bør være, hine i Fortiden og disse i Fremtiden, de dreie sig for Resten om Nordpolen eller Sydpolen, passe sig til hellige Betragtninger og høre til de Artikler, der passere toldfrie gjennem alle periodiske Sunde forbi alle Tanke-

*) Stærkodder (se Saxo, sjette Bog).

**) Aabenbart Hentydning til »Hakon Jarl«, hvor Scenen i første Akt jo blandt Andet er henlagt til en Offerlund, i hvilken Freias Billedstøtte bekrandses af Bergthor Smeds Datter Gudrun.

Toldsteder. Kun de søgne Anskuelser af Verden som den er vilde vanhellige vor ikke saa meget bogstavelige som aandelige Hviledag. Smaaladninger altsaa af det Forbigangne (af »Labyrinten« f. Ex.), hvorpaa der hidindtil har ligget et Embargo, som vor Medkrig mod Europas Forstyrrer*) har ophævet, turde nu imellemstunder indløbe i vor lille Søndagshavn; og Udsigten til en skjønnere Fremtid i Fremstillinger af hvad der rimeligvis kan ske og hvad der fornuftigvis og kristeligvis bør ske, idetmindste i Aandernes Rige: det Tilkommende (der altid er poetisk, saalænge det ikke er der) ville vi, med al vor til Side trædende Ærefrygt for det Nærværende, tillade os at — drømme.« Denne Ugebladets Opgiven af »blot og bar literarisk Tidsfordriv« førte paa Grund af Baggesens bittre Stemning mod »Europas Forstyrrer« strax til en Katastrofe. Han, der alt havde prøvet saa Meget, skulde gjøre en ny, uventet Erfaring og, trods sin Loyalitet, komme i Konflikt med sin patriarkalske Enevoldskonge. I et Fragment af »Labyrinten«, »Napoleons og Marie Louises Bryllupsfest«, der paabegyndtes i Nummer 3 og 4 af »Søndagen«, og hvori Politimesteren ikke havde opdaget noget Lovstridigt, fandt nemlig det danske Kancellis Præsident, Justitsminister Kaas, den fjendtlige Omtale af den franske Keiser, som blandt Andet her kaldtes »Frihedens og Fredens selvkronede Morder«, utilbørlig; og Kancelliet befalede, uagtet Danmark var i Krig med Napoleon, at forbyde Udsalget af disse Nummere og tage alle trykte Exemplarer af dem under Forsegling**); Forbud nedlagdes endvidere mod Nr. 5, forsaavidt det indeholdt en

*) Danmark maatte jo efter Freden i Kiel slutte sig til Koalitionen mod Napoleon.

**) De beslaglagte to Nummere af »Søndagen« findes i det kongelige Bibliotheks Exemplar af Ugeskriftet.

Fortsættelse af den paagjældende Artikel*). Baggesen henvendte sig nu til Frederik den sjette i en Audiens, men modtoges saa unaadigt, at han den 12te Marts indgav en Ansøgning til Kongen, hvori det hed: »I mit 50nde Aar, med svækket Helbred og en Øiensvaghed, der allerede to Gange har truet mig med Blindhed, overvældet af Ulykker, har endelig den smerteligste for mig blandt alle truffet mig, den, at have tildraget mig Deres Majestæts Unaade. Jeg har tildraget mig denne ved en i min Uskyldighed af mig begaaet Uforsigtighed. Hverken mit Hoved eller mit Hjerte drømte om at gjøre Noget, der kunde stride mod mit Fædrelands Interesse eller paa nogen Maade mishage min Konge, da jeg i de Blade, hvori jeg — for at have det daglige Brød for mig og min Familie — maa udstykke mine samtlige Værker, lod trykke et Stykke, stilet imod en fjendtlig Magt. Da mit Blad, som alle andre, ikke kunde udkomme, forinden det var erklæret tilladeligt af Deres Majestæts Politi, var jeg saa meget roligere ved dets Udgivelse, min af Omstændighederne nødtvungne Næringsvei. — — — Overalt, Deres Majestæt! fører Censur det med sig, at en Forfatter ofte begaaer en Uforsigtighed, hvor han maaske, overladt til sin egen Konduite, ikke vilde have begaaet den, da han forlod sig paa Censuren. Men ogsaa uvidende at have feilet og med den reneste Hensigt at have

*) A. S. Ørsted, der i Foraaret 1813 var bleven Deputeret i de danske Kancelli, voterede dog mod dette Forbud. Ørsted skildrer sin Stilling til Sagen i »Af mit Livs og min Tids Historie« (I, 98) efter Hukommelsen. Hans Yttringer, som »ikke vare at finde«, da han ønskede at gjennemlæse dem, opbevares forresten i Justitsministeriets Arkiv. »Det Uædle og Uanstændige, som Baggesens Adfærd ei er fri for, beskjæmmer sin Forfatter, men kan ikke gjøre ham til Gjenstand for Straffeloven« — erklærede den store Jurist i sin tidligere Husvens Sag.

fortørnet den bedste Konge smerter mig inderligen, og jeg beder Deres Majestæt om Forladelse derfor, som om jeg havde begaaet en Brøde. — — — Deres Majestæt gav mig i Unaade Tilladelse til at indstille min Sag for Domstolene. Men, endskjøndt jeg veed mig inderlig uskyldig og selv i Formen uden mindste Forseelse mod Deres Majestæts Love og Forordninger, kunde det dog kun i den yderste Fortvivlelse falde mig ind at indflye til nogen anden Domstol end Deres Majestæts eget Hjertes, naar det engang er mig tilladt at indflye til dette. — — Mit Livs Bestræbelser have ikke været at bestaae for Retten — thi det bør den usleste Undersaat kunne — men at bestaae med Ære for Deres Majestæt og fortjene de Velgjerninger, jeg har nydt af min Fyrste. Straf mig altsaa, allernaadigste Konge! med enhver Straf, som min Forseelse kan fortjene, kun ikke med Deres Majestæts Unaade, som jeg hverken kan eller vil overleve. Landsforvisning vilde jeg i den Tilstand og de Omstændigheder, hvori jeg nu med min Familie befinder mig, ikke kunne overleve. En Tilbagereise til Kiel, Deres Majestæt! vilde for mig i dette Øieblik være en Landsforvisning; og selv en Dødsdom vilde være mig mindre frygtelig end denne. Jeg forlod Kiel med Deres Majestæts Tilladelse, fordi jeg der ikke engang kunde bestride Husly og simpel Næring med Reduktionen af min Pension og Gage, og fordi jeg troede i Virkeligheden at afbetale min Gjæld til Fædrelandet selv bedre her end der, hvor en dansk Skolemester, en dansk Lektor og danske Læsebøger ere blevne en meget større Fornødenhed end en dansk Professor, der først, naar Elementerne ere bibragte, kan være til virkelig Nytte. Saa meget jeg altsaa ønskede at beholde dette Embede, der mere var at anse som en Ærespost end som en virkelig Staten og Deres Majestæt nyttig Tjeneste, saa meget jeg taber ved at komme ud af en Vei, der dog

efterhaanden vilde sikkre mig et bedre Udkomme — saa villig er jeg dog til at underkaste mig Straffen af dette Embeds Fortabelse, hvis jeg dermed tør haabe at have forsonet min Konge.« Denne overspændte Ansøgning vedføiedes følgende uadækvate Contentum: »Justitsraad Baggesen, Professor i det danske Sprog ved Universitetet i Kiel, ansøger allerunderdanigst om, at Straffen for den af ham begangne Forseelse allernaadigst maa formildes til Afsættelse fra hans Embede med Beholdning af hans hidtil nydte Pension og Gage som Vartpenge«.

I Anledning af Baggesens overvættes Misfornøielse med sin Situation i »det tydske Tomi« — for at bruge Digterens Ord i Rimbrevet til Olufsen 1812*) — fortjener det at fremhæves, at J. L. Heiberg i det næste Decennium ikke trivedes bedre som Lektor i Dansk i Kiel. I et Brev fra 1825 erklærer han, at han »maatte have mer end en Engels Taalmodighed for at holde dette Liv ud«. Han tænkte dengang endog, med H. C. Ørsteds Bifald, paa at emigrere til Preussen og udbrød mismodig: »Hvad hjælper det mig til at skrive paa Dansk?«**) I sine »Erindringer« taler Oehlenschläger om, at han, hvis han ikke var bleven Professor, »maaske var gaaet tilbage til Tydskland og lidt efter lidt bleven en Tydsker, ligesom Steffens«***). Rahbek havde tidligere tænkt paa at vende sit Fædreland Ryggen og akklimatisere sig i Tydskland†). I Belysning af disse Paralleler bliver Baggesens Hjemløshed unægtelig mindre odiøs. Selv N. F. S. Grundtvig udbryder i et Brev 1812: »Underlig synes Døren opladt for mig til ogsaa i Tydsland at forkynde Herrens Ord, og ved første Leilighed agter jeg

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 228.
**) Se »Breve fra og til J. L. Heiberg«, Side 86—93 samt 95.
***) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 98.
†) Se dette Værks første Afdeling, Side 57.

at øve mig i at skrive dets Sprog, som ved Guds Bistand ei vil falde vanskeligt« *).

Reaktionen i Europa, hvori Baggesen — som alt tidligere paapeget**) — participerede, kundgjør sig forresten slaaende i Skildringen af »Napoleons og Marie Louises Bryllupsfest«, hvor det blandt Andet hedder: »Den franske Revolution har gjort os nu Levende Historien om Roms yderste Fordærvelse trolig; men hvad vil gjøre Efterverdenen engang den franske Revolution og Europas yderste Fornedrelse trolig? Jeg haaber: Intet, og at vor Nutids virkelige Begivenheder om tusinde Aar ville blive holdte for Fabler.«

Dagen efter sin Ansøgnings Indgivelse til Justitsminister Kaas udgav Baggesen »Skuddagen, Nr. 0.«, hvori fandtes:

Raad, som jeg, desværre! ikke har fulgt.

Vil Han, som Dagens Mand og Digter, kjære Svoger!
paa begges Bane gjøre store Spring,
gjør Buk paa Buk, gjør Fjas, gjør ingen Ting,
men følg den Nutids Kaas, hvis Dynd sig kroger
igjennem Forgemakker og Prologer
i Døgnets Bugter og i Dagens Sving!«

Dette første Nummer af »Skuddagen« endte med det paa K. L. Rahbek myntede Epigram »Det falske Krigsrygte«:

»Imellem Rosiflengius og mig
er — hedder det i hele Byen — Krig.
Det veed jeg Intet af; medmindre saa man kalder
hvert Forhold mellem En, som slaaer, og En, som falder.«

---

*) Se »Fædrelandet«, 1872, 27nde December, Feuilletonen.
**) Se dette Værks tredie Afdeling, f. Ex. Side 241 o. s. v.

Før Baggesen udgav det første Nummer af »Skuddagen«, havde han begyndt »Lille Søndagaften, et Tilblad til Søndagen«, hvis første Nummer udkom den 5te Marts. Opførelsen af Balthasar Bangs et Par Aar iforveien trykte »Uglspil eller Fastelavnsmandag«, Lystspil i 5 Akter, bragte ham til her at lade Gratierne i et Digt anmelde deres Flugt*), og til at udstede et Krigsmanifest mod den herskende Aand, hvori det hedder: »Vi anklage denne Aand og Tilhængere i Kraft af den Pligt, der paaligger enhver Kunstens Dyrker at gjøre Sit til, hvad han troer Sædelighedens Tarv; og vi forkynde den fra nu af i dette Tilblad til Søndagen aabenbar Krig paa Grund af den Ret, enhver Borger i Literaturen, endog den ringeste, har: af al aandelig Magt at modsætte sig og med alle ham af Muserne betroede Vaaben at bestride Sprogets, Smagens og Anstændighedens Fjender — paa den overjordiske Mark, der i fri Luft svæver høit over alle Personlighedens Enemærker. Vi vide med Vished, at vor Stemme ved denne Leilighed er Tolk for alle ædle Dannemænds og Dannekvinders Følelser; og at Alle ville forene sig med os for at kalde de flygtende Gratier tilbage. Men vi vide og, at vi med denne aandelige Krigserklæring udsætte os for maaske mer end satyriske og for Intet mindre end smagfulde Angreb. Lad møde, hvad der vil! For den himmelske Fane, hvortil vi have svoret, er det sødt at seire, selv paa vor Personligheds jordiske Ruiner. Thi seire ville vi tilsidst i denne Kamp; derfor indestaaer os den i Dannemark, trods alle en Tid lang herskende Jeandefranskelser, Johnbulligheder og Janhaglerier, uforgængelige Dannished, hvis og Trofæen først vil plantes paa vor Grav.« Danmarks usalige Krig var endt, men Baggesen

*) »Balthasar Bangs Selvbiografi« ender med Opførelsen af hans »Uglspil« 1814.

mente med J. L. Heiberg (i hans smukke Digt »Vaaren og Freden«):

»— Har vi Fred, kun i krigerske Leire
bør vi den feire« *).

Vor æsthetiske Janus aabnede sit Tempel, Kampen begyndte. Selv paa sin Personligheds jordiske Ruiner, selv om Trofæen først skulde plantes paa hans Grav, fandt han Seiren sød under den himmelske Fane, hvortil han havde svoret: »e dolce naufragar in questo mare!«**) I Strid med Statsmagten, tilkaster han paa samme Tid den dominerende Æsthetik Feidehandsken. Han vilde nu bruge »den søde Kniv«, som han i Kiel havde truet med,

»for denne Mode, som den tamme Sti
hos os herhjemme gjerne gad indføre,
og af hvis vilde tydske Svineri
mig mangt et Grynt paa Dansk kom alt for Øre —
for denne, siger jeg, og sammes ny Fabrik
af yderlig gemene Penneposer
(bestemte til en Polemik,
ved hvilken vilde blues selv Matroser
med bare Klak og lutter Klik
paa Fiskerkjællingers og Gadedrenges Skik)
at gjøre dog lidt Afbræk — — — —«

som det hedder i Rimbrevet »Min Gjenganger-Spøg eller den søde Kniv«***). Alt i det andet Nummer af »Lille Søndagaften« den 19de Marts fulgte Krigen umiddelbart ovenpaa Krigserklæringen. Den aabnedes med »Pindsvinet, en allegorisk Fortælling« paa Vers, som begynder:

---

*) J. L. Heibergs poetiske Skrifter, VIII, 1862, Side 288.
**) O, det er sødt paa dette Hav at strande (Leopardi).
***) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 273—277.

»Den bedste Verden i al Ære,
der var, der er endnu, og der skal være
blandt sammes Ilds og Lufts og Jords og Havs
utallige Fuldkommenheder
(om man tør sige saa) paa sine Steder
en Hoben Snavs,
endogsaa paa de højeste blandt alle:
Parnasset og Olymp, Slotsbakken og Valhalle —
hvis ei paa deres Top, som er gemenlig tom,
saa nedenom.
Naturen er, som Mange mene,
saa lidt som Kunsten ganske i det Rene;
den har ei blot en For, men og en Bag*),
hvorpaa Beviser nok leverer os hver Dag —
ja, godt og vel, om netop Dagen
den Dag i Dag os viser mer end Bagen.
Dog, naar man dette Snavs lidt nøiere beser,
er det vel en Fuldkommenhed kun mer
(med Hensyn nemlig paa Forskjellighed af Smag'ne),
da der er Kreaturer, som bekjent,
i Alnaturens femte Element,
der efter Snavs er ordenligen snagne,
og, hvis man Buffon skal og Lacépède**) troe,
er disse Væsners Navn endogsaa Legio,
saavel paa sex og fire som paa to.
I Spidsen af dem alle, sammentagne,
hvis raa Natur, som sagt, er ikke fin,
og hvis Opdragelse lidt falder i det Grove
paa Landet ikke blot, men selv til Hove,
staae de for Resten priselige Svin,

*) »A priori og a posteriori«, hedder det i en Anmærkning.
**) Lacépède fortsatte blandt Andet Buffons store Naturhistorie.

der har den lille Feil — Enhver har sin —
i Fold, i Gaard, paa Mark, paa Gade
sig i den næste, bedste Pøl at bade,
og er der ingen, hver en Vei, de roder i,
at gjøre til en Svinesti.«

Digteren giver sig saa »med Hensyn paa vor Nutids Gang« til at synge »for dem, som boe rundt om Parnasset her i Landet,« om en So:

»En usædvanlig pæn og ærekrillen So
sad Enke efter salig Hr. Gemalen,
en Galt af Adel*), i uskiftet Bo,
ved Foden af Parnas i Dalen
med ni ret vakkre Glutter, hver en Gris,
og overlagde med sig selv, hvorlunde
hun disse kjære Børn — paa Mnemosynes Vis,
hvis velopdragne Døttres Pris
var vidt og bredt i alle Munde —
til alskens Artighed opdrage kunde.
»Endskjøndt hun boer deroppe« (sagde hun)
»og jeg hernede, vil jeg ikke,
hun mig i denne Punkt skal stikke.
Vel sandt, at mine Døttre grynte kun,
mens hendes synge til Apollos Lire;
men mine have sundt Naturgeni
trods hendes, ere Møer, ere ni,
for Feiltrin og for Fald saa meget mere fri,
da de til Hestekilden**) gaae paa Fire.

---

*) »Han nedstammede i lige Linie fra det berømte Erymanthiske Vildsvin, Herkules havde dræbt« — hedder det i en Anmærkning. Ligesom Baggesen ovenfor kolliderer med Planterigets Naturhistorie ved at give Graner Løv, saaledes her med Dyrerigets ved at forvexle Galt med Orne.

**) Hippokrene — fremstaaet ved Pegasus' Hovslag.

Hvis blot jeg kunde vænne dem fra Søl
i den fordømte nære Pøl,
der lokker dem til noget Andet
end Kildevandet
hver Dag!
Hvis jeg dem bare kunde give Smag
paa Renlighed og faae dem til at hade
det ække Dynd, hvorved de er saa glade!«

Fortællingen vedbliver saa:

»En Asagalt, som længe gjorde Cour
til denne græske So, stod just paa Lur
og hørte hvert et Ord af hendes Tale.
»Jeg vil den ømme Moder« — sagde han —
»husvale.
Mig falder Noget ind. Hvis det gaaer an,
saa vil hun sikkert mig belønne;
hvis ei, saa paa min Iver altid skjønne.
Velan!
En Frier maa, saa godt han kan,
se til at gjøre sine Hoser grønne!«

Min Vildgalt lader, som han Intet havde hørt
og træder ind i Svinestuen,
hvor Alt var net og pænt og rent og tørt
og pynteligt som selve Fruen.
»Madam!« udbryder han, »jeg kommer for at frie
paa ni firbenede Geniers Vegne
(jeg taler ei om mine egne)
til alle deres haabefulde Ni.
Saasnart Konfirmationen er forbi,
og de har staaet deres Prøve
i al den Artighed, hvori
man ser dem dagligen sig øve —

hver fin og pæn og skær og net
og kort, som deres Moder, uden Plet —
vil salig Hr. Sehrimners*) Sønner vise,
hvor høit de agte velopdragne Grise.
De ere nemlig ogsaa ni,
for alle sorte Pletter fri,
som Nordens ædle, vilde Svin bør være.
Hovmester hos dem, har jeg her den Ære
et nifoldt Ægteskab som saa
imellem begge Kuld at foreslaae,
der mer end noget Andet vilde knytte
det meget ønskelige Baand
imellem Nordens Kraft og Sydens Aand
til Jordomrodningens uendelige Nytte.
Paa Medgift ses der ei, hver Asagalt
ta'er Sin foruden mindste Pjalt.
Det Eneste, hvorpaa man ser, som sagt, derneden,
er Renligheden.«

Den ædle Moder vidste knap for Fryd
og Græmmelse til Svar paa denne Tale
at bringe frem den mindste Lyd.
Jeg og mig ei vil plage med at male
den Tvivl, det Haab, den Ærgrelse, den Lyst,
der stred i hendes moderlige Bryst,
især da Døttrene hun saae sig liste
bagud til Boltrepladsen — den bevidste.
Vor Frier saae det og — og glædte sig derved.
»Jeg gjætter alt, Madam!« udbrød han i en Tone,
der kunde selv med Grynten En forsone

*) »Stammefaderen til de nordiske Vildsvin«, hedder det i en Anmærkning.

(hvormed forsoner ikke Kjærlighed?),
»jeg gjætter alt den hemmelige Smerte,
som trykker Deres stolte Moderhjerte:
jeg kjender Pølen tæt herved;
de søde Glutter aldrig mer er glade,
end naar de kunne sig i samme bade;
og hvis den Lyst bestandig varer ved —
God Nat, hvad ingen andre Møer
saa høilig nødig har som unge Søer,
den dyrebare Renlighed!
Jeg læser klart, Madam! i Deres Blikke:
Foreningen for Resten staaer Dem an.« —
»»Min Herre!«« sukked hun, »»jeg nægter ikke,
jeg gav, jeg veed ei hvad, derfor.«« — »Velan!«
udbrød han med Begeistring, »De er Enke.
Vil De mig Deres Klov og Hjerte skjænke,
skal Intet fra min Side blive spart
for at faae Giftermaalet kant og klart.
Jeg har en Ven, et Pindsvin, sandt at sige,
men, trods sin slemt omtalte Spydighed,
uskyldig som en lille Pige,
der i Hovmesterindes Sted
skal lære Deres Døttre Renlighed.
Han er i dette Fag aldeles uden Lige,
lidt skarp, forstaaer sig selv; men det vil Intet sige —
det gjælder Redningen af Dalens Musers Rige!« —
»»Og«« (sukked Soen høit) »»mit Livs Lyksalighed!««

Man snart blev enig om Udførelsen af Planen
til Snavsudryddelsen af slemme Vanen
og, hvis den lykkedes, om Asagaltens Løn,
der havde sukked alt et Aar, som sagt, i Løn.

Kort at fortælle, gamle Pyntekonen,
de Ni kun brød sig lidet om,
fik Afsked, og skarpskjægede Personen,
det frygtelige Pindsvin, kom.

Forandring allesteds og allenstund fornøier.
I Førstningen de Smaa ham kun pudserlig fandt;
med allehaande Skjemt og Løier,
han efterhaanden deres Hjerter vandt:
de strøg med Klovene de smukke Penneposer
(saa kaldte de hans struppede Frisur)
og fandt hans Gryntен sød og gjorde Gloser
imellem over hans Figur.

Men denne Glæde vared ikke længe.
En Dag, da paa den gamle Vei
til Kilden han tillod dem ei
sig gjennem Aabningen at trænge
paa venstre Haand, de tænkte: »Han vel maa,
naar endelig vi vil, os lade gaae;
En kan mod Ni dog ikke staae,
ham skal vi snart af Aabningen bortskyde,
den Pennepose-Dør er let at gjennembryde!« —
»Frisk! Løber alle« (lo den Ældste) »til som Een
paa sex og tredive mod fire Ben!«
og de løb til, mens han stod ganske stille,
høit gryntende: »Ta'er Jer i Agt!
De Penneposer er ei med at spille,
hvis I vil denne Vei, som sagt!«
Det standsede dem ei. Men aldrig saae man Mage
til de forunderlige Spring,
hvormed de alle foer tilbage
for Penneposernes i Næse, Mund og Hage

dybt af dem selv indrendte Sting.
Der blev, som man kan tænke sig, en Grynten!
Men nok — til Pølen kom man ei,
man gik med Graad den rette Vei
til Kilden under høire Pynten.

Saa gik det alle Dage. Hvert Forsøg
med Magt, med List, i Alvor og i Spøg,
de ni smaa Frøkener anstilte
for sig at nærme den saa kjære Pøl,
slog feil — og alle Møier vare spildte.

Men, o Natur, o Lyst til Søl!
hvad kan beseire Dig hos Møer,
der engang ere fødte Søer,
hvis Moder engang er en So?
De ni smaa Grise — skulde man det troe? —
lidt efter lidt sig vante til at taale
de ved hver Leilighed gjentagne Sting
af Penneposernes i Vrede reiste Naale
som Rosentorne-Stik, som ingen Ting.
De kjælne Tryner hærdedes, som Snuden
paa Æselet, paa Hesten og paa Studen;
og, som de voxte til, jo tiere dem stak
det ædle Pindsvin — sig til liden Tak —,
jo mer dem Kinden, Næsen, Munden sprak:
jo haardere naturligvis blev Huden.
Tilsidst, trods alle Stød og Stik,
saa snildt han ogsaa vidste sig at vende,
de Bugt med deres skarpe Tugter fik —
engang de rendte ham aldeles overende;
og alle Ni
sprang over ham, som laa deri,

tværs gjennem Aabningen til Pølen,
hvor der paany nu blev en Boltren og en Sølen,
saa slem,
at, da de endelig kom hjem,
selv deres Moder mer ei kjendte dem.«

Allegorien i denne versificerede satiriske Fortælling er ikke vanskelig at forstaae. Strax i Begyndelsen, hvor der siges, at en Hoben Snavs findes selv paa de høieste Steder, og Slotsbakken og Valhal stilles sammen med Parnasset og Olymp, føres Tanken hen til Frederiksberg og dets Fostersøn, vor store nordiske Digter. Han er naturligvis Asagalten, Vildgalten, som gjør Cour til Soen, Enken efter den adelige Galt, det berømte græske Vildsvins Ætling, og som arrangerer en Forbindelse mellem Nordens ædle vilde Svin, salig Sehrimners Sønner, hvis Hovmester han er, og Soens vakkre Grise-Glutter med deres sunde Naturgeni, for at knytte Baandet mellem Nordens Kraft og Sydens Aand, som han anser for meget ønskeligt. I Oehlenschlägers første nye Arbeide efter Hjemkomsten fra den store Udenlandsreise, »Digtninger«, 1811, havde han jo i Begyndelsesdigtet »Sigrid« sunget:

»Idunna maa det Herlige forbinde,
af ingen Tid og ingen Tone hemt;
og giver Norden bedste Stof til Toner,
saa tones atter bedst bag Laurens Kroner.
— — — — — —
Tillad da Skjalden venligt her at slynge
om Nordens Gravhøi Sydens Blomsterklynge.«

Og i »Digterens Hjem« sammesteds havde han hævdet, at »hans Fødeland er mellem Syd og Nord«.*). Baggesen

*) Se dette Værks tredie Afdeling Side 101, 102 og 104.

selv er Vennen, det ædle Pindsvin, der, trods sin slemt omtalte Spydighed, er uskyldig som en lille Pige, Grisenes skarpe Tugter til Renlighed — et Fag, hvori han er uden Lige.

Det burleske, farceagtige Element, hvori denne Satire med synligt Velbehag bevæger sig, har til alle Tider været yndet af Humoren. Selv Shakespeares Hamlet gjør Narrestreger; og det Maskerademæssige fremtræder i Aristofanes' Skyer, Hvepser, Frøer, Fugle som i Baggesens Pindsvin*).

4.

Foruden i sine egne Organer vedblev Baggesen at skrive i J. K. Høst's »Dannora« og anonymt der at holde streng Justits paa Skuepladsen — »havde Repertoiret været glimrende i afvigte Saison« (siger Overskou om Vinteren 1813—14), »saa blev det desto maadeligere i denne«**). Dagen efter, at Baggesen i »Lille Søndagaften« havde taget fat paa »Asagalten», begyndte han i »Dannora« en større Anmeldelse af Opførelsen af »Correggio«, som ikke uden Spydighed kaldes »dette næsten alt for æsthetiske Sørgespil«. Han kan dog »ikke modstaae Lysten til strax at give sin Følelse Luft ved at skildre Indtrykket af det Hele, det behageligste i mange Henseender, der er bleven gjort idetmindste paa hans Fantasi, saalænge han har besøgt den danske Skueplads. Ikke som om han jo derpaa havde set opført ligesaa skjønne Stykker som dette, selv endnu skjønnere, endog af samme Forfatter; men aldrig saae han et saa helligt Kunstværk afbryde pludselig en lang Række af vanhellige Haandarbeider og Haandlangerier. Saaledes vil den første Foraarsdag, vi alle med saa megen Længsel ser

*) Se F. T. Vischer's Aesthetik, I, 457.
**) Den danske Skueplads«, IV, 332.

imøde, i Aar synes os den yndigste, vi har oplevet, og efter en saa lang og utaalelig Vinter forvandle Frederiksberg til et fuldkomment Eden. Saaledes vil den næste almindelige Fred, Europa med saa megen Utaalmodighed ser imøde, forekomme dem, hvis Evne til at føle Glæde har overlevet Krigen og dens Følger, Mage til den, der udbredte sig over Jorden ved Kristi Fødsel. Post nubila Phøbus! udbrød Anmelderen for sig selv allerede ved at se »Correggio« paa de Hjørner, der i saa lang Tid havde mere skrækket end lokket ham med deres Plakater; og da han i Skuespilhuset, hvor han for ikke længe siden havde set alleslags franske Petroneller og nederlandske Magdeloner, saae den italienske Madonna selv, saa hellig jomfruelig som Madame Heger fremstilte hende, kunde han knap bare sig for overlydt at udraabe:

Jam redit et virgo, redeunt Saturnia regna,
jam nova progenies coelo dimittitur alto*).

Skuepladsen forekom ham nu saa aldeles ulig en tydsk Fjællebod, et fransk Ambigu-comique og et kjøbenhavnsk Casperl-Theater, som den bør være som den kongelige danske Skueplads — og ikke blot Scenen, men Logerne, Parkettet, Parterret, Galleriet selv syntes ham som ved et pludseligt Trylleri, der i Begyndelsen neppe lod ham fuldelig troe sine egne Øine og Ører, omskabt til et sandt Musernes Tempel. En mild, ren og liflig Vellugt gjennemduftede denne næsten i bogstavelig Forstand af Hollænderies sjunkne Stalde**)

*) Virgils Bucol: IV, 6 og 7.

**) Hentydning til »Hollænderne«, et ved Rahbek, efter fransk og tydsk Bearbeidelse, bearbeidet Goldoni'sk Skuespil i 5 Acter, der gik over Scenen første og eneste Gang i Slutningen af 1813 og skarp dadledes af Baggesen i »Dannora«.

pludselig opstegne italienske Skole; og uagtet alle Muser just ikke vare tilstede, uagtet Gratiernes Dronning ikke var nærværende, foresvævede ham dog en Susen af himmelske Vinger, som om Søstrene, hvis Flugt den »lille Søndag-Aften« saa vemodigen begræd, kom tilbage.«

Under denne, idetmindste i det Hele og Store taget, saa varme Hilsen til Oehlenschlägers Kunstnerdrama stod

Til min Fjende paa Parnasset.

Jeg staaer i Spidsen ei af nogen Slags Gelidder;
jeg er ei Adelsmand, ei Herremand, ei Ridder;
jeg er kun svag mod Dig i alskens Digt — men mærk:
jeg svinger let de Spyd, Du knap formaaer at bære;
jeg har den gode Sag, Samvittighed og Ære;
og min forskandste Mur er intet Sprinkelværk*).

Baggesen.

Anmeldelsen af »Correggio« fortsattes saa i de to næste Nummere af »Dannora« (den 27nde og 30te Marts). »Stykket», siges der, »i og for sig selv betragtet, uden Tilbageblik paa hvad der er dybt derunder, end sige med Hensyn paa hvad der er høit derover, er langt fra at være et tragisk Mesterstykke af Hakon Jarls, Baldur hin godes og Axel og Valborgs Rang, i hvis tragiske Trias Forfatteren synes at have udtømt sin Originalitet og den ham mulige dramatiske Kunst. Vi vilde ikke tillade os Yttringer af denne Frygt, hvis Hr. Oehlenschläger ei fra denne hans Muses sceniske

---

*) En Anmærkning under Digtet citerer:
— — — Hic murus aheneus esto:
nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
(Horatii Epistolarum liber I, 1, v. 60—61.)

Vendepunkt — »Correggio« forekommer os nemlig som et stort poetisk Spørgsmaalstegn af den nordiske Aand, hvis Svar indeholdes i alle følgende Stykker — i en Række af mer og mer romantiske Frembringelser var øiensynligen nedstegen fra den klassiske Høide, han i sin nordiske Ham havde opsvunget sig paa. »Correggio« synder allerede mod den høieste Lov for Tragedien deri, at Hovedpersonen vel er en ulykkelig, men i ingen Henseende en heroisk Karakter — Ulykken, han kæmper med, en blot huslig Elendighed — og Handlingen (hvis der er nogen) uden mindste historisk Betydning, uden mindste Indgreb i eller Standsen af de store Hjul, som drive Tingenes Gang i Verden. Goethe har derfor heller ikke kaldt sin »Tasso« (vor Digters for Øie svævende Prototyp ved denne Udarbeidelse) en Tragedie, uagtet Tasso, ikke som Digter, men som en bekjendt Prindsesses bekjendte ulykkelige Elsker er en ulige større historisk Person end Maleren Allegri, der er hverken mer eller mindre paa Scenen end en brystsvag, fattig Borger, der slæber sig ihjel paa en Sæk Kobberpenge. Men ikke at tale om, at denne bedrøvelige Tildragelse, langt fra at være en Handling, er i egenligste Forstand en blot Liden — og som saadan ikke engang Følge af en Handling (thi formodenlig var Correggio født med Pinden til sin Ligkiste), ikke at tale om, at alle de øvrige handlende Personer Intet bidrage til den egenlige Knudes Opløsning — er den hele Begivenhed i Ordets egenlige Forstand komisk. Komisk, til Komedien henhørende, paa Sokker er nemlig ikke blot Livets gemene Latter, men Livets huslige Graad. »Correggio« er et borgerligt Drama; og som saadant vilde vi Intet have derimod, hvis det ikke, som saadant, hist og her oversprang dets egen Grændse. I et borgerligt Drama bør intet Underværk ske, som f. Ex. det, Magdalene-Billedet bevirker i Scenen mellem Eremiten og Røverne. Det er et

borgerligt Drama i et hidtil eneste Exemplar af sit Slags: et dramatiseret Læredigt nemlig. Den egenlige Knude deri er en theoretisk Opgave og den egenlige Handling en æsthetisk Afhandling.«

Efter den varme Indledning virke disse Bemærkninger unegtelig stærkt afkjølende. Ligesom Grundtvig, mener Baggesen, at Oehlenschläger er dalet. Medens Grundtvig imidlertid — i sit tidligere omtalte Brev til Oehlenschläger — sætter Vendepunktet umiddelbart efter »Hakon Jarl«, altsaa efter Fjernelsen fra Steffens og Romantiken*), sætter

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 121. — I et Brev fra Udby i Slutningen af April 1812 (meddelt i »Fædrelandet«, 1872, 27nde December) siger Grundtvig: »Hvor er det Nordiske i Stærkodder, ja hos Oehlenschläger? Enkelte Træk, der i hvert nyt Digt udslettes og vanhældes mere, dem ser jeg; mange finder jeg samlede i Hakon, men løb ikke Farverne sammen i Axels og Valborgs Taarer? Jo visselig, Oehlenschläger jordede sin nordiske Harpe i Olufskirken med den Gilske Slægt, han græd ved Graven, men han reiste i Correggio et prægtigt Mindesmærke og glemte sit Tab under Beskuelsen af Kunstværket. Den Bane løbe Folkefærd, den samme løbe Digterne, naar de ikke betids give sig i hans Tjeneste, der kan befæste deres Trin paa den slibrige Vei, der ellers river dem fort. Ligesom Valborg efter Døden vilde som en Skygge glædes ved Skyggebilledet af det Forsvundne, saaledes og Oehlenschläger; og det blev neppe vanskeligt i hans sidste Digtes dybeste Toner at opdage en Efterklang af hans forrige Kvad. For nærværende Tid finder jeg ikke Drift til at føre denne Undersøgelse ud som et Modstykke til Dahlmanns, men maaske engang, om Gud vil, og jeg mener, det kan gavne; forinden udvikler Alt sig vel klarere, enten saa Oehlenschläger frelses af Kristus eller gaaer længere fra ham. Stærkodder er aabenbart, med alle sine Gudenavne, slet ikke egenlig gudelig (religiøs); baade Stærkodder og Ingild ere et Slags moralske Allegorier, ligesom Faruk og dennes Aander, ligesom Gjenfærdet hist ere luftige Skygger af det Guddommelige. Naar Digteren begynder at spøge med Aander, da er han ikke langt fra at udle den høiere Aandelighed; en overfladelig Komiskhed spiller allerede synlig i disse Arbeider; Oehlenschläger

Baggesen det først ved og endnu mere efter »Correggio«, altsaa efter Oehlenschlägers Hjemkomst. Enkelte af Indvendingerne mod »Correggio« savne ikke ganske Grund. Det lader sig saaledes upaatvivlelig ikke negte, at Hovedpersonen i dette Drama er noget vel passiv samt uden al tragisk Skyld, og at f. Ex. den vilde Hedning Hakon Jarls kraftige Kampmod gjør en mere ophøiet Virkning end Maler-Martyrens lidt sentimentale uskyldige Liden. Flere Bemærkninger ere derimod aabenbart uholdbare. Ulykken, som Correggio — om hvem det med Urette siges, at han er »hverken mer eller mindre end en brystsvag, fattig Borger« — kæmper med, er saaledes ingenlunde »blot huslig Elendighed«; ligesaa lidt kan Dramaet med Føie kaldes »et dramatiseret Læredigt«; det forholder sig heller ikke saa, at »alle de øvrige handlende Personer Intet bidrage til den egenlige Knudes Opløsning«.

Efter denne Opposition vender Baggesen tilbage til sit mere anerkjendende Udgangspunkt, idet han tilføier: »Uagtet Stykket i vore Øine ikke staaer paa den Kunstens Hylde, hvorpaa Titelen sætter det; uagtet det selv paa den, hvorpaa det virkelig henhører, er langt fra at være Mønster; uagtet det har mangfoldige Smaafeil — glimrer det dog tillige ved saa mange og saa store fortryllende Skjønheder, er Farven og Tonen i det Hele dog saa yndig, at Kritiken med Fornøielse tilsmiler Forfatteren, hvad Guilio Romano siger til Correggio.

— — — — — Selv hvor Kunsten svigted,
hvor flygtigt sig Hukommelsen forvirred,

---

arbeider paa en Komedie eller har den færdig; og hvad betyder alt dette? Denne, hvor en jaloux Mand bliver drillet og narret, kommer til at svare til Freias Alter som hans sidste tragiske Digt til de forrige.«

har I ved Kraft, Fremstilling, Livlighed,
Idee, bibragt selv Eders Feil en Ynde,
som hører, troer man, dette Stykke til —

ønskende at kunne tilsmile ham denne Pris i skjønnere Vers*).« Dramaet kaldes saa »dette sande Kjærmindestykke, der forekommer os paafaldende at give det klareste Begreb om, hvad »en Krands, bundet af sjunkne Kræfters skjønne Virkning«, egenlig er« **).

Den 26nde Marts tryktes i Nr. 3 af »Lille Søndagaften« Fortsættelsen af »Pindsvinet«. De vakkre ni Grise-Glutter havde (som man vil erindre) faaet Bugt med deres skarpe Tugtemester, rendt ham overende, sprunget over ham og boltret sig i Pølen.

»Den arme Niobe blandt Søer
besvimte ved at se saa langt fra Maalet
de spæde Møer,

*) I Anledning af Oehlenschlägers Sprogform hedder det senere i Anmeldelsen: »Alle Hr. Oehlenschlägers Skuespil, siden han kom hjem fra Tydskland, ere skrevne i dette romantiske Fe-Sprog (Geniernes formodenlig), der idetmindste hverken er Gudernes eller Menneskenes«. — De ovenfor anførte Linier i tredie Akt bleve senere, forresten uden væsenlig Grund, forandrede lidt af Oehlenschläger. I Fortalen til første Bind af de samlede Tragediers anden Udgave, 1841, siger Oehlenschläger: »Nogle af de mest yndede Stykker, der digtedes paa min første Reise, trængte i den anden Udgave især til Filen, fornemmelig »Correggio«, der først var skrevet paa Tydsk, og hvoraf strax ved Hjemkomsten leveredes en temmelig flygtig Oversættelse«.

**) I sidste Akt af »Correggio« siger Maria til sin lille Søn, der beder hende om at maatte binde sig en Krands af Kjærminder:

»— — — — — Stakkels Efterslægt,
bind af de sjunkne Kræfters skjønne Virkning
Dig kun en Krands! — — — — — —«

Oehlenschläger forandrede siden dette Sted, som Baggesen havde railleret over.

imens af alle ni blev skraalet:
»O ve, hun døer, hun døer, hun døer!«
Men som de halv gik fra Forstanden,
hun vaktes pludseligen, ak!
idet hun hørte, Laagen smak,
og udenfor den Lyd: »Gemene Pak,
saa gaa til Fanden,
vælg til Dørtærskel Dig en Anden —
jeg siger Tak!«
Det var Hovmesteren, der brugte Kjævlen
for sidste Gang mod dette Svineri.
Han gav, som Pindsvin, frank og fri,
den hele giftesyge Svinesti
Døden og Djævlen
og gik sin Vei, før man ham viste Port —
som jeg i hans Sted ogsaa havde gjort.«

Man vil ikke let kunne undlade ved den her skildrede Hovmestereren at komme til at tænke paa Baggesens Gjengangerfærd under hans foregaaende Ophold i Danmark 1806 og 1807. Fortællingen vedbliver:

»Til Lykke kom min Vildgalt i det Samme.
»Jeg veed Historien!« udbrød han delikat.
»Min Anbefaling bleven er til Skamme;
men Sagen er dog ikke desperat.
Jeg forudsaae, hvad mulig kunde ramme
og havde derfor alt i nogen Tid parat
(i Kost alt tinget hos min Amme)
en anden, mindre spydig Præceptør
for Deres lidt naive Frøken Søer,
der sikkert dem vil gjenne fra den lede
Skruptudsepøl ved Bjergets Fod,
med skarpe Pigger ei, men tvertimod,

ved Hjælp af Kys og Klap og Kjærlighed og Keede.
Jeg beder om Forladelse, Madam!
min er Forseelsen, og min den hele Skam.
Pindsvinet er min Ven, jeg agter ham;
og han har virkelig med sin Methode
forhindret mangt et Vildsvin fra at rode —
men den er rigtignok for stram
for Grise, hvis Natur er tam:
de søde Glutter maa man tage med det Gode!«

Mama tilsmiler ham: »Saaledes tog man idetmindste mig!« Nu skal der anstilles en ny Prøve med en ganske anden Slags Præceptor.

»Hovmesteren, som nu kom ind i Svinesti'n,
var intet Pindsvin, men et simpelt Svin.
Den pæne Fru Mama blev ved at se ham studsig,
og Grisekoret stak i Grin;
thi dels var han paa Kroppen meget smudsig,
dels lugted han af Brændevin
(det Første kom af Roden og af Trasken,
det Sidste høist formodenlig af Masken,
han fik hos Ammen, hvor han var i Kost,
før han tiltraadte denne Post).
Men var hans Anstand ikke just at rose,
var derimod hans Væsen og Maneer
og hvad man kalder Karakter
saa meget desto mere Fod i Hose,
saa let til Takke tagende, saa from,
saa Lune-læns, saa Galde-tom,
saa, kort, (hvad hele Verden synes om)
aldeles modsat en spydagtig Pennepose
og Braaden af en Bi og Tornen af en Rose,
at snart i Gunst han hos de Spæde kom.«

Dette simple Svin, der er smudsig og lugter af Brændevin, og hvis Anstand ikke er at rose, men hvis Karakter er som Fod i Hose, from, let til Takke tagende, o. s. v. — er tydelig nok Hr. Theaterdirektør Rahbek, om hvem selv Hustruen skrev i »et muntert Smædedigt«, at han

»— Dyder besidder i Tusindvis,
men er forresten en lille Gris« — .

og om hvem Oehlenschläger siger, at der i hans Personlighed var meget Pudserligt, at han var en Cyniker, manglede Karakterfasthed o. s. v.*)

Nu gik det glat.

»Istedenfor at dadle, stikle, skose,
naar han fik Dit og Dat at se
hos de forlovede Tre Gange Tre,
han strax begyndte med Rosiner af sin Pose,
Kastanier og Sukkergodt
(forstaaer sig af Kartofler blot)
i de smaa Munde dem at putte
og sagde: »Søde Børn, I maa mig dutte!
For Alskens Tvang jeg selv er fri;
saa værer I!
saa skal det gaae som smurt med vores Svineri!
Den sande Kunstens Vei (troer mig, jeg kjender Touren!)
er ikke steil og snoer sig aldrig op
til nogen luftig eller svimmel Top —
man løber lige hen for Næsen i Naturen!«

Her, ligesom ovenfor, er Rahbek let gjenkjendelig paa de enkelte Træk, f. Ex. Dusbroderskabet: »Det var hans Vane«, — siger Oehlenschläger — »strax at drikke Dus med de

*) »Erindringer«, IV, 63—65.

Mennesker, han godt kunde lide, for at stemme dem i en vis fortrolig Tone, som han yndede, da han ikke var en Ven af mange Komplimenter« *). Rahbek sværmede ogsaa fór Naturlighed i Kunsten — ligesom vor Tids Realister.

Man kan tænke sig

«De smaa, firbenede, naive Ni
fandt allerkjærest denne Theori«.

De styrte sig strax i Pølen. Den nye Præceptor søger rigtignok at standse dem;

»men da det ikke hjalp, og alle Ni
sprang i,
sprang han bagefter — og holdt Styr paa deres Sølen
i Pølen.
Hvordan? Ved ærligen at boltre sig med dem,
hvor der var mageligst og blødest.
Det gik som smurt, det gik som sødest,
som i et Paradis. Paa Veien hjem
han lærte dem lidt mere ligefrem
at rode —
Altsammen venligen, Altsammen med det Gode.«

Fra Rahbek kommer nu Touren til Oversætteren ved det kongelige Theater, N. T. Bruun, der i sin Tid, »i Egenskab af utrættelig Fri-Oversætter, Bearbeider, Omstøber og Forfatter«, inficerede den danske Skuepladses Repertoire og Fremstillingsstil med en »Masse Smuds og Plathed«. Overskou skildrer N. T. Bruun som »en lille, meget ubehagelig, styg, stærkt koparret Person, der, i elegant Modedragt og udmaiet med Ringe paa Fingrene og i Ørene, straalende

*) »Erindringer«, I, 129 og 130.

Diamantbrystnaal og et halvt Dusin store Signeter ved den brede Uhrkjede, ideligt med impertinent Vigtighed vimsede om iblandt Personalet. Med en Protektors Mine, cynisk i Aand og Sandselighed, affekterede han Venskab for de Ansete, der, i Forventning om ved ham at komme til gode Roller, lode sig hans anmassende Væsen og de slibrige Platituder, hvormed han, endog for Damer, krydrede sin Konversation, befalde, uden dog derved at kunne sikkre sig imod de gemeneste Skjeldsord, hvis han blev uklar med dem. Med Undtagelse af en Enkelt, der, ved at være saa ulykkelig at have legemlige Egenskaber, som i høi Grad faldt i hans Smag, blev hans Achates, betragtede han de Yngre som Satelliter, der pligtskyldigst havde at se op til ham i Haab om at komme til Naade: ned til dem saae han aldrig, medmindre de forsømte den vedbørlige Veneration, i hvilket Fald de kunde være visse paa ikke at blive glemte med Haansord.« Overskou fremhæver hos ham »Overmaalet af ubegrundet Pretension og en Irritabilitet, som bragte ham paa Bistrup« *).

Det hedder i »Pindsvinet«:

»Bag Pølen, som det nu blev Mode
hver Dag at traske lige til,
var (er endnu, hvis man saa vil)
paa Grændsen af det Svin-Ikariske**)
en anden meget større Pøl,
som Egnen kaldte den barbariske***),

---

*) Overskou: »Den danske Skueplads«, III, 706; »Af mit Liv og min Tid«, Side 270 og 271.

**) »Havet, i hvilket Ikarus dumpede ned, blev af de Gamle, som bekjendt, kaldet det ikariske«, lyder en Anmærkning hertil.

***) »Alt Udenlandsk kaldte Grækerne Barbarisk«, hedder det under Texten.

hvori formodenlig var endnu mere Søl.
Imellem begge flød en Strøm, blandt alle Strømme
den dovneste — som let at dømme —
men dog, trods al dens Mudder og dens Dynd
til Gjennemboltren altfor tynd
for Grise, der endnu ei kunde svømme.
Den fromme Lærer, rørt af deres Graad
og Klagen tidligen og silde,
fordi den Strøm var uden Bro og Baad,
hvorover de saa gjerne vilde,
fandt endelig tilsidst paa Raad;
thi, skjøndt i Vand ret godt han holdt sig oven,
at bringe dem derover paa sin Ryg,
dertil han selv var altfor doven.
»Jeg har en Fætter,« sagde han, »lidt styg
som Arvesynden, fuld af Pletter,
men ellers i sig selv en Fandens Fætter,
der veed i Fold og Flud at gjøre Fax
og svømme kan i Vandet som en Lax —
han være skal vor Oversætter!«

Som han var kaldt, kommer nu den »djævels lille Galt«, netop som man behøver »en Charon til Fæ«; og Svine-Præceptoren tiltaler strax sin »søde Bro'er«:

»Ne vois tu pas ce grand marais,
moitié germain, moitié français,
rempli d'une fameuse boue,
qu'on nomme, je crois, Kotzeboue —
porte nous y, si pour jamais
tu veux, qu'en frère je te loue!«

Vedkommende er strax villig.

»Très volontiers!« ham svarte Fætter Galt.
»Jeg er i Svineri parat til Alt;

hvor der bli'er svømmet, boltret, rodet,
der er jeg med — det ligger mig i Blodet.«

Galten opfordrer saa Grisene til at sætte sig overskrævs paa hans Ryg.

»De Ni dem gave til at fnise,
undselige ved første Hop;
men efterhaanden — ak! de vare Børn og Grise —
de bag hinanden sprang paa Fættren op.
Hovmestren selv sad, styrende, paa Gumpen,
tidt nærved Dumpen.

— —

Det gik velsignet. Alle vare glade
ved endeligen og i fremmed Snavs
sig dagligen at kunne bade,
mens ud i Et Hovmestren raabte: »Laus!«
Det blev besluttet paa den Vis at age
til udenlandske Pølen alle Dage.

Det fast utroligt er, hvor godt det gled
med Institutet for Naturlighed
i dette Samfund uden Mage
bestandig i det Lave længer ned
i uforstyrret svinesalig Fred.
Det gled, det gled, det gled, det gled
til Bunden selv af det Naive,
hvis Svinesalighed jeg ikke vil beskrive.

Lidt efter lidt det nemlig kom
i Venligheden, Veien dem at vise,
til en Fortrolighed, som de smaa Grise
saa godt som Intet syntes om.
Det gik mod Kunstens Maal ei blot i Mag,

men selv med Kys og Klap og Favnelag
Dag ud og ind hver slagne Dag.«

Tilsidst drev Oversætteren, der »paa Grund af sin Methode« kaldte sig »Sosvinenes Rousseau«, sit Svineri saa vidt, at de spæde Møer fik Lede, »om ikke just til Pølen,

saa dog til Veien og det Maskepi
med ham og Fætteren deri,
ja selv til det bemeldte Slikkeri,
kort sagt, de kedte dem tildøde —
selv Svin kan faae for meget af det Søde.
Tilsidst den Lede og den Kede gik saa vidt,
at, for at undgaae ham og hans, de bleve tidt
tilbage foran Hullet paa det Rene.
Og — hvilken sand Triumf for den miskjendte Ven!
(af hvem endnu jeg eier denne Pen) —
en Aften kom de hjem, de søde Poder,
i Flugten for den altfor kjælne Roder
og raabte: »Moder, Moder, Moder,
giv vores Pindsvin os igjen!«

Man ser, at Baggesens Polemik, eftersom Gjenstanden for den bliver lavere, kommer dybere og dybere ned i det Smuds, hvori alle Komikere ligefra Aristofanes til Heine med genial Cynisme have tumlet sig, lig Solen, der speiler sig saavel i Rendestenen som i Verdenshavet. I »Apologi for min Vidspilde« i »Danfana« 1816 siger Baggesen:

»— Naar den stegne Dagens Gud
med sine lyse Pileskud,
istedenfor af Natten frem at lokke
Cytheres Fuglekor og Floras Blomsterflokke,
kun Myg og andet Utøi klækker ud:

saa gjør han det, fordi, ved Dynd kun at berøre,
det bedste Solskin ei kan Andet gjøre,
fordi der bli'er nødvendig Søl,
hvor Solen straaler i en Pøl,
fordi der bli'er nødvendig Mudder,
hvor Ilden sætter sig mod Vand
og sund Forstand
mod bare Sludder«.

F. T. Vischer erklærer med Føie: »Et cynisk Element er uundværligt til den komiske Kontrast. Uden Cynisme kan det ikke gaae af i det Komiske, alle Humorister have til den ene Side været Cynikere. Komikeren, som er henvist til Sandselighedens Verden, maa nødvendigvis ogsaa være Naturalist og Cyniker.« Og han minder, ligeoverfor dem, der forkaste Cynisme i den moderne Komik, medens de lade den passere for den ældre Tids Vedkommende, om den dog saa idealistiske Jean Paul.*) Overskou's ovenfor gjengivne Skildring vidner tydeligt om, at Baggesen malede »ad vivum«; og i »Samtale i de Dødes Rige imellem otte af vore Genier« i »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn« 1816 Nr. 1 gjør Forfatteren (H. C. Wosemose) Allusioner i samme Retning.

*) Ueber das Erhabene und Komische, ein Beitrag zu der Philosophie des Schönen, S. 172 og 173. Aesthetik, I, 378.

5.

Gjentagne anonyme Angreb paa Baggesen i »Dagen« — der, som ovenfor sagt, dengang redigeredes af Rahbek —, deriblandt af T. C. Bruun*) og A. E. Boye**), fremkaldte i samme Nummer af »Lille Søndagaften«, hvori Fortsættelsen af »Pindsvinet« stod (den 26nde Marts), Replikken:

„Til Dagens Legio paa To eller Krybeskytteriet bag Gjærdet.

Hvis og den ene paa den anden svigter,
Du tusind Pile har mod mig i Ledingsfærd.
Jeg har kun een, men den er alle tusind værd:
den træffer nemlig, hvor jeg sigter.«

Forsaavidt Angrebene i »Dagen« søgte at slaae sig til Ridder paa Baggesen ved at foreholde ham hans tidligere Begeistring for Tidsalderens store Heros***), traf Pilene unegtelig ikke deres Maal: der kunde jo være fuld Føie til at vende sig mod Revolutionens Søn i hans senere Skikkelse som Hersker og Erobrer. Et af disse Angreb lød:

„Mandag følger paa Søndag.

Til — —
I Held og Vanheld Løven Løve bliver.
Nu, Vanheld nærmer sig,

---

*) Jfr. »Dagen« for 9ende Marts (»Til Digteren«) med T. C. Bruun's »End videre om bemeldte Justitsraad« (Side 17)

**) Jfr. »Dagen« for 11te Marts (»Spørgsmaal til Dagens Udgiver«) med Juniheftet af »Athene«, Side 523, første Anmærkning.

***) Se dette Værks første Afdeling, Side 147 og 169—175.

Du vorder deri ganske Løven lig,
at Skribleren, som og har bøiet Knæ for Dig,
med fravendt Fod sit ringe Spark Dig giver.« *)

I en Anmærkning til »Napoleons og Marie Louises Bryllupsfest« i »Søndagen« Nr. 4, den 27nde Februar, hedder det: »Nærværende Beretning er, saaledes som den er, skreven paa Stedet selv et Par Dage efter Høitiden, paa Fransk i et Brev til Hertuginde W. af Würtemberg. Forfatterens Anskuelser af Nutidens store Begivenheder og Dom om den Forfærdelige, som nu begynder mindre at forfærde, er ikke fra igaar og har fra den Tid af, da han blev indviet i Konsulatets eleusiniske Mysterier, aldrig forandret sig. Lykkeligvis er hans Tænkemaade i denne Henseende for mer end ti Aar siden noksom bekjendt i Tydskland, Schweiz, Frankrig og selv i England, til at han skulde løbe Fare for nu at forvexles med dem, der vise deres Mod i at træde paa Labberne af døde Løver og deres Opoffrèlse for den gode Sag ved at ile den Stærkeste til Redning.«

I »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn« for 3die Mai lod Baggesen indrykke:

„Forklaring af Dagens Angreb paa min Personlighed.

Hvi hele Hæren, som mig Ene møder,
kun mod mit Hjerte vender alle Stik,
skjøndt sikkert i min rammende Kritik
mit Hoved ene dem for Ho'det støder?
— De veed, at godt det Sidste for sig bøder
og, sundt og stærkt, kan trodse deres Magt;
men at det Første, kjælent, ømt og svagt,
af mange dybe Saar alt længe bløder.«

---

*) »Dagen«, 1ste Marts.

Rahbek bemærker i »Dagen« den 19de Mai i Anledning af disse Vers, der kaldes »det bekjendte Epigram, hvor Hr. Baggesen erklærer sig persona miserabilis, hvad Hjertet angaaer« — foruden at gjentage tidligere Erklæringer, at han ikke læser de Baggesenske Blade — blandt Andet, at han, »langtfra at opstille en Hær, neppe af alt, hvad mod Baggesen er indsendt, har indrykket en Femtedel«, og ender med at karakterisere sin Modstander som »den, der overflødig og uafladelig prostituerer sig«. Ogsaa A. E. Boye angreb i Juniheftet af »Athene« (som vi senere skulle se) Baggesens nysanførte Digt. I »Dagen« for 28nde Juni bemærker Rahbek, »at han for Fremtiden ikke paa nogen tænkelig Maade vil værdige Søndagsskriveren og alle hans Skriverier og Svinerier mindste Opmærksomhed«, medmindre han skulde omsider sættes i den uundgaaelige Nødvendighed »at lade Loven skaffe sig Ret og Fred«.*)

Det Nummer af »Lille-Søndagaften«, vi her dvæle ved, sluttede med følgende Manifest:

„Lille Søndagaftens Bestemmelse.

Fra det Øieblik af, jeg ikke blot besluttede at overlade mig til Driften: at idealisere Livet og udtrykke mine Tanker og Følelser i et ædlere end det almindelige Sprog, men alvorligen bestemte mig til kunstigen· at dyrke den Evne, Naturen syntes dertil at have forundt mig — fra det Øieblik af, jeg altsaa med Bevidsthed afstak mig selv det

---

*) Fremstillingen af Rahbeks og Baggesens Mellemværende paa denne Tid i den Sidstes Biografi (IV, 144), er, hvad der fremgaaer af Ovenstaaende, unøiagtig — dette omfangsrige Arbeide er overhovedet ingenlunde nogen paalidelig Kilde.

besynderlige Maal, jeg paa min Hidtils-Bane gjennem Livet som virksom Medarbeider til Aandens Udvikling og Menneskehedens almindelige Forædling har havt for Øie, stræbte jeg for alle Ting først og fremmest at gjøre mig bekjendt med Digterens uefterladeligste Pligter. Saavel Filosofi som Historie, saavel min egen Tænken som de hellige Exempler af de største Mestere og Mønstere blandt mine Forgængere paa denne Bane lærte mig til fuldeste Overbevisning, hvad min Samvittighed alt i min tidligste Ungdom havde tilhvisket mig: at uden Renhed, Kydskhed og en vis Uskyldighed, om ikke Hellighed, i Fantasi, Sprog og Foredrag Digteren (hvis han med disse Mangler ellers fortjener dette Navn) er og bliver sit Folks og den ham læsende Verdens farligste Fjende, det Modsatte af, hvad han egenligst bør være: Menneske-Dyrets Forædler, Sandselighedens Forfiner og som saadan det selskabelige Livs vigtigste Forskjønner. Hos vilde og barbariske Folk er det hans guddommelige Kald at lægge den første, i oplyste og dyrkede Stater at lægge den sidste Haand paa Borgernes Opdragelse. I Almindelighed har han denne Bestemmelse tilfælles med alle Kunstnere -- thi det Legemlige, Sandselige og oprindeligen Dyriske er Formaalet til Forædling for al egenlig Kunst, ligesom det Aandelige, Oversandselige og oprindelig Fornuftvæsenlige er Gjenstanden til Udvikling for al Videnskab — men i Særdeleshed som Digter, som denne høieste Kunstner, i et Land, hvor Kulturen ikke længer er i sin Begynden, bør han, saa at sige, lægge den sidste Haand paa det allerede ved anden Dannelse forædlede Menneske-Dyr ved at forskjønne selv Aandens Udvikling og forfine endog den høiere Sands, fuldende Menneskets Opdragelse og sætte Kronen paa Kunsternes og Videnskabernes allerede færdige Værk. Med denne ligesaa klare Forstandsanskuelse som dybe Hjertefølelse af Digterens Kald og Bestemmelse

har Forfatteren — efter i et Tidsløb af tredive Aar i de to forskjellige Digter-Luner, i de to forskjellige Forestillingsmaader og i to forskjellige Sprog flittigen selv at have ydet sin ringe, men rene Skjærv paa Musernes Alter — grebet Satirens Svøbe, for, om muligt, at jage de mest ublu Giftsælgere, Skjøger og Pjaltekræmmere ud af Apollos danske Tempel og idetmindste skrække Andre fra modvilligen eller letsindigen at træde i deres Fodspor. Men da der blandt de sidste af disse Vanhellige turde findes mange, der mere af Fattigdom i Aanden end formedelst Snyderi i Hjertet og Skakkrekneb i Hovedet besudle Helligdommen med Falbyden af deres Pjalter, har hans kritiske Billighed og Medlidenhed besluttet foruden hin Horatsiske Svøbe at bruge den næsten ligesaa kildrende som stikkende Horatsiske lille Skjemt-Pil — og, høist formodenlig, meget oftere end hin. Dette Forsøg til Indførelsen af et Slags Politi, hvortil vort Parnas under dets bekjendte barbariske, flaue og smudsige Triumvirat høiligen trænger, vil, efter at have begyndt, hvor »Gjengangeren« slap, fortsættes i nærværende »Lille Søndagaften«. At dens Udgiver har paataget sig det uden Kald fra de benævnte tre Autoriteter og uden at være bedt derom af deres dem tilhængende Partigængere, Dagdrivere og Løsgængere behøver han vel ikke at forsikkre. Opfordringen dertil er bleven ham gjentaget af den eneste literariske Autoritet, han og alle Musernes sande Venner og Dyrkere erkjende: den æsthetiske Samvittighed nemlig, hvis Religion Grækenlands og Roms udødelige Mønstre og alle overalt erkjendte følgende Kunstens Mestere i deres klassiske Værker har aabenbaret ham. Hvorvidt det er klogt af ham at følge denne Opfordring i den Periode, i den Stilling og mellem de Omgivelser, hvori han nu befinder sig, vil uden Tvivl Efterverdenen først med Sikkerhed kunne bedømme, da det

endelige Udfald af hans velmente Forsøg ene kan afgjøre det.»

Baggesens »Horatsiske lille Skjemt-Pil« skal altsaa paa Gratie-Treenighedens Vegne bruges mod vort Parnasses »barbariske, flaue og smudsige Triumvirat« — Asa-Vildgalten (Oehlenschläger), det skikkelige simple Svin (Rahbek) og Oversætter-Galten (N. T. Bruun) — til Opbyggelse for Triumvirernes »Partigængere, Dagdrivere og Løsgængere«, ligesom han bar grebet »Satirens Horatsiske Svøbe« for at jage »de mest ublu Giftsælgere, Pjaltekræmmere og Skjøger« med deres »Snyderi i Hjertet, Fattigdom i Aanden og Skakkrekneb i Hovedet« ud af Apollos danske Tempel. Dette »Forsøg til Indførelsen af et Slags Politi« paa Parnasset — en Fortsættelse af Gjengangerfærden — vies hans lille Søndagaftens Organ. Man kommer herved uvilkaarlig til at tænke paa Versene i Goethes »Zahme Xenien«:

»Ist denn das klug und wohlgethan?
Was willst Du Freund und Feinde kränken!«
— Ich schreibe nicht Euch zu gefallen,
Ihr sollt was lernen!

Efterat Baggesen i det tredie Nummer af »Skuddagen« (Nr. 000), den 27nde Marts, blandt Andet, havde ladet trykke »Dødens Aftensang« med Slutningsversene:

»Hør den sidste Vove trille!
Hør det sidste Vindens Pust!
Tænk: din Sjæl og snart bli'er stille,
snart er og dit Hjerte knust!

I mit Favntags Aftenslummer
ligger al Naturen Lig —
arme Martyr, end din Kummer,
snart jeg favner ogsaa Dig!« —

gik han i »Lille Søndagaften« Nr. 4, den 2den April, atter, vexlende som Maaneden, vi opholde os ved, over til det andet af sine »to forskjellige Digterluner« og den anden af sine »to forskjellige Forestillingsmaader«, idet han sluttede »Pindsvinet«.

Vi forlode sidst de ni Grise-Glutter, lede og kjede af Maskepiet saavel med det skikkelige simple Svin som med dets Fætter, Oversætter-Galten, flygtende hjem, med Raab om at faae Pindsvinet tilbage. »Det var paa Tiden;

»thi hidtil gik det dog paa Fire, men
den djævels Fætteren (den Værste af de Tvende)
var sindet næste Gang, naar de kom hen
til det barbariske Morads igjen,
deri dem rent at endevende.

Hvad (mellem os!) de Ni paa Flugten havde skyndt,
var, at han — med den Ældres Bifaldsnikken,
trods dennes første Bud i Æsthetiken —
dermed alt havde lidt begyndt
tre, fire Gange.«

Baggesen veed forresten ret godt,

»— — — — — — at der er Mange
den Dag i Dag i Byen, hvor jeg boer,
som mene: Faren ikke var saa stor,
og at jeg i mit strenge Lune
ser altfor sort hvert Svine-Spil,
der falder noget i det Brune«.

Fortællingen vedbliver:

»De tvende tidtbenævnte Svinebrødre,
der ikke havde ventet sig

det sidste, rent fortvivlte Skrig
af Døttrene til den usaligste blandt Mødre,
holdt op at le
ved Synet, som i Svinestien
de nu fik se,
da, hentet af de ældste tre,
det frygtelige Pindsvin indtren i 'en.

Rundt om den smertestumme Niobe
laa slængte ned de snavsbestænkte Poder

— —

og gjentog, skraalende, bestandig: »Moder, Moder,
giv vores Pindsvin os igjen!
Det var vor sande, redelige Ven.
Paa Veien hen til Kildevandet
han vilde vores Vel med al sin Strenghed, men
de to derhenne ville noget Andet.«
Det ædle Pindsvin stod og saae
medlidende paa denne Gruppe;
de To begyndte dem at skuppe
mod Laagen, han lod aaben staae —
da Moderen, som vaagnet op af Dvale,
Forførerne tiltalte saa
med Miner og med Blik, som jeg kan ikke male:
»Herud af Stuen, flux, paa Dør, gemene Svin!
Du mer end Sudler og Du mer end Sluskus,
Du med din Lugt af dovent Brændevin!
Du med din Stank af Dyvelsdræk og Muskus!
Reis alle Børsterne, miskjendte Ven!« —
idet hun vendte Blik og Tryne hen
imod vort Pindsvin — »viis, at Du kan stikke
dem ud hos alle Ni til Punkt og Prikke!«

Pindsvinet strakte knap en Pen af Posen frem,
saa havde Fanden dem,
og han gik ind med Moderen alene
bag Stien i et lille Kabinet,
mens Døttrene stod op og gjorde dem saa rene
som muligt — med en skiden Tvæt.

»Min Herre!« sagde hun, »De har et ædelt Hjerte,
De taler, og De handler uden Skrømt.
Bedrager mig vel Haabet i min Smerte,
at det er ikke mindre blødt og ømt?
Omsonst Naturen Dem med lutter Torne
har neppe Barmen pandsret om,
hvis, som hos mangen simpelbørstet Orne,
den var ufølsom eller tom.
Jeg veed, at Ananassen, Palmen, Rosen
og Honningfuglen selv i Rustning Dem er lig,
mens Paddehatten, Skræppen og i Mosen
Skruptudsen selv er uden mindste Pig.
De vil, i Kraft af den indvortes Sødme
jeg tiltroer Deres ydre Bitterhed,
vist glemme venlig, hvad jeg uden Rødme
kan ikke tænke, sige, røre ved.
Lad Dem en Moders Angst og Taarer røre!
Tag Dem endnu engang af mine Smaa!
De kan Dem ene redde ved at føre
dem fra den Vei, de hidtil vandred paa.
Gjør, hvad De vil, for vores Maal at naae,
skjænd. dadle, skose, prikke, stikle, slaa,
kort, gjør, for rene dem igjen at faae,
hvad De for Deres egne vilde gjøre!«
Pindsvinet svarte rørt: »O, vidste De, Madam,
hvor gjerne jeg dem redde vilde!

Men, ak! trods alle Spyd i denne Ham,
jeg frygter, at det er for silde.
Stik maa der til og ikke blotte Prik;
men med den haarde Hud, de efterhaanden fik,
de lidt vil bryde dem om alle mine Stik.
Vel veed jeg end et Raad, men for saa kjælne Poder
hvo kunde foreslaae deslige vel en Moder?
Jeg kan det ei. Hvis og som selv Papa
jeg var istand dertil, mit eget Hjerte
maaske sig undslog, hvis jeg var Mama.
Ja, var det Drengebørn. Men . . .« —
»Sig mig da
hvad er det for et Raad?« —
»Ordsproget siger . . .
Men nei! — Som sagt, Madam! for unge Piger,
som man har lidt forkjælet og forkyst,
er altfor smertelig en saadan Dyst.« —
»Sig, jeg besværger Dem! Med ingen Smerte
kan kjøbes mig for dyrt den rene Lyst
at trykke mine Døttre pæne, prude,
som salig Hr. Sehrimners Sønners Brude,
selv Brud endnu engang, til dette Bryst!« —

»Velan, Madam! jeg vil endnu det mage,
at hver af dem skal blive Pænhed selv
og, for sin Moder at behage,
istedenfor i Dynd at rode og at rage,
spadsere selv med Vellyst alle Dage
til Musebadet i Kastales Elv.
Kun een Betingelse: den gamle Roser
maa med sin unge Fætter aldrig Fod
i Stien sætte mer, om og lidt Blod
herefter flød ved Stik af mine Penneposer.

Men paa den Fod, som Sagerne nu staae,
vil dette selv kun lidt forslaae.
Der først og fremmest med de Smaa
en Forberedelse maa foregaae,
før hine Stik ret kunne bide paa.
Hvad vilde hjælpe dem at prikke
den ydre Skorpe rundt om deres Hud,
saaledes som de nu ser ud?
Hvis mine Penne dem med Nytte skulle stikke,
de ganske levende maa koges først i Lud!«

Grisemoderen svarer med et Smil, at hun selv sad og tænkte derpaa. Bag hendes Sti — vedbliver hun — staaer den store Kjedel altid og koger, thi hun har hver Dag Vask. Men hvordan faae Døttrene deri?

»Mig falder noget ind. Leg Blindebuk paa Tofte,
som De med dem tilforn har gjort saa ofte!
Vend Legen om og blind dem alle Ni!
Før saa den Ene med den Anden
med Prik og Stik til Mosters Dør paa Randen
og put dem i!
De vil naturligvis forskrækkeligen skrige,
men lad dem skraale — det vil Intet sige!
Jeg indser, de maa skoldes, hvor det gaaer,
med Hud og Haar.«

Denne moderlige Heroisme begeistrer Digteren til Udraabet:

»O, Grisemoder uden Lige!
Skjøndt Fablen siger kun, at hendes ædle Flesk
var, ubestemt af hvilken Stamme, græsk,
af Karakteren ser man, selv iblinde,
hun var en egenlig Spartanerinde.«

Pindsvinet begynder saa Blindebuk-Legen; men, ak! der kom en Mand med en Slæde iveien.

»Usaligvis sig nemlig maatte hænde,
at just som allerbedst de Tvende sad
i Kabinettet uden mindste Drømmen
om Folkesnak og denne Verdens Dømmen
og Dit og Dat — hvad veed jeg Alt? —
gik Hjørnet om vor Asa-Galt,
for, med en salig Friers hele Varme,
hjemkommen fra en lille Tour,
han havde gjort i den romantiske Natur,
at kaste sig i Enkens Arme.
Han troede Graven vel forvart,
og at det med Opdragelsen derhjemme
var nu saa godt som kant og klart,
da pludselig en Pindsvinstemme
han hørte, standsende sin Fart.
Han titted ind igjennem Sprækken
og saae ved sin Gudindes Fod
Pindsvinet, ak! og, som det lod,
hun Intet havde derimod.
Ved dette Syn man tænke Skrækken,
som isnede hans Asa-Blod!
Alt endtes for hans Syn og vendtes
i Kabinettet, han indstirred i.
Jo mer han stirrede, jo mer det blændtes
af Frygtens eget Kogleri,
og, kort, hans hele Sjæl bespændtes
af den urimeligste Jalousi.«

Man mindes uvilkaarligt om Slutningen af Oehlenschlägers Fortælling »Eremiten« i andet Bind af »Digtninger«, som

udkom i Slutningen af forrige Aar, hvor Frands forfærdet opdager Bajads, og bliver »saa bleg som et Lig« *).

Fortællingen i »Pindsvinet« vedbliver:

»Beslutningen, han tog, var overmaade tragisk:
En efter Anden først at myrde alle Ni,
saa Moderen, saa — Hela staa mig bi! —
naar først af Blod var fuld den hele Sti,
nedstyrte baglængs sin Rival deri,
saa endelig, aldeles svinofagisk,
med Top og Tavl og Hud og Haar og Krop
i Raseri at æde selv sig op.

I denne Stemning løb han rundt om Huset

— —

som ude af sig selv og rent forfuset.
Formodenlig det ogsaa faldt ham ind,
at hver Rivalens Børste var en Pind,
og at det var lidt voveligt alene
at gaae med bare Tænder mod hans Prene.
Med vilde Blik han saae sig om —
og se! de tvende Svinebrødre kom
med hine ni firbenede Genier,
hos hvem Hovmester var vor Frier.

Ulykkelige Pindsvin, medens Du
nu leger omvendt Blindebuk derinde,
lidt tænkende paa mindste fjendtlig Hu,
sig Skjebnen ruster med sin hele Gru
mod Dig og alle dine Pinde!

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 277 og 278.

Vildgalten ei saasnart dem komme saae,
før han begyndte lydt at skraale:
»Hid, Venner, hid, hvis I vil ikke taale,
at Eders hele Verden skal forgaae;
Et Pindsvin, som bestaaer af lutter Naale,
som blot, og det kun halv, i Navnet er et Svin,
bereder vort Parnas, det vilde som det tamme,
hvis ei forinden ham dets Huggetænder ramme,
total Ruin.
Sehrimners Sønner! op og hevner Eders Brude,
som han derinde ta'er med Vold!
Op, Svinebrødre! det er med os ude,
hvis ei blir knust hans Pindeskjold.
Rask, Alle nu som En! Han er alene
derinde med de Ni. Var han af Staal,
vi Alle, skulde jeg dog mene,
især før han faaer Tid at reise sine Prene,
paa ham vel kunne gjøre Kaal.« —
»Ha!« raabte de, »det er den Mester Lutter-Naal,
der Alt vil have paa det Rene!
Vi kjende ham! — Dasz Dich der Deufel, Du! —
Nous le carnuflerons! — A seie med itu!«
Saa skreg den hele Flok, den Ene med den Anden
i deres Miskmask-Sprog, som de var fra Forstanden *),
og alle styrted ind i Stien: »Hø, hø, hø!« —
paa Dansk saa meget som: Den Djævel han skal døe!

---

*) Det er aabenbart »den halvtydske« Oehlenschläger (for at bruge Baggesens Udtryk i Brevet til Pram fra 1812 — se dette Værks tredie Afdeling, Side 221), som Baggesen her lader tale Tydsk, medens N. T. Bruun (ligesom tidligere i »Pindsvinet«) optræder som en Jean de France, og Rahbek, hvis Fader var en jydsk Bondesøn, expektorerer sig paa Jydsk.

De styrtede just ind — saa magede det Fanden,
der havde her skinbarligen sit Spil —
i Øieblikket som, med Øine bundne til,
de Ni sig nærmede til Randen,
hvor, for at tvætte dem, vort Pindsvin stod
paa just ei meget sikker Fod.
Vor Asagalt, det simple Svin og Fætteren
med rasende Forsigtighed
løb alle pludseligen bag paa Tvætteren,
og styrtede ham uden Møie ned
i Luden, som var dygtig hed.
Saa slukkes Renheds Lys! Sic transit mundi gloria!
Han styrted, plumpte, sank; og Alle skreg »Victoria!
Fordømte Pindsvin, lig Du der!
Du kommer Ingen mer paa vort Parnas for nær!«

I Slutningen af »Eremiten« hedder det efter Bajadses Forhaanelser: »Alle Mennesker forundrede sig i høi Grad over denne Uforskammethed, og han var uden Tvivl bleven stenet, hvis ikke Nogle af Byens Ungdom, som han havde faaet paa sin Side ved at bringe dem til at le, havde taget ham i Beskyttelse«. Da »den grusomme Bajads« vedbliver sine Angreb, »kunde Folk ikke holde sig længer. En stærk Karl slog ham i Hovedet, saa han tumlede.« — Hvor høist forskjelligt feiredes anden April 1814 og anden April 1801! Dengang skød Kongedybets Kanoner det nye Aarhundrede ind, og den unge Oehlenschläger stemte sin Harpe; nu var Danmarks Stjerne dalet tilligemed Napoleons, og mørke Skyer dækkede vor poetiske Himmel. Baggesen sang dog lystigt op, ligesom Bjørnstjerne-Bjørnson i vore Dage:

»Jeg vælger mig April!
I den det Gamle falder,

i den det Ny faaer Fæste.
Det volder lidt Rabalder;
dog Fred er ei det Bedste,
men at man Noget vil.

Jeg vælger mig April,
fordi den stormer, feier,
fordi den smiler, smelter,
fordi den Evner eier,
fordi den Kræfter vælter —
I den bli'er Somren til.« *)

Den anden April 1814 erklærede det franske Senat Napoleon for afsat, efterat de Allierede den sidste Marts havde holdt deres Indtog i Paris. Reaktionen indtraadte med det nye Aarhundredes Helt, »stor i Fortrin, stor i Feil«, som J. L. Heiberg siger i »En Sjæl efter Døden« om Oehlenschläger, hvis Stjerne havde hævet sig samtidigt med Korsikanerens, og der nu, medens den uhyre Verdens-Katastrofe fuldbyrdedes, blev kaldt til Orden af Baggesen, det foregaaende Aarhundredes sidste store poetiske Kraft hos os. Frankrig var, ikke mindre end det øvrige Europa, bleven træt af Napoleons kolossale Ærgjerrighed, Despoti og Krige, der havde kostet det Friheden og udgydt Strømme af Blod. Thiers siger: »On ne voyait plus dans Napoléon qu'un fou furieux, des mains duquel il fallait tout de suite et à tout prix tirer la France et soi-même« **). Baggesen havde ligeledes erklæret Oehlenschläger for »rent ravruskende gal« og (for at bruge Billedet fra Rimbrevet »Min Gjenganger-Spøg eller den søde Kniv«) styrtet sig som en Cur-

*) Bjørnstjerne Bjørnson: »Digte og Sange«, 1870, Side 130.
**) Histoire de l'empire, livre XXXV.

tius i Svælget, hvori Parnasset, efter hans Mening, truede med at synke*).

6.

Dagen efter »Slutningen« af »Pindsvinet« (den 3die April) tryktes i det fjerde Nummer af »Skuddagen« blandt Andet Digtet »Noget for Noget«:

»Klag ikke, Digter, at din Krands
Dig koster Liv og Gods og Ære,
at idetmindste hertillands
Du maa Deslige næsten rent undvære!
Hver borgerlig Sirat og selv hver dyrisk Fryd,
ihvor det gaaer, dog koster Noget.
En offrer slig sin Frihed, En sin Dyd,
en Tredie Tanken og en Fjerde Sproget.
For Intet faaer man høit et Baroni
med intet Andet end Diplomet i.
Det være nok saa lidt, for alle Kroner
betales Noget; selv de nye Throner,
skjøndt for en Spot man ofte slaaer dem til
paa Despotismens Assistensauktioner,
dog koste dem, som slige kjøbe vil,
om ikke mer, dog Fædreland og Ære
med hvad vor Nutid ellers kan undvære**).
Og, Digter, Du, som vil den Krone bære,
for hvilken Fredrik offred til Voltaire,
Du knurrer over en saa billig Pris
som blot den jordiske Lyksaligheds Forlis!«

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 221 og 277.
**) Naturligvis Hentydning til Thronskifterne i Napoleons Tidsalder.

Alle Baggesens tre Organer, saavel »Søndagen« som »Lille Søndagaften« og »Skuddagen«, havde, jævnsides med det Polemiske, indeholdt værdifulde prosaiske og poetiske Arbeider af vor forunderlige Janus, saaledes, foruden flere Fragmenter af Labyrinthens Fortsættelse, — deriblandt »Mit første Ophold i Basel« og »Ankomsten til Venedig« — det aand- og klangfulde store Digt« »Jordens Kjærligheds-historie eller Aarstiderne» *) samt de tidligere omtalte »Knud Vidfadmes Svanesang, digtet i hans Skibbrud 1807,« »Knud Vidfadmes Hjemve, en Klagesang, digtet i Paris 1807« **), »Digtervise« ***), o. s. v. I det sjette Nummer af »Skuddagen«, den 17de April, begyndte den Hjemvendte endog en af sine betydeligste og eiendommeligste Produktioner, »Thora fra Havsgaard«, ligesom for slaaende at vise, at han endnu havde Kraft til positiv Virksomhed, endog i større poetisk Stil. Den episke Digters Krands øvede vedblivende sin Tiltrækningskraft paa vor Skjald; og første Sang af »Thora fra Havsgaard«, der tryktes i det ovennævnte Nummer af »Skuddagen«, var unegtelig en ikke lidet lovende Begyndelse til et stort episk Digt. Med hvilken homerisk Anskuelighed, men tillige med hvilket moderne romantisk Clair-obscur er ikke den ensomme Gaard nærved den store, vilde Skov malet! Hvor hensættes man ikke levende i den sildige Efteraarsaften, medens Nordenvinden suser udenfor, i den stille Stue hos Oldingen og den attenaarige Datter, med hvem man gyser, da en Kno banker paa Vinduet! Den uhyggelige Kulsviers Ankomst, Thoras Rædselsgang i den mørke Port mellem Kulsækkene med deres levende

---

*) Den tydske Original, »Die Jahrzeiten«, havde staaet i »Heideblumen« 1808.

**) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 19—28.

***) Se dette Værks første Afdeling, Side 117.

Indhold, Spændingen, medens den tro Karl, Grimer, i Maaneskinnet i Galop sprænger efter Undsætning, og den gamle Fader slumrer ind ved Piben og Mjødkruset — hvor følger man ikke i bevæget Stemning alle disse Rembrandtske Scener!

»— — — — — — — — — — — Da saae hun af Koften pludselig skyde sig frem en skarp Haandøxe med Blod paa; men paa den Blegnendes Læber forvandledes hurtig til Smilen Angestens Krampe. »Hvad har I dog der for en underlig Murske?« spurgte hun mildt; »den er ikke som den, vi har her i Huset!« — »Det er min Kulkniv!« brummed han hult. Da just i det Samme Tolv slog Værket. »Saa skærer I Kul med Knive!« vedblev hun, medens den snorkende Gamles ærværdige Hoved alt nedsank dybere ned mod Disken ved hvert Uhrværkets Igjenslag. »Levende Kul!« gren Morderen lydt, imens han af Barmen Øxen tog frem i det ellevte Slag — men, o! med det tolvte lød det saa ængstelig ventede Smæk paa den gjaldende Bagdør. Øxen af Haanden den Hævende faldt; med Hurtighed Thora greb den og ilte dermed, opspringende, Grimer imøde, der, med en Kølle bevæbnet og taus, nu pludselig indtren. »Alt er i Orden!« han hviskede tyst, imens fra sit Sæde reiste sig, klappende lydt, Kulsvieren — dog i det andet Klap alt Køllen ham traf den brat fremtørnende Pande, knusende med et eneste Slag Mordtankernes Hvælving.«

— — — — — — —

Sagnet om Thora havde Baggesen forresten hørt fortælle en Aften i Vinteren 1806—7 af Sofia Ørsted, Søsteren til Digterkongen, der nu bekæmpedes. Fire Sange til tryktes i paafølgende Nummere af »Skuddagen«. Digterens Behandling af det eventyrlige skaanske Folkesagn i Fortsættelsen af »det natlige Kvad« om »Skjebnens rædsomme Gang og Uskylds Kamp med det Onde« sætter, om end meget mindre end i første Sang, ikke ringe poetiske Kræfter

i Bevægelse og undlader heller ei — hvad man end fristes til at indvende mod denne mørke Hexameterdigtning baade i det Hele og i det Enkelte — at øve en ikke ubetydelig Virkning paa enhver modtagelig Læsers Sjæl.

Det Nummer af »Skuddagen«, hvori »Thora fra Havsgaard« begyndte, sluttede med en »Skuddagsanmærkning«, hvori det hedder: »Da det er kommet mig for Øre, at man hist og her i Publikum skal have yttret den Frygt, at de af mig i Literaturkalenderen indførte, vor danske Læseverden saa fornødne Søndage, trods mit høitidelige Løfte: ret ordenlig at hellig holde dem, og en i visse Maader endog altfor festlig Begyndelse med deres Firen*), tilsidst ville blive hverken mer eller mindre end høist overflødige Skuddage og som saadanne forlænge det allerede kun altfor lange Literatur-Skudaar — maa jeg tage mig den Frihed at give mine ærede Læsere og Læserinder et Par Oplysninger, min tilsyneladende Overtrædelse af det tredie Bud angaaende. I min »Lille Søndagaften« (der, efter Hensigten, skulde forholde sig til »Søndagen« som Lille Juleaften til store Juledag eller — som Pebernødder forholde sig til Julekage) anmeldte jeg de Gratiers Flugt, uden hvis Nærværelse jeg idetmindste ikke veed af nogen, endog nok saa lille Høitid at sige. Vel nægter jeg ikke, at et Par af dem snart kom tilbage — hvis ikke havde jeg aldeles nedbrudt min lille Helligdagshytte; men netop den af dem, som jeg under mine nærværende Omstændigheder mindst kunde undvære, var og blev borte, Gratiernes Gratie selv nemlig, Eufrosyne, eller, som Grækerne ogsaa kaldte hende, Eleutheria, paa Dansk: aandelig Frihed, eller maaske bedre: aandelig Utvungenhed. Hendes Bortebliven forbød mig vel ikke ganske

*) ɔ: Feiren. — Hentydning til Brevvexlingen mellem de tre Gratier og Udgiveren i de to første Nummere af »Søndagen«.

at more mig selv og Andre paa en uskyldig Maade; men den gjorde mig det aldeles umuligt at gjøre det paa den engang begyndte Maneer, da hun netop havde Nøglen med sig til Søndagshytten, vi skulde dandse i*). Hvad jeg i denne Forlegenhed kunde foretage med de to andre, var fra den egenlige Helligdagsside hverken hugget eller stukket. Paa Parnasset er mig allerede alt Halvt modbydeligt (og jeg haaber Andre med), men Totrediedel Himmel — jeg tør ikke sige, hvad jeg mener derom — heller rent Helvede! »Kom ihu, at Du helliger Hviledagen!« er rigtignok for Søndagsbladudgiveren et helligt Bud; men, som et paabydende, staaer det dog for mig under det endnu helligere forbydende: Tag Dig i Agt for at vanhellige den! Tiden løb imidlertid, og paa hver Løverdag fulgte, som sædvanlig, Noget, der dog ikke var Mandag. For at fylde dette, i min egenlige Huldgudindes Fraværelse, uden at træde enten den Hyldest, jeg skyldte hende, eller den Fyldest, jeg skyldte mine Kvartal-Prænumeranter, for nær, indførte jeg indtil videre de Helligdags-Hulbødere, jeg kalder Skuddage. Dette er Sagens sande Sammenhæng; og mine Læsere have ingenlunde at befrygte (som det misforstaaede Navn kunde give Anledning til), de skulde faae flere Blade fra min Haand, end de have gjort Regning paa — anset, at jeg er uendelig langt fra at ville forlænge Literatur-Almanakken og indskyde flere Dage deri, end man allerede har. Jeg kan helligen forsikkre, at jeg hellere, hvis det stod til mig, tog de sex Syvendedele af disse bort — især i den literariske Skud-Tid, da Papiret er næsten ligesaa dyrt som Livet, Livet vel saa slet som Papiret og den almindelige Tryk og Betryk værre end begge Dele.«

---

*) Hentydning til Konflikten med Autoriteterne i Anledning af »Søndagen«.

Baggesen havde begyndt sin dramaturgiske Kritik over Oehlenschläger med »Hakon Jarl«, altsaa med Digterens i dobbelt Betydning første Tragedie. Han havde derpaa vedblevet den med »Correggio«, ved hvilket Drama Baggesen (som vi ovenfor hørte) satte Vendepunktet, Begyndelsen til Digterens Dalen. I »Dannora« for 1ste Mai kom saa Raden til »Hugo von Rheinberg«, et af Digterens sidste, ubestridelig svagere Arbeider, der ret gav den gamle Stadssatyrikus Leilighed til at slaae sig løs. Det kaldes »dette Baldur hin godes, Hakon Jarls og Axel og Valborgs Digter høist uværdige Forsøg i det ridderlige Sørgespil«; og der siges: »Trods al den romantiske Trolddom, Forfatteren har ødslet med i Rædsel paa Rædsel, Vidunder paa Vidunder og Usandsynlighed paa Usandsynlighed — trods tre Stil-Afvexlinger: Rim, Prosa og en Slags Jamber — fire Foredragsforandringer: det tragiske, det komiske, det borgerlige og det blandede — fem Forestillingsarter: Sørgespillets, Lystspillets, Idyllens, Operens og Ballettens — og halvsjette Mord (det blot fortalte med iberegnet) — ikke at tale om de ganske nye og aldeles overordenlige magiske Hjælpetropper, af f. Ex. en astrologisk Troldmand med sin Ønskekvist (Zoroaster), af en musikalsk Troldmand med sin Violoncel (o zart!), af en poetisk Troldmand med sin Minnesang (Troubadouren) og af en historisk Troldmand med sin Forelæsning af Snorro Sturleson paa Dansk i et tydsk Værtshus Anno 1229 (Harald) — var Virkningen langtfra ikke at ligne med den, de dramatiske Pots-pourris af Kotzebue gjøre paa Theatret, uagtet den var større (mod Enden idetmindste) end den af de fleste af Forfatterens øvrige Skuespil. Sagen er, at Stykket, saa rigt det er paa overraskende Stillinger, Optrin og Mængden behagende Gyseligheder, ingen egenlig Interesse har, da det mangler aldeles Enhed i Handling, Natur og Sandhed i Hovedpersonernes

Karakterer og, mer end alt Andet, endog den løseste Sammenhæng. Denne Sidste savnes ikke blot i Stoffet og i Formen, men selv i det, for hvilket en Digter vælger sit Stof og bestemmer sin Form — den foresvævende Ide nemlig, hvad enten vi antage den at have været Skildringen af Ridderlivet Anno 1229 eller Fremstillingen af en original tragisk Karakter eller Sandseliggjørelsen af en stor heroisk Tanke; og Stykket synes saa lidet en af sig selv udspunden Fremstilling, at man tvertimod fristes til at troe det sammensat af lutter hinanden fremmede Fragmenter. Den fornemste Handling, den eneste idetmindste, der kan anses for Stykkets egenlige Stofkjerne, er et paa Scenen foregaaende Leflespil mellem en Ægtemand og en anden Ægtemands Hustru; thi Kunigundes lidt vel enfoldige, blot i Blindhed eller i Mangel paa al Karakter bestaaende Dyd: den at taale Alting nemlig — ledsager blot Handlingen, eller egenlig: er den blotte lyse Grund, dens Sorthed er malet paa. Til denne ganske almindelige Begivenheds Fremstilling har Forfatteren fundet for godt at sætte ligesaa mange Personer og Nationer i Bevægelse som Shakespeare til at fremstille Kjernen i et helt Aarhundredes fædrenelandske Historie: 25 nemlig af de første og 4 af de sidste (der endog er een Nation mer end Shakespeare har), ikke at tale om Zoroaster, der, efter Navnet at slutte, synes at være hentet endnu længere borte fra end Nogen af de Andre. At de fleste af disse Personer aldeles Intet bidrage til Handlingens Fremskridt, Udvikling eller Knudens Løsning, vilde man endda til Nød lade gaae, hvis de idetmindste tjente til at sætte den i stærkere Lys eller og blot til at indfatte den. Men de gjennemkrydse den blot, afbryde den og adsprede Opmærksomheden, hendragende denne paa ganske uvedkommende Ting. — — — Intet er mere forfeilet i denne Ridder-Tragedie end den sande Ridderaand

og Korstogtidens Karakteristik. De tre, Ridderen som saadan udmærkende Særkjender: Tro, Galanteri og ægte Tapperhed mangle, enkelte eller tilsammentagne, de her optrædende Riddere. — — Walther og Kunigunde ligne mere Personer fra den Siegwartske Periode*). — — Forfatteren med sit nittende Aarhundrede stikker allevegne igjennem. — — Ufatteligt er det, hvorledes en tragisk Skuespildigter af Oehlenschlägers upaatvivlelige Rang (den vi, med Hensyn paa de herlige Stykker, hvori han blev sin eiendommelige Muse tro, gjerne erkjende den høieste næst Evalds) har kunnet fornedre sig til at sammensætte af alskens tydske Reminiscenser et saa Kotzebueligt Stykke — og, naar han nu engang gjorde det, hvorledes han har kunnet udsætte sig for og paa en Maade trodsende fremkalde en streng Kritik af et som saadant ganske morsomt Spektakelstykke ved at kalde det en Tragedie. Anmelderen, der ulykkeligvis er temmelig fortrolig med Scenerne paa hin Side Beltet og veed, hvor de enkelte tragiske Stænk i denne saakaldte Tragedie har hjemme — Anmelderen, der, trods disse nye tydske Bekjendtskaber, ikke har glemt sine gamle danske Venner og deriblandt den genialske Forfatters egne virkelig originale Stykker — Anmelderen endelig, der ikke blot kjender de nye, men og de gamle Kunstens Mesterstykker og veed, hvad der, trods alle tilladelige Udvidelser af Sfæren, hvori Tragedien bevæger sig, maa være og blive dens uoverskridelige Grændser, hvis den ikke skal ophæve sig selv — tilstaaer, at han har tvivlet, om det ikke var en alvorlig ment satirisk Parodi paa de nyere romantiske Dramer. Den Omstændighed, at Forfatteren allerede har leveret nogle Parodier, uden just at betitle dem som saa-

*) Tydskeren J. M. Millers Roman »Siegwart«, hvori den sentimentale Literaturretning naaede Høidepunktet, udkom 1776.

danne, een paa den Molierisk-Holbergske Komedie, nemlig i »Kanarifuglen«, een paa det Floriansk-Engelske Idylspil i »Ærlighed varer længst« og hele to paa Operen og Operetten i »Faruk« og »Ludlams Hule« — bestyrker ham endnu i denne Tvivl. »Hugo von Rheinberg« er og bliver et virkelig parodisk Stykke som Tragedie — selv naar vi antage, at den Shakespeareske Form og Behandling er og bør være denne Skuespilarts evige Mønster. Parodisk er i Afvexlingen af de tre Stilarter idetmindste Maaden, de afvexle paa, der aldeles vender op og ned paa den Shakespeareske, ved som oftest at lægge de høiere Personer det prosaiske og de lavere det poetiske Sprog i Munden. — — — At en Forfatter, der i sine Forelæsninger og ellers har yttret sit Had til Svulst, idetmindste til Evalds og Baggesens*), tillader sig en saa høi Flugt over alt det Sigelige og Syngelige, kan umulig forklares anderledes end som egenlig parodisk Persiflage. — -- — Trods den virkelig tragiske, græsselige, Hakon-Jarlske Udgang, dette romantiske Leflespil faaer, kan den Alt overveiende, atter og atter Alt betænkende Kritik ikke Andet end anvise Tragedien »Hugo von Rheinberg« Pladsen mellem dramatiske Travesteringer og Ironier og henføre det til den Klasse af tragiske Parodier, hvor det Rædsomme, Sørgelige og Rørende har Overvægten i det romantisk blandede Stof, og det Pudserlige, Lystige og Latterlige Overvægten i den romantisk afvexlende Form. Denne Anmelderens alvorlige Mening, efter ikke blot at have læst, set og hørt det mer end engang,

---

*) I sine Forelæsninger over Evalds Værker 1810—11 taler Oehlenschläger baade om Svulst i Almindelighed og om Evalds i Særdeleshed. Om Baggesens findes dog Intet her, lige saa lidt som i Oehlenschlägers Forelæsninger over Schillers dramatiske Værker 1811—12, idetmindste saaledes som disse Debut-Forelæsninger tryktes i den ældste Søns rigtignok baade ufuldstændige og slette Udgave.

men at have studeret det med Lyst til at kunne forene dets Særsyn med det Begreb, ældre Frembringelser have givet ham om Forfatterens Geni — er bleven ham mer end Mening ved nøjere Betragtning af Sproget og Stilen fra Begyndelsen til Enden. At Diktionen helt igjennem er parodisk, vil Ingen negte, der nogenlunde forstaaer vort danske Modersmaal. Umulig kan Digteren anderledés end med Forsæt for at parodiere tydske Sprogfordærvere — maaske ogsaa dem efterabende Danske — have tilladt sig den Vrimmel af Barbarismer, grammatikalske Bommerter, bagvendte Konstruktioner, bombastiske Fraser, udanske Talemaader og uforstaaelige Ord. — — — Uagtet Anmelderen i høieste Grad som Kritiker underskriver Horats' bekjendte

— ubi plura nitent, non ego paucis
offendar maculis*) —

saa kan han dog umulig vende Sentensen aldeles om, og om et Digterværk som dette foreliggende sige:

— ubi pauca nitent, non ego multis
offendar maculis —

saa meget mindre, da de pauca nitentia her ere nær ved at være nulla og de multæ maculæ nærved at være omnia. Dette maa klinge om et Værk af den Skjald, der i sine første dramatiske Arbeider ikke blot lovede, men holdt saa Meget (og hvis Naturevner Anmelderen saa hjertelig som Nogen beundrer, uden just, som de, der aldrig ere komne bag Gjærdet, at forgude dem), nyt og fremmed i et Digter-Keiserdom som det nærværende. — — — Det synes mig,

---

*) Horats: Ars poetica, 351 og 352.

som om jeg hørte Parodien tilskrige mig i Moritz's Udfordring til Hugo:

Hr. Anmelder! er I Helt,
nu, saa vil I ikke negte
først med Landse, saa med Sværd

(Kritik af Stil og Vers)

mod en Ridderskvind at fægte.

(Stykket nemlig).

Lad en Kreds i Græsset slaae!

(»Dannora«).

Kald paa Eders Prygelknægte!

(Metrik, Rhythmik, den sunde Forstand, o. s. v.)

Vi vil se, i Sadlen fast,

(de le)

om vi Heltene beslægte.

(Grammatik smiler)

Saaret I min Fader har;

(Rhythmik og Metrik smile begge to)

men hvad jeg formaaer at mægte,

(Logik og Grammatik le)

vil jeg hevne ham igjen
med min Landses tunge Lægte.

Smagen fniser, og alle Prygelknægtene udbryde med Skoggerlatter i Treugotts Kor:

Det maa hver en Kristensjæl
tilstaae ham: De Rim var ægte!

Anmelderen haaber, at Læseren ikke blot tilgiver ham imellemstunder slige smaa Træk paa Smilebaandet i Drøftelsen

af en tragisk Parodi, men takker ham derfor, da hans samvittighedsfulde Bevisføring ellers let kunde blive altfor kjedsommelig. Recensionen af et Kunstværk, har Schlegel sagt, bør selv være et Kunstværk; og en »Kjærlighed uden Strømper« bør man ikke kriticere med Strømper paa. Det vilde være enten sandt Pedanteri at gaae »Hugo von Rheinberg« igjennem med streng Alvorlighed, eller bitter Swiftisk Ironi. Anmelderen holder sig gjerne i et godmodigt, muntert Lune, kun med fuldkommen aabne Øine, midt imellem begge. Altsaa videre i den engang begyndte Tone!

»— Den skal Minerva krandse,
som vinder denne Kamp!«

(Vinde Kampen er allerede et tabt Slag mere.)

Morits:

(der bestandig forekommer mig Parodien selv)

»Du døer, naar Morits om sin Landse fatter!«

Hugo:

(med Anmelderens hele Bifald)

»Ja, Du har Ret, jeg døer — jeg døer af Latter!«

Senere siger Baggesen: »Den hele lange, lærde, astrologo-alchymico-filosofiske Disputats mellem Zoroaster og Hugo indeholder næsten ligesaa mange eftergjorte tydske Bommerter som Replikker. Den parodierer nemlig den nyeste Skoles Filosofi, ligesom det Øvrige dens Poesi. Hvad vilde vor Steffens sige, hvis han nu kom hjem og saae, hvorledes den Mand, der har skrevet »Jesus i Naturen«, nu gjør sig lystig over hans Schellingerte Spinozismus? Lad ham sige, hvad han vil! Med Rette kan Hugos Forfatter svare ham:

Non lusisse pudet, sed nondum incidere ludum*). Os glæder det, at han endelig har indset Galskaben i den hele nye barbariske Romantik, og at han benytter dens fuldendte Studium paa en ham værdig Maade, som Cervantes benyttede den gamles. Saaledes kommer man paa ganske modsatte Veie til det samme Maal; og saaledes ser man evig i alle Revolutioner Ultrarevolutionære ende der, hvor Kontrarevolutionære begyndte.« I Anledning af det store Synderegister, Baggesen møder op med, siger han: »Nugæ! Bagateller! Smaating! udraaber Anmelderen selv ved at se tilbage paa dette lange Katalog af tilsyneladende forsætlige eller uforsætlige Bommerter, og for hans Øre klinger det Horatsiske: Cur ego amicum offendam in nugis**)? Ikke at tale om, at det hele store Værk netop bestaaer af lutter saadanne Smaating, maa jeg desværre svare med den romerske Kritiker: Hæ nugæ in seria ducunt. Hvad vilde Følgen blive for Sproget i Fremtiden, hvis den hele danske Ungdom, der, hvis den og læser andre Digtere, idetmindste ikke troer paa andre end den almindelig erkjendte største (hvilket jeg og vilde gjøre, hvis jeg var i de fleste unge Menneskers Tilfælde), blev ved at anse Pletterne i denne Literaturens Sol for lutter Straaler og hans parodiske Bommerter for alvorlige Skjønheder?« Anmelderen af Dramaet ender med at tale om »de alvorlig skjønne Scener, der ikke vilde skjænde den ædleste Tragedie,« og fremhæver specielt »den kraftig skjønne, ægte Goethiske, naiv-tragiske Scene mellem Ridder Ruprecht og Bygmesteren« og »den store tragiske Nattescene i Kunigundes Sovekammer«, der, »paa enkelte Replikker nær«, kaldes »alvorlig skjøn, hjertelig, rørende«; ligesom den alt tidligere er omtalt som »den

---

*) Horatii epistolarum liber I, 14, v. 36.

**) Ars poetica, 450 og 451.

skjønneste i hele Stykket og den eneste (foruden den herlige Scene mellem Ruprecht og Bygmesteren) Baldurs og Hakons Digter værdige«. Der siges: »Overalt synes i det Væsenlige hele den femte Akt at være alvorlig«; men der hævdes stærkt, at dette ikke er tilstrækkeligt. »Den Afvexling i Tone, Lys og Gestalter, som Efterligningen af Shakespeare har indført, i hvis barbariske Tveform vor Digter desværre har gydet alle sine dramatiske Digtninger, maa dog ikke gaae saa vidt, at det bliver tvivlsomt, om det Tragiske eller Komiske har Overvægten. Hvis vi og ville indrømme, at $^3/_5$ Tragisk med $^2/_5$ Komisk hjemler et Skuespil Navnet af Tragedie, kunne vi dog umulig indrømme, at $^4/_5$ Komisk og $^1/_5$ Tragisk, ligesom paa Grund af det Sidstes specifiske Tyngde, især naar det anbringes i Enden, gjøre det; thi ulykkeligvis har man ganske andre Navne for slige dramatiske Mixturer.« Tilsidst kaldes Dramaet »dette forunderlige Stykke, som Anmelderen ikke uden literarisk og dramatisk gyldig Aarsag i en poetisk Tid som den nærværende har opholdt sig saa længe ved og gjennemgaaet med en under andre Omstændigheder og til andre Tider pedantisk Udførlighed og Strenghed«; og der siges: »Med mindre Agtelse for Kunsten, for Modersmaalet, for det egenlige Publikum og for Forfatterens Navn og Indflydelse havde vi sandelig ikke holdt det for Umagen værdt saa udførlig at bevise vor Paastand, at enten er det et ironisk Mesterværk eller et alvorligt Fuskeri«.

Ligeoverfor disse gjentagne Angreb paa Oehlenschläger, der i den store allegoriske versificerede Fortælling »Pindsvinet« og i Anmeldelsen af »Hugo von Rheinberg« (som, næsten udelukkende, fyldte ikke mindre end otte Nummere af »Dannora« og først endtes den 19de Juni) havde antaget saa betydelige Dimensioner, vil der være gyldig An-

ledning til alt nu foreløbig at søge at klare sig Baggesens kritiske Situation ligeoverfor vor Digterkonge.

Baggesen, der var en Søn af Oplysningens Aarhundrede, paavirkedes stærkt af dettes Filosofi og hilsede Kant som Tankens Messias. Digteren, for hvem Objectiviteten og den sandselige Fylde naturligvis spillede en stor Rolle, kunde dog ikke finde blivende Hvile i den store Filosofs Subjektivisme, der fremhævede det Moralske paa det Sandseliges Bekostning. Baggesen forsøgte en Tid at slutte sig til Fichte, der førte Kants System videre i samme Retning; men Konsekvenserne af Jegets Filosofi virkede snart frastødende paa ham. Schelling skred frem fra den subjektive til den objektive Idealisme og søgte at eftervise Ideens Realisation i Virkeligheden; men det var nærmest mod Naturen, denne geniale Tænker vendte Blikket, og Baggesen, der en Tid havde bøiet sig henimod Naturfilosofien, kunde heller ikke her finde sin tænkende Aand tilfredstillet. Han var derfor tyet til den mere følelsesfulde Filosof Jacobi, ja havde endog opgivet Filosofien for Religionen. Kants subjektive moralske Retning havde vistnok bidraget Sit til at føre Digteren hen til det Ophøiede, paa hvis Tinde han ofte svimlede. Naturfilosofien havde en Tidlang bragt ham til at forsøge poetisk Fremstilling af »det nye Naturens Rige« (for at bruge et Udtryk af »Gjengangeren«); men Udbyttet heraf var kun bleven mer eller mindre vellykkede Fragmenter. Schellings Discipel Steffens havde vakt den unge Oehlenschläger — der saae op til Baggesen — for den nys frembrudte filosofisk-poetiske Morgenrøde, som begeistrede dens danske Neofyt til epokegjørende Digterværker. Uagtet Oehlenschläger nærmest kun var en umiddelbar Natur, der egenlig blot paa anden Haand var bleven indviet i de naturfilosofiske, romantiske

Mysterier*), var hans Muligheders Verden dog saa rig i den gjærende Vaartid, at han — som J. L. Heiberg med Føie fremhæver**) — kunde gjennemgaae »en levende Udvikling« fra »Digte, 1803« til »Nordiske Digte, 1807«, hvori Tanken (f. Ex. i den æsthetisk-kritiske Fortale foran det sidstnævnte Værk) gjør sig stærkt gjældende og synes at forjætte en stor Fremtid i de høieste Ideers Tjeneste. Den eklipserede ældre Broderskjald havde, stærkt greben af hint poetiske Alexandertog med dets uendelige Horizont, varmt hilset »Aladdin-Adam Oehlenschläger«, der havde fundet »den gamle, hellige, forunderlige Lampe, som laa dybt nedgraven i Naturen«, hvilken Noureddin-Baggesen forgjæves havde søgt »med Alvors dybe Grublen«; ja den Distancerede havde tiljublet sin seirrige Medbeiler, der, »høi og herlig, stod med et Hop, som Hakon Jarl, paa Fjeldets Top«, at han var »Danmarks Melpomenes største Digter«. Baggesen havde dog ledsaget sin Hyldest med faderlig, alvorlig Advarsel til Oehlenschläger mod at lade sig forlokke af den naturfilosofisk-romantiske Elverpigedands; og Oehlenschläger vendte sig ogsaa virkelig paa sin Udenlandsreise bort fra de fantastiske Fænomener og fik Øiet op for Hulheden bag den glimrende Overflade. Han fjernede sig endog vel meget fra sin første Begeistrings Kilde, ja efter Hjemkomsten — under de trykkende Tidsforhold, som hos os havde et smaaligere, spidsborgerligere Præg end i de større Lande — kun altfor ofte fra selve det høiere Ideeliv. Da begyndte Baggesen at kalde ham til Orden, stærkere og stærkere rullede den kritiske Torden, og Lynet

---

*) »Jeg tilstod Schelling« — hedder det i »Erindringer«, III, 159 — »at jeg vel kjendte hans Hovedtanker og Verdensanskuelse af Steffens, men at jeg ikke havde læst Meget af ham«.

**) Se dette Værks anden Afdeling, Side 272.

slog ned i det altfor trygge Oehlenschlägerske Digterhjem. J. L. Heiberg siger træffende: »Idet Oehlenschläger, hvilende paa de alt vundne Laurbær, lidt efter lidt gjorde sig det bekvemt og, efter at have opgivet Romantikken, ogsaa opgav de plastiske Karakterer, den sande Handling, den gediegne poetiske Gehalt i mangt nyere Værk og ikke sjelden sank ned fra den poetiske Region til en flad moralsk Livsanskuelses prosaiske Mark, hvor en abstrakt Filantropi traadte i Stedet for den flygtede Idee, rykkede Baggesen i Marken med sin polemiske Pen, for det Første mod Digteren selv, som han endnu bestandig haabede at omvende, og for det Andet mod Publikum, der, hildet i blind Autoritetstro, ansaae hine svage Værker for ligesaa gyldige som de tidligere gediegne og overhovedet stemplede al Kritik over Digterens infallible Muse som oprørerisk, medens den i Kants Skole dannede Baggesen forkastede al Autoritet og kun vilde anerkjende Indsigten som Smagsdommer.« *) At der, specielt hvad Oehlenschläger angaaer, var god Grund for Baggesen til at aabne Felttoget, lader sig ikke nægte; det var virkelig paa Tide, at Allarmtrommen gik. Alt 1812 havde jo Grundtvig (ifølge det ovenfor omtalte Brev fra Udby) tænkt paa maaske engang at levere »et Modstykke« til Dahlmanns varmt anerkjendende »Betragtninger over Oehlenschlägers dramatiske Værker« fra samme Aar. Oehlenschlägers Forelæsninger over Evald og Schiller umiddelbart efter Hjemkomsten, 1810 og 1811, (der rigtignok kun foreligge i den mislykkede ufuldstændige Udgave) staae unegtelig langt tilbage for Fortalen til »Nordiske Digte, 1807,« hvad æsthetisk Tankeudvikling angaaer

---

*) »Jahrbücher für wissenschaftliche Kritik«, 1840, I, og J. L. Heibergs prosaiske Skrifter, III, 1861, Side 352.

— ligesom selv de heldigste af de senere poetiske Værker ikke kunne maale sig med de tidligere. Var Baggesen nu Manden til at gjennemføre denne Kamp, og førte han den ligesaa meget sans reproche som sans peur? Disse Spørgsmaal kunne desværre ikke besvares bekræftende. Den Kantske Filosofi, Baggesens væsenlige Udgangspunkt, afgav ikke en tilstrækkelig filosofisk Basis i Almindelighed, og specielt for Æsthetikens Vedkommende lod Kønigsbergerens Subjektivisme Kritikeren i Stikken, idet den kun paa dette Gebet har præsteret Noget, hvad det subjektive Udtryk af det Skjønne, og hvad den ene af det Skjønnes kontrasterende Former, det Ophøiede, angaaer, uden dog paa dette sidste Territorium at kaste Lys over den høieste Form af det Ophøiede, det Tragiske*). Baggesen havde desuden ulige mere Hang til »Tankeleg« — for at bruge hans eget betegnende Udtryk**) — end til streng, følgerigtig Tænkning, der overhovedet ikke let forenes med den digteriske Natur. Hvad der fattedes Baggesen i filosofisk Henseende, søgte han (som J. L. Heiberg ogsaa med Rette fremhæver i den ovenfor anførte Afhandling, der i alt Væsenligt rammer Sømmet paa Hovedet i Bedømmelsen af Baggesens Feide) at erstatte ved poetiske Hjælpetropper; og Satiren traadte derfor ikke sjeldent istedetfor Dokumentationen, »og det saa glimrende, saa energisk, at de bedre Dele af denne Polemik uden Sammenligning ere det Gediegneste, Baggesen nogensinde har skrevet«. Denne Polemik var imidlertid (hvad Heiberg heller ikke er blind for) ingenlunde fri for store Pletter; den fattedes — foruden Feilsyn — hverken »massive Grovheder« eller »forsætlige Misforstaaelser og Fordreielser« og førtes overhovedet

*) Jfr. Vischer's Aesthetik, I, 39 og 40.
**) Se dette Værks første Afdeling, Side 119.

med »en vis literær Jesuitisme«. Allerede det af den, vi hidtil have havt Leilighed til at dvæle ved, røber klart nok den Baggesenske Polemiks svage Sider. Angrebet paa Shakespeares »barbariske Tveform« (ɔ: Blandingen af det Komiske og det Tragiske) viser saaledes, at det ikke blot var det legemlige Syn, der svigtede Baggesen (som led af Øiensvaghed), men at han ogsaa savnede Blik for væsenlige æsthetiske Momenter. Polemikens Udskeielser, ja aabenbare Uredeligheder ere ligeledes iøinefaldende nok for Enhver, som gjør sig den Ulejlighed nærmere at undersøge Sagen. Baggesen var — efter egen Tilstaaelse*) — i mange Henseender et, »ved Natur, Kunst og Skjebne, svagt, fantastisk, lidenskabeligt Menneske« med »en umaadelig Irritabilitet«, der umuligt, selv om Aarene havde virket mere beroligende paa ham, end det i Virkeligheden var Tilfældet, kunde være i Besiddelse af en Dommers upartiske, sindige, Alt overveiende, ophøiede Ro, især ikke ligeoverfor Oehlenschläger, af hvem han var baade distanceret og krænket. Idet Baggesen af Oehlenschlägers Produktion vælger den dramatiske til Angrebspunkt, har han iøvrigt ikke blot rettet Øiet paa hans Hovedvirksomhed, idetmindste i kvantitativ Henseende, men ogsaa paa den, der unegtelig frembød de største Blottelser ved Siden af betydelige Fortrin. Forfatteren af »Aladdin« fra Frederik den sjettes Tidsalder var — som alt tidligere fremhævet**) — altfor lidet en Mand i Ordets strengere Forstand og altfor meget et umiddelbart Geni til helt at kunne gjøre Fyldest i det Dramatiske med dets handlekraftige Stræben mod Maalet, der kræver intensivere Villie, radikalere Karakter og større Reflexion.

---

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 144.
**) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 153.

Den 1ste Mai udkom endelig femte og sidste Nummer af »Søndagen«, der, som et Slags Selvforsvar, endte med det lille Digt »Maanens Klage«:

»Jeg arme Maane,
der mig af Jorden maa bestandig lade haane,
som saa foranderlig i Væxt og i Gestalt,
i Farve, Glands og i hvad veed jeg Alt,
at til et Ordsprog selv er bleven min Forandring —
ifald heroppe paa min stille Vandring
jeg stundom synes halv og stundom hel,
snart Intet, snart en Trediedel,
nu lys, nu mørk, nu rød, nu bleg, nu gylden —.
siig, slemme Jord dernede! hvis er Skylden?« *)

Foruden endnu et Digt indeholdt dette Nummer Fortsættelsen af Beretningen om »Napoleons og Marie Louises Bryllupsfest«, mod hvilken der jo (som ovenfor fortalt) var nedlagt Forbud, men Politiet havde imidlertid faaet en ny Chef, som ikke kjendte Forbudet og derfor lod Artikelen passere. Den 5te Mai modtog Politidirektøren en Skrivelse fra Kancelliet med Forespørgsel om, med hvilken Hjemmel den forbudte Fortsættelse saae Lyset; og et Par Dage senere (faa Dage efter at den engelske Fregat, paa hvilken Napoleon havde indskibet sig til Elba, kastede

---

*) I Baggesens »Heideblumen, Amsterdam, 1808,« fandtes samme Tanke udtrykt i »Der Dichter«:

»Oft erschein' ich nur halb, oft nur ein Viertel, sogar auch
Nichts bisweilen dem Blick — schelte mich d'rüber, wer will!
Hierin theil' ich des Monds Schicksal, der immer doch ganz ist:
zwischen dem Seher und mir stellt sich was Irdisches oft.«

Anker paa Porto-Ferrajo's Rhed) optoges der i den Anledning Politiforhør over Baggesen. Da den paagjældende Artikel imidlertid ikke indeholdt noget direkte Angreb paa Napoleon, blev der ikke gjort videre ved Sagen. Den tidligere omtalte Ansøgning af Baggesen til Kongen, som Digteren havde afleveret til Justitsminister v. Kaas, det danske Kancellis Præsident, var imidlertid af denne den 3die Mai bleven indsendt til Baggesens nærmeste Foresatte, det Slesvig-Holstenske Kancelli, hvis Præsident, Otto Moltke, forresten var velvillig stemt imod Digteren og raadede ham til snarest mulig at reise tilbage til Kiel, hvilket Raad Baggesen imidlertid ikke fulgte. Den 10ende Mai forlangte saa det Slesvig-Holstenske Kancelli en Erklæring i Anledning af Baggesens i Ansøgningen omtalte Forseelse og forespurgte, hvorvidt det var hans Ønske at afskediges uden Hensyn til Straffen for denne Forseelse. Den 14de Mai erklærede Digteren derpaa, at, hvis den ham af Kongen givne Tilladelse til at opholde sig i Kjøbenhavn den meste Tid maatte ophøre, saae han sig tvungen til at ansøge om sin Afskedigelse med Hensyn til sin Sundhed og sin økonomiske Stilling, da et bestandigt Ophold i Kiel aldeles vilde ødelægge begge. Det Slesvig-Holstenske Kancelli indstillede derpaa, at Baggesen enten maatte beordres strax at vende tilbage til sin Post i Kiel eller, i Overensstemmelse med hans Ansøgning, entlediges fra Embedet i Naade og med Pension. Kongen valgte det Sidste, og 1ste Juni meddeltes der Digteren i Naade Dimission fra Professoratet i Kiel med en Pension af 1500 Rbd., to Trediedele af Gagen (Resten bestemtes til en Lektor i det danske Sprog ved Universitetet i Kiel). Saaledes endte, dog kun indtil videre, »denne udmattende Kamp« (for at bruge Digterens egne Ord) med Regeringen — under hvilken »det halve Kjøbenhavn, især Theatret«, som Baggesen

siger, havde jublet over hans »Forvisning« — en Kamp, der var bleven ført samtidigt med den literære, som alt gav Digteren nok at bestille.

En heftig Galdefeber — en Sygdom, han jo ogsaa før havde lidt af*) — hjemsøgte saa den Haardtprøvede, som netop i dette Øieblik, da han var ifærd med sin Parnas-Feide, kunde have alle sine Sjæls- og Legemskræfter nødig. Det Febrilske og Galdesyge hos vor Forfatter, der netop paa dette Tidspunkt gjorde sig mer og mer gjældende, havde saaledes uden Tvivl en korporlig Basis, ligesom ogsaa hans materielle Stilling og Husliv — den forstandige Fanny misbilligede, som man let kan tænke sig, at Ægtefællen havde givet Slip paa sit Embede — ikke lidet bidrog til at forøge den Irritabilitet, der har skaffet Poeterne Navnet »genus irritabile« **), og hvormed Baggesen specielt alt fra Ungdommen af var kun altfor rigeligt udstyret.

7.

Den 1ste Juni udkom et Nummer af »Skuddagen«, som aabnedes med en »Skuddags-Forklaring« til Prænumeranterne paa Søndagen«, hvori det hedder: »Den mer end lyriske, hartad romantisk-dramatiske Uorden, hvori mine Blade hidtil ere udkomne, og den hele Søndagsværket truende Gaaen-i-Staa paalægger Forfatteren Regnskabs Aflæggelse. Han lovede rigtignok i sammes Forkyndelse »en lille ugenlig Underholdning i Vers og Prosa, bestemt til blot og bar literarisk Tidsfordriv uden mindste Indblanding af statistisk Nyt eller politisk Gammelt«; men allerede i sit første Blad forklarede

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 147, og tredie Afdeling, Side 184.

**) Horatii epistolarum liber II, 2, v. 102.

han nøiere, hvad han dermed egenlig vilde sige, og at dette ikke var saaledes at forstaae, som om han ængstligen vilde afholde sig fra al Berørelse af statistisk Gammelt og politisk Nyt, det netop Modsatte af hvad han skyede. »Anskuelser af Verden som den har været og Anskuelser af Verden som den bør være« i historiske og filosofiske Artikler, troede han, vilde kunde »passere toldfrie gjennem alle periodiske Sunde forbi alle Tanke-Toldsteder«, og regnede derfor paa, at Smaaladninger (af hans utrykte »Labyrint« f. Ex.), hvorpaa der didindtil havde ligget et Embargo, kunde nu, da Med-Krigen mod Europas Forstyrrer havde ophævet denne, imellemstunder indløbe i hans lille Søndagshavn. At han gjorde denne Regning uden Vært, som man siger, maa uden Tvivl undskyldes ham, da han netop troede sig selv Værten og ikke drømte om, at hans hidtil eiede literariske Hus og Gaard paa Parnasset i sammes sidste, stærke Jordskjælv var sunket og indtil videre blevet ham utilgængeligt. Han saae sig i dette ganske forunderlige Tilfælde nødsaget til at forsyne sig umiddelbart med lutter nye Frembringelser, for ugenlig at bestride Husholdningen, han havde paataget sig. Hans hele historiske Formue (den idetmindste, som var henlagt til Helligdagsbekostninger) var saagodtsom fløiten; og det lod, som om det blev ham endnu umuligere end nogen Afbenyttelse af denne, i sin Forlegenhed, at gribe til den filosofiske. Overbevist imidlertid om, at denne Undergang af hans aandelige Eiendom vilde idetmindste have den Lighed med Herkulanums, at det Begravne engang vilde komme for Dagen igjen, stræbte han indtil videre at behjælpe sig, som han kunde, ved istedenfor Søndags-Beværtningen, han maatte ophøre med, at tillave Skuddagens, eller med andre Ord: istedenfor allerede færdige Artikler at udarbeide ganske nye, som det stod i hans Magt at gjøre saa uhistoriske og ufilosofiske, som Øie-

blikket fordrede. Men han tilstaaer oprigtig, at denne lidt vel travle literariske Husholdning i Længden falder ham altfor besværlig, og at han ikke godt kan holde ud at levere nye Epigrammer, end sige nok saa smaa nye episke Digte eller Sange af samme regelmæssig til bestemt Klokkeslet paa Bogtrykkerdrengens Vink hver Uge, saa meget mindre, da han ved sine Blades Udfærdigelse har Noget at sørge for, som andre ellers regelmæssige Penne bryde sig Intet om: Sprog, Stil og Læseværdighed om nogle Aar nemlig. Hertil kommer den Omstændighed, at han ingenlunde i Henseende til Musen er hvad man kalder Herre i Huset, men tværtimod i høieste Grad staaer under Hendes Naades Tøffel og, hvis der ikke skal ligge et sandt poetisk Helvede istedenfor et poetisk Himmerig, maa rette sig efter hendes ikke mindre end økonomiske Nykker. Skuddagsudgiveren har aldeles Intet af det misundelsesværdige Talent at kunne digte paa nogensomhelst anden udtrykkelig Befaling end bemeldte hans Herskerindes, end sige det endnu beundringsværdigere: at kunne digte sig aldeles gjennem Livet uden videre. Det er ham f. Ex. næsten aldeles umuligt at skrive komisk i et tragisk Lune*) og tragisk i et komisk og Umuligheds Umulighed at digte uden enten det ene eller det andet. Med denne fuldkomne Udueliged til ordenligt literarisk Fabrik- eller Haand-Arbejde vilde det aldrig være faldet ham ind at paatage sig Udgivelsen af et Ugeblad for egen Regning, hvis han ikke allerede havde havt idetmindste et helt Aars saagodtsom færdige Forraad at tage til. Mindst var det faldet ham ind at belæsse sine svage Skuldre med Sligt paa en Tid, da han forudsaae, han vilde faae mer end nok at

*) Tidligere havde Baggesen forresten — en ikke enestaaende Selvmodsigelse hos vor Proteus — hævdet det Modsatte, vistnok ikke ganske uden Grund (se dette Værks første Afdeling, Side 22).

beskjæftige sig ugenlig med ved at modsætte sig den begyndte Omrodning af det danske Parnas og ved at paatage sig det herkuliske Arbeide: at rense Augias-Stalden, hvortil han ved sin Hjemkomst fandt Tempel-Indgangen forvandlet. Nu, han mærker, at Intet af hvad han især havde bestemt til sit Ugeblad kan komme for Lyset, og den begyndte nye Udgave af hans samtlige Værker ikke tillader ham at benytte andre ældre Udarbeidelser, han i Grunden ogsaa meget ugjerne udstykkede — nu, han har faaet alle Nutidens*), Dagens og den gule Athenes Rodemestere paa Halsen — nu, han, saa godt som ene, maa bestaae Eventyret af »den aabenbare Krig«, han forkyndte, »paa Grund af den Ret, enhver Borger i Literaturen, endog den ringeste, har at modsætte sig og med alle ham af Muserne betroede Vaaben at bestride Sprogets, Smagens og Anstændighedens Fjender« **) — nu maa han af Prænumeranterne paa »Søndagen« udbede sig en hel Skudmaaned mellem det udløbne og det næste Kvartal, for idetmindste saalænge at lade hans Muse hvile fra alt høitideligt Arbeide, indtil hun er bleven færdig med de personlige Angribere. Fra nu af indtil Begyndelsen af Juli altsaa udsættes Udgivelsen saavel af »Skuddagen« som af »Søndagen«; og blot »Lille Søndag-Aften«, der fortsætter den begyndte Krig, udkommer i løbende Tid som sædvanlig — selv i det Tilfælde, at Udgiveren skulde forandre sit Opholdssted.«

Som det fremgaaer af Ovenstaaende, var Baggesen ogsaa kommen i Kollision med »den gule Athene«, Maanedsskriftet med det gule Omslag, der udgaves af den 30aarige

*) Nutiden ɔ: N. T. Bruun, Oversætteren ved det kongelige Theater.

**) Hentydning til Krigsmanifestet i det første Nummer af »Lille Søndag-Aften«.

Sekretær ved det kongelige Bibliothek C. Molbech, der i sin Tid havde været knyttet til N. F. S. Grundtvig, fra hvem dog snart hans rationellere Natur fjernede ham saa meget, at han endog kom i Polemik med Forfatteren af Verdenskrøniken*). I det Nummer af »Skuddagen«, vi dvæle ved, foretog Baggesen »Afregning med det Gule«, der opsummerer ikke mindre end hundrede »Skjældsord, Skamtitler og Øgenavne, dels Hr. T. C. Bruun efterabede**), dels originale«, f. Ex.: »Jens Baggesen uden Immanuel, Jens Baggesen uden tilgjort tydsk og fransk Glands, Justitsholderen, Justitsraaden med sit Pindsvin, Professoren i Kjøbenhavn hos Studenterne i Kiel, Dagens Pidsker, Napoleons Pidsker, Kagstrygeren i Gjengangeren, Hudfletteren om Søndagen, Hudflaaeren Lille Søndag-Aften, Tugteren i Dannoras pidskende Kammeratskab, den, gjennem hvis Søndage og Skuddage Nutidens Dynd kroger sig, den, som har optaget Hakons Digter i Søndagsaftenens svinske Mysterier, den, som har begyndt og vil fuldende at nedbryde Professor Rahbeks literariske Navn og Rygte hos det danske Publikum«. Afregningen ender: »Den eneste Forandring, hans Glossarium har foranlediget i min og mine Efterkommeres danske Ordbog for Fremtiden***), er den: at det hidtil deri manglende bestemte Navn for en vis Bæk, der har Intet tilfælles med den parnassiske undtagen det at flyde, vil komme til at hedde Molbæk«. I »Dagen« for 21nde Juni besvarede Molbech Baggesens Bemærkninger med »Lidt om det Spraglede eller et Par Antegninger ved Justitsraad Baggesens

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 135.

**) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 269.

***) Hentydning til Molbechs sproglige Virksomhed (1811 havde han udgivet »Om Dialekter eller Mundarter og Samling af danske Landskabsord«, 1813 »Dansk Haand-Ordbog«).

saakaldte Afregning med det Gule«, hvori det hedder, at »Justitsraaden har paa den senere Tid anlagt en Fabrik af literariske Svinerier og ved ideligen at sysle med at opsamle og tilvirke det urene Vaabenforraad, hvoraf han betjener sig i den Krig, han har forkyndt ikke blot imod Gratierne, men imod al Sømmelighed, Værdighed og Anstændighed paa Parnasset og i Videnskabernes Rige, ei har kunnet undgaae at tilsøle sit literariske Navn og den Agtelse, han endnu kunde have tilbage« — o. s. v. o. s. v. i samme Tone. Hr. Molbech »foragter nu Baggesen nok, for ikke at ændse hverken hans prosaiske og poetiske Satyrkaadhed og hans Bukkespring i de danske Musers Lund eller nogen af hans personlige Fornærmelser,« og beskylder ham for Løgn. Imod denne Dagbladsartikel udgav Baggesen en Brochure: »Species facti, Responsum og Kjendelse i Sagen betræffende C. Molbechs seneste literariske Udaad«. Responsum er, efter Baggesens Opfordring, afgivet af Professor juris, Assessor i Høiesteret Schlegel, der finder Molbechs Yttringer »høist utilbørlige«. Dommen, som er udstedt 1ste Juli fra »danske Musers Tempel« af Apollo og underskreven af Holberg, Evald, Vessel o. s. v., gaaer ud paa, at Molbech »bør, som literarisk personlig Skjendegjæst, Andre til Exempel og Advarsel, paa Parnasset at bøde sine tre Mark«. En Anmærkning til den lyder: »Skulde det falde Nogen ind at spørge, hvorledes Udgiveren har erfaret ovenstaaende Kjendelse, svarer han med en Forgænger af hans Familie:

»Est deus in nobis, sunt et commercia coeli« *).

Denne Brochure fremkaldte en Replik fra Molbech i »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn« den 23nde Juli i den sædvanlige Tone.

*) Ovidii Ars amatoria, III, 549.

Foruden C. Molbech — der (som han selv erklærer) hyldede ikke blot den Oehlenschlägerske Muse, men den romantiske Poesis Skjønhed*), uden dog at være blind for Baggesens, især tidligere, Fortjenester, og angreb Oehlenschlägers og Romantikkens bittre Fjende, Forfatteren af »Hospitalet«, Sander — rykkede ogsaa A. E. Boye, Fuldmægtig i Finantskollegiet, pseudonymt i Marken mod Baggesen. Denne havde i det andet og tredie Nummer af »Søndagen« i Februar ladet trykke en Anmeldelse af Opførelsen af »Barselstuen«, hvori han foreslog, at Holbergs Komedier skulde »renskrives«. Deraf tog A. E. Boye Anledning til en »Epistel fra Hans Mikkelsen til Søndagsskriveren«, som optoges i det samme Aprilhefte af »Athene«, hvori C. Molbechs epitheta ornantia til Baggesen forekom. Denne Skrivelse revser skarpt Baggesens uheldige Indfald, idet den samtidigt paa det Hensynsløseste i Molbechsk Tone angriber Ophavsmanden. Dette Angreb fortsattes senere i Juniheftet af »Athene« i »Hans Mikkelsens anden Epistel til Søndagsskriveren«. I samme Hefte af »Athene« optoges ligeledes fra Boyes Haand »Apologia scriptoris cyclici eller Søndagsskriverens Apologi, af ham selv paa Rim udsat og først indført udi Kjøbenhavns Skilderi**) med Just Justesens og Fleres oplysende Noter«. Det hedder, at Apologien »sjunges omtrent som Pupii poemata flebilia eller Flæbestykker og klinger godt til alle Instrumenter, især til Sækkepibe eller Lire«. I »Notæ« forklares der i Anledning af Udtrykket »scriptor cyclicus«: »Saasom de af vor Søndagsskriver lovede nye Værker — se »Om Jøderne«***) — og de

*) Se »Athene«, 1814, April, Side 394.

**) Det ovenfor anførte Digt af Baggesen »Forklaring af Dagens Angreb paa min Personlighed«.

***) Jfr. dette Værks tredie Afdeling, Side 269.

endnu tidligere lovede Continuationer af »Labyrinthen«, af det Poema heroicum om Odin og af Homeri danske Version*) ikke endnu ere komne for Lyset, ei heller et eneste af de mange store Løfter i »Søndagen« er gaaet i Opfyldelse, saa tør man vel paa bemeldte Søndagsskriver anvende, hvad Poeten om en vis cyklisk Skribent siger:

»Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?«
Hvad gi'er den Praler vel, som værdt er sligt et Skraal?**) —

og denne meget lovende Autor vil derfor selv finde det passende, at ham saavel udi denne Henseende som formedelst sin øvrige Lighed med de gamle scriptores cyclici tillægges et saadant Navn; og er det synderligt nok, at en lærd Commentator kalder disse cyclici: circulatores vel poetæ vagi, det er udlagt: omvankende Poeter, som ei ere længe paa eet Sted«. I Anledning af »Pupii poemata flebilia« siges der, at disse »kaldes hos Horatium »lacrymosa«***), og Commentatores ere moxen enige udi at forstaae dette ironice«.

I Anledning af nogle Linier i en lille »poetisk Epistel« af N. T. Bruun, »Kvindedyder og Moderværdighed, Nytaarsgave for Damer, 1813«:

»Hvad Rahbek, Baggesen, min Fader skreve
til Hæder for det elskelige Kjøn,
vil efter deres Død paa Jorden leve,
og Kvindens Smil skal være deres Løn« —

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 330 og 334.
**) Horatii Ars poetica, v. 138.
***) Horatii Epistolarum liber I, 1, v. 67.

lod Baggesen i »Skuddagen« 1ste Juni 1814, som her dvæles ved, indrykke:

„Den af K. L. Rahbek saakaldte „Persona miserabilis" og af T. C. Bruun betitlede „Jødernes Gjenløser"*).

»Korsfæst ham!« skreg en natlig Dagens Ravn**);
»Korsfæst ham!« skreg de smaa bekjendte Gaders***);
og en Smørvæk opklyngede hans Navn
imellem sin Beskytters og sin Faders.«

Man ser, Baggesen havde Hænderne fulde og slog fra sig til alle Sider. »I Anledning af Opklynger-Epigrammet« rykkedes der i »Dagen« for 22de Juni frem med følgende Smagfuldhed:

»Nei, Straffen maa til Brøden svare!
En slig Person som Tyv ei hænges bør;
man kan sig et saa lumpent Arbeid spare —
han i Foragt jo dog, selvstraffet, døer«.

Da der, af Hensyn til Pladsen saavelsom til Læsernes Taalmodighed, maa gjøres Afkald paa Fuldstændighed, skal her blot endnu nævnes »Epistel til Søndagsbladenes Forfatter, skrevet i Kjøbenhavn af Danæus, Mag. art., Aarhus, 1814«, med Motto af Horatius:

»Nec satis apparet, cur versus factitet, utrum
minxerit in patrios cineres. — — —
— — Certe furit. — — — —†)

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 269.
**) Rahbek var jo Redaktør af »Dagen«.
***) T. C. Bruun, Forfatter af »Mine Fritimer« o. s. v.
†) Ars Poetica, v. 470—473.

I et lille Indledningsvers spørges der:

»Sig, hvor er Baggesens Ild, og hvor er hans himmelske Skjaldskab?
Hvad har mægtet at slukke den Lue, der fyldte hans Bryst?«

Svaret lyder:

»Dristig indbød han de fyrige Gratier til natlige Møde,
og brat i deres Favn besvimte den gamle Poet.«

Brochuren ender:

»Vid, Domine! det er en fræk og smagløs Ludder,
som Jer indgivet har Jert Søndagaftens Sludder*)«.

Polemikken i vore Dage er næsten urban i Sammenligning med hin Tids Raahed. Paa denne mørke Baggrund kvæges Øiet dobbelt ved den Baggesenske Regnbues brogede Farvespil.

Det var naturligt, at vor Digter i al den Rusk og Slud, hvorunder det Skjønne syntes ham truet med Undergang, saae sig om efter sommerlige Profetier. Saadanne mente han at finde hos en ung Mand, der netop paa denne Tid fremtraadte som Digter. Da P. A. Heiberg i Februar 1800, landsforvist for Overtrædelse af Presselov-

*) De sidste Ord ere en lidt forandret Gjengivelse af Slutningen af Vessels lille Fragment »Om en Jødepige«, der, med Hentydning til et uheldigt Poem af Historikeren Langebek (»Tanker over Juleaftens Feide 1771«), ender:

— — — — — — — »Den smageløse Luder,
som indgav Langebek sit Juleaftens Sludder«.

(Se Levins Udgave af Vessel, Side 245 og 246.)

givningen, maatte forlade Danmark, efterlod han en otteaarig Søn, der, efter Faderens Ønske, kom i Huset hos dennes barnløse Ven, K. L. Rahbek, hvor han dog kun blev et Par Aar. Efter derpaa at have været et Par Aar hos en Moster, der var gift med en Dispacheur, vendte Drengen tilbage til Moderen, der alt i December 1801, efterat Ægteskabet med hendes landsforviste Mand var bleven hævet, havde ægtet en anden Landsforvist, den svenske Baron Ehrensvärd, som havde været indviklet i Sammensværgelsen mod Kong Gustav den tredie og, efter dennes Mord paa Maskeraden i Marts 1792, var tyet til Danmark, hvor han, efter sin Moder, kaldte sig Gyllembourg*). I P. A. Heibergs Hus samledes de fleste af den Tids literære Celebriteter og de franske republikanske Diplomater; Bakkehuset var, som bekjendt, i en endnu høiere Grad Samlingsstedet for Alt, hvad der dengang kunde gjøre Fordring paa Aand; hos Gyllembourgs samledes ligeledes Datidens mest udmærkede Mænd, som Oehlenschläger, Weyse, H. C. Ørsted, og svenske Adelige besøgte hyppigt deres Landsmand. »Hvad der upaatvivlelig har havt en afgjørende Indflydelse paa min hele Retning« — siger J. L. Heiberg i sine »autobiografiske Fragmenter« — »er den for unge Mennesker usædvanlige Lejlighed, jeg fra min tidligste Barndom har havt til næsten udelukkende at bevæge mig i det mest dannede og ikke mindre i det fornemme Selskab og mellem Udlændinge« **). Da Oehlenschläger i Sommeren 1805 udgav »Poetiske Skrifter« med »Aladdin« o. s. v., var J. L. Heiberg mellem 13 og 14 Aar. Hvilket dybt

*) Pavels siger, at »Gyllembourg endnu i Mandens Nærværelse skal have begyndt paa den Roman, der endtes med denne Katastrofe« (»Pavels Autobiografi«, 1866, Side 239).

**) J. L. Heibergs »Prosaiske Skrifter«, XI, 1862, Side 488—490.

Indtryk vor Digterkonges første, herlige Poesier gjorde paa den begavede Dreng, har han senere i sin Manddomsalder selv skildret. »Hine Værker« (siger han) »betoge mig saaledes, at min poetiske Bevidsthed saa at sige først vaktes fra det Øieblik af, da jeg lærte dem at kjende. Ihvor kjær jeg end fik mangen anden Digter, f. Ex. Baggesen, var det dog først ved det Lys, som Oehlenschlägers Værker havde tændt, at jeg lærte at se og forstaae ham.« *) Samme Vinter, som »Poetiske Skrifter« udkom om Sommeren, (i November 1805) skrev den aandfulde Moder et interessant Brev til sin fraskilte Mand, der giver et ypperligt lille Billede af Digterdrengen. »Han er af de Karakterer« (hedder det deri), »som med Voldsomhed gribe en Følelse eller Mening og hænge ved den. Middelveien er Noget, han ikke kjender. Ingen af dem, der ere daglig om ham, drømmer om den alvorlige Karakter, der udvikler sig i denne tilsyneladende flygtige og ubetydelige Dreng. Den Eneste, der maaske virkelig sør ham, som han er, skulde være hans i enhver Henseende respektable Lærer. Han har det største Hang til Sværmeri, til Alvorlighed og Flygtighed tillige, han røber allerede de heftigste Passioner, han kan skjule sig, han kan tie. Han finder ingen stor Fornøielse i at lege med andre Børn, han udvælger sig ingen Fortrolig mellem disse. Hans Yndlingslæsning er Tragedier, den romerske Historie og i det Hele Poesi. Han er overalt meget partisk, bedømmer i Almindelighed alle Mennesker og Ting efter de Begreber, han af denne Læsning indsuger, og efter sit naturlige Hang til Sværmeri, til alt Romantisk og Poetisk. Han forener Barnagtighed, som om han var 6 Aar, med en Tænkekraft og Ideer, der ere mere end 10 Aar for gamle for ham. Han er forøvrigt blot lidt svag undertiden.

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 157.

Hans Moder er hans eneste Fortrolige, hans eneste Veninde, for hvem han Intet skjuler, end ikke sine smaa Daarligheder. Han elsker mig med en sværmerisk, enthusiastisk Kjærlighed; han sørger over hver Dag, han ikke faaer mig at se. Den mindste Uhøflighed mod mig er en Forbrydelse, han i hele Aar kan gjemme i sin Erindring.« *) Alt som Dreng forsøgte han sine poetiske Kræfter i barnlige Holbergske, tildels rimede Skuespil, hvilke han skrev for et Marionettheater, som Digteren L. Kruse (der jo ogsaa spiller en Rolle i Oehlenschlägers Ungdomshistorie) og Komponisten Weyse (der ligeledes var knyttet til Oehlenschläger) havde gjort til ham — for Goethes Barndom er et Marionettheater, han fik forærende, heller ikke uden Betydning. Det er karakteristisk, at J. L. Heiberg strax vender sig til Holberg, som Oehlenschläger til Evald. Efter at have nydt en omhyggelig privat Undervisning (blandt Andet af H. C. Ørsted i Mathematik), tog han 1809 Examen artium og Aaret efter anden Examen. Hans Studenteraar falde altsaa i den ulykkelige Tid efter 1807. Han lagde sig efter Naturhistorie, Mathematik (hvori han ogsaa underviste) samt Astronomi og havde ligeledes Tankerne henvendte paa Filologien, medens han paa samme Tid læste de bedste Digterværker og især studerede Goethe — hans Interesser ere, som man ser, mangesidige. Han forsøgte sig ogsaa undertiden med Held i Poesien, dog i Stilhed, uden at lade mer end en ganske Enkelt se sine Digte — hans Reflexion var for udviklet til, at han før Tidens Fylde skulde vove sig for Lyset med sine Produktioner**). Fra 1811 ere

*) »Breve fra og til J. L. Heiberg«, Side 3 og 4.

**) Alt 1806, altsaa kun 14 Aar gammel, tre Aar før han blev Student, havde han vel ladet trykke »Skabelsen, oversat efter Ovids Forvandlinger, I, v. 5—88«, men dette Par Blade kom ikke i Boghandelen.

saaledes de to, først i »Poetisk Kalender af J. L. Heiberg 1819« trykte, Digte »Foraar om Vinteren« og »Til Lærken« samt det først efter Forfatterens Død trykte Digt »Den 9ende November 1811«, Moderens Fødselsdag, hvori det hedder:

»Du, som med høiere Væsner fortrolig,
eier et rent og ungdommeligt Sind,
Du, som din simple, men yndige Bolig
vier til Tempel for Muserne ind —
enten din Livstraad er stor eller liden,
kan Du dog aldrig forkues af Tiden,
hyllet af Musen i Foraarsluft ind«.

I Efteraaret 1812 gjorde han sin første Udenlandsreise, idet han, med en svensk adelig Familie, som havde været længere Tid i Kjøbenhavn, tog til Stokholm, hvor han, under et Fjerdingaars Ophold, bevægede sig i de fornemste Kredse, og hvorfra han gjæstede Upsala o. s. v. Under sit Besøg i Nabolandet skrev han det først 1819 i »Poetisk Kalender« trykte Digt »Brevdue« til Moderens Fødselsdag samt det ligeledes først sammesteds trykte »Hjemkomst«, der ender:

«Der er et Væsen i min stille Bolig,
jeg mægtig i dets skjulte Fremtid staaer,
det er med mig som med sig selv fortrolig,
min Magt til Grunden af dets Hjerte naaer,
foruden mig det ei er glad og rolig,
det kjender mig og venlig mig forstaaer,
det føler med mig, ved min Fryd sig glæder,
og, naar jeg sørger, ved min Sorg det græder.

—

O Du, som med en evig Ungdoms Varme
for mig en trofast Elskerinde var,
modtag din Søn og tilgiv huldt den Arme,
som søgte fjernt, hvad alt i Dig han har!
Du aabner atter dine milde Arme,
paa hvilke Du saa tidt den Spæde bar.
Modtag mig da! Lig Cirkelen jeg vender
til Punktet om, hvor jeg mit Udspring kjender.«

Det er med Hensyn til de sidste Linier ret interessant at lægge Mærke til, hvorledes det Abstrakte alt fra Begyndelsen af gjør sig gjældende i Heibergs Poesi, der i saa Henseende staaer i stærk Modsætning til Oehlenschlägers konkretere Livsfylde. Det er heller ikke ubetegnende, at Leilighedsdigte lykkes den unge Heiberg saa vel; det var jo en Genre, hvori han altid var mer eller mindre heldig, medens Oehlenschläger som oftest var malplaceret i denne Sfære. Efter sin Hjemkomst til Julen studerede han et Par Aar Medicin, men syslede dog især med Æsthetik og Poesi, specielt med den af de tydske Romantikere forherligede italienske og spanske formskjønne romantiske Digtekunst. Han indførtes hos Frederikke Brun, hvis Hus jo, ligesom Hjemmet, var Foreningspunkt for indenlandske og udenlandske Notabiliteter, og hvis unge, yndige og talentfulde Datter, Adelaide, blev Gjenstand for hans poetiske Hyldest, som for Baggesens, hvis Bekjendtskab Heiberg gjorde hos Fru Brun. Den halvandet Aar yngre Peder Hjort skildrer den unge Heiberg som en »pæn, slank, meget rødmusset Student« og fremhæver »hans elegante Humanitet« *). I Bruns Hus gik Digterynglingen under Navnet »L'enfant«. Paa Grundlag

*) »Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemaades og Dannelses Historie«, kirkelig-ethisk Afdeling, Fortale, Side VII.

af den bekjendte Komedie af Molière — med hvilken Digter, ligesom med den franske Literatur i det Hele taget, Heiberg alt tidlig havde stiftet Bekjendtskab — udarbeidede han sit for største Delen versificerede og rimede Skuespil i fire Akter »Don Juan« for det ovenomtalte Marionettheater. Det er karakteristisk, at hans første større Arbeide er baseret paa den store franske Komiker. Oehlenschläger saae dette Skuespil opføres som Marionetkomedie ved en Fest i Fru Gyllembourgs Hus i Begyndelsen af 1812. Da Forestillingen var endt, kom Oehlenschläger hen til den tyveaarige Forfatter, der saa enthusiastisk beundrede Digterkongen, og kyssede kam, idet han varmt roste Arbeidet. »Jeg følte mig som henrykket i Himlen» — fortæller J. L. Heiberg i sine »Autobiografiske Fragmenter« *) — »og dette Kys forblev ikke uden Indflydelse paa min tilkommende Skjebne«. Oehlenschläger fik derpaa Manuskriptet tillaans. I et Brev fra ham til Forfatteren, fra April 1812, hedder det: »Tak for Laan, kjære Heiberg, af Deres Don Juan. Jeg har med Fornøielse læst den og overtydet mig om, at det ikke var Nyheden og Overraskelsen, der indtog mig ved Opførelsen. De har med Lethed og Naivetet, Vittighed og Fantasi vidst at sætte Dem ind i Situationen; og idet De trolig har holdt Dem til de Molièreske Skjønheder, har De hyppig tilføiet egne Træk og selv egne Scener. Dialogen er i det Hele flydende og munter. Det maaske lidt for Raske og Flygtige undskylder Hurtigheden, hvormed det er skrevet, og Bestemmelsen, hvorfor det er skrevet. Donna Elviras Broder**) og Munken røbe Sands hos Dem for det Inderlige og

---

*) J. L. Heibergs »Prosaiske Skrifter», XI, 1862, Side 494.

**) I »Breve fra og til J. L. Heiberg», (hvor dette Brev findes Side 35 og 36) staaer: Elviras Søn — hvad der aabenbart beroer paa en Feiltagelse.

Høiere; og Slutningen med Kommandanten har sat mig i Forundring over, at De, som en Yngling, allerede indser, hvor nødvendig Økonomien er for det Pathetiske, naar det skal gjøre Virkning. Bliv saaledes ved med Munterhed og Fantasi, uden Pretension. Jeg skulde tage meget feil, dersom der ikke kom noget Godt ud deraf. Deres A. Oehlenschläger.« Efter »Don Juan« skrev Heiberg, der gjennem sine astronomiske Studier ledédes til at gjøre Bekjendtskab med Tycho Brahe, med hvem Digteren havde Fødselsdag tilfælles, i Sommeren 1813 et Syngespil »Tycho Brahes Spaadom«, som indleveredes til Theaterdirektionen, der lovede at antage det, ifald Forfatteren vilde gjøre nogle Smaaforandringer deri og hist og her forkorte det lidt. Men han troede at have opdaget Feil deri, som blot ved en total Omarbeidelse kunde forandres, og lod det ligge indtil videre. Hvor betegnende er ikke denne i saa ung en Alder sjeldne Selvkritik! I et Brev til Forfatteren fra September 1813 siger Fru Rahbek, der havde sin tidligere Pleiesøn af Hjertet kjær, at hun har læst det »med megen Fornøielse«, og fortæller: »Det har interesseret mig i det Hele, især har alt det Deilige, der siges om Tycho Brahe, rørt og glædet mig inderligt og givet mig megen Lyst at faae meget mere at vide om denne mærkelige Mand, end jeg tilforn har vidst. Iblandt Sangene, som alle forekomme mig meget vakkre og nogle ordenlig vidunderlig skjønne, rørte Claras Romanze mig allermest, hvorfor jeg ogsaa har læst den mange Gange*).« Medens Oehlenschläger som begyndende Dramatiker vendte sig til den naivere Oldtids Helteverden, tyede den unge Heiberg til den mere reflekterede nyere

*) »Solen sank bag grønne Lund«, der i første Udgave af Skuespillet 1819 gjentagne Gange kaldes »Romanze« og synges af Clara, medens »Du Vandringsmand ved Søen« fremsiges af hende.

Tids videnskabelige Herokreds. Derefter skrev Heiberg »Pottemager Valter, et romantisk Spil i fem Akter«, der, i Forening med »Don Juan«, udgaves ved Juletid 1813 under Titel: »Marionettheater«. I en Forerindring siger Forfatteren: »Den fælles Titel, under hvilken disse tvende Digtninger komme for Lyset, har især til Hensigt at stemme Læseren til det barnlige Sind; thi denne barnlige Aand gaaer mer eller mindre synlig igjennem dem«. Medens »Don Juan« støtter sig til Molière, er »Pottemager Valter« derimod »et frit Spil af Forfatterens Fantasi«, der minder om Tieck — Oehlenschläger kalder i »Erindringer« dette Arbeide »uden Tvivl en af Heibergs mest poetiske Digtninger« *). »Marionettheater« fremkaldte et smukt Digt af Oehlenschläger, som sendtes Heiberg første Juledag tilligemed alle de af Digterkongen selv forlagte senere Værker:

»I Julens Tid, just da det vintergrønne,
det lille Grantræ stod for Lotte smukt
og tyded helligt paa det barnligt Skjønne
med lette Guldblad og forsølvet Frugt,
ved Kjærligheds Trofæ, ved Uskylds Alter
besøgte mig din Juan og din Valter.

Og for min Fantasi jeg saae det samme,
det sælsomt smykte Træ ved Pindus staae

*) »Erindringer«, IV, 28. »Især er den Scene med Valter og Ulf, hvor den Første svæger Gud og Naturen et evigt Fjendskab, sublim og tragisk rystende« – hedder det her med Føie. »Forholdet imellem Rose og Valter er yndigt og rørende«, vedblives der; og Oehlenschläger fremhæver tilsidst som karakteristisk, at »den unge Digter allerede her har en Skræk for at være sentimental, saa at han med Ironi skynder sig at tilintetgjøre det Indtryk, hans Begeistring har gjort, ved Harlekin«.

med spæd, men med en rank og lige Stamme,
med vintergrønne Krone mod det Blaa.
Ei stærke Farver, Frugter end jeg skued;
fantastisk Sølv og Guld i Natten lued —

og vidned om en Aand, som let kan stige,
lig Fuglen, ved det spædeste Forsøg,
og tabe sig i Fantasiens Rige
og mildt forbinde Kjærlighed med Spøg,
hvem Øieblikkets Dunst ei kan forhindre
at flagre did, hvor lyse Stjerner tindre.

Den er til Kunstner og til Digter baaren,
som følger tro Naturen og dens Røst,
som tidlig skjænker Haabets Grønt i Vaaren,
i Somren Blomster, saftig Frugt i Høst.
Den unge Vismand og den gamle Sværmer
sig aldrig Helligdommens Tempel nærmer.

Med Barnligheden sig vort Liv indvier,
Kunst kjender ei Uskyldighedens Tab.
Begynder han med lette Fantasier
og svinger sig til kraftig Lidenskab —
selv maa dog Digteren bestandig være
ei Barn, men holde Barnlighed i Ære.

Thi for den Evige sig alt opløser
hist oppe som en munter Børneleg.
En Bæk for ham er Fossen, naar den øser,
en liden Busk den stærke Kæmpe-Eg,
og Krigerne, som bringe Død og Fare,
en sværmende, balstyrig Drengeskare.

Du har begyndt, som sig en Yngling sømmer:
barok og vild og busket var din Krands.
Endnu din Aand om Dværg og Kæmpe drømmer,
snart aabner ogsaa sig den dybe Sands.
Da ved din Harpe blussende Du tyder
huld Elskov, Lidenskab og sjeldne Dyder.

Som i en magisk, underfuld Laterne
vil da de luende forgyldte Smaa
udvikle sig og hisset i det Fjerne
som store, tragisk-ædle Skygger staa.
Husk da, naar Dig Gudinden Krandse fletter,
Den, som alt sang de smaa Marionetter!«

Vessel hilsede varmt den begyndende Baggesen, og denne Oehlenschläger, nu hilsede Digterkongen ædelt den nye unge Digter*). »Den unge Vismand og den gamle Sværmer« — har Oehlenschläger her maaske tænkt paa N. F. S. Grundtvig og Baggesen? — »nærme sig aldrig Helligdommens Tempel«, siger Digterkongen; den er født til Digter, som trofast følger Naturen og skjænker Haabets Grønt i Vaaren, Blomster i Sommeren og Frugt i Høsten. Som man kan vide, og som Heiberg ogsaa udtrykkelig erklærer i sine »Autobiografiske Fragmenter«, var dette skjønne Digt, ligesom Kysset for »Don Juan«, ikke uden Indvirkning paa den saaledes Anerkjendtes tilkommende Liv. Ogsaa ellers modtoges »Marionettheater« med Bifald; og »Dansk Literatur-Tidende« for 1814 indeholdt en smigrende Anmeldelse, efter Heibergs vistnok rigtige Formodning, af Jens Møller. Denne Recensent

*) Oehlenschlägers Digt til Heiberg tryktes i Martsheftet af »Athene« 1814.

giver Dramaets Hovedtanke en Anvendelse paa Samtiden, idet han udbryder: »Hvormangen Pottemagerspekulant har ikke paa de sidste Aar kunnet triumfere over sine for ligesaa godt ɔ: ligesaa dyrt Kjøb erhvervede Dukater!« I Anledning af, at Medicinen, Digterens Studium, ikke kommer bedre fra det ved Heibergs poetiske Debut end Juraen ved Ingemanns*), bemærker Anmelderen træffende: »Den syndige Doktor Pankreas faaer Prygl hele tre Gange — det eneste Honorarium, som Digteren, skjøndt selv Medicus, har ladet ham oppebære«. Uagtet den »barnlige Aand«, som fremhæves i Forerindringen, beskjæftiger Heiberg sig betegnende alt i det første Hovedværk, han skjænkede Læseverdenen, med dybere Livsproblemer. — I Februarheftet 1814 af »Athene« tryktes det bekjendte, smukke Digt »Uranienborg«, der fandtes i Syngespillet »Tycho Brahes Spaadom«:

»Du Vandringsmand ved Søen,
o stands din raske Gang!
Vend hisset Dig mod Øen
og hør min Mindesang!
Vend derhen dine Tanker,
din Længsel og din Sorg!
Paa hine gule Banker
stod før en Ridderborg.«

I Maiheftet af »Athene« samme Aar tryktes »To Digte af Fru Frederikke Brun, efter Digterindens Manuskript oversatte af J. L. Heiberg«, der indlededes med en Sonet fra Oversætteren til Digterinden, hvilken begynder:

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 140 og 141.

»Du har til mig betroet den Laurbærkrone,
som huld Du vil, o høie Sanggudinde!
omkring de tvende Digterlyrer vinde,
som høiest paa den danske Himmel throne«.

Af de oversatte Digte var nemlig det ene til Oehlenschläger, det andet til Baggesen. Denne Sonet fremkaldte følgende Digt af Baggesen til Fru Frederikke Brun, der indrykkedes i »Skuddagen« den 1ste Juni:

»Den Digter, der, saa sindrig som beskeden,
halv Yngling end, med spæde Vingeskud,
lig dem paa Skuldrene af Amors Brud,
kvad Digterinden denne Sang herneden,
vil engang stor, som nu alt elskelig,
paa mægtige, fuldvoxne, gyldne Vinger
til Sangens Top, hvor Evalds Aand sig svinger,
fra vore Toners Kampplads svinge sig
og, Fremtids Genius i Upartiskhed lig,
naar, Psyche! dit os her alt rakte Bæger
bag Gravens stille Lethe vederkvæger,
sangdømme den i Live førte Krig
imellem Baggesen og Oehlenschläger.«

Ligesom Evald og Vessel hilsede den unge Baggesens poetiske Morgengry*), saaledes hilsede Oehlenschläger og Baggesen den unge J. L. Heibergs. Det var ogsaa klart nok, at en ny, eiendommelig poetisk Genius var fremtraadt. En tiltrækkende Blanding af barnlig Fantasi og Følelse i romantisk Aand med Retning mod Tankeverdenen og med et paa vittig Forstandighed baseret komisk Skjelmeri, i Forening

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 4 og 24-25.

med en sjelden Formsands, maatte uundgaaelig henvende Opmærksomheden paa den unge, begyndende Digter, som efter Ulykkestiden 1807—14, og efterat Tidsalderens kolossale Heros var styrtet, under Restaurationen kom til at spille en større og større Rolle og førte vor Poesi fra den store Fortids Skikkelser i det høie Norden til Nutidens hjemlige smaa Genrebilleder, fra det Heroisk-Tragiske til Satyrspillet og saaledes søgte at forslaae Grillerne under Reaktionstiden. I »Dagen« for 22nde Juni indrykkedes i Anledning af Baggesens Digt til Heiberg nogle Vers »Til Immanuel«, der kalde Forfatteren af »Marionettheater«

»den Digter, som alt i sit Foraar giver
saa sikkre Tegn paa, hvad hans Sommer bliver,« -

men hvori der menes, at Heiberg vist har sin Ære langt kjærere, end at han skulde tage Baggesen til Mønster; Immanuel maa heller ikke troe, at den unge Digter vil spilde sin Tid paa at dvæle ved hans »Kaadheds Streger«, deriblandt »hin Haarkløver-Strid, hvori Du skolemestrer Oehlenschläger«.

Hvorledes J. L. Heiberg forresten bedømte Baggesens Feide 1814, kan ses af et Brev fra ham Juli samme Aar, hvori det hedder: »Unegtelig har han Ret i Meget af sin Kritik. Oehlenschläger har virkelig tabt sig, hans seneste Produkter ere matte. Men jeg haaber, at han vil reise sig igjen efter dette Stød.« *) J. L. Heiberg, i hvem Baggesen saaledes 1814 med profetisk Blik — ligesom 1800 i den unge Oehlenschläger — saae sin Efterfølger paa det danske Parnas, kom nu vel just ikke til at »sangdømme« Krigen mellem Baggesen og Oehlenschläger, men han har dog (som alt

*) »Breve fra og til J. L. Heiberg«, Side 60.

ovenfor fremhævet) leveret betydningsfulde Bidrag til Bedømmelsen af den, og han har skrevet den — trods sine af den Heibergske Naturs Skranker betingede Mangler — bedste Vurdering af vor Digterkonge, vi endnu have.

Ligesom formildet ved den paany frembrydende Vaar, endte Baggesen »Skuddagen« den 1ste Juni med Digtet »Stilstand«:

»Du Satyr med Musernes hevnende Pile,
læg nu Dig til Hvile!
Velkommen i hele din Skjønhed, o Vaar!
med Skovenes krusede, bølgende Haar,
med Markernes Pryd, med Engenes Fryd
og kviddrende Lyd!
Nu, Zefyr de duftende Vinger udslaaer,
nu, Livets den fængslende Fjende bortgaaer,
nu, Bækkene mellem omskimrede Pile
fra Lunde til Lunde med Rislen henile,
gaa Digterens Sang
paa blomstrende Veie den vanlige Gang
til ventende Gratiers lønnende Smile!«

8.

I det femte Nummer af »Lille Søndag-Aften« endtes »Pindsvinet« — »Slutningen« i det foregaaende Nummer var ikke definitiv:

»Man sige, hvad man vil, i Selskab og paa Prent
om tre Slags fire store Monarkier,
der efter alle Væsen-Theorier
indslutte skulle, hvad os hidtil er bekjendt
i Tiden og i Rummet og i begge —
paa visse Maader inden fire Vægge:

man har i Tid og Rum og begge glemt,
hvad i de fire Fag Fuldkommenheden
bestandig hindret har og hindre vil herneden —
det femte nemlig, som vi talte om forleden,
og hvis Triumf, til Enden gjemt,
os synes i hvert Hensyn saa bestemt,
at den, der vover sig mod det at væbne,
umulig undgaae kan vort Pindsvins Skjebne.

Igjennem de bekjendte Herredoms
Kvartaler, Assurs, Parsis', Hellas', Roms,
gik i Historien bestandig Noget,
der gjorde hele Verden Livet broget:
det femte, nu fuldendte Despoti
af, saa at sige, lutter Roderi.
Det Øst- og Syd- og Vest- og Nordiskes
et efter andet sjunkne Monarki
har næsten ganske tabt sig i
det Underjordiskes*).

Igjennem Ild og Luft og Vand og Jord
gik og bestandig noget Andet,
fra den Tid Kloden af vor Herre blev forbandet,
der endelig, særdeles her i Nord,
saa vidt er gaaet i de sidste Dage,
at der af hvert tilforn bekjendt
forsvarligt, rent og purt, naturligt Element
er næsten Intet mer tilbage,
at idetmindste Sandsen tidt
gad spørge ligefrem Fornuften,

*) En Anmærkning tilføier. »Niels Klim oprettede det, som man veed«.

om man tør gaae paa Jorden frit,
om der er mer end Vind i Luften,
om Solens Ild os ei bedrager lidt,
og om der ikke selv er noget Andet
i bare Vandet,
kort sagt: om det er ikke rent forbi
med Alt, undtagen med det blotte Snavseri.

Selv gjennem Organismens fire Riger
gik og for længe siden, som man siger,
en Omsiggriber (af en anden Art
end nogen klassisk Fjerdepart),
aldeles ikke let at tæmme,
en høist romantisk unaturlig Fyr,
der, hverken Mineral, Sten, Plante eller Dyr,
saa godt som ingensteds i Verden havde hjemme,
men efterhaanden i vanartigt Spil
med Alle, gjennemrodende Naturen
og undergravende Kulturen,
saa gyseligen voxte til,
at panisk han tilsidst dem Alle kunde skræmme.

Vel løde Stemmer af Afgrundens Skjød,
da Lysets Helt, den hellige, blev fød,
der rundt fra Fjeld og Dal og Skov gjenløde:
Den gamle, store Pan er død!
Maaske han virkelig og dengang døde;
maaske det er hans blotte Lig,
hvis Dødninglugt igjennem alle Stofferne
med overvættes Stank udbreder sig
i Krig og Fred fra Hytterne til Hofferne,
fra Dybets Svælg til Tinde, Himlen næst,
i en almindelig Naturens Pest.

Hvad veed jeg! Men det være, som det vil:
Opløsningen er nær i hvert et Livets Rige,
hvis ei forhaanden alt; og naar man ser sig til,
gjør nuomstunder i det Endelige
den Fule, som har overalt sit Spil
med Form og Stof, i Vers og Prosa,
dels offentlig og dels sub rosa,
fuldkommen ugenert paa Jorden, hvad han vil.«

Man ser, at Digteren, uagtet han i sit Rimbrev til Gratierne ved sin Bladvirksomheds Begyndelse var opsat paa at male mindre Sort i Sort end Grundtvig og Ingemann, desuagtet, efter Keiserrigets Fald, ved Restaurationsperiodens Begyndelse kun øiner lutter Mørke omkring sig, hvorhen han vender Blikket.

»Af alt det slutter jeg, det er paa Tiden
at se mig i mit Pindsvin lidt i Speil
og imod uforbedrelige Feil
jo før, jo bedre rent at ende Striden.
Paa Bredden stod den dumme Molbo-Jyde
taalmodigen og vented paa,
det Flud af skiddent Vand dog Ende vilde faae —
Molbækken flød og flyder og vil flyde!
Lig ham, til evig Tid at staae
paa den Maneer mig Himmelen forbyde!
Jeg ender Striden, jeg begyndte paa
mod Strømmen, Vanen, Moden og mod Tonen.
Dog før jeg ender den og gaaer igjen mit Skud
fra Gergesener-Legionen*),

*) Hentydning til Fortællingen i det nye Testamente om Dæmon-Legionen hos Gergesenerne (se Markus, 5, Lukas, 8, og Matthæus, 8).

hvis Fyrste sidder dybt paa Thronen —
maa jeg fortælle min Fortælling ud.

Vildgalten og det simple Svin og Fætteren·
saasnart ei havde styrtet ned
i Luden, der bestandig kogte, Tvætteren,
før i en Hast de Andre foer afsted
til Gjerdet, for at hente Grene
med Stavere, med Ler og store Stene,
for Kjedlen at indfatte trindtomkring
med den uoverskræveligste Ring
og med et Sprinkelværk paa Randen rundt om samme,
som det om runde Have-Fiskedamme,
for at forhindre Fangen ved et Spring
at redde sig, ifald han af en Hændelse
forsøgte paa et sligt før Livets Endelse.
Det var af dem særdeles vel betænkt;
thi trende Gange sprang han, lig en Gjedde,
høit over Randen op, og i den tredde
han hele Kredsen havde sprængt,
hvis ei (som af dem alle blev bemærket)
ham Flugten havde hindret Sprinkelværket.
Med knuset Næsetip og mangen knækket Pen
og ganske stødt tilblods paa Hagen,
han atter baglængs maatte ned igjen
i Lagen.
Man let sig forestiller, hvor de lo,
de Herrer Sprinkelværks-Omsiddere,
ved hvert forgæves Hop, især de to
fornemste Roderiets Riddere:
Bagsvinet og den simple So,
dog var blandt Alle mest Hr. Asagalten fro,

skjøndt hemmelig han skjalv ved mindste Hoppen,
saa stærk endnu sad Angsten ham i Kroppen.

De stakkels Grise, hver ombunden med
sit Blindebukkebind, løb om, som Hinde,
Pindsvinet frygtende med samt dets Pinde,
og mente virkelig i al Uskyldighed,
trods alt, hvad der var sket, at Legen var'de ved.
De ni Sehrimners Sønner tog de Blinde,
hver sin, i denne Hurlumhei;
de skreg, imens Mama med Rolighed derinde
bestandig raabte: »Ska'er Jer ei!« —
hun troede nemlig, Skriget kom af Luden,
der brændte dem en Smule Huden.
De skreg omsonst. Foruden sidste Rest
af Undervisning, Vask og Sligt, foruden
Brudfører, Brudepige, Brudegjest
og al Beredelse til Bryllupsfest,
i Grunden Børn endnu, saagodtsom uopdragne,
knap ordenlig klædt paa, og endelig dernæst —
hvad der var allerslemmest — uden Præst
de stakkels Ni tilægte bleve tagne;
og, førend deres Moder kom og saae,
hvad for et Hus der egenligen laa,
var alt en hæslig Knude bundet,
istedenfor det skjønne Baand
imellem Nordens Kraft og Sydens Aand,
og hvert et Haab igjen at løse den forsvundet.

»Hvad blev der af den arme Fru Mama?
Fik Asagalten hende?« — Kan man spørge?
Spartanerinde var hun — ja,
men ogsaa So. Hun snart holdt op at sørge.

Hun sagde paa sin Svinsk: »Den So, den Galt er gal,
der sværmer for et Renheds Ideal,
som upaatvivleligen er der ikke!« —
og havde Ret som So. Hun endte med at drikke.

»Men Asagalten selv, hans tamme Kammerat
og Eftersætteren, den Helvedes Krabat,
hvad blev der vel af dem i Revolutionen?« —
Et nederlandsk Parnas-Triumvirat,
i hvilket, efter et barbarisk Konsulat,
den Første fik omsider Kronen,
hvorved tilsidst den hele Sti
blev et Svin-Apollonisk Despoti —
dog for det Første kun, som man engang vil høre;
thi, skjøndt det var'de til idag,
med Bygninger, hvis Grund man ei tør røre,
paa Grønsvær, over et Uføre,
det er dog saa en egen Sag,
hvad Evigheden angaaer; og et Rige
som dette vil i første fulde Fred,
naar det har Intet mer at kæmpe med,
sig selv bekrige.
Hvem veed, om Dynastiet ei forgaaer,
idet jeg Undergangen her kun spaaer!

»Og han, der os dog mest interesserte,
den Pølens Hader, Kildens Ven,
paa hvem hvert Haar sig reiste til en Pen
mod det Forkerte,
paa hvem hver Pen blev til en Pind
mod hvad der gik i Stien ud og ind,
paa hvem hver Pind blev til et Spyd
af Iver for Parnassets rene Dyd,

vor Mester Fix, hvis Fax de dog fixerte —
hvad gjorde Han i Luden, som
han sagtens, i sin aandelige
Henhøren til et andet Rige,
kun brød sig meget lidet om?« —
Jeg gad dog vidst, fra hvem det Spørgsmaal kom
i det nærværende Parnassets Svinedom!
Hvad han i Luden gjorde? — Han kreperte.«

Derefter følger »Moral«, som begynder:

»Jeg hører alt en Sværm af dem dernede,
som, stimlet sammen om det Maleri,
mit Lune har slængt ned i deres Rede,
sig finder truffen i hvert Træk deri,
forklare med Forfærdelse hinanden,
hvad der er ment med den og den
i Stien, med hver Galt, som kom derhen,
med Kjedlen, den i Kjedlen slængte Ven
og selv med Sprinkelværket rundt om Randen.
Jeg hører nævne høit den græske So,
der være skal en meget værdig Moder
til yderst vel opdragne Poder
og her i Kjøbenhavn som Enke boe.«

Lægmands Domme anføres først. De sidste af disse lyde saaledes:

»I mangen Klub man vil med Vished vide,
der ganske noget Andet stikker i
mit Pindsvin-Eventyrs Allegori,
som burde standses dog i Tide,
før med Objektet det er rent forbi:
Napoleons det femte Monarki.

Men Politiet raaber: »Sluddersladder!
Jeg har jo selv til Barnet staaet Fadder.
Der er i alt det Væv ei mere Politik,
end der 'er spansk Tobak i Eriksens Fabrik.
Væv er det!« — »Det er sandt!« udbryder i sin Baas
en af de Munde, man bør ei tilbinde,
paa dem, som tærske, »Væv i alle Vinde;
men der er Gift i denne Vaas.
Med Mo'eren til de Ni han mener vist min Gaas,
der, har hun ikke ni, dog alt har faaet otte
og faaer i næste Høst igjen en lille Lotte
hvorved Fornærmelsen i visse Maader spaaes.«

Derpaa kommer Raden til de Lærdes Domme. Det hedder her blandt Andet:

»Med Asagalten han og Flere troe
jeg mener Ingen uden Hakons Sanger —
som om der ingen anden Digter red
paa Friggas Galt*) og Odins Ganger,
som om han ene vidste lidt Besked
om Asalæren og om Underlivet**),
som om ham ene blev den Evne givet
at gaae Bærsærkegang i Sproget op og ned,
som om ei selv i Skolen mangen Sinke
fik paa sit lille Digtersmørrebrød
smaa Skiver af Sehrimners harske Kjød,
som om han ene var berust af Mjød

---

*) Friggas Galt maa være en Feiltagelse for Freirs.

**) Vistnok Hentydning til N. F. S. Grundtvigs »Om Asalæren« i »Minerva« 1807 og andre nordisk-mythologiske Arbeider samt til hans »Optrin af Kæmpelivets Undergang i Norden«, 1809—11.

og ene havde spist den hele Skinke.
Med simple Svinet, siger han, er rent,
jeg Ingen uden hans Patron har ment —
som om der ingen Anden her i Landet
sig boltrede med nogenlunde Fynd
i det æsthetiske Morads, hvis Dynd
fortykner ellers bare Vandet,
som om han ene roste blot iflæng
og var aldeles uden Sammenhæng
med alt det Andet.«

Det hedder:

»Det hele Tidens Utøi, smaat og stort,
i Træk af den nu gængse Roden
omkring Parnasset, rundt om Foden,
min Fabel har personliggjort.»

Poemet ender saa:

»Men I To, Tre, som Musen hæved over
ei Pøblen blot, men selv den bedre Kreds,
der høiere paa Bjerget sover —
med det, hvorved den Intet vover
af egne Laurbær, vel tilfreds —
høit over disses magelige Hvile,
som over min Satires Pile:
mit Pindsvin Bifald vinke ned,
hvis sjeldne, sildigere Løns Bebudelse
har mere Værd for min Samvittighed
end alle Legionernes Forgudelse«.

I et Brev til v. Waltersdorff i Paris forklarer Baggesen forresten selv — i Overensstemmelse med det ovenfor Sagte

— at »Soen er den nærværende Dramaturgi i sin hele Udstrækning, det simple Svin den hovedsagelige Theaterdirektør, Stifteren af en uendelig elendig Theaterskole, ogsaa Rosiflengius af mig betitlet; den Fandens Fætter er Hr. N. T. Bruun, der nu forsyner Theatret med lutter fordærvede Oversættelser, som han kalder frie; Asagalten er vor nordiske Digter Oehlenschläger, Sehrimners Sønner hans Parti, Grisene vore nærværende Muser; forsaavidt de ere fornedrede til Tøiter, og Pindsvinet jeg selv«. Hvad Asagalten specielt angaaer, erklærede Baggesen offentligt (som vi strax skulle se), samme Dag »Pindsvinet« endte, den 18de Juni, at dermed var ment Oehlenschlägers »altfor ugenerte Genialitet«.

Baggesens lange versificerede allegoriske Fortælling, der, i Lighed med mange andre komiske Produktioner, f. Ex. af Aristofanes, Rabelais og Fischart, hensynsløst tumler med Sproget som med Modstanderne (i »Fold og Flud«, »gjøre Fax«, »Sluskus« o. s. v.), er ingenlunde sans reproche hverken fra det æsthetiske eller det moralske Standpunkt; men den er af saa megen literaturhistorisk Betydning, at det desuagtet har været nødvendigt her at gjengive alt det Væsenlige af den.

Komiken i »Pindsvinet« er ganske vist noget bred, tung og ufin. Baggesen svæver ikke i olympisk Gudeglæde rask, let og graciøst over sit Stof, men tumler sig altfor direkte polemisk med synligt Velbehag i Snavset. Latteren er ikke Humorens ægte, kjærlige, men nærmer sig til Vrængen. Indtrykket er derfor ogsaa langtfra rent, Arbeidet vækker ikke ublandet komisk Tilfredsstillelse, men efterlader en bitter Bismag af de pathologiske Elementer — hvad Baggesens Kritik i det Hele taget ofte gjør. Man kunde af og til fristes til paa ham selv at anvende hans egne Linier fra forrige Aarhundredes Slutning:

»Pereat al Despoti,
pereat hver Grinebider,
hver en Menneskeberider,
hver en kaad Parnassets Spi!» *)

F. T. Vischer siger med Føie: »Udleen er en Latter, hvorved Tilskueren ikke tager sig selv med i det Komiskes Modsigelse som en almindelig, men holder sig tilbage, det være sig nu egoistisk af og med Skadefryd eller moralsk med Hadets Braad mod det Forkerte, hvorved imidlertid noget Egoistisk ligeledes ligger til Grund. Vittigheden bliver ved denne stofartede Relation til Spot, der kan stige til Haan.« **). I samme Aand havde Jean Paul alt tidligere udviklet: »Humoristen kan ikke fornægte sit Slægtskab med Menneskeheden; medens Spottefuglen, der kun holder sig til enkelte, for ham selv fremmede abderitiske Streger, i den sneverhjertede, egoistiske Bevidsthed om sin Forskjellighed, desto vildere holder sin Kapuzinerprædiken mod Daarskaben«.***) Ikke uden Grund siger Baggesen i »Gjengangeren og han selv eller Baggesen over Baggesen«:

»— Jeg har aldrig spøgt af ganske Hjerte
og ingensinde skoggerleet;
den Latter, Nøden mig i Livet lærte,
gik ei, som Holbergs, ud i Et«.†)

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 137.
**) Aesthetik, II, 310.
***) Vorschule der Aesthetik, § 32.
†) Se dette Værks anden Afdeling, Side 309.

9.

T. C. Bruun var — som tidligere fortalt*) — det foregaaende Aar rykket i Marken mod Baggesen med Brochuren: »Ikke om Jøderne, men deres Gjenløser, Justitsraaden«. I »Lille Søndag-Aften« den 30te April tog Baggesen endelig til Gjenmæle mod dette Angreb, idet han lod trykke »Moralen til »Pindsvinet« eller Allegoriens Forklaringer i Prosa«, med Motto af Horats:

— — servum pecus, ut mihi sæpe
bilem, sæpe jocum vestri movere tumultus!« **)

Artikelen begyndte med »Første Forklaring (der falder noget i det Brune): Svar paa T. C. Bruuns Smudsskrift«. Denne Explikation har ligeledes et Motto af Horats:

Sirenum voces et Circæ pocula novi,
quæ si cum sociis stultus cupidusque bibissem,
vixissem canis immundus vel amica luto sus.***)

Baggesen erklærer, at nærværende Svar var skrevet allerede ifjor kort Tid efter den mellem andre Datidens Smudsblade mod ham udkommende Paskvil, der fremkaldte det. Men Fjende af individuelle og personlige offentlige Pennefeider af samme Aarsag, hvorfor han er en Hader af Processer, fordi de gemenligen more Publikum, ikke blot paa den ulovlig Angribendes, men tillige paa den sig lovlig Forsvarendes Bekostning — unddrog han sig (trods sin Anmeldelse af et Svar til sin Tid) saa længe som mulig fra

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 269.
**) Epist: I, 19, v: 19 og 20.
***) Epist: I, 2, v: 23, 24 og 26 med lidt Forandring.

at nedstige fra den Region, hvori han, selv som kritisk og satirisk Skribent, hidtil bestandigen har opholdt sig, til den lave Kampplads, hans Angriber havde valgt, og hvorpaa han dog ene kunde træffe ham. »Sandt at sige«, vedbliver han, »fandt jeg det — med Ret eller Uret, det maa Efterverdenen afgjøre — heller ikke synderlig Umagen værd offentlig at forsvare mig mod en literarisk Angriber, hvis literariske Venskab vilde gjøre et langt større Skaar i min Skribentære end hans og alle hans Liges Fjendskab nogensinde kunde gjøre det. Jeg troede dengang ikke desuden, at den Rolle, han spiller ved Foden af Parnasset i den almindelige Roden, jeg i min »Lille Søndag-Aften« har erklæret mig imod og med al den mig betroede literariske Magt vil vedblive at bestride, var saa betydelig, som jeg nu har erfaret, den virkelig er. At han kronologisk stod i Spidsen for de literariske Sansculotter, jeg gjør mig en Ære af at bekæmpe, vidste jeg nok; men det var mig aldeles ubekjendt, at de alleryngste Terrorister i Poesien endnu hyldede ham anderledes, end de sidste politiske hyldede Marat. Først nu, da jeg, efter adskillige noksom tydelige Vink, er kommet efter, at der er en nøiere literarisk Sammenhæng, end jeg troede, imellem Fritimerne, Nutiden, Dagen og den saakaldte Athenes sidste Maaned, endevender jeg min første »Lille-Søndagaftens« Plan og istedenfor i dens mig efterhaanden aftvungne, snart fuldstændige Dunciade at give Hr. Professor T. C. Bruun den allersidste Plads, indrømmer jeg ham den allerførste.«

Replikken begynder: »Intet — siger Kardinal Bernis i sine Betragtninger over Versemagerraseriet*) — gjør Digteren saa

*) Kardinal Bernis, født 1715, død 1794, en Tid i Gunst hos Ludvig den femtende og Madame Pompadour og Udenrigsminister i Frankrig, var selv Poet.

meget Afbræk som den Ulykke at have ham uværdige Kunstbrødre. Jeg føier til: Intet er for den sædelige Skribent saa ubehageligt som det Uheld at maatte forsvare sig imod en usædelig Skribler. Hører den Sidste baade til den ene og til den anden Klasse af de Staldbrødre, Horats betegner, hvilke

Sirenum voces et Circæ pocula bibunt,

er en saadan baade

canis immundus et amica luto sus,

og staaer han dog i det borgerlige Liv i en vis Stilling, der ikke tillader at redde sig ved hans offentlige Angreb med taus, foragtende Flugt, saa indtræffer et Tilfælde for den saavel over sin Digterære som Menneskeværdighed ømme Mand, hvori han har mer end almindelig Modenhed nødig for ikke at hævne Muserne paa Gratiernes Bekostning og glemme, hvad han skylder Publikum, over det, som han skylder sig selv. Jeg er i dette slibrige Tilfælde ved at se mig nødsaget til at indlade mig lidt udførligere med Forfatteren af Fritimerne, Rimerierne, Bethuliaden og andre liderlige Produkter. Al anden Sammenligning imellem os tilsidesat, er det vist, at jeg, som samtidig med ham, endog efter hans egen spodske Tilstaaelse, har gjældt som mit Fædrelands pæneste, medens han gjældte som dets smudsigste Skribent, og at han, hvis vi begge fortjene Navn af Digtere, som saadan stod i Venus Vulgivagas Tjeneste, medens jeg offrede til Venus Urania. Det er tillige vist, indtil endog Klage derover, at jeg med Omsorg arbeider paa mit Sprogs Renhed og Udtrykkets Sirlighed, medens han derimod praler med »Skjødesløshed og Had til enhver Skridt afmaalende Tvang og Ord afveiende Varsomhed«.

Da nu ulykkeligvis Kampen imellem os spiller i begge disse Forhold, nytter mig kun lidet ethvert derudenfor liggende muligt Samfald; den Omstændighed f. Ex., at vi begge ere omtrent af lige Alder*), begge Professorer, begge Sproglærere, begge Versemagere (forsaavidt vi begge rime), begge danske Borgere og begge maaske bedre Mennesker, end hvorfor vi synes at holde hinanden. Alt dette har Intet at betyde i den Sag, vi har at afgjøre med hinanden, der i sidste Instans hverken hører til Statens eller Samvittighedens Forum, hverken for den timelige eller evige Konges Domstol, uagtet min Modpart har søgt at indskyde den for samme. Jeg maa altsaa fægte med ham paa aldeles forskjellig Grund, med aldeles ulige Vaaben. Han hverken kan eller vil opsvinge sig til min luftige Høide; jeg kan og vil ikke nedlade mig til hans sumpige Morads; og medens han betjener sig af plumpe, smudsige Sten, maa jeg behjælpe mig med nette, letbefjærede Pile. Saaledes fordrer det vor engang yderst forskjellige Natur som Stridsmænd i Aandernes Rige. Der hører en egen Kunst til at indrette Fægtningen saaledes, at vi virkelig træffe hinanden, især da det er rent umuligt for nogen Kampdommer fuldkommen blot at dele Solen imellem os. Da jeg imidlertid selv har foranlediget (endskjøndt ikke mindre end fremæsket) denne offentlige Kamp, og Hr. Professoren engang paa en ligesaa vovelig som voldsom Maade har begyndt den, maa jeg søge paa min Standpunkt og med mine Vaaben at bestaae den og se til at fælde min smudsige Fjende uden at falde selv i Smudset.« Efter at have fremhævet, at T. C. Bruun mindre angriber hans offentlige end hans private Liv, erklærer Baggesen, at han vil efterligne »Krigspudset af Gabriel i Kamp med Satan. Evald fortæller om denne Kamp

*) T. C. Bruun var forresten over 13 Aar ældre end Baggesen.

(der, ved Modsætningen af det Høie og det Lave, det **Rene** og det Smudsige, det Aabenhjertige og det Lumske, **netop** som Ideal kan tjene hver lignende til Mønster), at **han** ikke gjorde Andet, da Evas Forfører reiste sig paa Bagbenene imod ham, end foreholdt ham sit skinnende Skjold med de ligesaa eftertrykkelige som rene Ord:

»Se Dig selv og fly, Forbandede!« —

hvorpaa virkelig den ublu Trodser, for første Gang blufærdig, med Haanden for Øinene, tog Flugten*)«. Baggesen erklærer dog, at han »ikke har det mindste at gjøre med Hr. T. C. Bruun som individuelt Menneske, som privat Mand og som Undersaat af vor fælles Konge«, idet han hævder: »Det er mig umuligt som Digter og Tænker, ifølge den samme Natur hos mig, som han kalder maanesyg, med min Aands bestandige Hensyn paa det Evige, som han kalder Svæven i Luften, at elske eller hade, hylde eller bestride noget Andet end det Aandelige. Min Pen bruger jeg blot som Digter og Tænker; mod personlige Angreb vilde en Stok synes mig et passeligere Vaaben, dersom jeg ikke levede i en Stat, hvis Borgere beskyttes af Lovene. Jeg har aldrig tilladt mig Personlighed uden i umiskjendelig uskyldig Spøg og poetisk Skjemt; og selv i en saadan harmfri Leg har jeg aldrig tilladt mig mindste Skygge af Angreb paa Nogens borgerlige Agtelse. Jeg har stundom været bitter imod Penne; men jeg har altid, hvor det gjordes nødigt, udtrykkeligen tilkjendegivet, at jeg ikke sigtede til noget Andet og havde det blot at gjøre med Skribenten.« Med sit Svar vil Baggesen bevise »den Paastand, jeg hidindtil

---

*) Det er forresten Michael, »den øverste Stridsengel«, der i »Adam og Eva« (i Begyndelsen af fjerde Handling) handler og taler saaledes, medens Gabriel er »Algodheds Sendebud«.

gjemte for mig selv eller blot yttrede mundtlig, naar jeg tænkte paa eller kom paa Tale om Skribenten T. C. Bruun: at han er intet mer eller mindre end Religionens Bespotter, Sædelighedens Forgifter og Sprogets Fordærver». I Anledning af T. C. Bruuns Øgenavne til Baggesen*) udbryder denne: »Hvad om jeg gav Professoren blot alle de Titler, jeg kunde forklare af hans Skrifter, Udtryk og enkelte Handlinger, og kaldte ham f. Ex. Doctor obscenitatis, Konsulent i Raadet hos Fru Cotytto**), Stifter af det Sotadisiske Selskab i Kjøbenhavn***), fordums ulovlig Skribent, Rimeriernes Forfatter, N. T. Bruuns Fader, Gjenganger til Præsten†), Beskuer af Anines ham alene synlige Hem-

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 269 og 270.

**) Gudinde for Utugt hos Thrakerne.

***) Sotadisk ɔ: smudsig, usædelig, liderlig (efter den gamle græske Digter Sotades).

†) Efter Udgivelsen af »Mine Fritimer« 1783 udstedte O. H. Guldberg en Kabinetsordre til Politimesteren, hvori Bogen befaledes konfiskeret, og Forfatteren paalagdes at betale 100 Rd. i Straf eller i Mangel deraf hensættes paa Vand og Brød. »Men enten han betaler eller ikke«, hed det saa, »da, saasom man maa slutte, at det er et ondt, fordærvet og forargeligt Menneske, ganske ukyndigt i Religion og Kristendom, saa har Du at paase, at han møder hos vores Biskop Balle, hvor han skal undervises deri i tvende Præsters Nærværelse; og skulde han, som det er at formode, befindes uvidende og ukyndig i samme, da, ifald ingen af Præsterne vil paatage sig at give ham behørig Undervisning, skal der antages en Skolemester, til hvem han saa længe skal gaae, til han faaer den fornødne Kundskab. Skulde han herimod findes uvillig eller stridig, da ville vi underrettes derom, for at han, som et forargeligt og ondt Menneske, kan hensættes i Tugt- eller Rasphuset.« Efter Sjællands Stifts- samt Frue Provsties Justits-Protokol, mødte Delinkventen saa hos Biskop Balle. »Ved Overhørelsen i Kristendoms-Sandhederne«, hedder det, »blev hans Kundskab funden saaledes, at han ikke kunde anses for uoplyst. Men han modtog den tilbudne Undervisning af de tilstedeværende Præster, især

meligheder, det smukke Kjøns almindelige Rimskænder, Dværg i Jættekamp mod Baggesen (den sidste Titel giver han sig udtrykkeligen selv i sit Skrift) m. m.!« T. C. Bruuns Erklæring, at han aldrig som privat Mand ènten i Ord eller Gjerning havde givet Baggesen allerringeste Anledning til Uvillie imod sig, bekræfter denne Sandheden af og tilføier: »I modsat Fald havde jeg maaske aldrig tilladt mig at skrive imod hans literariske Arbeider, da jeg for længe siden gjorde mig til en Lov: aldrig at angribe nogen Forfatter, som jeg personlig havde Noget imod, forinden han selv offentligen fornærmede mig. Mine Angreb i Literaturen have Intet at bestille med mine personlige Forhold; jeg kan tænke mig en Strid i Aandernes Verden med en hjertelig elsket Ven i den borgerlige, og omvendt. I Skriftverdenen gjælder for mig hverken Venskab eller Fjendskab, deri spiller Friheden udenfor alle andre Forhold, dens Spil vilde ellers rent maatte ophøre. Selv i det gemeneste af alle Spil, siger Ordsproget, gjælder intet Broderskab — hvorledes skulde det gjælde i det høiest tænkelige: i Aandernes Skak mod hinanden?» Baggesen indrømmer forresten Bruun »hans umiskjendelige Kald til Digten og den misundelsesværdige Naturevne, han, som Kunstfusker, har misbrugt«. I Anledning af Bruuns »Forplumring af Navnene Seline og Selene« udbryder Selines Sanger: »Hvad om jeg, naar Fritimernes Forfatter besynger sin Anine, vilde holde dette Navn for et Diminutivum af Anus?« Baggesen spørger: »Vilde der kunne tilflyde ham mindste Rigdom paa aandelig Hæder af min nok saa beviste Mangel paa legemlige Grunker? Vilde deraf, at det blev klart for hele Verden, at jeg var en

Stiftsprovsten« — Dr. Schønheyder, Evalds Præst, der foreslog vor udødelige Digter at blive Hospitalslem. Jfr. »Luxdorphiana«, ved Nyerup, 1791, I, 87—90.

huslig ulykkelig Mand, følge ligefrem, at han var en værdig offentlig Lærer?»

I et af de Nummere af »Lille Søndag-Aften«, hvori Ovenstaaende fremkom, indrykkedes desuden (den 21nde Mai):

»Smaapennenes honette Ambition.

Den hele Dagens Trop med grov personlig Hidsen
(Nutidens bag, Fortidens Bruun i Spidsen)
sig ordenligen ret Umage gjør,
En efter Anden, min Foragt at ægge
til Pennehaand engang paa dem at lægge
tilgavns, som sig satirisk hør og bør;
selv en Hr. Molbech vil saa vidt det drive —
han rører mig! jeg og mod ham vil skrive,
naar jeg engang bli'er træt, om ikke før*).
Da mine Slag lidt Ry de Trufne give,
hver Stakkel ønsker sig en lille Tør.
Og rigtignok, idet jeg banker mør
hver ublu Kobberpande her i Live —
Parnassets Banke Tak! — man haabe tør,
af Halveskillinger, de vare før,
i Navnværdi de hele Kroner blive.
Hvo kjendte nu vel en Albin, Pantil,
Pitholeon og Fler i Navne-Templet,
hvis ikke med Satirens skarpe Pil
en Baggesen i Rom dem havde stemplet?**)«

*) I »Skuddagen« for 1ste Juni fandtes (som ovenfor fortalt) »Afregning med det Gule«.

**) Se Horatii Ars poetica, 327, samt Sat. I, 10, v. 22 og 78.

Medens Baggesen var ifærd med sit Svar til T. C. Bruun, udgav denne: »End videre om bemeldte Justitsraad« med et Motto af Horats*), som han oversatte saaledes:

»Han Fjæl for Panden har. Pas paa, han er uvane
og stanger for sin Spas endog sin bedste Ven;
ja, hvad paa nogen Tid han om sin Digterbane
har smurt og smører med en edderdyppet Pen,
han har ei Rist og Ro, før Dreng og Kjærling læser«.

Strax i Begyndelsen af denne Brochure hedder det: »Havde Emmas Digter tilkastet mig Staalhandsken, saa havde jeg maaske enten betænkt mig paa at tage den op eller idetmindste med Agtelse mødt min Modstander i Skranken. Naar derimod Svinesti-Gjesten, Justitsraad Baggesen af Kaadhed løber En paa Armen eller, efter sin seneste Skik, kaster hele Nævefulde Skarn paa En, søger man blot frisktvæk at holde ham tre Skridt fra Livet og vise de Forbigaaende hans stygge Unoder. Vistnok ere disse nu blevne til en saa indgroet Vane, at, hvor skarp Luden end gjøres, vil den sikkert ikke aftvætte den; men naar Enhver vedbliver at sparke ham fra sig, vil han formodenlig tilsidst holde sig blot til sine Mæcener og fortjene sin Mad ved deres Tafler, ikke i sit Ansigts Sved, men ved de Mopse- eller Puddel-Kunster, han bekjender sig til i det af hans Digte, hvor han selv behager at betitle sig Hund**).« Senere

*) Sat. I, 4, v. 34 o. s. v.

) Baggesen havde alt 1784 i Rimbrevet »Hunden« til Fru Pram og ligeledes senere, f. Ex. i Pariserrimbrevet fra 1803 »Forfatterens Liv og Levnet i Paris« til Fru Charlotte K (ɔ: Fru Professorinde Kjerulf) i Kjøbenhavn spøgende brugt denne Benævnelse om sig — se »Skjemtsomme Rimbreve, 1807« og dette Værks anden Afdeling, Side 221, hvor Partier af det sidstnævnte Rimbrev anføres.

hedder det: »Jeg kjender ham kun fra tvende Sider: den vittige i nogle af hans første Værker og den ondskabsfulde i alle hans seneste. — — — I min hele Levetid stræbte jeg omhyggeligen efter at ikke gjøre mig Nogen til Fjende. Det smerter mig, at Baggesen i mine sidste Leveaar skulde vorde det. At faae ham til Ven, har jeg rigtigtnok ikke Raad til, da en saadan Ære letteligt kunde blive ligesaa dyr som dyrebar. — — — Det er lutter Vinde eller Colibradoser*), ikke af en fordærvet Mave, thi dennes gode Fordøielsesevne betvivles ikke, men af et galdefuldt Hjerte, der martres af Mindet om forgangne Ubesindigheder, Følelsen af selvskabte nærværende Krænkelser og Udsigten om tilkommende Ubetydelighed. Men hvor i al Verden kan saadant Snavs komme paa denne pæne Baggesens Tunge, han, der er kjødelig Fætter til Smagens Gud og Musernes samt Gratiernes næste Frænde? Enhver hans fordums Linie duftede jo af Desmer og Fioler, og Zefirerne mylrede om hans Fingre saa tykt som vingede røde Myrer. Skulde han siden hans sidste Promotion**) være bleven ugleset? Ja, Filosofien, der har oplyst saa mangen Hjerne, har rigtigtnok forplumret nogle. Havde dog Hr. Justitsraaden fremdeles holdt sig til Epikur og fremturet i sit divino far niente eller dette salige Dagdriveri, som hin Vismand tillægger sine Guder, og hvilket ædle Aands-Studium han i saa mange Aar og med saa meget Held har dyrket, endog midt under sine hver Dags hyppige legemlig Pleies Sysler, saa kunde han endnu have sovet paa sit grønne Øre, end videre til-

*) I Holbergs »Don Ranudo de Colibrados« siger Ranudos Tjener, Pedro, at Herren og Fruen »har fem à sex Snese Colibradoser i Maven« (Act 2, Scene 1),

**) I Sommeren 1811 var Baggesen bleven kreeret til Doctor philosophiæ ved Kiels Universitet (se dette Værks tredie Afdeling, Side 231).

spist sig Jordens Goder. — — — Det er ikke længere en Gjenganger-Skygge, der viser sine Grinebider-Tænder, nei! han bruger nu begge sine Hænder og overstænker Enhver, han har Noget imod, med saa meget Gadeskarn, at, medmindre han tilsidst bliver liggende i Sølen, er man hver Dag udsat for at faae nye Pletter paa sit Klædebon. — — — Jeg tiltroer Hr. Justitsraaden al mulig Purhed og Maane-Renhed i Tanker, Ord og Gjerninger. Hvad Peccadiller han i sine Skrøbeligheds Dage kan have begaaet, og som da vare bekjendte, men nu længst forglemte, hvis de findes antegnede i Venus Uranias Protokol, ere de dog kun hans egen Sag; og det vedkommer ikke mig hverken at oplyse eller belyse samme. Hvo der er ganske ren, kaste den første Sten! sagde Moral-Læreren, og det var meget skjønt sagt. — — — At fornævnte Velbyrdighed, foruden saa mangfoldig anden Viden og Kjenden, ogsaa kjender til Krigspuds, vilde være formasteligt at betvivle, da han har vandret Arm i Arm med Napoleon*); men det omtalte Gabrielske Klopfægter-Sned: blot at holde sin Modstander Skjoldet for Næsen og skraale: »Se!« turde maaske ikke være ganske tilstrækkeligt. Ja, i Paradis lykkedes det fortræffeligt; men Fanden og især Fandens Unger ere blevne saa snu, siden de fik hin Mundfuld af Kundskabens Træ, at de nu kige bag Skjoldet, og naar de da, istedetfor en Erkeengel Gabriel, opdage kun en sølle Justitsraad, saa le de ad Knebet og raabe: Ikke Andet, min Fa'er, gaa han hjem og læg sig!« Brochuren ender: »Da Deres Velbyrdighed i Kjøbenhavns Skilderi beretter Publikum, at deres Hjerte bløder af gamle Saar, og De formodenlig altsaa er nærved at udraabe med Holbergs Mester Gert: Mutter! ich bin

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 199.

ganz desperat!*) — saa bliver det en Pligt at have blot Medlidenhed med Dem. Forsag altsaa, Hr. Justitsraad, Deres senere Tiders Unoder og se til at komme igjen paa Deres yngere Dages gode Tone, saa kan de muligt endnu gjenvinde en Del af samme Publikums Yndest og henleve roligen og agtet! Dette er mit ligesaa velmente Raad som oprigtige Ønske. Foragter Hr. Justitsraaden dette eller forsmaaer hint, vilde det sandeligt gjøre mig ondt, om hans hele lange Digten og Tragten ikke kronedes med tilbørligt Held, saa at hele Publikum maatte sande en af vore første Digteres Ord om ham: at Hans Velbyrdighed vel stedse havde stræbt at blive gal, men havde aldrig kunnet drive det længere end til at vorde fjantet.«

Da Baggesen midt i sit Svar til T. C. Bruun paa Brochuren »Ikke om Jøderne, men deres Gjenløser, Justitsraaden« modtog dette nye Indlæg, udbrød han: »Ecce iterum Crispinus!« **) og fortsatte saa sit Svar. Her skal kun fremhæves et Par enkelte Steder af Fortsættelsen. Baggesen udbryder: »Jeg er langt fra at billige en vis nymodens, dels eftergjort, dels selvgjort Gammeldagssværmer (hvis hellige Vanvids Ægthed jeg overlader Hjerternes og Nyrernes Ransager at dømme), naar han paa den ene Side forsøger at nedrive Mænd, hvis Skotvinge han næppe er værdig at opløse, ved at sætte dem ved Siden af en T. C. Bruun***),

---

*) I »Mester Gert Vestfaler« i een Akt (19de Scene) siger Gert: »Ak, jeg er ganske desperat!« hvilken Replik »det er blevet Tradition at sige paa Tydsk« — se Rahbek »Om Holberg som Lystspildigter og om hans Lystspil«, I, 1815, Side 290.

**) Juvenal. Sat. IV, 1.

***) I Grundtvigs »Verdens-Krønike«, 1812, hedder det i »Tvillingrigets Krønike i det sidste Tidsrum«: »Fra 1783 begynder en ny Afdeling i det sidste Tidsrum, og selv dette Aar er rigt paa mærkelige Tildragelser«. Som saadanne fremhæves saa blandt Andet: »Bast-

paa den anden forsøger at opbygge paany et, den sande kristelige Kirke vanærende, Munkekapel af Dumhed og Overtro, som sand kristelig Oplysning forlængst har nedbrudt (medens den falske, desværre! nedbrød Templet selv), som om hint virkelig var dette — jeg er ligesaa langt fra enten at agte eller elske denne, som mig synes, aldeles bagvendte nye Morten Luther, som (da han dog aldrig har vendt sit ham af Himlen betroede Pund imod Sædelighed og Religion) fra at foragte og hade ham; men naar jeg ved Enden af hin skamløse Muses Pralen med sin væksmørende Persons Fremturen i liderlig Sudlen læser:

»Om midlertid en Jesu Kristi Køter,
en Grundtvig nok saa bistert ad mig gjøer*) —
hvad siger det? Før var det Jøter, Gøther;
nu færdes han med Paulus, Svin og Køer.
Fra dem han næst til Daarekisten vandrer,

---

holm udgav sine kristelige Troeslærdomme, Baggesen sine komiske Fortællinger, Thomas Bruun sine Fritimer«. Derpaa følger den nedenfor gjengivne Karakteristik af »Sjællandsfaren« Thomas Bruun, og til den slutter sig saa Bedømmelsen af »Sjællands anden Fuldmægtig«, Baggesen (hvoraf det Væsenligste er gjengivet i dette Værks tredie Afdeling, Side 134 og 135) og af Bastholm, »Øernes tredie Fuldmægtig«, hvilke to Mænd imidlertid kun i ydre Henseende stilles »ved Siden af« Bruun.

*) I »Kort Begreb af Verdens Krønike, 1812«, havde Grundtvig talt om »Thomas Bruuns liderlige og ugudelige Tunge« og karakteriseret ham saaledes: »Sjællandsfaren Thomas Bruun har besudlet mange Blade med ugudelig og liderlig Skjemt og skammelig misbrugt Vittighed og velklingende Vers til at forgifte Troens og Dydens Kilde i sit hellige Udspring. Mangen Mand maa bande den søde Gift, han som Yngling indsugede af de onde Blomster; og endnu paa sine gamle Dage vedbliver den Forblindede at bygge sig et Gravsted af Uterlighed, ja han vil indbilde sine Landsmænd, at det er et godt Træ, som bærer de raadne Frugter.«

hvor alt en Plads man burde ham udse,
forinden ved sit Vaas han rent forandrer
sin hele Hjord til fromme, gale Kre.
At attisk Salt paa sligt et Væsen spilde,
var netop, som om Nogen med en Pind
en Elefant, en Bøffel prikke vilde —
det bider ei paa sligt et skabet Skind*). —

troer jeg, at Hr. Grundtvig med ulige mere Ret kunde parodiere ham tilbage paa følgende (eller en endnu maaske kraftigere) Maade:

Om midlertid en Gergesener Orne,
en Bruun og grynter mod mig nok saa vildt —
hvad siger det? Før paa de Uomskaarne,
nu paa de Skaarne har sit Grynt han spildt.
Fra dem han næst i Svinepølen farer,
hvor alt en Plads ham nylig blev udset,
og hvor, ifald han ei paa Græsk sig varer,
af sit Produkt han blive vil belet.
At Luthers Skjænd paa sligt et Væsen spilde,
var netop, som om En med attisk Salt
til Flesk i Musers Suppe sylte vilde
en skoldet, gammel, tintet sjællandsk Galt**).« .

---

*) Citat af Forordene til T. C. Bruuns »Judith eller Bethuliaden, et Digt i ti Sange, 1814«, efter Baggesens Udtryk i hans Svar »det liderligste Smudsdigt, der nogensinde i noget Sprog er bleven smurt«. I Forordene lader Forfatteren Musen tilraabe sig:

»— — — — Person, smør atter væk!« —

hvilken Yttring Baggesen sigter til i Ovenstaaende. »Bethuliaden« havde samme Motto som Baggesens »Nye blandede Digte, 1807«, nemlig Virgils Ord: Paulum majora canamus.

**) T. C. Bruun var jo, ligesom Baggesen og N. F. S. Grundtvig, en Sjællænder; han var født paa Gaunø, hvor Faderen var Godsforvalter.

Man ser, at Baggesen, uagtet han — som ovenfor skildret*) — havde vendt sig fra det 18de Aarhundredes »Oplysning« og kastet sig i Religionens Arme, dog stiller sig polemisk ligeoverfor N. F. S. Grundtvigs »hellige Vanvid«, som han imidlertid indrømmer ulige mere Ret end T. C. Bruuns »skamløse Muse«. Alt i Fortalen til »Nordens Mythologi eller Udsigt over Eddalæren, 1808,« havde Grundtvig vel kaldt Baggesen »vor herlige Digter« og sagt, at han stod »som en Kæmpe mellem Dværgene«, men bebreidet ham hans »Brøde mod Nordens Guder« i den komiske Fortælling »Poesiens Oprindelse« (som Grundtvig endnu tidligere, 1806 i »Lidet om Sangene i Edda« i Rahbeks Maanedsskrift »Ny Minerva«, havde yttret Betænkelighed ved); og i sin Bedømmelse af Baggesen i »Kjøbenhavnske lærde Efterretninger for 1809« havde Grundtvig, ved Siden af Anerkjendelse af den ældre Digters »sjeldne Fortrin«, ikke været blind for hans »Mangler eller Synder«; Karakteristikken i »Verdens Krønike, 1812« der endte: »Sommeren er forbi, afbleget er Farveskinnet, og Fjerene graane i de sjunkne Vinger; o, gid Fuglen dog end, før Vinteren kommer, med den levnede Kraft vilde alvorligen stræbe fra Jord o. s. v.«, kunde naturligvis endnu mindre behage Baggesen**). — Efter en ikke meget vellugtende Blomstersamling af T. C. Bruuns »Samlede poetiske Skrifter«, hvis Udgivelse var begyndt 1812 paa Brummers Forlag, hedder det i Baggesens Svar: »Jeg har anført blot enkelte af de tusinde Gemenheder, Uterligheder og Frækheder, der gjøre Samlingen af denne Smørers saakaldte poetiske Skrifter til den fuldstændigste Smudskule, noget Sprog besidder bagved Smagens Retter-

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 203 o. s. v., 241 o. s. v.

**) Se dette Værks anden Afdeling, Side 341, samt tredie Afdeling Side 34, 87 og 134.

steder. Upaatvivlelig findes deri hist og her adskillige vittige og nogle faa endog i reneste Forstand smukke Steder; men man maatte have været endel Aar Pesthuslæge eller parisisk Hospitalskirurg for at udpille dem, som overflødigt Bevis paa, at Intet i Verden, ikke det Sletteste engang, er nogensteds fuldkomment og uden Blanding. Netop disse faa rene Stænk af ualmindeligt Talent bevise hverken mer eller mindre, end at det er Forfatterens egen Skyld, naar han er Religionens Bespotter, Sædelighedens Forgifter og Sprogets Fordærver, da Naturen havde udrustet ham med Evner til at være det Modsatte. Hvis der desuden ingensteds fandtes vittige og skjønne Træk i hans tredive Aars Smørerier, vilde de aldeles ikke være farlige, endsige skadelige; de vilde da, istedenfor at forøge Parnassets Dynd, blot formere Brummers Makulatur; og det var i dette Tilfælde aldrig kommet mig i Sinde at afspeile et Smudsbillede, der opløste sig i bare Smuds — saalidet som det kunde have faldet mig ind at nedværdige den gamle Døgnpen, hvis den aldrig havde skrevet noget Andet end Dagblade og Stykker som de, hvis Navne jeg har glemt*). Uagtet jeg ikke aldeles kan underskrive som Lov den Maxime: altid at tale vel om de Døde, gjælder mig dog som en saadan den: aldrig at tale ilde om hvad der er ganske dødt. Om aldeles Intet bør man Intet sige. Det er ingenlunde T. C. Bruuns tvende prosaiske Sudlerier imod min Person, som have bevæget mig til denne Afspeiling af hans Literaturbillede; thi jeg kjender intet Dødere og Magtesløsere i Verden end aldeles gemene, flaue, sig selv modsigende, udskjældende, Molbechiske Bagvaskelser. Men det er hist og her en lunefuld Jovialitet eller et ægte Satyrtræk i tilfældig Sprogvelklang, det er med eet Ord, hvad der virkelig ligner Menneskegestalt og Men-

*) Der sigtes her til K. L. Rahbek.

neskeansigt i denne Literatur-Uran-Utang, som har bestemt mig til at vise ham i hans hele Afskyelighed — uden dog at tillade mig Gjenspeilingen af hans allerublufærdigste Uterligheder *).

T. C. Bruun fortsatte Feiden med »Beretning om Justitsraadens Tilfælde, Sygdom og Hedenfart«, der begynder: »Marmoret hensmuldrer for Tidens Tand; intet Under, at den hengnaver Menneskets skrøbelige Legeme. Længe allerede havde Hans Velbyrdighed mærket til denne Gnaven. Kroppen eller Futteralet syntes vel endnu saa nogenledes at bevare sit Udseende; men Kjernen — jeg mener hans dyrebare Sjæl — var næsten bleven ligesaa afpillet af Nag og Krænkelser som Frugttræerne i denne Vinter af Harerne. Hvad Sorger, kunde man spørge, mægtede da saa slemt at tære paa en Mand, som jo levede i Ørkesløshed paa Statens Bekostning og i Mag hos Næsten; ja, der, skrupelfuld lige indtil at troe paa skjøn Judith og salig Holofernes, ansaae dog denne Verdens Mammon for en Ting, det tilkom blot gemene Hverdags Mennesker at erhverve, og som disse burde sætte deres Hæder i at meddele slige Kraftgenier? Ak jo! Utaknemmelighed klæber ved Mennesket som Skarn ved spæde Kalve. Ikke at tale om de Krampetræk, Europâs politiske Storme foraarsagede hans Hjerte, der, som man veed, føler omkaps med Sensitiven, blødte det ved at se Napoleon ikke bedre paaskjønne hans Nedladenhed mod sig, ved at gaa Arm i Arm med ham i hans Smaaheds Dage, eller Hans Velbyrdigheds forgudende Ode og Knæbøining til og for Keisermanden **). De Kredse, han for sin Modtagelse

*) Baggesens Svar til T. C. Bruun udgaves ogsaa særskilt som Brochure under Titel: »Oran-Utang ved Foden af Parnasset, gjenspeilet i de fornærmede Gratiers Skjold«, med et lille Slutningsdigt: »Blaa Himmel over brun Jord eller Mennesket til Oran-Utang«.

**) Den upaalidelige (jfr. blandt Andet A. S. Ørsteds »Af mit Livs og min Tids Historie«, I. 67 & 72) og desuden mod Baggesen ikke

i saamange Aar havde maattet anstrenge sig for at more og hylde, bleve hver Dag vanskeligere at tilfredsstille. Kjed altsaa af sin Stilling og gysende for Parises, dette nyere Sodomas, nær forestaaende Straffedom, agtede han nu at vende tilbage til det lille Dannemark, for ved sin Forklarelse at forherlige samme, glæde sine Bekjendtere og gotte sig hos dem. Han kom; og ligesom han kom ind i den danske Luft, fik han et patriotiskt Indfald. »Ja«, raabte han i Berusningens Henrykkelse, »det er besluttet! Længe nok har Du, uden at gjøre Noget for det, modtaget Landets Naadesold; det har Ret til dine Naturgavers Anvendelse. Du bidrog i dine yngere Dage til dets Literaturs Fremme; dit Gjengangeri var snavs, dine Matrosviser og dit Flaskebrev læste Faa og have Alle glemt*). Hellig Dig nu den danske Grammaticas Tjeneste! Indgiv Ansøgningen om at vorde ansat ved Universitetet i Kiel som det danske Tungemaals Tolk, Herliggjører og Frelsermand fra fremmed Ukrud!« Som sagt, saa gjort; og se! der throner han paa sin ophøjede Standpunkt. — — — Kometer have en langt udstraktere Bane og skyde en ganske anden Fart end en gemen Planet. Altsaa stundede Hr. Justitsraaden sin højere Bestemmelse imøde. Forgjæves sukkede Kathedret, omsonst hulkede Tilskuerne, Fakulteterne bade, Staden sørgede. »Quo fata trahunt retrahuntque sequamur!« **) raabte han,

velsindede, bittre P. A. Heiberg taler i sine »Erindringer« om »den bekjendte Scene, da Baggesen paa Knæ overleverede den første Konsul Bonaparte en høist maadelig Ode i det franske Sprög, hvorfor Bonaparte, der troede, at Manden var afsindig, lod ham vise ud af Værelset«, og fortæller, at »Baggesen søgte om at blive Lektør hos Keiserinde Maria Lovise, men opnaaede ikke sit Ønske« (Side 312). Jfr. P. A. Heiberg: »Om mit Forhold til Baggesen«, Drammen 1826, Side 11. — Angaaende Baggesens Ode til Bonaparte henvises til dette Værks første Afdeling, Side 147 & 148.

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 305 o. s. v., samt tredie Afdeling, S. 19 o. s. v.

**) Virgil: Aeneis, V, 70.

besteg Vognen og naaede Hovedstadens Port eller poetice: Frederiks Hauge. Kongestaden frydede sig ved Tanken om at se i sit Skjød for stedse hint Rigernes Urgeni, der, efter ligesaa lang Omtrasken og fast sælsommere Hændelser end salig Ulysses af flakkende Ihukommelse, nu vendte tilbage for at forskjønne Byen ved der at oprette den danske Grammaticas og den tydske Filosofis Throne. — — Alt, hvad der ikke stiger længere, falder; og aura popularis er af alle hede Ting mest udsat for at afkjøles. Snart tænkte Enhver igjen kun paa sin egen Dont; Niemen og Rhinen passeredes*); og da Bedet, hvori Træet skulde anbringes, ikke endnu var ganske færdigt, saa kom Tingen rent i Langdrag; ja, istedetfor at faae en Plads i Frederiks Hauge, tiltroedes det enten for megen eller for liden Frodighed, og man lod det, som en anden Snylteplante, klynge sig til, hvor det kunde. Imidlertid udbrød hin berygtede ebraiske Feide. Al Verden vidste, Justitsraaden var beslaaet i mangfoldig anden Kundskab og Visdom; men Ingen drømte om, hvilken Hexemester han var i det israelitiske Folks ældre og nyere Historie. Dette Uvidenheds Mørke forsvandt med Et ved Anmeldelsen af hans store Værk: Forsøg til en Filosofi over det israelitiske Folks Historie**). Publikum erfoer, at han nu kraftigst vilde antage sig bemeldte fortrængte Folks Sag og, ved at belære al Verdens Regenter om deres Pligter mod samme, vorde de nu levende Jøders Gjenløser og deres Afkoms evindelige Velgjører. Han harmedes forfærdeligt over alle de andre Forfattere, der havde afgivet sig med dette Æmne. I samme Skrift bebudedes ligesaa høitideligt: Politisk Anmærkning« o.s.v. o.s.v. »Hvor spændtes ikke Opmærksomheden! Ak, hvormange

*) 1812 gik Napoleon jo over Niemen mod Rusland; og næste Aar forfulgtes han af de Allierede over Rhinen.

**) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 261.

Forventninger skuffes, hvormange Løfter, og især Justitsraadens, ere lutter Tant! — — — »Godt!« gjenmælede Justitsraaden, »wir haben uns eines Besseren bedacht!*) Denne Gang skal jeg Intet love Jer, men I skulle faae Troen i Hænderne. Paa næste Søndag udkommer mit nye Blad; det skal vise Jer, hvad Karl jeg er; og, naar I faaer døiet det rigtig, saa ville I være ligesaa pure i Sjæl som vise i Forstand, hvis I ellers ikke forinden skulde have leet Eders Maver itu af bare skære Løier, thi deraf har jeg Humlesække fulde i mit Hoveds Pulterkammer.« Denne Gang ventede man ikke længe.« Efter adskillige Uhumskheder fortsættes der: »Galden var flydt over i Blodet, han fnysede af Harme, han aandede Hævn. — — — Istedetfor det belovede Søndags-Blad fremkom nu en Skuddag og derpaa en Lille Søndag-Aften. Hvad der ikke i disse var opfyldt med Flauhed, var det med ondskabsfuld Grovhed. Som en selvbetitlet Grammatikas Ridder angreb han uden Forskjel, hvem han traf paa. Oppustet af vindig Indbildskhed af sine Fortjenesters Valuta, som Ingen efter hans senere daarlige Frembringelser længere vilde anse for god Mønt, sprudede han, lig de Vandskye, giftig Fraade paa enhver anden Skribent. Nogle viste ham lidt til Rette, men nu overgik hans Vrangsind til Afsindighed. Med Et indbildte han sig at være omskabt til et Pindsvin og indsølede sig i et saadant Svinesti-Snavs, at Alle undsaae sig ved at komme ham nær paa offentlig Gade. Venner havde han vel ikke mere, men Medynk talte dog i Fleres Bryst. De erkjendte den menneskelige Aands Svaghed, erindrede adskillige af hans Ungdoms Arbeider og haabede, Tiden vilde bedre baade hans Forstand og hans Hjerte. Selv fra høiere Steder gaves ham faderligt Raad og Formaning. Alt forgjæves! »Jeg er

*) I Holbergs »Jacob von Thyboe« siger Helten: »Wir haben uns bedacht« (Act 3, Scene 5).

et Pindsvin« — raabte han — »og skal stikke Krethi og Plethi, til man stikker mig selv først i Daarekisten og siden i Gravhullet.« Omsonst prøvede Sagtmodigheden paa at forandre og berolige hans Sind. Uden nogen Virkning foreskrev Lægerne stedse voxende Dosis af Nysekruds-Pulvere. Endelig gjorde det tiltagende Raseri hans Forfatning saa betænkelig, at man holdt det for nødvendigt at sende Bud efter Sjælesørgeren.« Pastor Sela kommer saa, prædiker, erklærer, at »Vittighed kun er en Lygtemand, der leder til Moser og Uføre«, og opfordrer Poeten til at forlige sig med Gud og Mennesker og tilstaae, at han angrer sine Expektorationer, der kun vare »menneskelige Lidenskabers Opbrusning«. Baggesen syntes opmærksomt at have hørt paa Formaningen; men pludselig forandredes hans Ansigtstræk, Øinene gnistrede, Næseborene opspiledes, og Læberne bevægede sig heftigt. »Jeg tilstaae«, skreg han med Et i Vildelsens Hidsighed, »at de forstaae deres Grammatica! Jeg erklære, at de ikke ere Fuskere, Pøbelsmørere, Pøbelmorere, Grise, Galte, Orner! Nei, før skal jeg nok engang vove mig op paa Straszborgs Taarn og Jomfruen eller gaae til Bunds i Holmens Kanal! De ere, hvad jeg har paastaaet; thi jeg er Pindsvin og indviet i alle et Svineries grammatikalske og poetiske Hemmeligheder.« — — — Pastoren besværger ham at betænke sin Sjæls Salighed. »Salig!« gjentog Justitsraaden. »Ja, det skal jeg være hos mine Gratier.

At disse Damer gille,
det var, fra jeg var lille,
min Agt at stedse ville.
Hver Anden mod mit Snille
er kun en Orm, en Bille.«

— — — Pastoren vil tilsidst fjerne sig og siger: »De vil gaae didhen, hvor der er Graad og Tænders Gnidsel, hvor Ormen aldrig skal døe, og Luen aldrig udslukkes!« Dette

virker. Efter nogle Minuters Taushed brister den syge Poet i Graad og rækker Hr. Sela Haanden. »De har talt viselig«, sagde han, »men min Samvittighed er saa kilden, at jeg kan ikke eftergive Noget paa Fru Grammaticas Vegne. Mine Efterstræbere ere Erkesprogfordærvere, Ignoranter, Percaudier« *). — »Ak«, hulkede Patientens Frænder, »sig for vor Skyld, at de skrive dog saa la la!«**) — »Nu vel da!« gjensvarede han, »mit Hjerte smelter. Hør, Hr. Pastor, sig De mig for.« »Hjertelig gjerne!« svarede denne. »Jeg til — — giver Dem!« udtalte Justitsraaden lydeligt og mumlede ved sig selv: »Døden og Djævelen!« Der fortsættes: »Nu blev han berettet og syntes at befinde sig bedre. Men det var Naturens sidste Anstrengelse. Døden havde allerede afsagt den uigjenkaldelige Dom og tegnet sit Mærke paa hans Pande. Himlen løste op for hans Aand, der smuttede ud med det tre Gange gjentagne Pib: Pindsvin! Pindsvin! Pindsvin!« Pamfleten slutter: »Saaledes endte et sælsomt Tilfælde Justitsraadens virkeligt sælsomme Levnet. Hans Ungdoms Arbeider lovede Dannemark i ham en Digter, hvis modnere Alders Værker vilde have fremmet dets Hæder. Dets Genius sukkede ved Tanken om, at dette Haab saa ganske skuffedes, og Alle sagde: »Hvad Skade!« Hans Ligbegængelse hædredes ved et Følge af halvtredsindstyve Vogne, hvorimellem de anseligste Mosaiters, og ved nogle meget skjønne Øines Taarer. Næste Dag stod følgende velmente Indskrift paa hans Gravminde:

»Stands, Vandrer, ei ved denne Marmorsten!
Den Skroget vel af en Justitsraad gjemmer,
dog se Du til at hytte dine Ben,
hvis han endnu din Nærmelse fornemmer;

*) Per Caudi, Skjældsord (se »Jacob von Thyboe«, Akt 2, Scene 2).

**) I Holbergs »Erasmus Montanus« siger Lisbed: »Ak, min Hjerte, sig for min Skyld, at den er flak!« (Akt 3, Scene 6).

thi Mennesket var af saa bidsk Natur,
imedens han omsnusede i Livet,
at neppe selv i Dødens tause Lur
han har endnu sin Nappelyst opgivet.
Fred ønsker man ei være med hans Støv,
thi den han selv med Ingen vilde holde.
Han var en Blomst, han blev et vissent Løv —
hvad Skade kan dog Galskab ikke volde!«

Det er ikke uden Interesse at lægge Mærke til, hvor forvrænget en Mands Liv kan blive i en skamløs Modstanders Hulspeil, og i hvad Tone en Professor ved Universitetet vovede at polemisere mod en af vore ypperste Forfattere, som — det skyldes der Sandheden at tilføie — rigtignok fristede dertil ved sit eget Exempel.

Uagtet T. C. Bruun havde endt sin Brochure »om Justitsraadens Tilfælde, Sygdom og Hedenfart« — der, ligesom hans Polemik i det Hele taget, (for at bruge Baggesens ovenanførte Ord om ham) ikke er ganske blottet for »lunefuld Jovialitet« og »ægte Satyrtræk«, om end i simpel Stil — med den Erklæring, at, »siden Justitsraaden er nu baade død og begraven, saa vil hvad der fremdeles maatte anføres i hans Navn hverken fortjene eller erholde noget Svar«, udgav han dog, i Anledning af Baggesens Svar, »Gjenganger-Justitsraadens sidste Besked«, der begynder: »Man veed, at Justitsraaden hensov af Harme og Kummer. Om det var i Herren, er ikke saa vist, siden han fremturede i sin Vanart og Overmod til Gispet. Efter denne Hedenfart havde man Føie til at troe, at, hvor han end var bleven henputtet, vilde de Efterlevende være befriede for hans videre Kaadhed og Svinagtigheder. Men man tog feil. Han, der i levende Live saae sit Snit til at gaae igjen, fandt det endnu lettere efter Døden at vorde Gjenganger og som saadan at lade sig

tilsyne i en Ourangoutangs Skikkelse. Et levende Dyr af dette Slags skal ikke være synderligt smukt, en Spøgelse-Tingest af denne Art er et karnalliøskt Bæst. Naturligvis behandles en Digter-Justitsraad, hvor ful han end er, med en Smule Skaansomhed; stinker han formeget af sin Søle, vogter man sig vel for at komme ham nær. Men med et Gjenfærd-Skrog gjør man ingen Omstændigheder, naar man troer saa lidet som jeg og er ikke mere bange for Satan. Med salig Baggesen har jeg erklæret Intet mere at have at skaffe. Han er død og magtesløs, ligesom Giften af hans Braad og Ondskaben af hans Smørerier. Mod ham brugte jeg en Spidsrod, der sved ham i Skindet, hvor tykhudet hans Sjæl end var. Gjenganger-Utingen skal jeg sans façons give det fortjente Spark og dermed lade den løbe.« Han tiltaler saa denne endog »lidt friere end salig Mennesket selv«, ja saa frit, at man af og til næsten har ondt ved at tænke sig Muligheden deraf. Det hedder blandt Andet: »Ifald noget Speil kunde paa een Gang forestille Dig alle de Fjanterier, Kryberier, Tallerkenslikkerier, Ubesindigheder og Uefterretteligheder, hvori Du har gjort Dig skyldig i dine labyrinthiske Kringelkroge, vilde Du ikke studse tilbage og ufrivilligen udraabe: »Fy mig an!« Her hjemme har Du vel før drevet noget af dit Væsen og især paa den senere Tid vist Dig i et ved din Svinesti-Søle ligesaa ækelt som ved din Ondskab forhadt Skue. Men egentligt er det mellem hine Fremmede, ved Neder-Enden af hvis Tafler Du krummede Dig, at Scenen for dine Hokuspokus ligger«. Der tales om »de Slikkerier, Du har tilsnyltet eller tilløgret Dig«, om Følelsen af »at have forladt et Embede efter det andet for at agere Dagdriver paa Statens og Næstens Bekostning«, og om »din Malmpande«, som »aldrig var farvet med Undselighedens Rødme«. Der siges: »De Dage, hvori Du frembragte noget Godt, ere saa langt borte, at man

netop blot mindes dem. Apollo havde givet Dig Talent; men han saae den Misbrug, Du gjorde deraf, og lod lidt efter lidt endogsaa Sammes sidste Funke uddøe. Din levende Gjenganger var en Samling af Ondskab og Mund-Kaadhed, strøet med nogle Vittigheds Stænk, der gjorde Dig frygtet og forhadt. Din Parthenais*) var et Skryderi, hvori dit eget Jeg, under Benævnelsen Nordfrank, uafladeligt paatrænger sig Læseren, der til Gjengjæld har overgivet Jomfru-Ridderen med samt hans Møer til evindelig Forglemmelse. Dine Matrosviser befandtes ligesaa væmmelige, som dit Flaskebrev var vandigt. Din Pindsvine-Historie, indseer Du nok selv nu, har bedækket Dig med Skarn og uaftvætteligt Snavs. Og hvor aldeles mangler ikke din Skaaninge-Krønike**) alt hvad der kan skabe Moro og Deltagelse! — — — Der var en Tid i dine Ungdoms Dage, at der taledes meget om din Forkjærlighed for en af Patriarkernes Sønner***); og senere har der ogsaa ymtedes i Staden om din menneskelige Skrøbelighed. Men af alt, hvad der siges, bør man knapt troe det Halve; og naar Hovedbogen engang aabnes, vil Summa lateris vorde os Alle bekjendt. — — — Det gulsotige Øie synes Alting gult. — — — Nogle af dine Ungdoms Arbeider vare gode, andre skjønne, og mange morede. Men hvor ere de hele Digte, som Du saa skrydende udbasunede? Titlerne og Begyndelsen have vi set; men din legemlige og aandelige Vimse-Lyst kvalte allerede i Undfangelsen hine Unger, der, at dømme af de fremkomne Stumper, vilde dog neppe have blevet Andet end Misfostere og Skiftinger. — — — Hvor-

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 215 og 216.

**) ɔ: »Thora fra Havsgaard«.

***) Upaatvivlelig Hentydning til første Mosebogs 38te Kapitel. Baggesen havde i »Pindsvinet« kaldt N. T. Bruun »vor So Jean Jacques«, og T. C. Bruun tager nu Revanche for Fornærmelsen mod Sønnen.

dan staaer dit hele Livs Regning? Paa nogle faa Aar nær af din første Ungdom, hvad har vel hele Resten været? En uafbrudt Række af Usammenhængenheder og Bukkespring. Du har faaet Embeder og gad ingen Ting blive. Du kunde levet uafhængig og hædret enten hjemme eller mellem Fremmede; Du bissede omkring og viste din luslidte Side ud overalt. Du krøb et Øieblik og slog Knep i Lommen et andet. Du fik en Ret Mad hos En og en Hat hos en Anden*) mod at agere Spasmager eller Smigrer. Du forsagedes af Apollo, forstødtes af Gratierne, overlevede dit Rygte, gjorde Dig Fjender og kreperede som blot og bar Justitsraad. Barmhjertighed viste flere Ædle Dig endnu i dine Sottesengs-Dage, og det gjør deres Overbærelse med menneskelige Skrøbeligheder Ære; men henregn ikke denne Medfølelse til Venskab, thi dette kan alene bestaae mellem de Gode, og

the sons would blush, their fathers were thy friends«.

Denne næsten utrolige Brochure ender: »Jeg skal aldrig mere omtale Dig eller Dine. Hvor Du stedes og færdes, er mig ligegyldigt. Men førend vi skilles ad, modtag hermed det Dig tiltænkte og forjættede Spark — og saa, lede Gjenfærd,

I nunc et notas artes meditare per umbras!« **)

10.

Det sidste Nummer af »Lille Søndag-Aften«, hvori Baggesens Svar til T. C. Bruun sluttedes (den 18de Juni), endte med følgende Manifest:

---

*) Hentydning til en Historie, som fortælles i Rimbrevet »Forfatterens egenlige Genialitet« til Kammerjunker v. Benzon (»Skuddagen«, 3die April; »Poetiske Epistler, 1814«.)

**) En forandret Verslinie af Horats (Epistolarum liber II, 2. v. 76).

»Gjengangeren til den danske poetiske Literaturs Despotisme hadende Borgere.

»O, hvor skuffedes jeg gjerne!
Men mit Øre smerter mig.
Ak! fra Helligdommens Skygger,
selv hvor Filomele bygger,
skingre disse vilde Skrig!«

Goethe*).

Udgiveren af »Lille Søndag-Aften«, der begyndte, hvor Gjengangeren slap, troer nu at have opfyldt det Løfte, han gjorde Gratierne i sit første Blad i Henseende til de mest ublu Giftsælgeres, Skjøgers og Pjaltekræmmeres Udjagelse af Apollos danske Tempel — et mere ubehageligt end vanskeligt og forsaavidt intet mindre end herkulisk Arbeide; thi sandelig! hos et Folk, hvor Ordet: Dannished dog engang har kunnet fødes og blive Folkenavn, i et Sprog, som har overtruffet Hellas' egen Karis i Dannelsen af Ordet: yndig, og som udtrykker Skjønhedens Grundbetingelse i Naturen og Kunsten med den snehvideste Farve, blandede Bogstaver formaae at frembringe, i Klangen af det Rene — behøver det ækle Smudsige blot at vises i behørigt Lys for at forjages. Han smigrer sig med aldrig mer at have nødig at lægge mindste Mærke til, hvad han kaldte det Brune paa Parnasset, og anser denne Nederdel af det barbarisk-flaue-smudsige Triumvirat, han lovede at bekæmpe, for ikke saameget styrtet som egentlig sunket med samtlige dertil hørende mindre

*) »I Dithyramben mod den nye Skole«, hedder det i en Anmærkning. Versene ere en fri Bearbeidelse af nogle Linier i Digtet »Deutscher Parnasz«:

»O, wie møcht' ich gern mich täuschen!
Aber Schmerzen fühlt das Ohr.
Aus den keuschen,
heil'gen Schatten
dringt verhaszter Ton hervor.«

Dele. Midten og Overdelen ere vel endnu tilbage, det Flaue nemlig og det Barbariske. Men ikke at tale om, at han troer i Forbigaaende allerede at have givet det Første nogle neppe let forvindelige Stød — ved sine blotte Træk paa Smilebaandet over Døgnets Kimen og Dagens Forførelse*) — tvivler han ikke paa, det jo ganske vil falde af sig selv ved Styrtningen af det Sidste, ifølge den almindelige Naturlov, at, naar baade Hoved og Ben falde, Maven umulig kan blive staaende. Hvis den og, trods Afkappen af alt, hvad der er derunder, kunde holde sig i sin Middel-Region (i Tilfælde f. Ex. at Hovedet, formedelst en eller anden Skrue, var fastnaglet til Himlen, der er over os Alle), saa maa den dog, naar denne Skrue løses, nødvendigen neddumpe med samme uden videre. Vi vende os altsaa fra dette Øieblik af mod det Barbariske, Triumviratets Hoved og, saa at sige, første Konsul, om ikke allerede sidste Keiser. Men denne Vending er ingen simpel Dreien-om paa vor Hæl (som den mod Eftersætteren); den er endogsaa mer end en blot Stigen (som den mod den gule Athene allerede var, og ethvert Angreb paa Maven maatte være); den er et virkeligt Opsving i en vel ikke ganske ætherisk, men dog ikke mindre end tyk og usund, end sige mefitisk og forpestet Luft. Kampen, vi nu begynde, spiller ikke længer ved Foden af Parnasset. Thi, hvis den herlige Sehrimners Sønners Hovmester ikke sjeldent nedlader sig til Roderne, der, dels vidende, dels uvidende, staa i hans Tjeneste, har han dog egentlig et ganske andet Sted hjemme end i deres Enemærker. Overser han og ikke, som han synes at indbilde sig, hele Parnasset, saa har han dog virkelig engang staaet

*) Her hentydes upaatvivlelig til »Forføreren«, et borgerligt Sørgespil i 5 Akter af Rahbek (der, som ovenfor sagt, dengang udgav »Dagen«), hvilket første Gang opførtes den 1ste April og fremkaldte et Epigram af Baggesen i »Lille Søndag-Aften« Dagen efter.

paa en af dets tvende Toppe*); og hvo veed, om han ikke, før jeg ser mig til, kan være der igjen, i hvilket Tilfælde min kritiske Kamp imod hans Adfærd vilde ende sig med en kritisk Omfavnelse. Som Foragter af Kunstens evige Regler, som Sprogets Tyran og Parnassets Despot forkynder jeg ham her paa Literaturens, Modersmaalets og Smagens Vegne ærlig aabenbare Krig — ikke blot til disses Hævd, men til hans egen, af ham selv truede Hæders mulige Redning. Med Kæmpeskridt, som jeg hjertelig beundrede, steg han opad paa Parnasset i sine nordiske Digte; men med sand Bersærkergang tramper han nedad i de sydlige — fra det Øieblik, han, beruset af Goethes halvironiske og Tiecks halvafsindige Romantik, nedsaae medlidende paa Schillers og Evalds klassiske Gothik, opoffrende sin høie nordiske Muse for en svimmel tydsk-spansk Meduse. Ingen af vore danske Kæmpere for Sproget, Smagen og Kunstens evige Regler har fordristet sig at klemme denne dramatiske og lyriske Bersærker mellem Kritikens Skjolde. Velan, jeg vil vove det! Han slaaer ellers al Kunst og tilsidst sit Navn ihjel i sin Overgivenhed. Fra min Horats fik jeg allerede efter at have læst Palnatoke, Correggio, Stærkodder og Hugo von Rheinberg, endnu før jeg begyndte Læsningen af Kanarifuglen, Mads Gedebuk**), Faruk, Ludlams Hule og Røverborgen, følgende lille Tilskrift under Navn af:

Momus til Knud Vidfadme.

Din store Tragos vel steg op
med Brudgomsskridt og Bue

---

*) »— Høi og herlig, stod Du med et Hop,
som Hakon Jarl, paa Fjeldets Top«
hed det jo 1806 i Rimbrevet »Noureddin til Aladdin« (se dette Værks anden Afdeling, Side 271).

**) ɔ: »Ærlighed varer længst«, i hvilken lille Idyl Handlingen dreier sig om en Gedebuk.

paa tvende Ben, og Pindi Top
begyndte halv at grue;
men da han løb mod Evald hen
med Hornene som Lire,
blev Føbus vred og sagde: »Ven,
gaa ned igjen paa Fire!« *)

Den, der maaske med noget mere Skin af Ret end Hr. Oehlenschläger turde drømme sig den danske Horats**),

---

*) I »Knud Vidfadmes Svanesang, digtet i hans Skibbrud 1807« (som tryktes i det første Nummer af »Lille Søndag-Aften«) hedder det:

»Din Oehlenschläger stiger op
med Brudgomsskridt og Bue,
og Dalens Skjød og Klippens Top
er tændt af Solens Lue.«

(se dette Værks tredie Afdeling Side 27).

Tragos, hvoraf Ordet Tragedie kommer, betyder en Buk.

**) Oehlenschlägers Slutningslinier i Digtet »Christiansholm« (hvilket Landsted Grev Schimmelmann 1810 havde overladt den unge Ægtemand til Sommerbolig — se dette Værks tredie Afdeling Side 97) lyde:

»— Mæcen er ei forsvundet.
Høit mod Nordens kolde Is
er den Ædle atter fundet.
Gid Horats var ligervis!«

I Digtet »Tilbageblik paa Rom« hedder det, hvor Oehlenschläger skildrer »Dødafaren, hvori han svævede« ved Vandfaldet i Tivoli:

»— — — — — — Horatses Aand
har reddet Dig i Dag, da Faren trued!«

(Begge disse Digte stode i første Bind af Oehlenschlägers »Digtninger«, som udkom 1811).

1817 fortæller Oehlenschläger hjemme hos sig selv i Fleres, deriblandt Præsten og Poeten Fredrik Schmidts Nærværelse om »den Livsfare, han havde været i ved Tivoli«; og Schmidt slutter Beretningen herom saaledes: »At han, som han sagde, tænkte, at Horats og Virgil vilde have ham ned til sig, og betydede dem, at han havde Lyst til endnu at spadsere lidt om paa Jorden, forekom mig at være

følende sit Kald og sit literariske Værd, uden opblæst Stolthed, og kjed af de Unoder, hvormed han har gjengjældt en kun altfor hyldende literarisk Agtelse fra min Side, undsiger ham, i denne tilkastede Handske, med den offentlige Erklæring: at Recensionerne i »Dannora« af Hakon Jarl, Correggio og Hugo ere af mig, Gjengangeren, og at end ydermere med Asagalten fornemmelig er ment Freias Alters, Langelandsreisens, Jesus i Naturens, Kanarifuglens, Faruks, Mads Gedebuks, Mutter Ludlams, Røverborgens, Digtningernes, Novellernes og det parisiske Trimeterbrevs altfor ugenerte Genialitet. Vi love høitideligen ved alle Muser og alle Gratier at føre denne Krig paa en dem ene værdig, aldeles upersonlig Maade, med blotte blanke, himmelske Vaaben — vel ikke uden Kløgt og uden Kraft, men uden Gift og uden Galde. Da vi imidlertid have det baade med hans komiske og tragiske Hærge-Tropper at gjøre, forkynde vi ham forud, at vi ogsaa ruste os paa en dobbelt Maade, med alvorlig Kritik nemlig af hans tragiske og med skjemtsom af hans komiske Stykker, ligesom vi tillige ville blande Skjemt og Alvor mod hans Blandinger. Dette synes os baade ret og billigt — og, hvad der, selv i kritisk Polemik, ingenlunde er at foragte, mindst kjedsommeligt. Vor Hensigt er ingenlunde at bestride den fordum nordiske Digter Adam Oehlenschläger, hvis Vaulundur, Thors Reise til Jothunheim, Baldur, Hakon, Axel og Valborg og enkelte skjønne Smaadigte vi hjerteligen elske og beundre. Vor Bestræbelse gaar kun ud paa at nedrive, hvad der er ham egenlig fremmed: den nærværende, paa

---

en Kompliment, han gjorde sig selv mere end dem, og det kunde nok ikke skade, om han gjorde sig lidt mere bekjendt med Klassikerne, førend han tænkte paa at komme i det Selskab» (se »Fr. Schmidts Dagbøger, udgivne i Uddrag af N. Hancke«, Side 329 og 330).

ham indpodede spansk-tydske Romantiker, hvis mangfoldige Kviste nedgroe mod Jorden, skyde op igjen og gjennemkrybe med Ukruds hele Frugtbarhed

»— den hele vilde Have
paa Holbergs, Evalds, Vessels sjunkne Grave«

i overhaandtagende Efterabelser af hans Efterligninger. Vor Hensigt er, hvis denne Bestræbelse ikke ganske skulde lykkes os, idetmindste at gjøre saavel ham som Publikum opmærksom paa den uendelige Skjødesløshed, hvormed han forsømmer alle Kulturskjaldens Pligter i sin ligesaa magelige som tyranniske Misbrug af alle den barbariske Bardes Rettigheder — og at han derved ulige mere skader sig selv end hvilkensomhelst foregaaende, samtidig eller efterkommende Medbeiler paa Parnasset.«

Det er unægtelig en sand Lise fra Bruun at vende tilbage til Baggesens, om end ikke heller dadelfri, dog idetmindste aandfuldere Virksomhed; og det er ikke mindre opmuntrende, at Baggesen »smigrer sig med aldrig mere at have nødig at lægge Mærke til, hvad han kaldte det Brune paa Parnasset«, thi denne »Nederdel« af det saakaldte »Triumvirat« er visselig af en saadan Beskaffenhed, at man helst ser sig fritaget for at have mer end høist nødvendigt med den at bestille. Det er heller ikke uden en vis Tilfredsstillelse at erfare, at Baggesen troer at kunne opgive videre Kamp med Rahbek, hvis væsenlige Betydning jo er knyttet til det foregaaende Aarhundrede og derfor senere ikke frembyder stor Interesse. For Samtiden kunde vistnok en Polemik mod Bruun — hvis samlede Værker endog (som ovenfor sagt) netop dengang udgaves — og endnu mere mod Rahbek — der med Juni Maaneds Slutning ophørte med sin af Baggesen angrebne Redaktion af Bladet »Dagen« — være af ikke saa ganske liden Betydning; men dette er

naturligvis i langt ringere Grad Tilfældet for os, der alt ved et Par Menneskealdere ere fjernede fra hine Dage. Kampen, der nu skal rettes udelukkende mod »Hovedet«, fører, hvad Baggesen med Føie fremhæver, op »i en vel ikke ganske ætherisk, men dog ikke mindre end tyk og usund, end sige mefitisk og forpestet Luft«, som den Rahbekske og Bruunske; og man aander ganske anderledes let i den Oehlenschlägerske Høide end »ved Foden af Parnasset«. En saadan Standsen af vor Digterkonge paa hans Skraaplan, en Paapegen af »den Skjødesløshed«, hvormed han i sine sidste Værker forsømte »Kulturskjaldens Pligter«, var — som tidligere bemærket — vistnok betimelig; men Baggesens Krigsmanifest røber jo rigtignok, hvad der alt fremgik af de tidligere Angreb, at Kritikeren, som det da ogsaa var at vente, ikke gik til Feiden med tilstrækkelig overlegent, uhildet Blik, kritisk Konsekvens og ærlig Taktik. Talen om »Goethes halvironiske Romantik«, Opregningen af Langelandsreisen og Jesus i Naturen (for kun at fremhæve det mest Slaaende) blandt Oehlenschlägers mislykkede Arbeider viser — ligesom det tidligere omtalte Angreb paa Shakespeares »barbariske Tveform« —, at Baggesen altfor meget var en Søn af det foregaaende Aarhundrede til at formaae at fælde en almengyldig poetisk Dom. Om Trimeterbrevet, der ligeledes med Urette henregnes til Oehlenschlägers svagere Poesier, havde Baggesen ovenikjøbet i sit Svar erklæret, at dette Digt

»gjenkaldte mig det hele Trylleri,
hvormed din Hakon mig beruste; mer
end noget andet Kvad, Dig Musen huld
indgav, det viste mig i fulde Glands
din Modenhed og Manddom«. — — —*)

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 290.

Selvmodsigelse fattes altsaa heller ikke. Præcedenserne berøve desværre ogsaa Baggesens Løfte: »at føre denne Krig med blotte himmelske Vaaben, uden Gift og uden Galde«, dets væsenligste Betydning. Udtrykket: at Oehlenschläger »nedsaae medlidende paa Schillers og Evalds klassiske Gothik«, i Forbindelse med de tilsvarende Linier i »Momus til Knud Vidfadme« om Oehlenschlägers Forhold til Evald ere alt langtfra »himmelske Vaaben« eller »uden Gift og Galde«. De af Oehlenschlägers ældste Søn efter Faderens Død udgivne Forelæsninger om Evald og Schiller berettige idetmindste ingenlunde til saadanne Yttringer*).

Under denne heftige literære Kamp havde Baggesen fortsat sin Strid med Autoriteterne. Den 28nde Juni havde han, i Anledning af den ovenfor omtalte Beslaglæggelse af det tredie og fjerde Numer af »Søndagen«, tilskrevet Justitsministeren, for at bevirke Beslaget ophævet. Han havde ved denne Leilighed erklæret, at den paagjældende Artikel, »hvis den blev fuldendt, vilde komme til at indeholde en Apologi for min fordums Beundring af hin Erobrer og fra een Side idetmindste lade ham vederfares Ret mod de feige Skriblere, der blot ile hans Overvindere til Hjælp og bjæffe mod den døde Løves Hale«, idet han tilføiede, at han var »endnu længere fra at nedkaste sig for tomme Nathuer end for skarpe Ørnekløer«; og at det neppe nogensinde kunde falde ham ind at skrive mer mod hin despotiske Helt, end han havde skrevet. Samme Dag resolverede det danske

---

*) Selv J. P. Mynster siger forresten, at det var »med Indignation«, han læste Oehlenschlägers »Anfald« paa Balders Død af Evald (se »Meddelelser om mit Levnet«, Side 57)), hvorved han dog ikke kan sigte til Forelæsningerne, da disse først udkom efter Biskoppens Død, og de i »Athene« 1813 trykte Artikler om Evald, hvortil uden Tvivl Forelæsningerne ere benyttede, ikke indeholde nogen Kritik over Balders Død.

Kancelli, at det skulde have sit Forblivende ved Forbudet. Den 2den Juli indsendte Baggesen saa en Promemoria til Kancelliet, hvori han fornyede Fordringen om at faae sin uden Lov og Dom beslaglagte Eiendom tilbage og bemærkede, at han i modsat Tilfælde saae sig nødsaget til »at indkomme hos Hans Majestæt Kongen med en Klage over vilkaarlig Behandling«. Da Kancelliet derpaa den 5te Juli, gjennem Politidirektøren, lod ham tilkjendegive, at Resolutionen ikke toges tilbage, indgav han den 12te Juli en Ansøgning til Kongen, hvori han bad om, at hans Sag maatte »vorde undersøgt og paadømt efter Lands Lov og Ret«. Herpaa modtog han, atter gjennem Politidirektøren, den Besked, at det havde behaget Hans Majestæt ved en Resolution af 12te August at bifalde Kancelliets Foranstaltning og allernaadigst at befale, at det dermed skulde have sit Forblivende.

Baggesen standsede saa sin Virksomhed som Bladudgiver, der havde dannet en ny, mærkelig Episode i hans forunderlig brogede Liv.

Naar man betænker, at han førte sit literære Felttog herhjemme under kun lidet lystelige huslige Forhold, forpint af Næringssorg, svagelig, ja syg, hjemsøgt af Galdefeber og Øiensvaghed, medens han samtidig kolliderede med Regjeringen, ja med Enevoldskongen selv, der endog nægtede den Forfulgte Adgang til Domstolene, vil man ikke kunne Andet end beundre den Baggesenske Aands uendelige Elasticitet, og man tvinges til at fælde en mildere Dom over, hvad menneskelig Svaghed der indblandede sig i hans talentfulde og i mange Henseender berettigede og betydningsfulde Polemik.

I »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn« for 9ende August fandtes forresten et indsendt Digt:

»Til Fædrelandets Skjald.

Henslæng, o Skjald, din altfor spidse Pil!
Se! Musen beder Dig med Taareøie.
Sjung atter Emma, sjung med venligt Smil,
hvad fordum sødt gjenlød paa Sydens Høie.
Akilleus' Vrede tolk, Odysseus' Færd —
lad Hellas' Sang i Herthas Dale tone!
Den gamle Baggesen Du atter vær —
og Dannerfolket vil din Isse krone!« *)

Baggesens Pil var vel unægteligt af og til altfor spids; men det beroede dog paa en Misforstaaelse at bede ham henslænge den. Den kritisk-satiriske Virksomhed var af væsenlig Betydning for ham og heller ikke lidet ønskelig i og for sig; han dreves dertil af en Side i sin Natur, som gjorde sig stærkt gjældende, jævnsides med det mere Positive, alt i hans tidligste Tid, og naturligvis ikke kunde Andet end bringe ham i Kollisioner**). Hos alle i Retning af det Komiske begavede Aander — saaledes Holberg og Vessel blandt Forgængerne, J. L. Heiberg blandt Efterfølgerne — har det Polemiske altid spillet en væsenlig Rolle. Deres lunefulde Ord lød (for at bruge Chr. Wilsters Udtryk i hans vakkre Digt »Ludvig Holberg«) »som rensende Stormvind«. Det er ikke for Intet, at Holberg var samtidig med Brorson, Vessel med Evald og Baggesen med Oehlenschläger. »Alenekampen eller Apologi for Literaturbladene, August 1814« (hvormed »Poetiske Epistler«, der udkom samme Ef-

*) »Emma« tryktes første Gang i »Minerva« 1786 og 1787. — En druebevoxet Høi i Apenninerne begeistrede Baggesen i Foraaret 1794 til hans lille, smukke »Dichterlied«. — 1796 begyndte Baggesen at oversætte Homer. Se dette Værks første Afdeling, Side 29, 116—117 og 137—139.

**) Se dette Værks første Afdeling, Side 31—34.

teraar, ende) indeholder ligesom et Svar til ovenstaaende Digt. Epistelen er viet de

»— Faa, hvis ædle, skjønne, fine Sands
den aandelige Graad i Livet fatter,
naar Skjebnens vilde Spil er saare grumt,
men, naar det tamme bliver altfor dumt,
begriber og den aandelige Latter«.

Og det hedder deri om de polemiske Blade mod »Døgnlegionen ved Parnassets Fod«:

»De ere Børn af samme muntre Fader,
de samme lattermilde Moder har,
som de, man overalt i Byens store Gader
engang, forkjælende, paa Hænder bar.
De alle, naar I dem lidt grandt betragte ville,
har Træk — om Mundene især —
af Søsteren: »Da jeg var lille«,
som hele Sjælland havde dog saa kjær.
Vel er det Drengebørn, desværre!
men hvor det gaaer, i Livets Spil
(skjøndt Duen er min Lyst, det veed vor Herre!)
lidt Høg der maa dog ogsaa til.
Sandt nok! jeg ønskte heller at forøge
det Kuld af aandelige Smaa,
der fromt og venligen i Blomsterbede spøge
med Fløiels Faldehatte paa
og, naar de Pærer kun og Blommer faae,
med Kys og Klap og Favntag aldrig helme —
jeg heller, siger jeg, formerte slig en Trop
end den, som her nu træder op
i vilde, martialske Hop
med Fyrresabler, Guldpaphjelme

og Hyldebøsser, halv til Hest
og halv til Fods, og uden Naade fælder
ei Skræpper blot og Tidseler og Nælder,
men Paddehatte selv, som den kan bedst,
Skarntyder og Kaalhov'der, naar det gjælder.
Stod det til mig (trods Tidsel og trods Tjørn
i Enden af Parnassets Have,
mod hvilke Drengene er rent af Lave),
jeg gjerne Musen saae til Barsel lave
med lutter fredelige Pigebørn.
Men jeg kan ikke foreskrive,
hvad det skal blive.
Naturen raader her; og denne vil engang
ei Hunner blot, men Hanner undertiden
i min og Musens Ægtesang
aldeles uden min og Musens Viden.« o. s. v.

Til de Faa, hvis »ædle, skjønne, fine Sands« (for at bruge Baggesens ovenanførte Ord) ikke blot fattede »den aandelige Graad i Livet«, men ogsaa »den aandelige Latter«, der ikke blot havde Sands for det Tragiske, men ogsaa for det Komiske, hørte Schack Staffeldt. Denne Digter, der, ligesom Baggesen, med Urette var bleven stillet i Skygge*), havde alt 1807 umiddelbart efter Udgivelsen af Baggesens »Gjengangeren og han selv« i en Tilskrift »i alt det Skjønnes og Herliges Navn« takket »den ædle Odysseus« for hans »Gang til den kritiske Circes fortryllende Ø, hvis bedøvende og bedaarende Urter tyngede saa mangt et Hoved til Jorden«, og erklæret, at »den betænksomme Penelopeia, Kunsten, venter

*) J. M. Thiele siger ikke uden Grund om Staffeldt, at han ikke var anerkjendt som Digter, at vor Literatur endnu ikke havde tilegnet sig ham, og at Mængden troede, han var forrykt eller idetmindste forskruet (se »Af mit Livs Aarbøger«, Side 93).

sin Ægteviedes fuldendede Hevn« *). Med ikke mindre Sympathi var han Vidne til Baggesens fornyede Kamp 1814. Den sværmeriske, ulykkelige Lyriker var Aaret iforveien bleven Amtmand over Gottorp Amt og samme Aar tillige Overdirektør i Byen Slesvig. 1815 laa Baggesens Blad »Søndagen« foran ham i Kjøbenhavn, som den poetiske Amtmand — der følte sig som »en til allehaande Færdigheder i at staae Skildvagt, fyre en Kanon af, stille sig død an afrettet Sangfugl, som derved har ophørt at synge« **) — dengang gjæstede; og han yttrede: »Hvor det har fornøiet mig, at Baggesen saaledes har taget Bladet fra Munden! Oehlenschläger har fortjent det Meste af det. Om ham kan man med Sandhed sige, at han i den senere Tid har rystet Versene ud af Ærmet.« ***)

Baggesens Angreb paa Rahbeks Theatervirksomhed foranledigede en større Artikel i Septemberheftet af »Athene«: »Rahbek, forsvaret mod Baggesen«, der fremkaldte en »Anmærkning« fra Baggesen i »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn« 4de Oktober, hvilken besvaredes i Oktoberheftet af »Athene«. »I Anledning af de sidste anonyme, pseudonyme og kakonyme Galde-Forsøg i et vist gult Maanedskrift« indrykkede Baggesen saa i J. K. Høst's Ugeblad »Den nordiske Tilskuer« (en Fortsættelse af »Dannora«) den 8nde November Digtet:

»Kritikens Smil.

Parnassets Maske-Fæ
saalænge raabte: Bæ!

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 337 og 338.

**) »Samlinger til Staffeldts Levnet, fornemmelig af Digterens efterladte Haandskrifter«, udgivne af F. L. Liebenberg, II, 435.

***) Se Thiele: »Af mit Livs Aarbøger«, Side 97.

til Reglerne,
at Føbus sendte, vred,
en skjemtsom Muse ned
til Keglerne,
for med en skarp Kritik
at holde lidt i Skik
Bebæerne
og vække med en Pil
i hvert et Skjemtens Smil
Mæhæerne.
Idet hun steg forbi
den gamle Svinesti
paa Tæerne
saa pænt, saa net, saa let,
sig vogtende for Plet
paa Klæ'erne,
sprang frem, en Ræv ret lig,
en Ting, som kaldte sig
Hans Mikkelsen,
med nok en Tingest — men
der lod som Statens Ven
paa Skikkelsen*).
Hen over Smagens Bræt
hun mellem dem saa let
ei slippede;
den ene stamped her,
den anden tramped der —
det vippede.
I Grøften, hvor en gul

*) »Den unge Boye, en Søn af Statens Ven«, som det hedder i Fr. Schmidts Dagbøger, Side 338. Baggesens ovenomtalte Angriber A. E. Boye var en Søn af Johannes Boye, Forfatter af »Statens Ven«, hvoraf tredie Bind netop udkom 1814.

Pyt-Nixe legte Skjul
bag Træerne,
Tak ske det Vipperi!
Kamenen plumped i
til Knæerne.
Til Lykke havde hun
de sorte Strømper kun
paa Benene,
da med de hvide paa
man neppe nu kan gaae
langs Stenene,
end sige nedenom
det gule Svinedom
bag Hækkene,
hvis fordum brune Søl
har nu gjort rent til Pøl
Molbækkene —
til Lykke, thi paa Sort
faldt rent for Øiet bort
det Stødende,
hvorfor og, lige fro,
den Himmelske belo
sit Mødende —
til Lykke, siger jeg;
hun ellers, paa sin Vei
sig vendende,
var steget op igjen,
paa min for fine Pen
lidt skjændende,
til Hevn paa Pindi Top
den hele Gudetrop
antændende,
fra Himlen Ild og Svovl

paa baade Per og Povl
nedsendende
og, med det Dommerblik,
hun af Apollo fik,
i brændende
satirisk Polemik
al videre Kritik
aldeles endende.«

11.

I Januar 1814 udkom første Hefte af »Figurer efter Thorvaldsen med poetiske Forklaringer af Oehlenschläger«. I det første Digt, »Jason«, hedder det:

»Der staaer han mandig nu og rolig,
bevæbnet i sin Fædrebolig,
med Vædderskindet paa sin Arm,
og smiler i en ædel Harm
til Nidingen, der ser den Høie
og neppe troer sit eget Øie.«

Det andet Digt, »Amor og Venus«, ender:

»Misundelse maa døe af Harm,
naar den vil Kjærligheden saare.«

Tredie Hefte af disse Figurer, som udkom i December, indeholder, blandt Andet, »Kristus med Børnene«:

»Føl, Sværmer, din Vildfarelse med Smerte!
Se Jesu Kirke her og se hans Maal:
Uskyldigheden i et venligt Hjerte —
ei Præstestolthed, intet Munkebaal.«

Man fristes unegtelig til at antage disse Vignetters Ord adresserede til Jens Baggesen og N. F. S. Grundtvig, der jo

begge, hver paa sin Vis, havde taget tilorde mod Digterkongen.

I April udkom Syngespillet »Røverborgen«, der opførtes Maaneden efter. I Vinteren 1802 havde Oehlenschläger udgivet en Oversættelse af en af Kjærlighed og Kamp, Røverborgsromantik o. s. v. overstrømmende tydsk Ridderroman, »Adelaide og Aimar«; en Episode i denne danner Grundlaget for Syngespillet. »Den herlige Kuhlau — siger Oehlenschläger i »Erindringer« —, »som endnu kun var bekjendt af sin Instrumentalmusik, bad mig at skrive sig et Syngespil. Kuhlau syntes mig rask og effektfuld, jeg skrev »Røverborgen«. »Røverborgen« har en broget og, uagtet sin Fremstilling af Fare og Grumhed, munter Kolorit. Scenen foregaaer i Provence, Provencerosen fletter sig ind i de Elskendes Krands, Toner fra Troubadourernes Tid lyde ind i enkelte Partier; fra det nære Spanien skjænker Kalderon et velklingende Versemaal til at flyve let hen over Røverscenerne, i hvilke man mere forbauses over Røvernes naive Grumhed end forfærdes over deres Afskyelighed. I »Røverborgen« ere sydlige Røvere, der lide saa lidt af Samvittighedsnag og Kamp med moralske Følelser, at de tvertimod lege med Mord og Drab som Drenge med deres Kjephest. Birgitte og Camillo ere de mærkværdigste Karakterer i Stykket« *) Overskou siger, at det »ikke blot dengang modtoges med stor Enthusiasme, men altid vil blive regnet til de herligste Kunstværker i det danske Theaters Syngespil-Repertoire«; og han bemærker med Føie, at dets Feil »ikke ere af væsenlig Indflydelse paa den theatralske Virkning«, idet han tilføier, at »de mange interessante musikalske Situationer, der vexle i stor og smuk Forskjellighed, den heldige Fordeling af Syngenummerne, det ypperlige Valg af

*) »Erindringer«, III, 44.

rhythmiske Former, Handlingens Livlighed og den romantiske Tone, som hviler over det Hele, ere fortræffelige Egenskaber«. Han erklærer endvidere: »Med Hensyn til den Komponist, som den var bestemt for, maatte Texten endogsaa kaldes ypperlig, da den var meget rig paa Motiver til Udvikling af netop de Ideer og Følelser, som vare hans Genies mest eiendommelige, hvorfor dette ogsaa aabenbarede sig saa karakteristisk og fyldigt i denne hans første Komposition, at den strax maatte erkjendes for et med stor kunstnerisk Kraft udført Mesterværk.« Til Stykkets Lykke bidrog ogsaa »en i det Hele fortræffelig Udførelse«.*)

Den 30te September begyndte Baggesen i »Dannora« en vidtløftig Kritik af »Røverborgen«, som alt var blevet nævnet nedsættende i det ovenfor gjengivne Krigsmanifest mod Oehlenschläger i det sidste Nummer af »Lille Søndag-Aften« i Juni. Denne Kritik begynder med at insinuere, at Stykket muligvis kunde være »en yderst fri Oversættelse af et eller flere franske Boulevardstykker eller en Ordunderlægning til et pantomimisk Melodram«; og Bearbeidelsen siges »mere at være gaaet hurtigt fra Haanden end tænksomt fra Hovedet eller følsomt fra Hjertet«. Planen forekommer Baggesen »yderst maadelig, for ikke at sige slet. Hovedbegivenheden, den tredobbelte Myrden af Ridder Aimar og hans Redning, hvortil saa mange Anstalter ere gjorte, er aldeles ikke motiveret og i høieste Grad usandsynlig«. Om »Stykkets Indretning i Tiden«, hedder det: »Grændseløsere Skjødesløshed lader sig neppe tænke end den: at lade endel af første Handling spille Dagen efter endel af den anden og de sidste Scener af samme førend den allerførste«. Om Karaktererne siges der, at

*) »Den danske Skueplads«, IV., 350 o. s. v., hvor der ogsaa findes en interessant Skildring af Hannoveraneren Kuhlaus Liv og Karakter.

nogle af dem ikke blot ere unaturlige, men »lidt mere, modnaturlige«. I Anledning af Røverhusholdersken Birgitte, mod hvem der polemiseres stærkt, hedder det: »Vor Forfatter kan ikke noksom fjerne sig fra det Ækles Grændser, da han netop i Sprogrenhed, Stilsirlighed og skjøn Verskunst — især siden han kom tilbage fra Tydskland — er længere tilbage end nogen af Danmarks øvrige Digtere«. Camillo kaldes »en hellig Røverknægt, der hverken er mer eller mindre end Skurkeri og Ædelmodighed, Falskhed og Aabenhjertighed, Feighed og Tapperhed, Grumhed og Fromhed i een Person. Han hører til Familien af disse splinternye Oehlenschlägerske moralske Mulatter, hvorom man kunde fristes til at sige med Jesper: »Man skulde tænke, en Løve havde været Herrens Fa'er og et Faar Herrens Mo'er« *). Der siges: »Hvad Sproget, Diktionen, Versene angaaer, kjende vi ikke Mage til sammes Skjødesløshed og Slethed i noget andet dansk Skuespil, Original eller Oversættelse. Ikke blot den simpleste Grammatik og Metrik, men den gemeneste naturlige Logik er saaret paa hver Side. Var det ikke af en Digter, der engang (skjøndt aldrig fra Sprogets og Stilens Side) har leveret et Mesterstykke; var det ikke ved Hjælp af en fortryllende Musik og et tildels ypperligt Spil blevet interessant som Forestilling — vilde vi finde det ligesaa meget det unyttigste som det ubehageligste Arbeide af Verden kritisk at gjennemgaae, hvad der er saa dybt under al Kritik. Men foruden Hensyn paa Forfatterens Navn og farlige Exempel paatrænger sig os en ganske egen Grund til at værdige det udførlig Drøften, nemlig, at det indeholder en næsten utrolig fuldstændig Prøveliste paa alle de Feil, Digteren for Skuepladsen, for Sangen, for Deklamationen og selv for den blotte Læsning bør undflye.

*) »Jacob von Thyboe«, Akt 2, Scene 2.

Det er, som om Forfatteren deri havde villet levere et Mester-Fuskeri ved Overtrædelse af alle hidtil antagne Kunstens Regler. Saaledes er det f. Ex. paafaldende, at han ikke har ladet det blive ved at blande bundne og ubundne Vers iflæng med hinanden, som i nogle af hans andre Stykker, men, ligesom for at indføre een Synd mod de store Bud i Digterloven mer, lagt sine elskovsfulde Damer i sværmeriske Scener de haardeste Jamber og sine vilde Røvere derimod i de græsseligste Optrin de blødeste rimede Vers i Munden. Der fattes virkelig blot, at Arierne skulde være aldeles i Prosa, ligesom Mordfortællingerne ere i Rim, for fuldkommen at bagvende den Lov, der hidtil har gjældet for Anbringelsen af Diktionens Dur og Moll i dramatisk Poesi. Næsten helt igjennem bliver sjunget, hvad der egentlig blot burde tales, og talet, hvad der bedre lod sig synge. Det er os en Gaade, hvorledes en Digter som Hr. Oehlenschläger kan tillade sig at behandle Sproget med en saa uendelig Skjødesløshed, som næsten hver Linie i dette Stykke røber; hvorledes han kan indbilde sig, at en bestandig Vaasen i ovenikjøbet slette Rim, hvis den og for en Del undgaaer Opmærksomheden paa Scenen (hvor saameget Andet beskjæftiger den kun halvt hørende Tilskuer) lader sig læse uden Ækel af nogenlunde dannede Mennesker; og hvorledes hans æsthetiske Samvittighed ikke tilhvisker ham (forinden Kritiken udraaber det overlydt), at hans sidste Stykker bestaae saagodtsom af lutter Pletter.« Der spørges saa: »Men hvorledes gaaer det til, at et Theaterstykke, saa slet digtet og saa slet skrevet, saa fuldt af alle mulige Slags Feil, og især vrimlende af de allerværste: egentlige Flauheder, ovenikjøbet aldeles unationalt, har kunnet gjøre endog den mindste Lykke paa Scenen? — og hvorledes lader det sig forklare, at man, selv med alt det, heller læser

det end Snese andre Stykker, hvori der er ikke tiende Parten af dets Pletter?« Svaret lyder: »Hvad dets nogenlunde Lykken paa Scenen angaaer, da forklares denne lettelig af den fortryllende Musik og af det mesterlige Spil. Hvad Indtrykket ved Læsningen angaaer, som vi, trods alt, hvad vi have anmærket, indrømme et vist jeg veed ikke hvad, der er aldeles modsat det almindelige Indtryk af Fuskeri, og gjør, at man, næsten imod sin Villie, morer sig lidt, idetmindste er langtfra at falde i Søvn, som ved andre ulige bedre skrevne og langt mindre feilfulde dramatiske Forsøg, da skyldes dette upaatvivlelige Fortrin en vis sandselig Kraft og Livelighed, der næsten aldrig ganske mangler vor Forfatters endog allersletteste Produkter. »Røverborgen« er et i det Hele yderst trivialt, i nogle dets Dele høist urimeligt og i andre overmaade flaut Sudleri; men det er med alt det et Digterværk — i Ordets karakteristiske Forstand — Tak ske Forfatterens rigtignok vilde og uregerlige, men levende og kraftige Fantasi og hans, om ogsaa stundom aldeles skjæve, dog altid poetiske Anskuelse af Livet og Tingene! Ere hans Karakterer ogsaa usammenhængende, urimelige, selv flaue eller modnaturlige, saa have de dog alle et vist Relief formedelst de ham egne kjække og djærve Penselstrøg. Er ogsaa hans Sprog skjødesløst, broget, fuldt af Barbarismer og i det Hele saa inkorrekt som vel muligt, saa er det dog billedrigt. Er ogsaa hans Diktion stundom opskruet og stundom nedskruet, hist indtil sandseløs Svimmelsvulst, her indtil tankeløs Plathed, saa er den dog altid mer eller mindre malerisk. Aldeles prosaisk er Intet, undtagen hans Vers, der, som saadanne, egentlig ikke engang ere til uden for det blotte Øie. Overalt er Hr. Oehlenschläger væsenligt malerisk Digter, kun har han, som saadan, blot Titians varme Kolorit og Correggios tryllende Lys og Skygge, men aldeles Intet af Rafaels herlige Komposition

og skjønne Tegning*). I nærværende Røverborg, som heltigjennem ikke besidder noget andet Værd end det, Farve-, Lys- og Skyggespillet giver dens brogede Theaterdække, er imidlertid nederlandsk, hvad der i hans første Stykker berettigede til ovenstaaende Sammenligning. Vi troe ikke passeligere at kunne udtrykke vore Følelser i Henseende til den Ringeagt for Kjenderes og Efterverdenens Dom, en af Naturen saa begavet Forfatter røber ved Udjasken af Stykker som dette, end ved at parodiere til Slutning et Par af Røverborgens Dialoger i en Samtale mellem den gamle Kritik og den nye Romantik.

Gammel Kritik.

— — — — — — Saa Fru Romantik
slet Intet kjender til Samvittigheden?
(den æsthetiske nemlig.)

Ny Romantik.

Hidtil har Gud bevaret mig min Helbred.
Jeg har ei lidt af Sting, Samvittighed,
(ikke engang af Vittighed)
Vapeurs og hvad de dumme Streger hedde,
(Evald var stærk i Streger, som man veed)
som kommer af et hypokondert Blod;
men jeg har ogsaa tidlig lært at finde
mig i Omstændighederne, mit Barn!
(i Jamber f. Ex. som disse.)

Kritiken (i Tanker).

Hvorledes var det nu? I blev jo ranet?

Ny Romantik.

Ja, jeg blev ranet i mit tredie Aar
(tre Aar omtrent varede Perioden af de »Nordiske Digte«)

---

*) I Baggesens Digt »Frederiksbergs Slot«, Pendantet til Oehlenschlägers »Korsør« i »Langelands-Reise«, hedder det jo ligeledes, at der er »Intet af Rafael« (se dette Værks anden Afdeling. Side 297).

i Polen, Preussen eller hvad det hedder.
(Sachsen hedder det.)
Du vide maa, jeg er et Grevebarn;
(Jarl Hakons formodentlig)
thi jeg blev stjaalet af et Slot med Taarne
og kunde gaaet i Fløil og Hermelin
saa godt som Du og Nogen.
(i ægte dansk Sprogdragt.)
Men, min Tro!
Zigeunerne
(Vildtydskerne)
er ogsaa brave Folk.
De tugtede mig op, det maa jeg sige!
Som Lille stjal jeg, smidig, som en Ræv
i Gaasestien. Da jeg ældre blev,
da spaaede jeg i Hænder og af Kaffe,
stjal mangen Ridder Guldet af sin Lomme,
mens han, forelsket, stjal mit Øiekast;
(spiller maaske paa Goethe)
thi jeg var deilig, maa Du troe!
(Det er sandt!)
To Arme
som dreiet til at favne med — et Bryst,
som raabte: Plads! hver Gang det steg —
(Det er sandt!)
To Ben,
en Ryg, en Midie!
(Det har Flere!)
Nu det er forbi!
(Desværre! rent forbi, paa Benene, Ryggen og Midien nær.)
Jeg var lidt brun i Huden;
(Det er ogsaa sandt!)*)

*) Depping karakteriserer Oehlenschläger som en smuk Mand med

thi de beitsed
mig ind med Svinefedt for Middagssolen.
(Vildtydskerne nemlig.)
Og jeg blev Dronning, maa Du vide! ægted
Zigeunerkongen,
(Tieck)
red i Flammetaft,
med Messingkrone, Flor i Haaret, gjennem
den dunkle Skov. Min Mand blev hængt.
(kritisk nemlig.)
De Andre
lod mig i Stikken; og jeg sad i Fængsel.
Jeg skulde rettes, for jeg havde kommet
lidt Fluegift i Grøden til en Kone,
som havde Braser og sølvspændte Sko.
(spiller maaske paa Hugos Konemord.)
Men jeg kan dirke. Jeg slap ud af Hullet,
laa som en Hund i Skoven, peb af Sult.
Da kom den tappre Ridder-Skjald fra Hulen
med sine Svende, dryppende med Blod.
Han tog mig til sig i sin Røverborg.
Fra den Tid har jeg kogt for ham og hans
og hjulpet dem med hvad der forefalder.
(romantisk Snak.)

— — — — — — — — — —

Gammel Kritik.

— — — — — Ei, hvad hører jeg!

Ny Romantik.

Et Digt, lidt Sukkerværk, sandt Marcipan
for Børn og unge Piger, hvad man kalder

---

et ganske italiensk Fysiognomi (se dette Værks anden Afdeling, Side 196.)

en Gaade, lutter Tant — kun med et Mundbid
Moral i Limonaden, Cremor Tarter
istedetfor Citron! Ei Videre!

Gammel Kritik
(til Baldur, Hakon Jarl, Axel og Valborg).
Hvad siger I om Eders Faders Sang?

Baldur, Hakon Jarl, Axel og Valborg.
— — — — — Spørg ham selv, Hr. Ridder!

Ny Romantik.
Det er en kraftig Drik, thi den er brygget
af stærk Muskatvin, stødte Dødningben,
Salpeter, Ingefær. Paa Rettersstedet
har jeg den blandet i en Hovedskal,
(Fantasiens)
mens Synderen
(Smagen)
paa Hjulet laa deroppe
med uldne Sok paa Benet, uden Sko
(end sige Kothurner)
og stivnedes i Blæsten,
(aura popularis)
som tog fat
i Haaret og de halv nedfaldne Laser.
Der maa det laves, hvis det ret skal virke.
(til Kritiken)
Drik med!

Gammel Kritik.
Nei Tak! Det er for stærkt for mig.
Jeg er ei vant, jeg kan ei taale det.

Ny Romantik.
Nu, I maa lære taale Meget end!
(Nun Ihr muszt lernen dulden Vieles noch!)

Slige Vers f. Ex. »Lehrt Kommando, Ihr dummen

Dänen!« hed det militærisk i gamle Dage til danske Landsoldater. I vore nye klinger den samme Parole poetisk til danske Studenter. Men Kritiken, der ikke blot har udtraadt sine Regens- og Kloster-Børnesko, men set sig noget om baade i den gamle og ny Literaturverden, bryder sig kun lidt om dette Kjøbenhavnske Daraussens kategoriske Imperativ. Vant til Sofokles', Shakespeares, Racines, Schillers og Evalds Trylle-Nektar i Pindi krystalne Skaaler, bortslænger den med Haan og Ækel slige Hexe-Kraftsupper i Galgebakkens Hovedskaller.« I en »Slutningsanmærkning« hedder det saa: »Nærværende kritiske Dom over »Røverborgen« ser ikke blot ud som, men er (i vore Tanker og efter vor Hensigt idetmindste) en virkelig kritisk Fordømmelse. Vi gjøre ingen Røverkule af vort Hjerte og tilstaae i Slutningen uden Sky, hvad vi i Præmisserne have paastaaet. Men ligesaa lidt som vi i Bedømmelsen af »Hakon Jarl«, med Dadelen af enkelte Karakterer, Scener og Udtryk, har tænkt eller havt til Hensigt at nedrive hint Stykke (hvilket vi hjerteligen i det Hele og de langt fleste Dele beundrede), ligesaa lidt drømme vi om nu, ved Fordømmelsen af et helt Syngespil som »Røverborgen«, at ville nedrive Digteren selv. Thi, hvis og ikke blot dette Misværk og det endnu værre, Hugo von Rheinberg, men Ludlams Hule, Kanarifuglen, Faruk, Ærlighed varer længst, Freias Alter, Langelandsreisen, Novellerne og de fleste af hans »Digtninger« vare tilintetgjorte eller (rigtignok bedre) aldrig vare blevne til, vilde han dog som Forfatter af Aladdin, de »Nordiske Digte« og adskillige herlige Ballader — »Valravnen« f. Ex. *) — være og blive, om ikke Dannemarks allerstørste, saa dog en af Dannemarks store Digtere, selv naar man vil indskrænke disses Tal til det allermindste. Tvertimod, vi troe

*) I »Digte, 1803« (se dette Værks anden Afdeling, Side 40).

paa den sandeste, kraftigste og veldædigste Maade i egenligste Forstand at dyrke Hr. Oehlenschlägers Genius og sande Hæder ved med djærve Hug (der gjøre os selv ondt i Armen) at kappe de vilde Skud og raadne Grene, der ikke blot vansire, men saftudsuge sammes frodige Træ, hvilket, kritisk beskaaret og befriet især fra de mangfoldige fremmede Indpodninger og dets Stamme omkrybende Plante-Smarodsere, pleiet med flittigt Sprog- og Kunst-Studium og gjødet med nogle flere nærende Kundskaber, endnu maaske turde vorde det herligste i Iduns nordiske Have. Vi haabe trygt (hvis ogsaa Grenene sukke, og Smaadrengene, der netop bedst kunne naae de vantrevne Frugter paa hine ud over Kunstgjærdet hængende Vanskud, skraale over vore ubarmhjertige Hug), at Dryaden selv, som boer i Stammen (den vi vel vogte os for at saare), engang taknemmelig vil velsigne Kjækheden af vor Beslutning, Styrken af vor Arm og Skarpheden af vor Øxe. Er hun, hvad vi virkelig troe hende at være, vil hun blot hade den, »der ligger ved Roden af Træet« *), hvilken vor Behandling netop har til Hensigt at befrie hende for. Skulde imidlertid denne lidt forkjælede Dryas ganske miskjende vor Gartner-Omhu, saa er vor Trøst, at Iduna selv ikke vil miskjende den, thi hun veed — idetmindste vil hun engang vide det — at aldrig hyldede en samtidig Genius ærligere en anden end vor Forfatterens af de »Nordiske Digte«. Vel kunne vi ikke tale om en vis Tilbedelse, som vi maa overlade de blindt Forelskede; men sikkerlig kan ingen ældre Søster oprigtigere elske den yngre, vi turde sige: selv ingen Moder sin Datter end Baggesens Muse den Oehlenschlägerske. Netop fordi denne livfulde, vevre, blomstrende Muses naturlig-skjønne

*) Upaatvivleligt Hentydning til Nidhug, der gnaver Roden af Ygdrasils Ask ved Niflheim.

Gestalt, smukke Øine og blussende Kinder ligesaa høit skattes af vort Blik som hendes indre Godmodighed af vort Hjerte, beklage vi indtil Græmmelse, der (i Betragtning af hendes Egensindighed i denne Punkt) gaaer over til Vrede, at hun saa aldeles forsømmer sig selv ved ikke at anvende mindste Omhu paa sin Paaklædning — for ikke at sige: Pynt — og Renhed idetmindste — for ikke at sige: Pænhed. Vi ønskede hende velopdraget i den Grad, hvori hun er lykkelig begavet, ikke mindre tækkelig og anstændig klædt end velskabt og ligesaa ren og pæn som rød og hvid; især gad vi formaae hende til baade med det Onde og med det Gode at aflægge de fremmede tydske Fagter og Grimacer og visse fjantede Lader, der ofte gjøre hendes eiendommelige nordiske Skjønhed aldeles usynlig. Vi have til den Ende foreholdt hende den strenge Kritiks ubarmhjertige Speil og ladet hende høre Efterverdenens Dom om hendes sludskede Optræden paa Scenen i den senere Tid, nærende det Haab, at Vanen endnu ikke er bleven til en anden Natur, og at hun, ved klarligen og tydeligen at se, hvad ingen kjøbenhavnsk Dommer har turdet, og hvad ingen Smigrer eller Hykler har kunnet eller villet sige hende, alvorligen vil gaae i sig selv og betænke, at en Digter, der forsømmer sit Sprog og aldrig filer sine Vers, trods den herligste Fantasi, ligesaa sikkert gaaer glip af udødelig Hæder, som en aldrig sleben Diamant af straalende Glands, trods den ædleste Stenkjerne.«

Umiddelbart efter denne vidtløftige Filippika mod »Røverborgen« og sluttende sig dertil fulgte i »Dannora« (den 14de Oktober), under Titel »Schillers Klage«, en Fordanskning af Baggesen af de tre sidste Strofer i Schillers skjønne Digt til Goethe, da denne bragte Voltaires »Mahomed« paa Scenen. Den begynder:

»Bort fra vor Scene maatte Kunsten vende,
despotisk hersker der nu Fantasi.
Den Skuepladsen vil, som Verden, tænde;
Høit blandes vildt og plat med Lavt deri« —

og ender:

»Men til det Bedre være han os Fører!
Han gaae igjen med Reglen i sin Haand
og rense vor vanhelligede Scene
til værdig Borg igjen for Melpomene!«

Baggesen viser, ligesom Schiller, hen til »den ædle Scene«:

»Vellyd og Sirlighed sig der forene
med Orden paa Forstandens faste Grund;
med rhythmisk Dands, endog i mindste Dele,
til smagfuldt Tempel hæver sig det Hele«.*)

I Baggesens poetiske Replik til Oehlenschläger 1807, i Anledning af dennes Svar paa Rimbrevet »Noureddin til Aladdin«, hed det:

»— — — — — — Aldrig skrev
en Ven den anden med en mere huld
og tillidsfuld Fortrolighed end jeg
til Skjemtens Aladin min Skjemts Noureddin.
En Hyldest mere varm og inderlig
og mere hædrende — — — —
— — — — jeg troede selv umulig«.**)

*) I »Erindringer« (III, 60—62) polemiserer Oehlenschläger stærkt mod dette Schillerske Digt, der var bleven brugt imod ham, medens han tidligere, i sine Forelæsninger over Schillers dramatiske Værker, 1811—1812, havde ydet det retfærdig Anerkjendelse (se »Om Evald og Schiller«, II, 16).

**) Se dette Værks anden Afdeling, Side 290.

Baggesen siger 1814 med lignende Ord: »Aldrig hyldede en samtidig Genius ærligere en anden end vor Forfatteren af de »Nordiske Digte«. Sikkerlig kan ingen ældre Søster oprigtigere elske den yngre, vi turde sige: selv ingen Moder sin Datter end Baggesens Muse den Oehlenschlägerske. Denne livfulde, blomstrende Muses naturlig-skjønne Gestalt, smukke Øine og blussende Kinder skattes ligesaa høit af vort Blik som hendes indre Godmodighed af vort Hjerte.« Naar H. C. Ørsted, J. P. Mynster*) og Oehlenschlägers andre Venner, hvoraf nogle naturligvis vare »blindt forelskede«, tillægge Baggesen de sletteste Motiver til hans Adfærd mod Digterkongen, er dette en aabenbar Uretfærdighed. Baggesen var virkelig greben af »Aladdin«, »Vaulundurs Saga«, »Nordiske Digte«, »Axel og Valborg« og meget Andet af Oehlenschlägers tidligere Poesi. Naar han imidlertid (som alt ovenfor fremhævet) i sit Krigsmanifest i det sidste Numer af »Lille Søndag-Aften« i Juni opregner »Langelands-Reise« og »Jesu Liv i den aarlige Natur« blandt mislykkede Værker af Digterkongen — hvad han for det første Værks Vedkommende gjentager i Kritiken over »Røverborgen« i Oktober — er han øiensynlig paa Vild-

---

*) Angaaende H. C. Ørsteds Opfattelse af Baggesens Forhold til Oehlenschläger som »en virkelig Noureddins« henvises til dette Værks anden Afdeling, Side 283. I et Brev fra J. P. Mynster til Brøndsted fra Slutningen af Feidens Tid, 1819, tales om »Baggesens Muse, d. e. hans Ondskab« (se »Breve fra J. P. Mynster«, Side 137); og i »Meddelelser om mit Levnet« hidledes Baggesens »uværdige og uvittige Polemik« af, at hans tidligere æsthetiske Grundsætninger vare gjældende hos hans daværende Omgangskreds, af, »at den fornemme Verden paa den Tid var aldeles indtagen mod Oehlenschläger«, og af de personlige Konflikter mellem de to Digtere, idet der tilføies, at Baggesen »aldeles ikke var en saadan Strid voxen«, at den gav Exempel paa, at det gaaer an »at tilsidesætte al Sandhed, Billighed og Anstændighed« (Side 222).

spor; og det Samme gjælder ogsaa mer eller mindre om Opfattelsen af Andet, f. Ex. af »Correggio«. At Oehlenschläger var ifærd med at dale efter sin Hjemkomst, vil dog ingen Uhildet kunne nægte; og specielt hvad Formen angaaer — som Baggesen fra sin tidligste Tid havde lagt saa megen Vægt og Vind paa, skjøndt rigtignok langtfra ikke altid med lige Held — var der visselig god Anledning til at gaae i Rette med dens »altfor ugenerte Genialitet«, der ikke mindst gjør sig gjældende i Digterens sidste Værk, »Røverborgen«, hvis fantasifulde Livlighed og Kraft, maleriske Diktion og øvrige poetiske Fortrin, Baggesen forresten ingenlunde er blind for, trods de — ikke altid berettigede — haarde Ord, som hagle ned over denne Syngespiltext. For sin bittre Polemiks Vedkommende tænkte han:

»Lad det bryde, lad det gjære!
Stem ei Strømmen, taal dens Brag!
Den vil bære
Grøde til en Sommerdag!« *)

Selv Oehlenschlägers varme Beundrer Peder Hjort saae sig nødt til at kalde den store Digter til Orden paa Grund af hans senere »materialistiske Form«. I denne Kritikers anonyme Anmeldelse af »Ludlams Hule« i Molbechs »Athene« 1816 hedder det træffende: »Et af de store Fortrin, der udmærker Digterens Poesi fremfor alle hans Forgængeres, er hans levende Anskuelse af Naturen og hans rige Fantasi i at opfatte og fremstille dennes utallige Gjenstande. Den skylde vi i hans dramatiske Værker indtil »Hugo« den harmoniske Dialogens Form, i hvilken deilige poetiske Billeder afvexle i behagelig Mangfoldighed med kraftfulde, klare Tanker og ædle Udbrud af Hjertets reneste Følelser. I disse

*) C. Hostrup: »Sange og Digte fra tredive Aar«, 1872, Side 333.

Farver bryde sig paa det Frappanteste Karakterernes i alle Retninger udkastede Straaler. Just i dette selvstændige, mægtige Sprog udtalte sig saa ofte den store Aand, der følte, at hans Villie var urokkelig, og i Følelsen af denne Frihed overlod sig, tryg, til en høiere Styrelse. Fra disse herlige Ord og Tanker, Sjælens rette Handlinger, var det stedse, at den sande dramatiske Interesse udgik. Men hin Sprogets og Dialogens Harmoni er med Et forsvundet i »Hugo« og »Røverborgen«. Fantasien danner i hine to Digte ikke nogen blot Form for en høiere ideel Gehalt, men dens Billeder søge ligesom at bestaae ved sig selv; de ere ikke Variationer paa et karakteristisk Udsagn som Grundthema, men de ere lutter Themaer, der alle ville være det første; de komme dernæst saa hyppigen ovenpaa hinanden, at de dels fortrænge det Ideelles Aabenbarelse i Tanker, Følelser og betegnende Ord, dels svæve saa vidt omkring, da de ved Nyhed og Mangfoldighed maa søge at frappere, at de enten blive ufattelige eller trætte Læserens Fantasi, der ene sættes i Beskjæftigelse, medens de andre Sjæleevner rent hvile. Disse Billeder tabe derfor ofte den største Del af deres Betydning og gaae over til et ideeløst Fantasispils Fostre. Denne Mangel paa ideel Gehalt kan kun erstattes ved at sammendynge en Mængde af Realitet, hvis Fylde dog kun er tilsyneladende, da den skjuler sin Tomhed bag et blændende Skjær. En saadan Maade at fantasere paa fortrænger i Grunden al Poesi, og den maa derfor ogsaa ophæve den dramatiske Karakteristik og den rene Objektivitet.«

En Følge af Oehlenschlägers Navnkundighed var desværre ogsaa, at han maatte producere flere og flere Leilighedsdigte, en Genre, hvori han som oftest ingenlunde var heldig.

12.

I Efteraaret udkom »Poetiske Epistler« af Baggesen. Ligesom Polemiken i J. K. Høst's »Dannora« og Digterens egne Blade slutter sig til »Gjengangeren« fra det foregaaende Ophold i Hjemmet, saaledes slutter »Poetiske Epistler« sig til »Skjemtsomme Rimbreve« fra samme Tid. Disse Epistler, der værdigt træde i deres Forgængeres Fodspor, have, ligesom Rimbrevene, et Motto af Horats; paa Titelbladet staaer nemlig: »Contentus paucis lectoribus« *). Alt i det tidligere omtalte Brev til Gjerlew fra Marts 1806 havde Digteren jo erklæret: »Det Ønske at læses af Mange har jeg aldrig havt. Mit kjæreste er: at læses længe af Faa.« **) Epistlerne indledes med »Rimbrevenes Æmne eller Lunets Poetik, en Brevvexling mellem mig og min Muse«, med Mottoet:

»Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
diffingit Rheni luteum caput, hæc ego ludo,
quæ nec in æde sonent certantia, judice Tarpa,
nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris« ***).

Medens den svulstige Poet (hedder det i Citatet) tager Livet af sin Helt, skriver jeg disse spøgende Digte, der hverken skulle oplæses høitideligt eller opføres paa Theatret den ene Gang efter den anden. — Man vil ikke kunne værge sig for at finde Allusion til den Oehlenschlägerske Kothurne i dette Citat af Horats. Det er interessant at lægge Mærke til, hvilken stor Rolle den romerske Literatur spiller for den ældre Tids Mænd, i Modsætning til den yngre Slægt, der staaer ganske anderledes udenfor den, ja endog, som N. F. S. Grundtvig, gjør Front imod den,

*) Hor. Sat. I, 10, v. 74.
**) Se dette Værks anden Afdeling, Side 249.
***) Hor. Sat. I, 10, 36—39.

og for hvem den græske er af meget større Betydning. Brevvexlingen bestaaer af fire Epistler, hvoraf den første fra Kjøbenhavn er betitlet: »Nedfordringen. Til min høittravende Muse.« Den begynder:

»O Du, der alt i mange, lange,
høitidelige Søndags-Sange
har døvet skikkelige Folk,
en Stentor lig iblandt Poeter,
som Evighedens Agent Holck*),
som Mælkeveienes Trompeter
og Himmelens og Havets Tolk;
der altfor tidt med Storm og Torden,
Orkaners Hvin og Bølgers Brag
og alskens Tegn før Dommedag
har skrækket dem, som boe paa Jorden;
der, altid dyb og altid høi,
det ene Ben hos Antipoder,
det andet over Maanens Broder,
i Hymner, Epopeer og Oder
har hidtil gjort en Fandens Støi —
min Genius! . . . hvad vil jeg sige?
min Muse! (thi trods alle Brog

*) Agent Holck, død 1783, den bekjendte Udgiver af »Aftenposten« og meget Andet, der i sine Poesier ofte forsøgte sig i det Høie og i sine versificerede Taksigelser for Gaver til veldædige Øiemed gav Anvisning paa Himlen, hvilket Sidste Vessel spøgede med i sit Poem »Til Agent Holck«:

»Agent Holck,
de Fattiges Tolk,
Sygekassens Patriark!
jeg dig sender her en Mark,
i det Haab, at Himmelen
giver en Dukat igjen.«

og stive Støvler, paa Du drog
i Hexametrets Heltesprog,
Du er og bliver dog en Pige)
min Muse! hør dog! lad Dig sige!
Hvis Du maa blæse, vel, saa blæs!
Hvis Du dit Bryst, som er i Fare,
trods min Advarsel, ei vil spare,
i Himlens Navn, saa pib, saa hvæs!
Men lad den udenlandske Skare
af Uveir og Dravater fare
og syng Dig engang dygtig hæs
paa Hverdagsveiret i mit Fjæs!
Istedenfor at laane Toner,
der kyse danske Mænd og Koner,
fra Romertidens gamle Væld
og nye Verdners fjerne Fjeld,
lad endelig din Hurra-Stemme
dem patriotisk hente hjemme
fra Nutidssangens egen Elv:
fra Lilleverdnen i Dig selv!

Det er Dig bleven til en Vane
at føite rundtomkring, paa Tydsk,
til Fods, til Hest, til Vogns, i Kane,
til Skibs endog, paa fremmed Bane,
om hvad Du nok saa godt paa Jydsk
for ingen Ting, min Glut, kan have.

— —

De Smagens Ærter, Du vil saae,
for Folkets aandelige Mave
deraf en Livret at tillave,
florere, grønne, gule, graa,
her i din Skjebnes egen Have.
Pluk dem, og lad din Fod kun staae

samt Hest og Vogn og Skib og Kane!
For her af Store som af Smaa
at blive liidt og selv, som saa,
Dig Vei til Kryds af Ærens Fane,
til Hæders-Gal af Dagens Hane
og anden Evighed at bane
Du har ei mindste Skridt at gaae.
Summa Summarum: sid kun stille,
min Sangs udødelige Nille!
og skot til Speilet paa vor Væg,
hver Gang jeg rager af mit Skjæg.«

Idet Napoleons kolossale heroiske Drama nærmer sig sin tragiske Afslutning, for at afløses af Restaurationen, vender Tidsalderen sig henimod det mere Dagligdags. J. L. Heibergs Vaudeviller, Moderens kjøbenhavnske Hverdagshistorier og Blichers jydske Noveller skulle under Bourbon-Regimentet lægge Beslag paa den danske Læseverdens Opmærksomhed, ligesom Tiecks Noveller paa den tydske Læseverdens — paa samme Maade polemiserede jo i sin Tid Cervantes mod Romantiken og lod Samtiden og Virkeligheden gjøre sig gjældende i Poesien. Baggesen, der paa Høidepunktet af det eventyrlige Keiserdømmes Magtudvikling havde tilstræbt »paulo majora« *), udsteder nu »Nedfordringen« til »sin høittravende Muse« og mener, som i sin tidligste Forfatterperiode, at »han ikke gjorde galt, om han, beskeden, holdt sig til det Lave« **). Hverdagsbegivenheden med Skjægafragningen er alt tilstrækkeligt Æmne. Epistelen ender:

»O, høisangsyge Beltets Muse
her har Du Stof, hvis Du vil bruse;

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 327.
**) Se sammesteds, Side 328.

hvis Du vil episk slaa Dig løs,
søg her dit Æmne, søde Tøs!
Reis ei til Jotunheim, som Auka*),
til kunstig Dyst mod lutter Dunst,
naar Du har Slagsmaal in natura.
Quod potest fieri per pauca
(det gjælder i hver Musekunst)
non debet fieri per plura.
Gjør aldrig noget Skridt omsonst!
Søg i en Mammuth-Kjæft ei Tænder,
der findes i din egen Mund,
og løb ei gal til Verdens Ender
for Perler, som, naar ned Du sender
din Dykker i det Dyb, Du kjender,
Du finder paa din egen Bund!«

Efter et Gjensvar fra Musen i »Elysium« følger den tredie Epistel: »Nedfarten til Helvede eller Naturens ars poetica«, hvori Forfatteren, som »logerer i et Baghus paa næsten Pebersvende-Vis« — Brevvexlingen maa vel altsaa være fra Tiden, før Fanny kom til Kjøbenhavn — apostroferer Musen og siger:

»Jeg priser vel Økonomien;
men, naar dens Forbud strækker sig
til Husbehov i Poesien —
behold Økonomi for mig!
Den Skjald, som lægger sig for Anker
i sammes borgerlige Bæk,
istedenfor at male Tanker,
tilsidst vil male bare Blæk.

*) Thor — for Rimets og for Kortheds Skyld (hedder det i en Anmærkning).

Jeg la'er alt længe Vinen fare,
selv Snus jeg holder Maade med;
men aldrig lærer jeg at spare
paa Rim og Sang og Kjærlighed.
Vær Du kun rolig hist, min Putte!
saa vidt vil aldrig gaae min Nød;
jeg haaber, jeg med dem kan rutte
hernede lystig til min Død.«

Det hedder:

»Mig synes, Digteren bør more
sit Selskab lidt paa Livets Vei;
jeg derfor ei det lange Store
kan lide, thi det morer ei.
Mig synes, at han bør i Sange
sin Næstes Aand opmuntre lidt;
jeg derfor ei det store Lange
kan udstaae, thi det kjeder tidt.
Mig synes, at hans høie Stemme
bør være Tidens ædle Tolk,
og at hans Aand bør være hjemme,
hvis han vil synge for sit Folk.
Mig synes endelig, at Gaaden,
som løses bør i Poesi,
er ikke Knuden selv, men Maaden,
som Knuden løses paa deri.«

Man ser, at Baggesen stadigt nu — i Modsætning til Tendensen under sit forrige Ophold i Hjemmet, saaledes som den fremtraadte i »Gjengangeren og han selv eller Baggesen over Baggesen«, i Forordene til »Nye blandede Digte« og i Forerindringen til den under Titel »Digtervandringer« paabegyndte nye Udgave af »Labyrinten« — vender sig fra det

Høie og Store til det Lave og Lunefulde, fra det Fremmede til det Hjemlige, idet han, som sædvanligt, stærkt accentuerer »Maaden«, hvorpaa det poetiske Stof behandles, som det, der egentlig gjør Kunsten til Kunst. »Salig Vessels Enke« *) kommer atter til Ære. Ligesom Baggesen under sit forrige Ophold i Hjemmet sagde sig fra »den skjemtsomme Rolle« **), saaledes vender han sig nu bort fra sine dengang forsøgte »paulo majora«. I Rimbrevet »Naturens ars poetica« hedder det:

»Men sig mig — Haanden paa dit Hjerte —
har Du Dig aldrig mangen Gang
tilladt lidt vel for megen Prang***)
med fremmed Salighed og Smerte?
Var ingen Tid din høie Sang
tildels for søgt, tildels for lang?
Bag Katters og Keruskers Grave
paa søndre Siden af den Elv,
der flyder bag om Anguls Have —
langt fra Korsør og fra Dig selv —
fuld af en tydsk Enthusiasmus,
Du gjorde Dig engang til Rasmus
og skreg i høie Tordenskrald
om Rhinens og om Rhonens Fald†).
I tolv forfærdelige Sange,
hvis næsten Sleipnerske Galop
med Sexfodtrampen ei holdt op ††),

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 4.

**) Se dette Værks anden Afdeling, Side 327.

***) Prang ɔ: Prunk.

†) »Stikler paa høie Kapitler i »Labyrinten« og paa adskillige af mine tydske Oder« (hedder det i en Anmærkning).

††) »Sleipner, Odins Hest, havde otte Fødder; Hexametret har kun et Par mindre« (forklares der under Texten).

Du gjorde halve Verden bange
for Svindelen paa Skrækhorns Top*).
I andre fem, endskjøndt lidt mindre,
dog noget nær af samme Sort,
Du løb, saavidt jeg kan erindre,
Gud veed hvorhen, paa Havet bort,
passerte Linien og svedte —
da lidt til Helvede Du kom
paa vaade Veien der — og lødte
med Cook, jeg veed ei mer hvorom,
formodentlig om Krigs-Spektakler,
om Heltedaad og Død og Dom
og andre Helvedes Mirakler,
som der kan siges Meget om**).
Vel veed jeg, at af alle Pligter,
hvis ellers Vold og Mord er Pligt,
den største for den store Digter
er den: at udbasune Sligt;
vel veed jeg, at hans Pen bør stræbe
med ufortrøden Sved og Hu
for Alting: at opvække Gru,
fra Graven frem igjen at slæbe
hvert Lig og nok engang endnu
de Dræbte kunstigen at dræbe,
mens, Haaret reist, med Ha! og Hu!

---

*) »Stikler paa min »Parthenais«« (hedder det i en Anmærkning). Om dette Digt, hvori Svimmelheden (ligesom i »Labyrinten«) males gribende, henvises til dette Værks anden Afdeling, Side 215—216.

**) »Stikler paa »Oceania«« (hedder det i en Anmærkning). Dette paabegyndte store tydske episke Digt, hvoraf Fragmenter tryktes i »Heideblumen, 1808«, omtales i dette Værks tredie Afdeling, Side 179—181.

med vilde Blik og blodig Læbe
han bider Pennen selv itu,
for at faae Næsten til at flæbe.
Jeg veed den Lov saa godt som Du.
Jeg veed, at i det dygtig Høie,
som nye Ridder-Epopeer*),
Tragedier og saadant Mer,
en Digter have maa Shak-Peer,
Shak-Paul og gamle Shak-Homer,
ja selv Shak-Fanden i Maneer
og Maade mer end Gud for Øie;
thi Død er engang Livets Lyst,
og store Sjæles største Glæde
naturligvis, næst blodig Dyst
i Krig, er den: i Fred at græde.
Hver Digter finde bør et Horn,
som det, der, efter Sagn, tilforn
blev bragt til Hakon Jarl hin onde,
hvorpaa det Sprog fra tusind Aar
i gyselige Runer staaer:
Giv Guderne det Bedste, Bonde!**)
Og Digteren har ganske Ret,
naar han, som Helten, tolker det:
Giv hvad Du finder uden Plet,
Uskyldigheden selv — og sæt,
den og var spiret af din Æt —
sit Banesaar! Forstaa mig ret:
Slaa din Medlidenhed for Panden
g giv den hele Verden Fanden!

---

*) 1814 udkom Ingemanns store Eventyrdigt »De sorte Riddere«, en romantisk Epopee i Oktaver.

**) Se Oehlenschlägers »Hakon Jarl«, 4de Akt.

Hvis Du det ei formaaer i Daad,
som Jorden ret i Blod kan bade,
saa skjænk dog Næsten blodig Graad
paa gyselige trykte Blade!
Hvis Du ham ei kan pine slemt
for Alvor, og Dig lykkes ikke
ham tragisk dybt ihjel at stikke,
søg idetmindste ham at prikke
tildøde med lidt tragisk Skjemt!

— — — — — — — — — —

Det er den paa den hele Klode
fra Fyen til Monomotapa*)
bestandig, trods hver anden Mode,
vedtagne, gængse, gamle, gode
Naturens ars poetica:
Med Blod af Haanden, Sved af Panden,
i Runer paa dit Skrivebord,
som i Ruiner af en Jord,
forskriv din Sjæl fra Gud til Fanden!
Hver Helt og Digter, som blev stor,
fra Arilds Tid til Helved foer.

— — — — — — — — — —

Den Sandhed er som Fod i Hose.
Men, bedste Pige, hør mig ud!
Du lystre kan det store Bud
og tømme Fru Pandoras Pose
med meget mindre Hovedbrud,
foruden just at gaae dit Skud
fra mig, Dig selv og gode Venner

*) En Landstrækning i det sydøstlige Afrika, hvis Beboere ere Kaffere, engang et mægtigt Rige, nu delt i Smaastater, hvor Portugiserne have nogle Etablissementer.

til fjerne, fremmede Gehenner*)
i Frost og Hede, Storm og Slud.
De Helvedtange, Dig maa klemme
for dine Strenge høit at stemme
til en harmonisk Trylleklang,
Du finder ganske rolig hjemme
samt alskens Stof til deilig Sang.
Naar Du vil lede ret engang
i eget Hus, i eget Gjemme,
Du aldrig komme kan i Trang
for Nok til Nødtørft af det Slemme.

— — — — — — — — — —

Her, o min Snut, mit Godt, mit Liv,
min væne Mø, min Brud, min Viv!
(lær af de mange kjælne Navne,
hvor jeg umulig Dig kan savne,
Du Søde! til min Tidsfordriv),
her har Du mine ringe Tanker
om Æmnet til din Fremtidssang,
om hvad der her i Verden vanker
af Optrin, værd din Harpes Klang.
Læg Dig i Havnen her for Anker,
tag Seilet ind og luk i Laas
selv din Kahytdør! Lad derude,
hvor Jordens Jettestorme tude,
og Havets Kæmpebølger slaaes,
sig tumle hver en Helteflaade
af ny og gamle Orlogsbaade,

*) Gehenna ɔ: Hinnoms Sønners Dal, en Dal Syd for Jerusalem, hvor paa Moloksdyrkelsens Tid Mennesker offredes til Afguden. Senere afskyede Jøderne Stedet, bragte Aadsler og al Slags Urenlighed derhen for at brændes og brugte Ordet for Helvede, i hvilken Betydning det anvendes i det nye Testament.

der gaae tilsidst dog uden Naade
den russiskes og vores Kaas*)!
Istedenfor af dem at tigge,
hvad dog for Sedler ei kan faaes,
lad dem, du Fredens Engel, ligge
tilfelts i deres eget Vaas!
Læg for bestandig af den Vane
til fjerne Kyster at omflane,
bliv hos mig, som en stille Svane,
at Ingen mer hos Dig skal ane
Fjærvingen af den vilde Gaas« **)!

— — — — — — — — —

Den sidste af disse fire Epistler — der unegtelig ere dygtig lange og (hvad Forfatteren selv siger om endel af sine Sange) »næsten aldrig Ende faae« —, Musens Gjensvar paa den foregaaende, kaldes »De fire Elementer eller Digtverdenen«. Det hedder deri strax i Begyndelsen:

»Dit Hjertes Laas jeg havde dirket
alt længe for at se deri,
hvad Dig forhindred op at stige
saa let som Nogen dine Lige
til Ærens Top i Poesi.
Jeg fandt det, bedste Ven, paa Bunden:
en ganske lille bitte Trevl,
hvoraf en Taa af Baggehunden
var, som med Spindelvæv, omvunden,

*) Ikke blot den dansk-norske Flaade, men ogsaa den russiske blev bragt til England.

**) I »Rimbrevpennen eller den Korsørske Svane« til Oehlenschläger i Paris havde Baggesen jo brugt det samme Billede om sin »versepistolariske« Muse (se dette Værks tredie Afdeling, Side 6).

der lignte metafysisk Vrævl —
betragtet nemlig af mit Øie,
der skuer klart og skarpt og nøie,
men uden Tvivl for mangt et Syn
en sand Klopstockisk Englevinge,
hvorpaa din Sang sig kunde svinge
selv over Himlen, som et Lyn.
Jeg fandt ved nærmere Betitten
af Trevlen (rigtignok lidt kritten),
den ei var snoet af danske Haar,
men speiet af Daraussens Blaar,
og sagde til mig selv: Pernille,
o, hvis det kunde lykkes Dig
ham den af Hjertet ud at pille,
hvor vilde han da svinge sig
til danske Venusiner-Toppen*)
med Hud og Haar og hele Kroppen!
Han blev i rimet Snakkerads
en nordisk, evig læst Horats!
Jeg greb et Blad og skrev Dig Vinket
med egen Haand, imens Du sov,
som, gode Sanger! Gud ske Lov
Dig ind i Hjertet dybt har blinket
og med sit danske Lyn fortært,
hvad der var tydsk og Intet værdt.«

Senere siges der, blandt Andet:

»Lad Dig af Sluddren ei forføre
om Alting skabende Geni.
Den, som vil Alt af Intet gjøre,
gjør Noget, der er Intet i.

---

*) Horatius var født i Venusia i Apulien.

Den Efterligning af vor Herre
med Penne-Bliv i Sort paa Hvidt
har mangen Digter-Faust, desværre!
hos Fanden taget paa Kredit.
Men hvordan vil det gaae herneden
med Skabningen, som deres Pen
har jasket ud for Evigheden,
naar Fanden tager Sit igjen?
Den Jord, det Vand, den Luft, den Flamme,
dit Digt nødvendig have maa,
hvis ei ved mindste Stød, som ramme,
det atter skal igjen forgaae,
maa, trods de Kakkelovnsstudenter,
der over Grundighed slaae Streg*),
af sande Verdenselementer
i første Form alt bære Præg.
Tag derfor i dit Digterväsen,
hvis Du vil ikke tage feil,
for Alting først Dig selv ved Næsen,
men altid overfor dit Speil!«

Det hedder: »Det sande Underliv er her«; Digteren skal ikke søge »med Langtfrahenterne bag Mælkeveiens Kildevæld«. Epopeen viger for Rimbrevet, Homer og Virgil for Horats; »metafysisk Vrævl« opgives, ligesaavel som »Klopstockisk Englevinge« og »Daraussens« andre Herligheder. Lad Oehlenschläger, Grundtvig og Ingemann gaae i Høiden; Baggesen vil holde sig til Jorden. Digteren bør studere »Monodramet af sit Liv«.

---

*) Oehlenschläger var bleven privat indskreven som Student (den saakaldte »Kakkelovnsexamen«) — se dette Værks første Afdeling, Side 193 — hvad Baggesen ogsaa tidligere havde railleret med (se dette Værks tredie Afdeling, Side 274).

»Og dette Monodram er atter —
kun i det Lille, hvis Du vil —
Naturens store Skuespil,
fuldt af Allivets Graad og Latter.
Det er in duodecimo
Det store Værk in folio,
som har vor Herre til Forfatter.
Al Himlens Fryd, al Helveds Skræk,
al Jordens Salighed og Smerte
staaer malt deri med fine Træk —
det er min Digters fulde Hjerte,
den Digters, som, med alle Feil,
med alle smaa og store Lyder,
i hvad han lever, lider, nyder,
i hvad ham smerter, ængster, fryder,
er engang Livets rene Speil.
. . . Du falder, troer jeg, alt i Tanker,
Dig falder ind maaske min Død.
Føl da — jeg sidder paa dit Skjød!
Føl her, hvor stærkt mit Hjerte banker!
Vaagn af din lange Digterslum!
Du troer mig i Elysium —
jeg var der rigtignok forleden,
Du bød jo selv mig vandre heden,
Du gav Dig af med Politik
mod ham, der hele Verdens Lykke
har slugt, den lille, store Tykke,
hvorved jeg en Slags Svindsot fik
paa Halsen og saagodtsom døde.
Men nu er ganske det forbi,
nu har Du sonet ud din Brøde
med alt det Søndagsskriveri,
din Pen har nylig maattet bøde

til Søgnedagens Politi,
skjøndt ingen Brøde var deri.
Nu sidder Dig paa Skjødet atter
Kronions lille danske Datter
foruden mindste Maleri
med hvad Du vil i Poesi,
Kys, Blomster, Mandler, Æbler, Pærer
og Sukker med lidt Peber i.
Alt, hvad jeg har, jeg Dig forærer,
fordi, trods Sydens Himmerig,
hvori, mens Du bag Elben dvælte,
Dig mine Søstre lidt forkjælte,
Du dog ei ganske glemte mig.«

Det karakteristiske Rimbrev ender:

»Tro mig — nu spøger jeg ei længer:
Det Stof, hvortil en Digter trænger,
er i ham selv og rundtomkring,
saavel en Andens som hans eget —
hvad og det er, er ligemeget —
fra næsten Alt til Ingenting.
Bryd Dig kun lidt om dem, som leve!
Følg fordums Mestres gamle Skik,
og paa din Vei Dig foresvæve
kun Efterverdenens Kritik!
I Sang, som Evigheden fryder,
der altsaa gjør lidt mer end lyder,
forherlige, hvad kom og gik
i Livet med dets Øieblik!
Græd eller le, som Lunet byder!
Men gjør mig ikke Kinden vaad!
Le heller ei for tørt! Du saarer
Dig mere selv end hine Daarer

med hver en altfor Swiftisk Braad.
Hvis, som jeg haaber, Du mig kaarer
til Styrmandinde paa den Baad,
hvortil Naturen gav Dig Aarer,
føi dette Vink til mine Raad:
Jeg elsker Smil og store Taarer,
men hverken Latter eller Graad!«

Baggesen har med disse sidste Ord træffende angivet det Territorium, indenfor hvis Grændser han havde sin Hovedstyrke. Den Evaldske Graad laa ikke ret for ham, ligesaalidt som den Holberg-Vesselske Latter. En lunefuld Mellemsfære af Smil og Taarer var — som alt fremhævet i Begyndelsen af dette Værk*) — hans Muses eiendommeligste og bedste Vuggegave.

Af de øvrige Digte i »Poetiske Epistler« have de fleste været nævnte og delvis gjengivne tidligere, saaledes »Fortsættelsen af da jeg var lille« **), de to Rimbreve »til Fru Cecilia v. X« ***), »Jens Napoleon eller Fadder-Herlighed og Navn-Værdi« †), »Runen, literarisk Efterretning fra Daraussen« ††), »Første og anden Efterretning om Kjøbenhavns Bombardering«, »Rimbrevpennen eller den Korsørske Svane«, »Den vakte Knud eller Bombardementets mulige Følger«, »Væddeløbet i det Lave«, »Den danske Matros eller Flaskebrevet«, »Min Aftensang i Frankrig« †††), »Hunde-Komedien

*) Første Afdeling, Side 35.

**) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 254.

***) Sammesteds, anden Afdeling, S. 264 (Det ene af dem staaer i en Almanak paa Kongens Bibliothek blandt de Baggesenske Papirer med Overskriften: »Til Lilia. Kjøbenhavn, den 27nde October 1806.«).

†) Tredie Afdeling, S. 251, jfr. II, 303.

††) II, 352.

†††) III, 3, 6, 11 og 12, 15, 19 og 21 (»Knud Vidfadmes Hjemve« hedder i Epistlerne »Min Aftensang i Frankrig«).

eller den portative Himmel«, »Den danske Naso i det tydske Tomi«, »Min Gjenganger-Spøg eller den søde Kniv«, »Min egenlige Genialitet«, »Anakreon til Psycharion«, »Immanuel til Ida«, »Elleskovs Mysterier«, »Den mistænkelige Tandpine« og i det Hele taget Digtene til Familien v. Astrup paa Antvorskov*).

»Poetiske Epistler« ende med »Alenekampen eller Apologi for Literaturbladene til Statsmanden X, Filosofen Y og Digteren Z, alle tre for nærværende Tid udenbyes (med en Tilsendelse af disse Epistler og mine øvrige sidste Arbeider), August 1814«. Dette store Rimbrev, som alt er omtalt, slutter:

»For Dig, Du fjerne, lyse, fri og rene
Kulturens, Kunstens, Smagens Overret
nedlægger jeg mod Døgnets Pseud-Athene
mit Lille Søndag-Aftens Klagebræt,
tre Søndagsnummere — dels med, dels uden Mage —
ni nulbetegnede tilhørende Skuddage
tilligemed et helt Dannora-Sæt.
Læs dem og døm mig i behørig Vidde
fra Kampens Plads, hvor, altfor nær
den lille Svøbes Sving imod den hele Hær,
Kampdommerne herhjemme sidde.
Kun faa blandt disse reise sig paa Tæer,
for, hvad der handles om, at se lidt klarlig
og Striden at bedømme noget varlig.
De selv, hvis og de høine sig og se,
trods Vrimlen og trods Støvet og trods Dampen,
hvor høit man forurettet mig i Kampen,
dog, klogt betænkende, de ere kun to, tre,
forsigtig holde deres Dom tilbage,

*) III, 189, 218, 219, 228, 258, 264 og 273.

mens mig, der er kun een, de hjertelig beklage
som uklog og som gal maaske.
Ja, Mængdens Overskuer! Dig tør sige
den ædle Muse, rød som Blod:
at hun, imod et Angreb uden Lige
paa Dannished, i Danmark ene stod,
og at hun ikke rødmer ved at segne
tilsidst maaske for et elendigt Skud
som det, der blæste Baldur Lyset ud,
paa mine — men paa mine Fjenders Vegne
der, skjøndt i Antal langt mig overlegne,
og skjøndt jeg, hvor det gaaer, dog er kun een,
imod min ene lille Pen forlegne,
nedbryde samtlige Parnassets sidste Hegne,
for ikke blot hver indbildt Mistelten,
men Fulheds marveløse Dødningben
og Løgnens ned fra Maanen faldne Sten
paa min Personlighed at lade regne.

Du, som, da sidst mit Navn for Pøblen blev en Boldt,
mens selv var borte den forfulgte Sanger,
huldt over dennes spøgende Gjenganger
din Kunstdommyndigheds Ægide holdt —
Du vil ei finde mer end børlig jomfrustolt,
naar, taus, den rødmende Kamene,
sig selv bevidst i hendes kydske Daad,
foragter Skamløshedens Klafferbraad
og hyller sig i sin Uskyldighed alene.
Den Sag, for hvilken jeg begyndte Krig
mod Nuets, Timernes og Dagens,
var Sprogets, Kunstens, Sædernes og Smagens —
og den forsvarer jeg urokkelig.

Men da jeg — trods min Borgeræres Morden*),
trods Nuforfølgelsen af dem,
jeg, engang agtet i mit Hjem,
hjalp broderligen selv paa Banen frem —
troer og urokkelig paa Dannished i Norden:
fornærmte jeg ei blot, min ædle Trias! Dig
og hver en Enkelt, Dig i Adel lig,
men Danmarks Aand og hin den store Dommer,
der, ubestikkelig, med Eftertiden kommer,
hvis jeg mod Dagens, Timens, Nuets Skrig
med Andet end med hvad jeg har bedrevet,
med Andet end hvad jeg mod dem har skrevet
forsvarte mig.
Nei, selv nu skjulte Trende! Solen lig,
for Øieblikke, Timer, Dage
vel Dannishedens Aand kan skjule sig;
men straalende den vende vil tilbage!
Min rene Stemme, Sandheds kjække Tolk
vil engang — naar de Storme, som nu bruse,
vildt overdøvende den kjælne Muse,
har lagt sig — skjelnes af mit Folk!
Det vil engang — naar Hines Skrig er glemte,
der, Skraal i Skraal, dets Øre lidt forstemte —
gjenkjende Danas egen Melodi,
de Hjemmets Toner, ingen Tydsk mig lærte,
som Dannersprogets Kilde risler i,
som smelte hver en Tidens Lyst og Smerte
til Henflud i en evig Harmoni,
og som med Renheds eget Trylleri
gjenklinge vil i Folkets rene Hjerte,
naar Sangforfølgelsen bag Graven er forbi!«

---

*) Germanisme, ɔ: Myrden.

Hvorledes Baggesen forresten paa dette Tidspunkt fremhævede Religionen paa Filosofiens Bekostning, kan ses af et lille Digt, hvormed han i den første Halvdel af Oktober hyldede Biskop Balle paa dennes 70aarige Fødselsdag, og som findes i J. K. Høst's »Den nordiske Tilskuer« den 1ste November. Det hedder deri:

»Held den, der sig har valgt en Bog,
hvis Lærdom ingentid bedrog,
der, nok saa tidt lært udenad,
naar Platos, Kants og Fichtes sviger,
med nye Sandheder beriger
fra første til det sidste Blad!«

Den 8nde November tryktes sammesteds »Til Jens Baggesen. Ode af Vosz. 1800. Efter det Tydske.« Vosz'es Digt havde i sin Tid staaet i en af J. G. Jacobi — F. H. Jacobi's Broder — udgiven »Taschenbuch für das Jahr 1802«. Det hedder blandt Andet i dette kunstlede Poem:

»Uforført af det ny Slæng, som med Barbarstads
Skjønhed pynter, din Plads vælg Du, med Rafael,
af Apellerne lært: heller i Grækerkreds
sidst end først i Modernes Hob«.

13.

I »Den nordiske Tilskuer« optoges den 22nde November Digtet »Blot Genialitet« af Baggesen, som begynder:

»Hvad? Dannelse, Kritik og Hovedbrud?
Hvortil det alt? Den store Digter fødes!
Lig Pallas, springer han paa Skjebnens Bud
i fulde Rustning af Naturen ud —
herved paa hver en Kunstens Mangel bødes!«

O, jeg er kjed af dette Sludderi!
Hvis Springet var saa let fra Jord til Himmel,
voldtog hver dunet Pebling alle Ni.
Fantasten fødes og med Fantasi!«

Det var ikke ubetegnende, at Oehlenschläger afsluttede det første Stadium paa sin Digterbane med »Aladdin«, denne Forherligelse af Naturgrunden og Umiddelbarheden ligeoverfor Reflexionen, der stilles i det Ondes Tjeneste; og det var ligeledes karakteristisk, at Baggesen strax optraadte som en grublende Noureddin i Modsætning til Eventyrhelten Aladdin. Grundlaget for Oehlenschlägers Dannelse var uimodsigelig høist mangelfuldt; og det var visselig heller ikke nogen solid Bygning, som var bleven opført derpaa. Især havde hans aandelige Liv efter Hjemkomsten snarere baaret Præg af Tilbagegang end Fremgang. Han stolede — som alt tidligere bemærket*) — formeget paa, at Geniets forunderlige Lampe ikke behøvede Olie som enhver anden. F. Schmidt fortæller en i den Henseende karakteristisk Scene ved Digterkongens Bord 1817: »Da den beskedne C. Heger tog sig den Frihed at yttre, at Studium, Flid og Øvelse ere fornødne til at danne en stor Kunstner, blev han fornemt afvist af Oehlenschläger og betydet, at Geniet gjorde Alt« **). »Le génie« — siger Thiers i Anledning af Napoleons Thronfrasigelse og Bourbonernes Tilbagekomst 1814 — était en discrédit, et on n'entendait parler que de l'antique sagesse«. Baggesen forsøgte en lignende poetisk Restauration. Hvad der dengang dømtes om Napoleon: »C'était un homme de génie sans doute, mais absolument

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 187.
**) F. Schmidts Dagbøger, Side 330.

dépourvu de raison, et avec lequel l'Europe avait été réduite à en venir aux dernières extrémités« *) — svarede ganske til, hvad Baggesen erklærede for Oehlenschlägers Vedkommende.

I samme Nummer af »Den nordiske Tilskuer« begyndte Baggesen en meget vidtløftig Kritik af »Axel og Valborg«, den skjønneste Frugt af Oehlenschlägers Ophold i Paris. Den indlededes paa følgende Maade: »Førend vi indlade os i en kritisk Bedømmelse af dette virkelig herlige, alle danske Hjerter fortryllende, bedste Værk af vor, desværre! altfor tidlig, altfor blindt og altfor barnagtigt forgudede Digter, agte vi det tjenligt at forudskikke et Par almindelige Bemærkninger. Den filosofiske Kritiks æsthetiske Provinds er en af de mindst dyrkede i vor Literatur. Paa nogle hist og her frempippende Tanker af Lessing nær, som enkelte Kunst-Skolemestere Aar ud og Aar ind henstrøede uden foregaaende Pløining, og som de nyere Skoledrenge, hvis blotte Leg i Kunstens Enemærker gaaer ud paa at lade Naturen raade, med deres Riden paa nytydske Kjæpheste igjen nedtraadte, har det danske Parnas siden Carstens, Baden og den begyndende Rahbek været uden mindste Hævd. Den skjønne Literaturs frie Republik har, efter Ophævelsen af alle Love og Sønderrivelsen af alle Baand, været overladt til det fuldkomneste Anarki, saa længe til endelig en forvoven Genialitet og en fræk mekanisk Trivialitet sammentraf til Opfyldelsen af et i sit Slags eneste Tvillingdespoti, hvis tvetydige Virkning især er kjendelig paa vor Skueplads. Det urimeligste Duumvirat, der lader sig tænke, behersker for Øieblikket sammes Krebsgang i det nationale Tragiske og Komiske; og den offentlige Smag eller rettere sagt: Usmag tager slavisk tiltakke paa den ene Side med de mest

*) Histoire de l'empire, livre XXXV.

udsvævende fantastiske Hexerier og paa den anden Side med de flaueste prosaiske Gemenheder. Hint gjælder for Geni og dette for Talent; Begrebet om begge er ligesaa dybt sunket, som det alt længe var forkert. Fra den ene af disse dramatiske Medregenter vender Kritiken aldeles sine Blikke som poetisk uværdig til endogsaa blot alvorlig Dadel. Over-, Om- og Eftersætteren N. T. Bruun spiller vel en saare betydelig Rolle i den kjøbenhavnske Nutids Theaterverden, men aldeles ingen i den blivende danske dramatiske Literatur. Paa Skuepladsens Tvillingtop ved Siden af Oehlenschlägers forekommer os hans Pegasus en Træhest ved Siden af en Helhest. Den Sidste tager sig dog endnu, trods Halten paa det fjerde Ben, artig nok ud som den nordiske Melpomenes hvide Hippogryf; men den Første, der har aldeles ingen Fødder at gaae paa, kunne vi ikke engang lade gjælde for den nordiske Thalias grønne Æsel. Det sletteste Arbeide af Hr. Oehlenschläger staaer altfor høit over det bedste af Hr. Bruun fra Idealitetens Side betragtet, til at det et Øieblik kunde falde os ind at sammenstille dem andensteds end i det Virkelige, hvor en Jørgen Hattemager desværre altfor ofte tør sige til en Kong Salomon: »Veien er ligesaa vel for mig som for Dig!« Vi have det ene og alene med den egenlige Genialitet, med det virkelige Kunst-Talent at gjøre.«

Man ser, at Baggesen her, ligesom tidligere, henter Billedet af Despotiet, der afløser Anarkiet i den skjønne Literaturs frie Republik, fra det Napoleonske Keiserdømme. Ligesom før, i Anledning af Baggesens Manifest i det sidste Nummer af »Lille Søndag-Aften« i Juni, er der atter her Leilighed til at glæde sig over, at Baggesens dramaturgiske Kritik vender sig fra hvad der »vel spiller en saare betydelig Rolle i den kjøbenhavnske Theaterverden, men aldeles ingen i den blivende danske dramatiske Li-

teratur« til »den egenlige Genialitet, det virkelige Kunst-Talent«.

Baggesen vedbliver: »En upartisk Vurdering af det Oehlenschlägerske Kunst-Talent efter foregaaende Berigtigelse af de her gængse Begreber om Geni og Talent, er vort nærværende Formaal. Denne Berigtigelse er ikke laant af nogen fransk belletristisk Katekismus eller af nogen tydsk æsthetisk Drømmebog, men et ligefremt og simpelt Resultat af didhen hørende almindelig erkjendte, for alle dyrkede Nationer og Tidsaldere gjældende Sandheder«. — Partierne om Talent og Geni i Jean Paul's »Vorschule der Aesthetik« fra 1804, hvoraf anden Udgave udkom 1812, ere forresten ikke ganske uden Lighedspunkter med Baggesens Udvikling, skjøndt vor Æsthetiker erklærer ikke at staae i Gjæld til nogen »tydsk æsthetisk Drømmebog«.

Det hedder: »Næst Frihedens er maaske intet Navn i den nyere Tid blevet saa misbrugt og i egenligste Forstand taget saa forfængeligt som Kunstens, fra det Øieblik Gjæringen i de europæiske Gemytter, der frembragte den politiske Revolution i Frankrig, udbrød som filosofisk og poetisk Revolution i Tydskland. Saavel i det ene som i det andet af de derved opstandne Anarkier gik man imidlertid snart over fra det Objektive til det Subjektive, og hvad i Borger-Uvæsenet hist blev kaldt Patriotisme, blev i Digter-Uvæsenet her kaldt Geni. Det Karakteristiske, begge havde tilfælleds, var Lovtrodsen. Uagtet man nu alt længe har faaet Øinene aabne for Betydningen af en politisk Heros, er det langt fra, at man endnu ligesaa klart indser, hvad en filosofisk eller poetisk Genius egenlig vil sige — det næsten aldeles Modsatte nemlig af, hvad saaledes blev kaldet.«

Baggesen søger saa at trække Grændselinierne mellem Geni og Talent, aabenbart med Tankerne henvendte paa sig selv og Oehlenschläger og søgende sin egen Ære fremmet

og Medbeilerens forringet under Udviklingen — »so fühlt man Absicht, und man ist verstimmt«, som Goethes Tasso siger. »Geni« (hedder det) »kunde man kalde alsidig, Talent ensidig Naturbegavelse til den Kunst, man udøver. Hint tør ingen af de høiere eller lavere Sjæleevner fattes; deres Fuldstændighed og Symmetri er endog vigtigere end Graden af hvilkensomhelst i og for sig selv; ingen bør herske, men alle bestyres af Fornuften — en Bestyrelse, der indfinder sig af sig selv, hvor alle endelige Kræfter ere samlede og lige modne. Talentet derimod kan fattes færre eller flere af Geniets Evner, naar kun Styrken af dem, det besidder, er overordenlig, og Forstanden, der i Alt, hvad der ikke er helt, spiller Fornuftens Rolle, ikke ganske mangler. Hvo, der har sandt Geni til Kunsten, opfinder eller fuldender den. Talentet udvider blot dens Spillerum. Det opfindende Geni spiller blot i raa Tidsaldere, i Sprogets Barndom. Det fuldendende Geni gaaer i det opfindendes Spor, men uden slavisk Efterligning. Den ægte, store, det er at sige: den med alle høiere og lavere Evner i et harmonisk Forhold udrustede, sin Udvikling dyrkende og sin Dyrkning fuldendende Kunst-Genius kjender paa sin Bane Intet uden Fremskridt. Den egenlige Kunstner, Evighedens Borger, ældes ikke; forlænges hans Kunstnerliv, gaaer det ham som Ørnen, Cederen og den rhinske Vin: han bliver ædlere, skjønnere og kraftigere med Alderen. Det store, glimrende Talent derimod, det er at sige: den ufuldstændige, blot ved Overvægt af enkelte, gemenlig lavere Kræfter sig udmærkende Naturbegavelse, den nu saakaldte romantiske Genialitet, der ofte blænder sig selv og Andre mer end den klassiske Genius, netop ved straalende Fremragen af en eller anden særdeles Evne (f. Ex. Fantasi), hæver sig og synker i allehaande Bugter. Dens uordenlige Bevægelse er snart fremad, snart tilbage, i forskjellige Retninger, hvis

Spring og Fald i det Hele danne en større Bue, der, efter at have naaet en vis Høide, sænker sig igjen mod Jorden. Talentet har sin Morgen, Middag og Aften, sit Foraar og Efteraar, sin Sommer og Vinter — og i Almindelighed varer dets Aftagen længer end dets Tiltagen, især naar denne har været overordenlig glimrende.«

Baggesen gaaer derpaa over til at stille Oehlenschlägers Digter-Horoskop. »Digteren Oehlenschläger« (hedder det), »uden egenlig poetisk Geni i den her antagne Betydning, er af Naturen begavet med et uhyre poetisk Talent. I den blotte Fantasis lykkeligste Momenter overflyver han stundom alle talentfulde Digtere, kun er det mer enten et Spring eller et glimrende Raketskud end en Flugt; han falder brat igjen fra sin Høide eller slukkes pludselig i samme, uden egenlig at dale, ved slige Leiligheder.«

Efter disse indledende Bemærkninger af mer eller mindre Gyldighed med deres Slutningsvending, der aabenbart ikke lader Oehlenschläger — som ubestridelig var et stort, om end fremherskende umiddelbart, Geni — vederfares fuld Ret, gaaer Baggesen over til sin specielle Opgave: Bedømmelsen af »Axel og Valborg«. Der siges: »Digteren Oehlenschlägers dramatiske Talent kulminerede i »Axel og og Valborg«, hans i det Hele, naar man henser paa Alt, hvad der hører til et Sørgespil, fortræffeligste Stykke. Med Hensyn paa det Enkelte glimre de foregaaende og et Par af de efterfølgende ved stundom varmere Kolorit, ofte kraftigere Penselstrøg og hist og her anbragte større tragiske Figurer; men i intet er saa simpel Komposition, saa rigtig Tegning, saa vel fordelt Lys og Skygge og saa skjøn tragisk Holdning. Begyndelsen og Midten ere næsten ganske mesterlige, kun Enden er aldeles mislykket, og, strengt taget, har Katastrofen hverken hjemme i Kunsten eller i Naturen. Desuagtet fortjener det Plads mellem de største tragiske Digteres Mesterstykker

af anden Rang — og hvor faa ere de af første! Havde Forfatteren aldeles udeladt de to sidste Akter og sluttet med en let af Handlingen selv udspringende Katastrofe ved Enden af den tredie vilde vi ikke betænke os paa at indrømme det en af de allerhøieste Pladser mellem de rørende Sørgespil i Udødelighedens Tempel.«

Det gjør unegtelig godt, ovenpaa den skarpe, i mange Henseender berettigede Kritik over »Røverborgen« og »Hugo von Rheinberg«, at vende tilbage til det anerkjendende Udgangspunkt, »Hakon Jarl«, hvorfra Baggesen begyndte sin Bedømmelse af det Oehlenschlägerske Drama. »Hakon Jarl« kaldtes iøvrigt (som ovenfor fremhævet) i Slutningen af forrige Aar »vort bedste nationale Sørgespil«, medens Baggesen nu stiller »Axel og Valborg« øverst. At de to sidste Akter i »Axel og Valborg«, ligesom i »Correggio« staae tilbage for de tre første, lader sig neppe negte. Oehlenschlägers fremherskende umiddelbare Genius røber her Savnet af den tilstrækkelige dramatiske Villiekraft, der, seirrig, fører Handlingen til Ende i Katastrofens afgjørende Krisis. At Correggio døer under Vægten af en Pengesæk af Blodstyrtning, og at Valborg — for at bruge Thaarups spydige Udtryk*) — døer »af en Vise«, er en Afslutning, der øiensynlig viser, at Digteren ikke havde tilbørlig tragisk Spændkraft, men var tilbøielig til at lade Tragedien udmunde i blød Følsomhed. Hvorledes kunde det ogsaa være anderledes hos en dansk Digter fra Frederik den sjettes Tidsalder!

»I tre Sørgespil« (siger Baggesen) »har Oehlenschlägers poetiske Talent været nær ved at yttre sig som tragisk Geni — var det maaske virkeligen i disse. Vi ville nemlig ikke, at den af os angivne Bestemmelse skal for hin og

*) Se »Oehlenschlägers Erindringer«, III, 19.

denne besynderlige Gren af Kunsten gjælde ligesaa strengt som for Kunstens Omfang i Almindelighed: med blot Talent som Digter i Ordets øverste Forstand kan man have Geni til det dramatiske Fag; med blot Talent til dette overhovedet kan man have Geni til det Tragiske eller til det Komiske; og selv med blot Talent til det Tragiske er det tænkeligt, at en dramatisk Forfatter kan have Geni til det skrækkende eller til det rørende Sørgespil. I »Baldur hin gode«, »Hakon Jarl« og »Axel og Valborg« har vor dramatiske Digters umiskjendelige Genialitet frembragt en national tragisk Trias, der vil sikkre hans nordiske Muse Udødelighed, saa længe dansk Literatur er til; og, noget forandrede, hist og her beskaarne, og fornemmelig Stil- og Vers-forbedrede, ville disse Stykker ikke blot prange i det hjemlige Tempel, men engang overføres i Kunstens europæiske Pantheon.«

Naar Baggesen her med Hensyn til »Hakon Jarl«, »Baldur hin gode« og »Axel og Valborg« er tilbøielig til at indrømme Oehlenschläger dramatisk, specielt tragisk »Geni«, medens han kun tilkjender ham »et uhyre poetisk Talent« som Digter i det Hele taget — feiler Kritikeren upaatvivlelig. J. L. Heiberg sætter med langt mere Ret Oehlenschlägers væsenlige Storhed i den lyrisk-episke Digtekunst*). Alt i Kritiken over »Røverborgen« havde Baggesen iøvrigt hævdet, at »det Dramatiske er og bliver Oehlenschlägers sande Fag«, med den æsthetisk forkastelige Motivering: fordi »Oehlenschläger væsenlig er malerisk Digter« **).

Idet »Axel og Valborg« nu tages for, hedder det: »Hovedfeilen er, at Forfatteren i dette, som i næsten alle hans dramatiske Arbeider, miskjendende sit Talents saavelsom Kunstens Natur og Grændserne for hans egenlige Geni,

*) Se Kritiken over »Væringerne i Miklagard« (»Flyvende Post«, 1827; »Prosaiske Skrifter«, 1861, III).

**) »Dannora«, 14de Oktober.

har villet for Meget og med Evne til at glimre i den Euripides'ske Sfære tillige har lagt det an paa at straale i den Sofokles'ske. Ogsaa i »Axel og Valborg« har han villet slaae to tragiske Fluer med eet Smæk ved paa een Gang at være elegisk rørende og heroisk skrækkende i et og det samme Stykke, hvilket ingenlunde lader sig gjøre uden paa den sande Enheds og Helheds, altsaa paa Kunstens og den fuldkomne Skjønheds Bekostning, allermindst naar Æmnet er idyllisk, og Handlingen spiller i et saa indskrænket Rum som det Indre af en Kirke. Han har ikke blot villet for Meget og for Forskjelligt i Forening af det Ømme og det Rædsomme, men de to Yderligheder af Begge, hvorved Maleriet i det Hele faaer Anseelse af de gamle hollandske Søkort, hvorpaa de seilende Skibe ere vel saa store som Øerne, de seile forbi. Disse Misgreb i Naturen, disse Misforstaaelser af Kunsten, disse Uskjønsomheder i Behandlingen af et Æmne er det især, hvad der hindrer os i at tilkjende vor Forfatter ægte dramatisk Geni — ligesom hans fuldkomne Mangel paa Harmoni, Velklang og vedligeholdt Adel i Stil, Vers og Udtryk ikke tillader os at tiltroe ham den fuldstændige Naturbegavelse, der fordres til ægte Digtkunst.«

Det hedder saa: »Da vi fuldt og fast troe, at dette fortrinlige, som det er, allerede prisværdige Sørgespil letteligen kan tilrundes og forædles til et dramatisk Mesterværk, holde vi det for Umagen værdt, fremfor alle hans øvrige tragiske Forsøg, udførligen at drøfte det. Vi ville først skærpe Opmærksomheden paa det Fortræffelige, der allerede er forhaanden. Vor samvittighedsfulde Betragten af Axel og Valborgs skjønne Sider, henreven af een Yndighed efter den anden, indtil den høieste theatralske Rørelse, vi kjende paa vor Skueplads, udbryder her i lutter Lovtaler, først og fremmest over Digterens Valg af Æmnet — over Kjækheden og Skjønsomheden af Scenens Anlæg i Kirken, hvorved

Stedet ikke blot faaer Enhed, men Hellighed — og over den naive, barnlig-fromme, sande Digterfølelse, hvormed Æmnets Hovedfarve og Grundtone er ømmeligen vedligeholdt fra Begyndelsen til Enden af den egenlig sammenhængende Forestilling. Endog Diktionen har en ualmindelig Renhed og ægte dansk naturlig Simpelhed, fri for Svulst og idetmindste gemen Plathed; selv Versene (hvis de og sjelden egenlig ere det) have, med al deres prosaiske Ligefremhed, en vis Ynde; og Dialogen er heltigjennem yderst fortræffelig. Den blotte Idee: dramatisk at behandle til virkelig Opførelse paa Skuepladsen den herligste blandt vore Oldsange, den med alle den første Kjærligheds søde Minder i danske Hjerter evig gjenklingende Axel Thordsens Vise, fortjener Lovtale og en sig Idealet nogenlunde nærmende Udførelse taknemmelig Beundring. Overalt har Ingen, selv ikke Evald, set og følt som han, hvad poetisk Guld der skjuler sig i vor barbariske Oldtid; for dennes hemmelige Skatte blev ham en sand Ønskekvist beskæret, og i dens Gruber er han hjemme som mesterlig Bjergmand. Hans Talent yttrer sig her som sandt Geni. De til Handlingens Udførelse bestemte Personer ere vel valgte og ingen egenlig overflødig: det sjeldneste af alle Særsyn i vor Digters Dramer. Expositionen er ikke blot simpel og naturlig, men en af de mønsterskjønneste, vi kjende. Den gjør paa den passeligste Maade paa een Gang bekjendt med Tiden, Stedet, Personerne og Begivenheden og stemmer Gemyttet til den Tone, som hersker i det Hele.« Efter at have gjennemgaaet første Akt paa en Maade, der røber dyb Forstaaelse af og varm Begeistring for alt det Herlige i den, siger Baggesen: »Var det altfor uparadisiske Hagetryk og Indseglkys og den som V og A og A og V i tvende Parter adskilte Sjæl bleven borte, vilde vi ikke tage i Betænkning at erklære denne første Akt fra Begyndelsen til Enden, paa Axels mislykkede, lidt

vel lange, lidt vel skruede Monolog nær« — Baggesen forarger sig, blandt Andet, her ikke uden Grund over »det fransk mythologisk lærde Galanteri, der ender Monologen« med Ordene »en kristen, mere grum Gudinde« — »et fuldkommen elegisk dramatisk Mesterstykke og den skjønneste første Akt, vi kjende i noget Drama«. Det hedder derpaa: »Anden Akt, der, ligesom den første egenlig indeholder Axel og Valborgs, fremstiller Axels og Hagens Møde, svarer aldeles til sin Forgænger i skjøn Simpelhed; og Handlingen fremskrider med ædle, store, naturlige Skridt, knyttende den tragiske Knude. Ligesaa skjønt som usøgt er her det symmetriske Forhold i Personernes Optræden. Hvad Vilhelm var i første Akt som grupperende Figur, er her Sigurd; og Mellemkommeren i dette som i hint Møde er Sortebroderen Knud, Paradisets Satan. En Skjønhed mere i Kompositionen er det ogsaa, at Valborg ikke optræder i denne Akt, hvorved Forvandlingen fra Moll til Dur i den sceniske Afvexling bliver føleligere.« Sortebroder Knud karakteriseres neppe med Rette (»paa det hæslige Endeligt nær«) som »den bedst tegnede og fortræffeligst udmalte af alle Oehlenschlägers dramatiske Karakterer«. Der gjøres for anden Akts Vedkommende kun Indvendinger mod »nogle Vidtløftigheder og en altfor prosaisk Dagligdagstone« i Hakons Samtale med Axel, og blot et Par enkelte Udtryk dadles specielt. »Tredie Akt« — hedder det videre —, »der indeholder Tragediens bristende Kjerne, løser Handlingens egenlige Knude og fremstiller den skjønneste blandt alle rørende Scener paa vor Skueplads«. Efter begeistret at have gjengivet Hovedtrækkene i denne Akt indtil Sortebroder Knuds Overskæren af Linklædet, udbryder Baggesen: »Her opgiver den uskyldige Kjærlighed sin Aand, ikke blot i Axels og Valborgs knuste, men i alle Læseres og Tilskueres gjennemisnede Hjerter, og den ægte tragiske Interesse kan

umuligen overleve denne Aandsopgivelse. Hvad nu følger, maa være Hvile og ikke Handling, tragisk Tilfredsstillelse og ikke ny tragisk Anstrengelse, en elegisk Ligbegængelse, om man vil, men ingenlunde et heroisk Spilop i den hellige Domkirke. Dette synes Digteren selv et Øieblik at have følt ved Enden af den vemodige Afskeds-Samtale, som forundes Axel og Valborg for sidste Gang:

Farvel! — Farvel! — Vi ses igjen! — Hos Gud!«

Baggesen udbryder saa, »med den reneste hjertelige Interesse for Fuldendelsen af dette søde danske Drama«, i følgende Ord: »Bort med hele den fjerde bittre, udenlandske Akt og sammes Forberedelse mod Enden af tredie! Bort med Biskop Erlands gamle, Nordens Kjærlighed aldeles uvedkommende, Elskovshistorie! Bort med hin fremmede »Mellemting af Lam og Tiger, klækket ud og bragt til Verden, da Venus formørkedes af en ildrød Komet«, denne »Uting, tilsammensat af stride Elementer«, og det yderst uværdige Spilop, denne Uting foreslaaer og udfører! Bort med de vagtholdende Kæmpers Udtog af den norske Historie og Fortællingen om Kyrieelax, der kunde være morsomme nok ved enhver anden Leilighed, men her upaatvivlelig slaae Vand (om ogsaa et Slags Vievand) paa Læsernes og Tilskuernes egenlige Interesse! Bort, bort, bort især med Spøgelset, der er intet Spøgelse, men dog et Spøgelse — dette tydske Gjenfærd af den norske Konge, den fuldkomneste Parodi af Geisten i »Hamlet«, man kan tænke sig paa en Skueplads, og saa meget urimeligere, da denne deus deorum ex machina, langtfra at løse en, overnaturlig Mellemkomst værdig, Knude, ikke udretter det Allermindste til de Elskendes Redning, thi den virkelig udførte Snigmyrden af Sortebroder Knud nytter til aldeles Intet!*) Alle disse Ho-

*) N. F. S. Grundtvig havde jo ligeledes i det tidligere anførte Brev fra Udby 1812 klaget over, at Oehlenschläger begyndte »at spøge med Aander«.

kuspokus fra Daraussen fordærve den himmelske »Axel og Valborg«. En aldeles urigtig Theori om Kunsten og Mangel paa Agtelse, om ikke paa Sands for det Skjønne i Kompositionen har hævnet sig paa den yderst talentfulde Forfatter ved denne som ved saamange andre Leiligheder. I alle hans Dramer er noget Æmnet egenlig Uvedkommende indblandet, fordi han mere ser paa Rigdom af Materie end paa Skjønhed i Form*), og fordi han (som vi allerede have bemærket) med al Magt, saa at sige, vil anbringe Storm og Havblik i samme Søstykke. Æmnet til »Axel og Valborg« er bestemt elegisk-tragisk; Forfatteren har villet skrække, hvor han blot burde røre. Hertil kommer hans Lyst til Anbringelse af det Underfulde og til at spille, efter den nytydske Maneer, paa Overtroens Strenge. Med lidt vel blind Hylden af Shakespeares og Goethes ofte barbariske Sammenstillinger og Kraftyttringer forbinder han en endnu blindere Foragt for de Gamles og de franske Mesteres større Simpelhed, strengere Kunst og omhyggeligere Fuldendelse — ikke betænkende, at Kunsten mere maa studeres i de korrekte Mønstres lærelige Former end i de genialske Mesteres ulærelige Begeistring.« Man ser, at Baggesen, uagtet han deltager i Tidsalderens Reaktion**), dog ikke billiger den »nytydske Maneer: at spille paa Overtroens Strenge« — ligesom han jo ogsaa forholder sig polemisk mod N. F. S. Grundtvig. Angrebet paa »Shakespeares og Goethes ofte barbariske Sammenstillinger og Kraftyttringer« viser atter

*) Selv Oehlenschlägers Ven Peder Hjort saae sig jo (som ovenfor fremhævet) nødt til at bebreide nogle af Digterens senere Værker »Mangel paa ideel Gehalt«, der »erstattes ved at sammendynge en Mængde af Realitet, hvis Fylde dog kun er tilsyneladende, da den skjuler sin Tomhed bag et blændende Skjær«.

**) Se f. Ex. dette Værks tredie Afdeling, Side 203 o. s. v. samt 241 o. s. v.

her, at Kritikeren altfor meget tilhørte den ældre, i den franske Skole dannede Tid og derfor ikke var en ganske uhildet og kompetent Dommer.

Hovedpunkterne i den Baggesenske Bedømmelse af »Axel og Valborg« ere hermed gjengivne. Den er ikke blot den største af Baggesens dramaturgiske Kritiker, men upaatvivlelig ogsaa den omhyggeligst udarbeidede; og der har derfor været god Grund til, trods dens ikke faa Skjævheder, at dvæle længere ved den, saameget mere som den drøfter en af vor Digterkonges skjønneste Tragedier. *)

Baggesen slutter sin Bedømmelse: »Vi troe med nærværende Kritik, som med vore forrige Bedømmelser, blot at gjøre den talentfulde Digter og store tragiske Dramatiker opmærksom paa sin egen Samvittighed. Det skulde ikke alene gjøre os meget ondt, men overordenlig forundre os, om denne ikke tidlig eller sildig underskrev alle vore, intet mindre end søgte Bemærkninger. Vor Hensigt var og er blot at vække den; og sandelig! vi troe det venskabeligere handlet, end om vi med tilsyneladende Venlighed taug bomstille eller, lig de samvittighedsløse Smigrere og Hyklere, gav os til at visselulle, for saa meget som muligt at befordre dens søde Søvn. Vor kritiske Strenghed er djærv og skarp i Forhold til vor poetiske Hylden af den herlige Naturgave, vi med inderlig Bedrøvelse se paa Veien til Ødelæggelse. Saalænge den af os hilsede »Danmarks Melpomenes største Digter« **) i sin tragisk-dramatiske Aabenbarelse gik opad, beundrede vi lydeligere end nogen Anden;

---

*) I Aftrykket i Baggesens danske Værker findes meningsforstyrrende Trykfeil, f. Ex. »organisk Kaos« istedetfor »anorgisk Kaos«.

**) Yttring i Baggesens »Noureddin til Aladdin. Til Digteren Adam Oehlenschläger i Paris.« fra 1806, som findes i »Skjemtsomme Rimbreve« (se dette Værks anden Afdeling, Side 271).

medens han syntes at gaae nedad i Kunsten, taug vi, haabende snart en anden Vending; men da denne Nedgang vedbliver, truende med dybere og dybere Synken, raabe vi høit, hvad vi engang forgjæves hviskede. Vi gjentage dette Raab, medens det endnu er Tid, lidet bekymrede om sammes Skurren i den vaagne menneskelige Forfatters Øre, naar det kun trænger ind i den slumrende guddommelige Sangers Hjerte.«

I Sverig havde den gamle Skole — som dengang kæmpede pro aris et focis mod Fosforismen, Romantikens nom de guerre i Nabolandet — forresten angrebet »Axel og Valborg«, der var bleven oversat paa Svensk, i Fosforist-Antagonisten Wallmark's »Journal för Litteraturen och Theatern« April 1812; og Baggesens Ven J. K. Høst ilede med samme Aar at gjengive denne Filippika paa Dansk i Brochuren »Axel og Valborg, udenlands vurderet«. Det svenske Angreb støtter sig tildels paa et tydsk i »Zeitung für die elegante Welt«, 1810, og dvæler for sit eget Vedkommende, uden at kjende Originalen, med karakteristisk formel Iver, mest ved Versifikationen, saaledes som denne fremtræder i Gjengivelsen. I de svenske Romantikeres Organ »Polyfem« tog Oversætteren af dette Arbeide af »den skald, hvars like Danmark erkänner sig aldrig hafva ägt,« skarpt tilorde mod hvad han kalder »en litterär wanwetting«, eftersom »svenska allmänheten ännu är aldeles owan wid detta slag af skådespel, som här första gången wisat sig för dess ögon« *).

I J. K. Høst's Ugeblad »Den nordiske Tilskuer« tryktes i Januar 1815 et stort Rimbrev af Baggesen »Horn-Koncerten eller Skærsildseventyret. Til Generalkrigskommissær Astrup. I Anledning af Benefice-Forestillingen paa Theatret

*) »Polyfem«, femte Samlingen, Nr. 46—48.

den 10ende December 1814.« Heraf skal blot gjengives nogle Linier angaaende den danske Skueplads, om hvilken Overskou erklærer, at den paa den Tid »var i dyb kunstnerisk Fordærvelse« *).

»Jeg paa vor Skueplads til Himmel
og Helved alt var længe vant,
men Mage til saa tydsk en Svimmel
min jydske Sjæl der aldrig fandt.« —

hedder det strax i Begyndelsen. Senere siges der om »Musefængslet«, at det

»—, velbeset fra flere Sider,
især i vore sidste Tider
vel lignes kan ved Gravens Skjød —
dels for de brune Fjælle-Bure,
med Støv og Sod og Muld bestrøed'**) —
dels for de skumle, døve Mure,
hvis Vægge lidt man burde skure
med Asken af den gamle Nød,
hvorpaa de nye Taarer flød —
dels for den Rolle, Hel nu spiller
paa Knokler mellem Sammes Piller —
dels for den Varme stundom der,
som og et Tegn paa Graven er
— thi som en Ven af Huset melder
er lummert i Mo'er Helas Kjælder***) —
dels for det meget Spøgeri,
som ellers gaaer i Svang deri.«

*) »Den danske Skueplads«, IV, 389.

**) Hentydning til N. T. Bruuns Theatervirksomhed.

***) Sigter til Skildringen af Helheim i Oehlenschlägers »Baldur hin gode«.

14.

I Baggesens Krigsmanifest mod Oehlenschläger i det sidste Nummer af »Lille Søndag-Aften« i Juni indrømmedes der, at denne virkelig engang havde staaet paa en af Parnassets tvende Toppe — i Overensstemmelse med Rimbrevet »Noureddin til Aladdin« fra 1806, hvori det hed:

»— Høi og herlig, stod Du med et Hop,
som Hakon Jarl, paa Fjeldets Top«.

Baggesen udbrød derpaa: »Hvo veed, om han ikke, før jeg ser mig til, kan være der igjen!« Angriberen havde en Følelse af, at det »frodige Træ« — for at bruge Ordene i Kritiken over »Røverborgen« — trods »de vilde Skud og raadne Grene«, som han stræbte at kappe »med djærve Hug«, dog »endnu maaske turde vorde det herligste i Iduns nordiske Have«. Ogsaa den unge J. L. Heiberg, der (som ovenfor fortalt) indrømmede Baggesen »Ret i Meget«, haabede jo, at Oehlenschläger vilde »reise sig efter dette Stød«. Baggesens Ord vare profetiske og gik i Opfyldelse tidligere, end han vist havde ventet. I December 1814 — samme Maaned, i hvilken Oehlenschlägers anden Søn William, opkaldt efter Shakespeare, som den første efter Goethe, fødtes, — udkom »Helge«, et Digterværk, der ikke overgaaes af nogetsomhelst af Skjaldens bedste Arbeider. Man kan ikke ret vel værge sig for den Tanke — det kunde da heller ei let være anderledes —, at Baggesen ikke forgjæves havde kaldt Digteren til Orden. De heftige Angreb maatte selvfølgelig virke stærkt paa Oehlenschlägers letbevægelige poetiske Natur, røre dygtigt op i ham, ruske ham ud af det selvtilfredse dolce farniente, hvortil han unegtelig vel meget havde hengivet sig, bringe ham til at løsrive sig fra alt det Besnærende og sænke sig ned i sit Væsens in-

derste Dyb, hvor de store Kræfter slumrede*). »Helge« er skrevet i Sommeren 1814. Digteren siger i sit »Levnet« og sine »Erindringer«: »Jeg vendte altid tilbage til det Nordiske, naar jeg en Tidlang havde afvexlet med andre Arbeider. Jeg følte mig begeistret igjen til at male et stort Billed af det Gammelnordiske. For ret uforstyrret at overlade mig til denne Begeistring, leiede jeg mig et Værelse paa Frederiksberg i Degneboligen; og her sad jeg, hvor en Væg kun skilte mig fra den Skole, hvor jeg havde nydt min første, nødtørftige Børnelærdom, og skrev Helge.« Hvilket gribende Billede! Medens den Baggesenske Kamplarm raser i Kjøbenhavn, tyer Digterkongen fra Hovedstaden og Familielivet til Barndomshjemmet og det Gammelnordiske, for, alene med sig selv og sin udødelige Genius, ligesom Antæos, at hente ny Styrke fra Moderjorden. Det lille Værelse i Degneboligen, hvor kun en Væg skiller ham fra Skolen, i hvis »Svinesti« den lille Aladdin i sin Tid havde gaaet med de Frederiksbergske »Gadedrenge« uden at lære noget Ordenligt — bliver den mindeværdige Scene for vor store Digters Gjenfødelse. Medens Aarhundredets Helt seirrig ilede fra Val til Val, havde den danske Skjald i Udlandet, ikke mindst i Paris, skrevet sine første nordiske Mesterværker; »Helge« forfattes i stille Timer i den ensomme Frederiksbergske Degnestue, medens den faldne Kæmpe paa det engelske Krigsskib, som Fange, førtes til den fjerne Ø i Atlanterhavet med den udbrændte Vulkan, til hvis Klippe den moderne Prometheus

---

*) Alt 1811 kunde Præsten og Poeten Frederik Schmidt hos Fru Rahbek for Oehlenschlägers Vedkommende »ikke Andet end finde det Ønske, at han ved en Ydmygelse maatte blive vækket af sin Forblindelse, sigtende til hans Sjæls Bedste« (se »F. Schmidts Dagbøger«, Side 97).

skulde smedes, og under hvis Taarepile hans Grav skulde hæve sig — den tragiske Afslutning paa det kolossaleste nyere Heltedigt. Selv Baggesen havde jo ogsaa (i Kritiken over »Axel og Valborg«) erklæret om Oehlenschläger: »Ingen har set og følt som han, hvad poetisk Guld der skjuler sig i vor Oldtid; for dennes hemmelige Skatte blev ham en sand Ønskekvist beskæret, og i dens Gruber er han hjemme som mesterlig Bjergmand«. Kritikerens dertil føiede Bemærkning: »Havde han holdt sig inden denne nordiske Kreds, var han i den senere Tid maaske stegen ligesaa høit som han er dybt falden i vor Beundring« — har maaske været et Fingerpeg for den Angrebne, der bragte ham til at vende tilbage til den nye poetiske Verden, han havde fundet i det gamle Norden, paa hvis Territorium »det røde Guld« (for at bruge Ordene i »Guldhornene«) var blevet fremdraget »af sorten Muld« ved Forfatteren af »Hakon Jarl«, »Baldur hin gode« o. s. v.

»Helge« bestaaer, som bekjendt, af to Romancecykler, den mindre, »Frodes Drapa«, og den større, »Helges Eventyr«, samt af Tragedien »Yrsa«. Grundlaget afgav de to første Fortællinger i Hrolf Krakes Saga om Frode og Halfdanssønnerne Hroar og Helge. Evald havde begyndt at behandle dette Stof i dramatisk Form, og man har et Fragment af hans »Helgo« *). Alt det første Vers af den første Romance i Oehlenschlägers Digtning: »Frode paa Vifils Ø« bærer Præget af den romantisk malende Kunstnerevne, der var Digterens bedste Vuggegave og gjorde ham til saa stor en Mester paa det lyrisk-episke Gebet:

»Kong Frode staaer i Leiregaard,
han gav sin Broder Ulivssaar,

*) Se »Evalds samtlige Skrifter«, ved F. L. Liebenberg, V, 212—218.

det var stor Ynk og Smerte:
ung Halfdan ligger krum paa Skjold
med Staalet i sit Hjerte.«

Halfdans to Smaadrenge hæve sig frem for Læserens Blik fra denne mørke Basis; og Helge, Digtets Hovedperson, træder strax i Forgrunden med hele sin Eiendommelighed:

»Ung Helge river, gram og vred,
en smækker Gren fra Pilen ned:
»O kunde jeg ham standse!
O, var jeg Mand, som jeg er Gut,
og var min Kjæp en Landse!««

I den næste Romance: »Hroar og Helge i Jordhuset« udfolder Modsætningen mellem de to unge Kongesønner sig.

»Helge.

Jeg seiler vore Snekker
paa Søens Vover
og hævder Danmarks Hæder
paa alle Have.

Hroar.

Jeg kneise vil med Kronen
ved Leirekilder
og holde Ret i Riget
og reise Staden.«

Det Dramatiske gjør sig lige fra Begyndelsen stærkt gjældende indenfor de lyrisk-episke Grændser. De to modsatte Karakterer belyse atter hinanden i Scenen ved Faarestien hos Søsteren, Fru Signelil, Sævar Jarls Hustru, hvilken Scene ligeledes er i Dialogform. I Slutningsdigtet af »Frodes Drapa« vil Hroar skaane den flygtende Frode, men Helge

raaber: »Kun Hevn! Kun Hevn!« og »Hevnens Følger og Hevnens Kval« antydes alt, idet Havfruen, som Frode har dyrket, »grunder paa blodig List«, medens Nidingen synker i sin antændte Gudegaards rædselsfulde Baal.

»Men dybt i Fjorden
en dæmpet Torden
sig høre lod.
En Gysen farer
i Helteskarer,
i Kongens Blod.
Paa alle Kyster
slaaer Bølgen op,
og Sivet ryster
sin Blomstertop.«

Med disse mystisk anelsesfulde Akkorder, der ere ligesom et Præludium for det i Fremtidens Skjød hvilende Tragiske, slutter den første Romancecyklus.

Hvad der antydes i Slutningen af »Frodes Drapa«, bryder frem i den anden Romancecyklus: »Helges Eventyr«. Tangkjær, den romantiske Personifikation af Havets vilde, men bedaarende Magt, som Helge i sin brusende Ungdoms overstrømmende Kraftfylde hengiver sig til, fremtræder i hele sin dæmoniske Skjønhed og — Hæslighed som Digtningens Midtpunkt, svarende til Heltens egen dunkle Naturgrund og derfor ogsaa hans Nemesis.

»Fair is foul, and foul is fair«,

lyder den Macbeth'ske Hexesang*). I Romancen »Havfruen besøger Konning Helge« — en af Digtningens kosteligste Perler — bedaarer Hexen Helten; og i den næste Ro-

*) Shakespeare: Macbeth, Akt 1, Scene 1.

mance: »Havfruens Sang paa Dybet« klinger hendes »frækkeste Latter« gjennem Stormen:

»Vælter, I Kattegats skummende Bølger!
Havfruen dølger
ikke sin Glæde.
Skum, o Du Skibenes farlige Stræde;
rør Dig fra Grunden!
Hevnen er funden.
— — — — — —
Helge skal spredes som Avner for Vinden.
Listigt har Kvinden
saaret hans Hjerte.
Lysten, som hun ham i Armene lærte,
vældig skal bruse,
Barmen ham knuse.«

I den skjønne Romance »En Fugl sjunger for Kongen« bruser Lysten, som han hengav sig til i Havfruens Arme, og hvis Frugt er den deilige, men falske Skulde, atter op i Helten; han bestiger Skibet og drager til Dronning Oluf i Saxenland. Helges Ustyrlighed — »en Ganger uden Tømme« — fremhæves stadigt ved Modsætningen, »den sjeldne Broder, som var Kampens Hader«. »Helges Eventyr« ender med Romancen »Oluf kommer til Havfruen«: Kongens to Elskerinder mødes; og den ulykkelige beskæmmede Saxerdronning føder Datteren, som hun, forbittret, kalder Yrsa efter sin Tævehund.

»Hevnens Time kommer!«

Med disse Slutningsord banes Veien for Tragedien »Yrsa«, hvori Digtningen — der, som alt ovenfor fremhævet, selv i de to første, episke Partier ofte er ikke lidet dramatisk — udmunder som Floden i Havet.

I denne Tragedie, der, ligesom »Baldur hin gode«, er i antik Stil, stilles Helge ligeoverfor sin ulykkesvangre Fortid, idet han atter mødes baade med Tangkjær og Oluf. Ligesom Ødip, uafvidende, ægter Moderen Jokaste, saaledes ægter Helge, uafvidende, Datteren Yrsa. Havfruernes Korsang lyder:

»Dybt i vort Havs Mørke nedstødt,
vi forsmaae ei Hevnen, som vinker.
Hvor en Mands vidtskuende Norne
har os vist Vei til hans Fordærv,
hendes Vink da gjerne vi følge,
uden Ynk ham bringe vi Kval.
— — — — — — — —
I vor fugtige Hules kjølige Strømme
dukke vi ville, Vandfuglene lig,
titte med Smil gjennem hvislende Blade,
lytte til Kvalen, plaske med Fryd,
le og gjøe, Havhesten bestige,
tumle paa Bølgernes Top,
blæse paa Sneglehornet og synke
fro i det yndige Skum.«

Da Oluf aabner Helges Øine, udbryder han:

»O, min Broder, fredegode Hroar, i din Bøgeskov,
hil Dig, Du har valgt det Bedste, fromme, lykkelige Drot!
Blodet flyder let og roligt i dit Bryst som Kilderne
ved dit skyggefulde Leire, stormer ei som Helges Hav.
Hvorfor lød min vilde Stolthed ei dit Varsel, gode Svend!
da Du kaldte mig fra Hevnen over Brodermorderen?
Gyseligt har Nornen straffet. Men jeg sprang paa Bægeret
af det luefyldte Hekla, agted ingen Lavastrøm,
agted ei, at Saalen brændte, lo ad Tragten, voved mig
over Randen selv — nu styrter, redningsløs, den Snublede!«

Den haardtstraffede Konge gaaer saa levende ind i Gravhøien, og Oluf søger og finder sin Død i Bølgerne, ad hvilken de danske Kæmper seile hjem »til det kjærligt vinkende Fædreneland« med Yrsa, Moder til Hrolf Krake, som skal »forsone sin Fødsel med Dyder«.

En høi homerisk Naivetet — upaatvivlelig uovergaaet, ja vel neppe naaet i moderne Poesi — hvorover der hviler et forunderlig romantisk Skær, er eiendommelig for dette herlige Digterværk, der, baade hvad Ide, Handling og Karakterer angaaer, hører til det Bedste, nogen Literatur har at opvise, ligesom det ogsaa i Henseende til Formen — hvori blandt Andet Kæmpevisen, Niebelungenlied og den græske Tragedie gjenklinge med stor Virkning — maa regnes til det Fortræffeligste af det meget Fortræffelige, vor Digtekunst i dette Aarhundrede har præsteret.

Smaapletter, som at den vilde Jætte Ægir gjøres til Repræsentant for det rolige Hav, istedetfor den milde Van Niørd, at Helge, den ufødte Hrolf Krakes Fader, i Gravhøien synger Bjarkemaal, ere ikke af nogensomhelst væsenlig Betydning; og rent forsvindende ere de yderst faa Udsættelser, der vilde kunne gjøres paa den ypperlige Sprogform.

Man maa imidlertid upaatvivlelig give P. L. Møller Ret, naar han bemærker: »Vistnok er »Helge« et Mesterværk, hvortil ingen anden Literatur kan fremvise Mage; men Formen lider en lille Forstyrrelse derved, at Digtet pludseligt springer over i den, særskilt betragtet, ligesaa fortræffelige Tragedie »Yrsa« og ikke kan ende uden denne. Denne Besynderlighed kan selv det ypperste Geni i Udførelsen ikke fuldstændig udslette, og det er for en delikat æsthetisk Følelse et Brud paa Harmonien.« *)

---

*) »Adam Oehlenschläger, et Erindringsblad« (i Feuilletonen af »Den Berlingske Tidende«, 1861, November).

At »Helge« fandt stærk Gjenklang hinsides Sundet, fik et slaaende Vidnesbyrd, da Fragmenter af Tegnérs »Frithiofs Saga« 1820 og 1822 tryktes i »Iduna«. 1825 udkom denne Digtning fuldstændigt og vandt, uimodsigelig med megen Uret, et langt større Navn end sit Forbillede, ja oversattes paa næsten alle europæiske Sprog. »En nordisk Saga, behandlet i en Cyklus af Romancer i de forskjelligste Karakterer og Versemaal« — saaledes begynder J. L. Heiberg med Føie sin skarpe Anmeldelse af Tegnérs Frithiof — »erindrer saa levende om Noget af det Ypperligste, som vor Literatur besidder, Romancerne i Oehlenschlägers Helge, at en dansk Kritiker, som betragter Tegnérs Frithiof, ikke kan lade være at bringe denne i Sammenligning med hint Digt, selv uden Hensyn paa, at den danske Digters Værk upaatvivlelig har foresvævet den svenske under Udarbeidelsen af hans« *). Ogsaa om andre Arbeider af Oehlenschläger kan man af og til mindes i »Frithiofs Saga«. I »Axel og Valborg« siger Sortebroder Knud saaledes til Axel i første Akt:

»— I Italien er skjønne Kvinder,
trinde som Lilier, blussende som Roser,
blide som Duer, fyrige som Ild«.

Og i det første i »Iduna, 1820« trykte Digt, »Frithiof og Bjørn«, siger den Sidste:

»Will Du, så hämtar jag Dig af det kram
hastigt en laddning från glödanda Söder,
röda som rosor och spaka som lam«.

---

*) »Flyvende Post«, 1827. »Prosaiske Skrifter«, V, 1861.

I »Palnatoke« siger Helten i sidste Akt:

»Der gaaer en grusom Frister gjennem Livet,
den stygge Vagnhoft o. s. v.«

og ønsker Pletten af sit Skjold. Og i »Frithiof på sin Faders hög« (i »Iduna, 1822«) hedder det:

»Det går en frestare igenom lifwet,
den grymme Nidhøgg o. s. v.«

og Frithiof ønsker, ligesom Palnatoke, Pletten af sit Skjold. Palnatokes Tale om Kraft og Fromhed i Begyndelsen af anden Akt gjenfindes ligeledes, i »Forsoningen«, (»Iduna, 1822«), hvor Baldur ogsaa kaldes Baandet, der sammenholder Valhals Krands, ligesom i »Baldur hin gode«. Disse Exempler, der kunne forøges med ikke faa flere, vise tilstrækkeligt, hvilken Rolle »Skaldernas Adam« spillede for Tegnér.

15.

Da de Allierede i Slutningen af 1813 vare trængte frem til Kongeaaen, kom der Røre blandt de Kjøbenhavnske Studenter. Den 4de Januar 1814 kom en Ven af N. F. S. Grundtvig, en jydsk theologisk Kandidat, ved Aftenstid op til ham og fortalte, at der var udgaaet en Opfordring til Jyderne om at gribe til Vaaben, og at nogle Studenter tænkte paa at ile dem tilhjælp. Grundtvig mente, at der uden Tvivl maatte endnu mere Nød til, inden der, saavel ved Universitetet som i Landet i det Hele taget, blev den Stemning, der behøvedes, forat Noget kunde udrettes, men erklærede, at, naar han troede, det var paa Tiden, vilde han ogsaa være til Tjeneste. Der kom saa Bud, at Studenterne vare i Bevægelse og havde i Sinde at drage afsted uden videre. Grundtvig gik nu ud med Vennen for at tage Tingene nærmere i Øiesyn. Næste Morgen samledes Grundtvig med en lille Flok paa Frederiks Hospital, hvor man enedes om at cppebie Kongens Tilladelse og at indbyde Medstuderende til et Møde paa Ehlers' Kollegium samme Aften, hvor Grundtvig skulde tale. Der samledes saa en stor Mængde; og Grundtvig, som havde affattet den korte Indbydelse til Mødet og underskrevet den tilligemed tolv Andre, oplæste en i Hast skreven Tale. Det hed deri blandt Andet: »Jeg er ung, ogsaa i mine Aarer vælter Blodet sig med glødende Ungdommelighed, ogsaa mit Hjerte banker

heftigt for det gamle Dannemark, det bankede saa, saalænge jeg mindes, fra Barndoms tidlige Alder, og dets Slag har tonet i min Sang over Dannemarks Skove. Men jeg er Guds Ords viede Tjener, og ve mig, om jeg, uden at stirre stadelig paa det Ord, som bliver evindelig, vilde følge Hjertets Opbrusning! — — — Vi vil opreise Folket, men hvormed? Vi veed, saalænge det kan reises, maa det ske paa Sjælens Bud. Kun ved Tro paa det evige Liv kan Folket opreises, ved Tro siger jeg, ikke ved Tanke og Drøm. — — — Saa prøve da Enhver sig selv alvorlig, om han ogsaa har den faste Tro og Tillid til den levende, almægtige Gud, om det er i hans Navn, han vil udgaae og tale og virke og staae og falde, om Herren det vil; om han har den Guds Fred, som overgaaer al Forstand, som alene kan styrke ham i Angest og trøste ham, hvordan saa Tingene og Seiren vendes! Hvo, som ei har denne Tro og Fred, han røre sig ikke, før de ere vundne; thi foragter han dem, da gaaer han til Fordærvelse, og har han dem ikke, da duer ikke han til at opreise Folket eller staae paa Farens Dag som en luende, lysende Støtte til Fjendernes Skræk og til Venners Opmuntring; men kan boglærde Mænd ei saaledes staae, da have de Intet at gjøre i Vaabengny.« Han endte med at sige, at, dersom Nogle vare enige med ham om det Sindelag, som burde raade hos Fædrelandets Hjælpere, og følte sig besjælede af det, da vilde han samles med dem næste Aften. Paa dette Møde Helligtrekongersdag talede Grundtvig atter i Korthed for en stor Forsamling i samme Aand og oplæste en Skrivelse til Kongen. Derpaa gik han, idet han bad dem, der vare af hans Mening, at følge med; og til denne snevrere Kreds af nogle og Fyrgetyve talede han saa igjen, efterat Mængden havde adspredt sig. Et nyt Møde af Grundtvigs Meningsfæller fastsattes til næste Aften. Omtrent Hundrede mødte, Grundt-

vig talede atter og sagde blandt Andet: »Betænker, at, om I blive her, da vil I faae Eders Navn at høre, føiede til mit med Latter og Spot!« Henvendelsen til Kongen underskreves derpaa af ham og 42 Andre, hvoraf over Halvdelen vare Theologer, næsten kun theologiske Studenter. Det hed i den: »Det er os ikke givet at vide Tiden eller Stunden, naar Herren vil bruge os; vi vide kun det, at vi skal være rede, naar han kalder. Det agte vi for hans Kald gjennem sin Tjeners Mund, naar Deres Majestæt opkalder Jyllands Mænd til at værge om Landet og fordrive Fjendernes Hær. — — — Vi mene, at, naar Opbudet sker, da var det bedst, at de, som følte Kald til at tale til Folket i Guds Navn, skulde, helst som Præster, drage omkring, tale Guds og Kongens Ord og siden følge Hæren. De Øvrige derimod troe vi duelige til at fordeles i Bondehæren som Underbefalingsmænd, der ved Lydighed, Mod og Standhaftighed kunde lyse i den snevrere Kreds og, saa at sige, bære Hæren til Seir.« Blandt Underskriverne vare ogsaa den 19aarige Præstesøn Poul Martin Møller, Stud. theol., samt dennes Skolekammerat fra Nykjøbing paa Falster Nikolai Søtoft, ligeledes Stud. theol., der begge allerede dengang forsøgte sig i Poesi. Poul Møller, der var bleven Student 1812, skrev paa den Tid til sin et Par Aar yngre Broder, som endnu gik i Nykjøbing lærde Skole, at han havde tegnet sig »for at følge Danmarks Banner mod det sorte Havs sortskjæggede Børn« *). Efter en kort Bøn sagde Grundtvig til Slutning: »Brødre! Det kunde maaske forundre Eder, at jeg hartad ikke har nævnet det velsignede Navn, efter hvilket vi kaldes, og paa hvilket vi alle ere døbte, det Navn, som jeg ellers frilig bekjender som den eneste Troes og

*) Poul Møllers Levnet ved F. C. Olsen (»Efterladte Skrifter af P. M. Møller«, tredie Udgave, VI).

Saligheds Grundvold: vor Herre Jesu Christi hellige Navn. Jeg har troet at turde tie dermed, fordi min Tro maa være Eder alle vitterlig; jeg har troet at burde, fordi jeg veed, hvor mægtig Tidens Strøm har bruset og henrevet i de sidste Dage, hvilken Taage der fremkogledes for vore Øine, saa de sent faae Syn paa Guds Herlighed i den Herres Jesu Christi Aasyn, fordi jeg ei vilde friste Nogen af Eder til eet Ord, han ei kunde ærlig udsige, endelig fordi jeg veed, at hvo, som frygter Gud og holder sig til ham, skal og i sin Time komme til al Sandheds Erkjendelse, ja, at alle Guds Børn engang skal mødes til Troens og Guds Søns Erkjendelses Enhed. Men ligesom den Klædning, jeg bærer, skal minde Eder om, hvis Tjener jeg er, saaledes er det og min Skyldighed at vidne lydelig for Eder, hvad jeg veed er Sandhed: Der er intet andet Navn under Himmelen givet Menneskene at vorde salige udi; og den Guds Fred, som overgaaer al Forstand, forvarer Hjerter og Tanker i Kristo Jesu; ja uden ham kan vi slet Intet gjøre; og dersom Nogen ikke bliver i ham, han er som en visnet Gren, hvilken de sanke til at brænde.« *) Og han udbrød: »Lad det ikke forundre Eder, om Verden hader Eder; den haver hadet mig førend Eder!« Den 15de Januar modtog Grundtvig fra Chefen for Livkorpset, Overhofmarskalk Hauch, en Svarskrivelse fra Kongen paa Grundtvigianernes Ansøgning saavelsom paa en anden i samme Sag fra endel af Livkorpsets Medlemmer, hvori det hed, »at vi med Glæde ville benytte os af disse brave Studerendes gode Villie, naar Omstændighederne skulde udfordre det«. Paa et Møde næste Søndagaften oplæste Grundtvig denne Skrivelse i en talrig For-

*) Naar man, ifølge Grundtvigs Paastand, »slet Intet kan gjøre« uden Kristus, er det forresten unegtelig en stærk Selvmodsigelse, at der ikke toges Hensyn til »Frelseren« ved denne Leilighed.

samling og holdt saa en Slutningstale, hvori det blandt Andet hed: »Det er ikke liden Tak, jeg skylder Eder, thi jeg sagde Eder forud, at I, ved at enes med mig i en saadan Handel, udsatte Eder for at dele den Spot og Haan, hvormed Verden krandser mit Navn og min Gjerning, og dog bleve I hos mig, endskjøndt Endel af Eder neppe have den Tro, som er det hos mig, der egenlig forarger Verden, men og det, som styrker mig til at foragte dens Roes og bære dens Forhaanelse. — — — Det skal være min sidste, inderligste Formaning til Eder: Frygter Gud og ærer Kongen!« De Allieredes Reaktion, mod hvis Indtrængen med Vaabenmagt i Danmark Grundtvig prædikede, stod, som man ser, med ham selv paa Talerstolen midt i Hovedstaden, visende bort saavel fra den filosofiske Tanke som fra den poetiske Drøm til Troen, forherligende Alter og Throne, i diametral Modsætning til Revolutionstidsalderen i det foregaaende Aarhundrede.

I »Helligtrekongerlyset eller tre Dages Hændelser paa Dannemarks Høiskole« aflagde saa Grundtvig Beretning om denne nye, unegtelig lidt barnagtig-fantastiske Episode i hans bevægede Liv*). Den lille Bog, som er bleven benyttet til ovenstaaende Skildring, indlededes med et større

*) Peder Hjort, der blev Student 1811, fortæller om dette Foretagende som Øre- og Øienvidne: »Pontecorvos pludselige Indfald ved Nyaarstid 1814 i Holsten for at erobre Norge vakte et svært Røre ogsaa imellem de Studerende, og i forskjellige Kredse holdtes der Taler. Ubekjendtskab med Vinter-Tilstanden derovre forøgede Heftigheden. En Dag vare vi flere samlede i Uniform. Den liden, i sine Anskuelser faste T. opfordrede da til at forlange af Kongen, at vi, hans »Livkorps« skulde tillades at komme med i Krigen som et godt Exempel for Alle og som Pligt imod Forgængernes Minde. Enkelte vare som ude af sig selv; og En huggede i den store, gammeldags Kakkelovn med Sablen, saa Gni-

Digt »Til Fædrelandet«, dateret »Nytaarsnat og Nytaarsdag efter gammel Stil«, og en Fortale, dateret den 10ende Januar, hvori det blandt Andet hedder: »Da jeg er en Guds Ords Præst og ei det sidste Aar bundet til noget vist Sted i Landet, bad jeg alt for længe siden Dannerkongen at lade mig følge Hæren som Præst, naar Fædrenelandet blev antastet. — — — Jeg har talt og jeg har sjunget i Herrens Navn for mine Brødres Øren. Af Spot og Vrede og Fortalelse har jeg faaet nok; men det mistrøstede mig ikke, thi jeg vidste, at det saa maatte være. Men det Bifald, jeg vandt, det mistrøstede mig, det tomme Ja, det kraftløse Bifald, der ei kunde opvække en Eneste til at opløfte sin Stemme med mig til at forkynde aabenbarlig sit Syn af

---

sterne stode om i Stuen; en kraftig Jyde holdt Vredestaler over den Skjæbne, der kunde være overgaaet hans stakkels Søstre iblandt russiske Barbarer o. lign. Alle mødte da paa Ehlers' Kollegium flere Dage i Træk, hvor nu Kapellan Grundtvig og et Par Snese Studerende, hvoraf ikke faa udenfor Livkorpset og næsten en Trediepart kun Fjerdingaars-Studenter, vilde, at man skulde søge Kongens Tilladelse til at maatte drage omkring som Præster i Jylland og styrke Folket ved Guds Ord, eller, om de ei formaaede at bruge just Ordet, da at virke som Anførere i en Opbudshær. For den større Mængdes Ønske om at kaldes i Krigen slet og ret som Soldater talte især T., og der kom ogsaa et Andragende til Kongen istand i den Retning. Grundtvig, efter sit Naturel, stiftede strax Clique, tog Løfte og gav Haandslag o. s. v. Ogsaa han indsendte et Andragende. — — — Der kom forresten strax den Besked tilbage fra Kongen paa Hindsgavl igjennem Livkorpsets Chef, Overhofmarskal Hauch: »Vi ville med Glæde benytte os af disse brave Studerendes gode Villie, naar Omstændighederne skulde udfordre det«. Grundtvig og hans Prædikanter fik ingen særegen Besked og behandledes som en anden »Del af Korpsets Medlemmer«, hvorover han skal være bleven smækvred.« Flere ansaae med Rette Freden for nærforestaaende. (»Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemaades og Dannelses Historie«, literærhistorisk Afdeling, II, XLIV—XLVI).

Tidens Elendighed, sin Tro paa det foragtede Guds Ord, sit Forsæt: i Jesu Navn at kæmpe og lide for Brødrene — det mistrøstede mig. Den verdslige Bekymring, den Fladhed, der syntes at have hjemsøgt selv de Fleste af de Bedre, forfærdede mig, ja, nødte mig hartad til at anse min Gjerning som endt, min Tale som sluttet hernede.«

1814 udgav Grundtvig endvidere »Roskilde-Rim« og »Roskilde-Saga, til Oplysning af Roskilde-Rim«. Den første Bog er helliget Frederik den sjette med et, Juleaften 1813 dateret, Digt, som begynder smukt:

»Vandret har jeg mellem Kongegrave,
gjennemvandret den forgangne Old,
sammenbundet har jeg d e r de Stave,
som jeg fandt paa Sagas brede Skjold.
Paa de sært høitidelige Steder
Skjalden gik i sine Præsteklæder,
med Guds Ord han føied Stav til Stav,
læste Messe over Kongegrav« —

og hvori det gribende hedder:

»O, foragt ei denne sære Stemme!
Det er underligt at være Skjald.
Røsterne fra Oven vi fornemme
i det hemmelige Tonefald.
Hvad vi sige, selv vi ikke vide;
men o ve den Skjald, som vilde stride!
Herren selv maa sine Ord forstaae;
han har skabt, hvad Skjaldeøiet saae.«

Denne vidtløftige, ikke sjelden taagede og formløse theologisk-historiske Rimkrønike, som forelæstes i Udkast ved Landemodet i Roskilde i Efteraaret 1812, taler karakteristisk

om »Hellas' Gøgleglands« og siger, ligesaa betegnende, med samme pietistiske Betragtning af Holberg, som vi tidligere have mødt hos Grundtvig*):

»Tvillingnord, Du Moder kjær!
Du var kommet Svælget nær;
og paa Svælgets Rand med Paars,
skoggrende, Du drog til Aars,
skoggred vildt i Gøglehus,
medens Helligdommens Buer
braged under stærke Luer,
styrted, smuldrende, i Grus« —

hvilke sidste Linier hentyde til Kjøbenhavns Ildebrand i Holbergs Tid. — Enhver ikke ganske grundtvigianiseret Læser maa unægtelig ei sjelden overfor Grundtvigs »sære Stemme« fristes til at give ham Medhold i, at han ikke veed, hvad han selv siger, og at Herren maa forstaae ham; og en Spottefugl vilde erindre om, at Don Quixotes Vaabendrager, Sancho Pansa, ligesom Guds Vaabendrager Grundtvig, appellerer til den Høiestes Forstaaelse**). Begeistringen rev Grundtvig, uden tilstrækkelig Modvægt af Besindigheden, tidt med sig, saa han blev »ude af sig selv«; og hans Pathos er derfor ikke sjelden i høi Grad planløs og formløs. Grundtvigs Personlighed var ogsaa for substantiel til altid at lade det religiøse, moralske og historiske Stof gaae organisk helt og holdent op i Formen, hvorved først den poetiske Skjønhed tilveiebringes. I »Roskilde-Rim« findes forresten de to be-

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 112 og 114.

**) »Wahrlich, Sancho« (versetzte Theresa) »seit Du Dich zu einem Gliede der irrenden Ritterschaft gemacht hast, sprichst Du auf solche krumme Art, dasz Dich kein Mensch mehr versteht«. — »Wenn mich nur Gott versteht, Frau!« antwortete Sancho. (Tiecks Oversættelse af Don Quixote, tredie Oplag, II, 39).

kjendte, vakkre Romancer om »Vilhelmus Bisp og Konning Svend« og om »Mester Ole Vind«, ligesom Bogen naturligvis ogsaa ellers indeholder baade dybt følte og smukke Ting. — »Roskilde-Saga« er ligeledes helliget Kongen med et Digt, dateret: »Ugen før Pindse«, hvori det blandt Andet hedder:

»Had maa jeg friste, og Spot maa jeg lide,
Verden med Latter vil døve min Sang,
dog tør jeg Harpen, mens Timerne skride,
stemme til Klang«.

Bogen indledes med et større Digt, »Fortalerim«, som begynder:

»Skjalde i det usle Døgn!
vist I mene, I tør sjunge
Løst og Fast og Sandt og Løgn,
som det kommer Jer paa Tunge,
mene, naar kun Eders Kvad
klinger godt i Verdens Øre,
naar, som Vinden Skovens Blad,
det kun Hjerterne kan røre,
da skal, prisende, vi kalde
Eder lige gode Skjalde,
hvor saa Hjerterne henvendes,
hvilken Lue der saa tændes.

— — — — — — — —

Daarlighed, som knap har Mage!
Blindhed i de lyse Dage!
Trods al Verdens kloge Mænd,
trods hver Skjald, som Verden lover,
om min Røst og farer hen
som de hedenfarne Vover,

dog et Feidebrev jeg maa
sende Dig i bundne Stave,
for som Løgner ei at staae,
thi og jeg fik Digtergave.«

Grundtvigs exklusive Patriotisme giver sig ikke mindre Vidnesbyrd end hans exklusive Orthodoxi. Det hedder: »Efter Israel var intet Folk i Verden saa øiensynlig Herren kjært som just de Danske, ingensteds var hans Husholdning for Menneskens Øine den i Kanaan saa lig som her«. Hans hyperpoetiske Prosa er, ligesom hans Poesi, ei sjelden i høi Grad uklar og maniereret; og Spotten, han klager over, savnede ingenlunde rig Anledning. Ikke uden Grund taler han selv i »Fortalerim« om, at tidt »sig Synerne forvirred, og Tankerne blev vilde«, og om, hvad han »forvirret fortegned«.

Samme Aar udkom »En liden Bibelkrønike for Børn og Menigmand«. I Fortalen, som er dateret den 29nde December 1813, hedder det: »Det kan vises, hvorledes Bibelen beviser selv sin Sandhed, formedelst de Spaadomme, som opfyldtes mange hundrede Aar efter, at de vare udsagte, og ved at vise, hvilke Mennesker Jesus og de hellige Skribentere var, saa det var umuligt, at de kunde lyve; og det blev da en egenlig Bibelkrønike. Det kan vises, hvor klarlig Gud har stadfæstet sit Ord og forklaret sin Søn ved at give Ordet Kraft og Seir i attenhundrede Aar, saa alle dets Fjender bleve beskjæmmede, og ved allerede at lade mange af de Spaadomme opfyldes, som staae i Ordet om de Tider efter Herrens Bortgang; det blev da Guds Kirkes eller Menigheds Krønike. Til en Indgang i to saadanne Bøger har jeg skrevet denne lille Bog i Jesu Navn, og skriver de tvende, om Gud vil.« Historien føres i faa Træk til den nyeste Tid; og ved Siden af Forfatterens Begeistring

for Alteret giver hans hyperloyale Følelse for den danske Throne og vore ingenlunde ulastelige Konger sig Luft i følgende Ord, mod hvilke der kunde være ikke saa ganske Lidet at indvende: »Nu ere trehundrede Aar, mindre end 23, udløbne siden den Dag, da Lærd og Læg med een Mund stadfæstede paa en Rigsdag i Kjøbenhavn, at Guds Ord skulde læres rent og purt efter den hellige Skrift og Morten Luthers Katekismus; otte Konger, Søn efter Fader, have i den Tid siddet paa Kong Kristian den tredies Stol; den niende sidder der nu; og Gud har velsignet dem alle, saa de i gode og onde Dage have beholdt Dannemarks og Norges Spir med deres Undersaatters Troskab og Kjærlighed, ja, paa den sidste nær, ere alle de Afdøde hensovne i Fred og hvile deres Ben i Roskilde Kirke. Det er da at vente, at de ogsaa have givet Himlens Gud Ære og elsket hans Ord; og det maa vi bekjende, at der er intet Land, enten fjern eller nær, hvor en saadan Række af Konger har elsket Retfærdighed og Guds hellige Ord o. s. v.«

1814 udkom desuden »Kort Begreb af Verdens Krønike, betragtet i Sammenhæng, første Bind«. Fortalen, som er dateret: almindelig Bededag, begynder betegnende: »Jeg fremlægger herved for Menigheden Begyndelsen til et Værk, hvormed jeg ligesaa lidt, ja vel mindre end ved noget andet venter at vinde Verdens Bifald, men er just derfor ogsaa des vissere paa, at det, under den Guds Velsignelse, i hvis Navn det begyndtes og skal fuldføres eller standse, vil bære Frugt til hans Ære og Udbredelse af hans Enbaarnes, vor Herres Jesu Kristi Rige paa Jorden.« Grundtvig gaaer derpaa over til at tale om Arbeidets Forgænger fra 1812*) og siger: »Der jeg lod den liden Bog om Verdens Krønike udgaae, hvis største Feil er, at den i sin første Del ei

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 133—135.

holder sig tæt nok til Bibelen, blev jeg spurgt, hvad Bibelen havde med Historien at gjøre, og hvorlunde jeg turde kalde en Bog et kort Begreb af Verdens Krønike, som kun sagde, hvorledes den Gud, Bibelen forkynder, har styret Tiderne i deres Løb til at forkynde hans Ære og hans Ords evige Sandhed, og hvorledes han dømmer Mænds og Folkefærds Levnet og Idrætter. Jeg har i mit Gjenmæle*) viist, hvor umuligt det er, at Kristne kan spørge saa, hvilket Galenskab det er at spørge om, hvad den Bog, der i sin største Del er Historie om Mennesket, om Slægtens Ophav, Vilkaar, Trang og Frelse, ja, som igjennem de mange Aarhundreder synlig bestemte Verdens Skikkelse, hvad den Bog har med Historien at gjøre.« Der vedblives: »Nu agter jeg at lade Historien selv besvare det Spørgsmaal, at vise, hvorledes det Mørke, som hviler over de gamle Hedninges Levnet, ene kan opklares ved Bibelens Lys, hvorledes Frelserens Fødsel synlig beredtes i de gamle Dage, hvorledes hans Menigheds Udbredelse og Renselse, hans Legems Opbyggelse trods al Helvedes Magt er det Maal, hvortil alle den ny Tids store Begivenheder og Omskiftelser ses henledte«. Grundtvig mener, at »den Time er kommet, da Historien skal begynde at aflægge sit store Vidnesbyrd om Kristo«; og han siger om sig selv, at »Gud haver givet ham synderlig Kjærlighed til de forbigangne Dage«, at »det fra Barnsben har været hans Lyst at gjennemvandre dem i Aanden ved Sagas Haand«, at »ikke mange af hans Jævnaldrende have læst mere end han, fornemmelig Historie, thi han har læst, hartad saalænge han kan mindes«. Han fortæller, at »overlegent Arbeide og Legems Svaghed, hvormed han længe har kæmpet« nødte ham til at standse, »Gud veed om for stedse eller hvorlænge«, hvor første Del af den

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 135 og 136.

paatænkte større kristelige Verdenskrønike ender, »i en bedrøvelig Egn, ved Babels Floder«, og at han, »idetmindste en Stund maa forlade Byen«. Bogen er en sælsom Blanding af hyperorthodox Prædiken, historisk, næsten udelukkende bibelhistorisk, Fortælling, og mer eller mindre fantastiske Gisninger, som der ingen Grund er til at dvæle ved i denne Sammenhæng, saameget mere som Grundtvigs sproglige og øvrige Kundskaber aabenbart langtfra vare tilstrækkelige — »jeg er, allermest i det hellige Sprog, kun lidt forfaren«, tilstaaer han selv, hvor Talen er om de fem Mose Bøger, og senere siger han: »Jeg maa atter bekjende, at jeg er et Barn i de hellige Sprog«, »jeg er langtfra at være sproglærd«. At Grundtvigs dybtbevægede religiøse og poetiske Aand forresten heller ikke her har ladet sig uden Vidnesbyrd, er en Selvfølge.

1814 udkom ligeledes Grundtvigs »En mærkelig Spaadom, ogsaa om Dannemark, efter en gammel Haandskrift«, med Motto af Pauli første Brev til Thessalonikerne: »Foragter ikke Profetier!« Det er en Forklaring af endel Spaadomme i Bibelen »om den store Anti-Krist eller sidste Forfølgere«, hvilken Grundtvig havde fundet i sin Aaret i Forveien afdøde gamle Faders Papirer i Landsbypræstegaarden, der ogsaa skal have præsteret baade Dobbeltsyn og Gjengangeri*). Forklaringen er fra Midten af det foregaaende Aarhundrede og paa en taabelig Maade møntet paa Frederik den Anden af Preussen, medens Udgiveren i sin Fortale, dateret den 16de Februar, som er større end den lille »Spaadom« selv, mener, at man maa tænke paa Napoleon ved de benyttede Steder af Profeterne og Johannes' Aabenbaring, og at »Dyret er Frank-

*) Se »Nordisk Maanedskrift«, udgivet af L. Helveg o. s. v., Odense, 1874, Side 49 og 50.

rigs Aand i det Hele«. Imod dette Spaadoms-Uvæsen rykkede H. C. Ørsted anonymt i Marken i »Dansk Literatur-Tidende« samme Aar. Brødrene Ørsted, der havde personligt Bekjendtskab til Grundtvig*), fandt naturligvis ingenlunde hans supranaturalistiske Extase, der af og til i en foruroligende Grad syntes at nærme sig Sindsforvirring, god at se til og lystelig at faae Forstand af. I Anledning af »Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng, 1812« havde A. S. Ørsted blandt Andet skrevet til Broderen, som dengang var i Paris paa en Udenlandsreise: »Dette Menneskes Ufornuft og Smagløshed har ingen Grændser. Den menneskelige Fornufts største og ædleste Produkter tillader han sig at behandle med Haan. Alt, hvad der ikke er ægte luthersk (han taaler hverken Afvigelse til Høire eller Venstre) er ham en Vederstyggelighed.« **) Og A. S. Ørsted beklager, at Grundtvig, der ellers slaaer sig til Ridder paa næsten alle Mennesker herhjemme, har givet ham et meget godt Skudsmaal***), idet han tilføier, at han, hvis han var mere frisk, dog ikke kunde holde sig fra at lære Grundtvig Mores. Herpaa svarer H. C. Ørsted: »At Grundtvig skal gaae Ram forbi, gjør mig meget ondt. Havde jeg været i Kjøbenhavn, troer jeg, at jeg havde overtaget dine Partes, om det end ikke vilde være blevet saa kraftigt, som Du selv

*) Se »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 274 og 275.

**) I Anledning af lignende Fænomener i Tydskland skriver Steffens 1825 til J. P. Mynster, at han har erklæret sig imod »enhver kristelig Sekt, der holder sine Medlemmer for »de Opvakte« og kalder aandløs Forsmaaen af Videnskab og Kunst og alt Ædelt og Stort i Verden Kristendom« (se »Af efterladte Breve til J. P. Mynster«, Side 114).

***) Se »Kort Begreb af Verdens Krønike«, 1812, Side 410, hvor der siges om en Indledning til Kirkeretten af A. S. Ørsted, at den »er opbyggeligere end de fleste Prækener nuomtide«, og at »den Lovlærde der og i et Par Afhandlinger gjør de Skriftkloge til Skamme«.

kunde have gjort det. Dette Menneskes Fornuftfjendskab har længe gjort mig tilbøielig til at tage fat paa ham engang. Dog under jeg ham bedre endnu at falde i dine Hænder. Dit Brev indeholder allerede drøie Epigrammer over ham. Men hvo har sagt, at han strax skal have sin Straf?« *) I Anmeldelsen i »Dansk Literatur-Tidende« hedder det: »Skrifter af den Beskaffenhed som nærværende pleier Kritiken ellers taus at forbigaae eller i det Høieste medynksfuldt at kundgjøre deres Tilværelse. Ved Tid og Omstændigheder erholder derimod denne Spaadom en tilfældig Vigtighed, idet den udgives og anbefales af en Mand, der nu paa nogen Tid har forvirret mange Hoveder. Ved Udgivelsen af de her anmeldte Blade har han endnu overgaaet sig selv og fremlagt en saa afgjørende Prøve paa sin Forvirring, at det nu ikke mere tør være vanskeligt at kalde de Bedre blandt dem, han har vildført, tilbage til Sandhedens Erkjendelse. Vi ville forberede dette efter Omstændighederne ikke uvigtige Foretagende ved at kaste et Blik paa hans hele Skribentkarakter og de Omstændigheder, hvorunder han har virket. Grundtvig forener med en let bevægelig Indbildningskraft og en Art af Veltalenhed den djærve Selvtillid i Yttringen af sine Meninger, der udkræves til at virke paa den store Hob, og derhos befinder han sig i en Uklarhed og et Vilderede, der ikke tillader den uøvede Læser eller Hører at gjennemskue hans Paastandes Intethed. Mørket maa hos dette Slags Skribentere skjule Tomheden. Udrustet med disse Egenskaber, understøttes han endnu af Tidsalderens Aand eller rettere sagt: har han forstaaet at gribe det deri, som just maatte begunstige hans Foretagender. Vor Tidsalder befinder sig saavel i en aandelig som i en politisk Gjæring. Foran den var gaaet et Aarhundrede,

*) Se »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 310—312.

hvori de fleste Videnskaber havde naaet en forhen ukjendt Høide og Oplysningen en større Udbredelse end nogensinde før. Men ved denne Forstandens hurtige Udvikling, hvorved den dels blev sat i Stand til at forklare af bekjendte Grunde Meget, der før var blevet betragtet som uudgrundelig Hemmelighed, dels lærte at indse det Falske i Meget af det, der før betragtedes som hellig Sandhed, forledtes Mange til den overmodige Indbildning, at de nu maatte være i Stand til at forstaae Alt, og at Intet kunde være Sandhed, hvortil deres Snildhed ei kunde finde Nøglen. Vel henrev dette Overmod langtfra ikke Alle, men det greb dog, især hos den halvoplyste Hob, om sig paa en farlig Maade og parrede sig naturligt med et sørgeligt Letsind i alt det, der angaaer Menneskets høieste Anliggender. Omsider begyndte nogle dybere Aander med kraftig Stemme at kalde de øvrige tilbage til fornyet Tro som til høiere Erkjendelse, idet de viste dem, hvor grovelig den beregnende Forstand havde forvildet sig, naar den vilde beherske Troens Rige, og at desuden Fornuften ikke kunde forstaae sig selv uden at forudsætte noget Høiere. Paa samme Tid havde hin ensidige Forstandsudvikling indblandet sig i en af de voldsomste Statsomvæltninger, den nyere Tid har set, og ved at bidrage storligen til dens blodige Forvirring kraftigt opskrækket mangen frugtbar Aand af Letsindighedens Dvale. Saaledes forenede sig da en stor Statsbegivenhed med en forandret Retning i Aandernes Verden for at befordre det samme Maal. En fornyet Stræben mod det Guddommelige begyndte da nu hos mange af de høiere begavede Aander at aabenbare sig i Livet som i Kunst og Videnskab. Overalt søgte man Tingenes Sammenhæng med deres evige Udspring, i Naturen, i Verdensbegivenhederne, i de høiere Anelser, der opfylde vort Bryst. Den sig selv nu bedre forstaaende Fornuft viste Menneskene tilbage til de Religions-

hemmeligheder, en overilende Forstandsbrug havde forført dem til at forlade. Meget antydedes, Andet forberededes, Alt sattes i Bevægelse. Men i denne Gjæring indblandede sig mange mere Bog- og Kunst-lærde end ved alvorlig Selvbetragtning og Verdensiagttagelse for Livet dannede Mænd. For dem gjaldt den forhøiede Viden mere end det forædlede Liv. Disse nøiedes ikke med roligt at bidrage deres til at besjæle og, hvor det udkrævedes, omdanne den gamle forhaandne Kundskabsmasse. Nei, Alt skulde hastigt omskabes efter visse, fordetmeste i sig selv skjønne, men ved ensidig Brug snart vanskabte Ideer. Disse Bestræbelser antoge ved deres Ensidighed let et Skin af Følgestrenghed, som de mere sindigt Fremskridende umuligt strax kunde give deres, idetmindste ei i Læserhobens Øine. Det Skin, som blændede de Andre, blændede Forfatterne selv. De fik snart den Overbevisning, at alle de, som ikke vilde antage deres Systemer, maatte være svage Hoveder, om ei med Sløvhed forene en ondskabsfuld Sandhedssky. Man talte offentligt om de anderledes Tænkende i Medfør af denne altfor letsindigt dannede Overbevisning. De herligste Mænd forhaanedes; Tilhængerne derimod vare Mennesker, der udmærkede sig fra Mængden og vare fulde af nye Ideer, thi, vel at mærke, saaledes kaldte man de mange uformodede Anvendelser, der paatrænge sig ethvert, endog middelmaadigt Hoved, naar han først har antaget en ny Betragtningsmaade. Det blev nu endogsaa let at skabe nye Systemer, idet man uden stor Anstrengelse efterhaanden opdagede de forskjellige Grene, den første Ensidigheds-Stamme kunde skyde. Enhver Idee, som Tidsalderens bedre Aand havde vakt, blev nu af færdige Eftersnakkere udtrukket og udspændt til skrækkelige eller latterlige Vanskabninger. Paa Ringeagt mod alt, hvad den forrige Tidsalder havde frembragt, maatte især ei spares. — — — Havde fortræffelige

Mænd ladet os føle det Dybe i den indiske Aand eller det Herlige i den nordiske Kraft, strax gaves der Folk, som ikke vilde vide af noget Skjønt og Herligt, uden det kom fra Orienten, Andre, som forsikkrede, at de kun havde hjemme dybt i Norden*). Havde nogle ved ingen Opdragelsesfordom blændede Protestanter gjort opmærksom paa visse idealske Skjønheder i den katholske Kirkeforfatning, hvilke Luther vist ikke har bortkastet uden for deres uundgaaelige Misbrugs Skyld, saa bekom man strax en Sværm af katholske Protestantere, der iøvrigt ikke maa forvexles med de faa Vildførte, men mere redelig Sindede, som virkelig antoge den romerske Troesbekjendelse**). At saamange Mennesker af bedre Anlæg henreves og endnu daglig henrives af denne Strøm, kan kun forklares af deres Trang til noget Høiere, forenet med en Kraftløshed eller Mangel af Mod til at prøve det, man tilbød dem. Dette maatte saa meget mere indtræffe, som en feilagtig Opdragelse i de sidste 30 Aar mere havde søgt paa den bekvemmeste Maade at lære Ungdommen Tanker og Systemer end at øve den i at tænke. Vor Tidsalders Mennesker savnede derfor i de modnere Aar ofte den mandige Kraft i Sjælen, der udfordres til at sætte en

---

*) Aabenbart Hentydning til en Linie af Grundtvig i Digtet, hvormed »Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord« 1809 tilegnedes Oehlenschläger:

»— Ikkun dybt i Norden jeg har hjemme«

(se dette Værks tredie Afdeling, Side 92). I »Meddelelser om mit Levnet« (Side 190) siger J. P. Mynster paa lignende Maade om Stiffaderens Søstersøn Grundtvig: »Da Oehlenschläger havde stemt sin nordiske Harpe, fik Grundtvig ogsaa en saadan, og dengang hedte det: »Ikkun dybt i Norden jeg har hjemme«.

**) Maaske hentyder Oehlenschlägers Ven her ogsaa til Digterkongens anden store Medbeiler, Staffeldt, hvem man jo tillagde Tendens til Katholicisme (se dette Værks tredie Afdeling, Side 64).

Dæmning mod Sværmeriet. Deres paa en Sandgrund byggede Systemer omkastedes let ved det mindste Vindstød, og med ligesaa liden Møie modtoge de igjen de nye Systemer, man, færdigt bygte, tilskød dem. Hermed blander sig endnu et Beskedenheds-Træk af de fleste Mennesker, at de formode, at den Mand, der dristigt taler, som var han i Besiddelse af en høiere Gave, virkelig har Noget forud for dem, og at de ikke kunne handle bedre end vælge ham til Veileder; men med dette i sig selv skjønne Træk forenede man desværre altfor ofte det Letsind ikke at undersøge, om den, man valgte til Veileder, først havde prøvet sig selv og sine Kræfter, før han vovede at føre et saadant Sprog. Hvad endeligen Religionsforvildelserne især angaaer, saa fandt disse en endnu virksommere Forberedelse end nogen af de andre derved, at de fleste Mennesker af den yngre Slægt ikke have læst Bibelen, endnu mindre ere fortrolige dermed. Under slige Omstændigheder fremstod Grundtvig to Gange som Partihøvding. Neppe havde Oehlenschlägers digteriske Blik i den nordiske Oldtid begeistret det danske Folk, før Grundtvig fremstod som Overbegeistret og saae dybt ned paa Oehlenschläger*), der ikke kunde nøies med at være blot nordisk, og paa de Lærde, der ikke havde samme System deri som han. Uagtet de lykkeligere Glimt, man hist og her kan finde i hans nordiske Mythologi, vil dog Ingen, der upartisk, efter at have gjennemlæst den, spørger sig selv, hvad han deraf har lært,

*) I en Anmærkning hertil siges der: »Den Roes, Grundtvig undertiden med fuld Mund tildeler Oehlenschläger og andre Mænd, som han har talt om i samme Tone, tjener mere til at ophøie den, som dog er dem overlegen, end til at lade hine vederfares Retfærdighed«.

kunne negte, at de store Forventninger, hele Bogens Tone opvækker, ikke ere blevne anderledes opfyldte end den udmattede Søfarers, der har taget en fjern Taage for et ham herligt tilvinkende Land. Dog denne Ensidigheds Uvæsen er for Intet at regne mod den, hvorfor den maatte gjøre Plads. Det er Religionens hellige Sag, hvorom her handles. Den Alvor, den høiere Stræben, den Længsel efter Gud, dem Verdensbegivenhedernes Gang saavelsom Videnskabernes havde fremkaldt, og som kun behøve kjærligt at ledes for at føre Menneskene til høiere Lys og Harmoni, disse misbruger hans vilde, indsigtsløse Begeistring til at anrette nye Forvirringer. Han paastaaer at tale Kristendommens Sag og at forklare den i samme Aand som Luther, dens herlige Talsmand; men ser man nærmere til, saa er det kun Lutherdommen, saaledes som den en Tid lang saae ud i nogle indskrænkede Hoveder, han prædiker. Ved at give denne Forestillingsmaade for den ægte Kristendom, sætter han den saaledes i Strid med Fornuft, Oplysning og Videnskab, at han nødvendigvis mere maa skade end gavne den gode Sag. — — — Det hæsligste Træk i Grundtvigs Forfatterkarakter er upaatvivleligen Mangel paa Kjærlighed. Næsten altid udtaler han det, han holder for Sandhed, i Haan og Fordømmelser over anderledes Tænkende. Saaledes teede han sig, førend Religionen blev Gjenstand for hans Kamplyst, saaledes endnu, da han ene vil tale Religionens store Sag. Den herlige Lære: at sige Sandhed i Kjærlighed synes ham fremmed. — — — Kalder man det Sandhedskjærlighed at udgive et Værk over en af de høieste Gjenstande, vanskabt i dets Form, uklart, fuldt af Feiltagelser og endnu fuldere af ligesaa ukjærlige som ubegrundede Domme? — — — Sværmere sætte Aandens Præg paa Urimelighed og Løgne; hvo ikke har den rette

Prøvesten, tager dem for det rene Guld*).« Om den anmeldte Bog siger Ørsted med Føie: »Man læse Spaadommen med Bibelen ved Haanden, og man vil forbauses over Fortolkerens Dristighed, men endnu mere over Udgiverens, der ved en forkert Forklaring af en allerede forkert Forklaring vil indbilde os, at han giver os en Skat af høiere Visdom.«

Paa samme Tid som Baggesen kaldte Oehlenschläger til Orden og underkastede ham en skarp Kritik, gjorde altsaa vor Digterkonges Ven H. C. Ørsted det Samme med sin Adams Medbeiler Grundtvig. Det var ogsaa paa høie Tid, at der blev taget alvorlig til Orde mod Udskeielserne. Ørsteds Skildring af Grundtvig og Reaktions-Tidsalderen i det Hele taget er unegtelig i mange Henseender træffende. En anden Sag er det derimod, om Kritikeren ikke feilede ved at forudsætte en Mulighed af Harmoni mellem den dogmatiske Tro og den forskende Tanke, hvorved ikke en af Parterne forulempes. Til Grundtvigs supranaturalistiske Profet-Exstase og deraf fremkaldte hyppige Formløshed danner Ørsteds klare Tankegang og Fremstilling en uendelig velgjørende Modsætning. »Enhver Forestilling, der frembyder sig som Sandhed,« — siges der træffende og smukt i Anmeldelsen — »maa først prøves i sin Rod og Udspring, derpaa ordnes i alle sine Led og Dele til et klart og sammenhængende Heelt og endeligen prøves i sit Forhold til de øvrige antagne Sandheder. Ei bør man hvile, før man ser dem alle i Harmoni. Er dette sket, maa man søge at meddele den fundne Sandhed til Andre; og elsker man den

---

*) I en Anmærkning citeres Goethes Ord:

»Fürsten prägten so oft auf kaum versilbertem Kupfer
ihr bedeutendes Bild, lange betrügt sich das Volk.
Schwärmer prägen den Stempel des Geists auf Unsinn und Lügen;
wer den Probirstein nicht hat, nimmt sie für redliches Geld.«

og sine Medmennesker ret, søger man at fremstille den i den fuldendteste Form, man formaaer at give den. Elsker Skribenten Sandheden med sin hele Sjæl, vil han ganske glemme sig selv i dens Betragtning. Al hans Opmærksomhed er rettet hen paa at fremstille den værdigt og at gjøre den antagelig for alle dem, som ønske at være gode. I de menneskelige Overbevisningers Dissonanser opsøger han med Omhyggelighed de skjulte Akkorder, der for det finere åandelige Øre opløser dem i en almindelig hellig Harmoni. De vildfarende Meninger falde da som oftest bort uden nogen Gjendrivelse og endnu oftere, uden at denne rettes mod Personer. Dette vil ikke letteligen fordres, uden hvor Hovmod, Overfladiskhed og Forkjettringssyge, laanende Geniets Glands, vildfører Mængden.«

Som Svar paa denne Anmeldelse udgav Grundtvig, (der — som ovenfor sagt — i sin Fortale til den paabegyndte nye Verdenskrønike, dateret almindelig Bededag, havde talt om »Legems-Svaghed«, der nødte ham til at nedlægge Pennen, og erklæret, at han, »idetmindste en Stund«, maatte forlade Byen): »Hvem er den falske Profet? Hvem forvirrer Folket?« med Motto af første Kongernes Bog: »Jeg forstyrrer ikke Israel, men Du og dine Frænder, idet I forlode Jehovas Bud, og Du vandrede efter Baalim.« Denne heftige Replik indledes med en Gjengivelse af en af Davids Psalmer:

»Mit Lys og min Frelse, det er Jehovah;
for hvem skal jeg frygte endda?«

Fortalen, som er dateret den 15de April, begynder: »Endelig er en Mand traadt op imod mig, som forstaaer mig, som veed paa en Maade, hvad han vil, og hvad han siger. Visselig, naar Ordet maa have Modstandere, da ønsker jeg det saadanne.« Grundtvig nødes til at anerkjende sin

Modstander — en Anerkjendelse, der dog ikke forhindrer de stærkeste, Anerkjendelsen aldeles ophævende, Ukvemsord (der siges saaledes: »Recensionen maa ene betragtes som et Kunstværk af Løgn og Bagvaskelse«). I den lille Bog erklærer Forfatteren: »Hvad Uklarheden og Vilderedet angaaer, da er det vist nok, at Saadant spores i mine første Arbeider, thi Naturfilosofien havde smittet af, Gud ske Lov! ei paa mit Hjerte, men dog paa min Tankegang og mit Tungemaal.« De Fleste ville forresten vist finde Grundtvigs tidligere Arbeider, baade hvad Indhold og Form angaaer, ulige klarere end de, hvorved vi nu dvæle.

»Imod den store Anklager« var Titelen paa Ørsteds Svar, der begynder: »I lang Tid saae jeg med Harme, hvorledes Grundtvig forvildede en ikke liden Hob af lettroende Læsere ved uden Betænkning offentligt at fremsætte som rene Udsagn af den hellige Skrift de urimelige Anvendelser, han deraf gjorde paa de store Verdensanliggender, især paa alt det, der, ved Siden af Religionen, er bleven udrettet til Menneskets aandelige Udvikling formedelst Kunster og Videnskaber. Jeg følte dybt, at hans vilde Skrig mod de fleste af disses skjønneste Værker, at den skammelige Iver, hvormed han stræbte at stemple til Guds Fjender saa mange herlige Mænd, som alle Venner af sand Gudsfrygt hidindtil havde glædet sig ved at henregne til deres Samfund, ikke kunde Andet end stifte Skade hos de Ubefæstede. Jeg troede det derfor min Pligt at overvinde den Modbydelighed, jeg maatte have for at betræde vor Literaturs Krigsmark paa en Tid, da man fordetmeste der ser kæmpes med saa uværdige Vaaben.« De sidste Yttringer ere aabenbart ogsaa myntede paa Baggesen. — Ligesom Anmeldelsen i »Dansk Literatur-Tidende« gjør Ørsteds Svar et overordenlig velgjørende Indtryk; og det vil

lønne sig for enhver Ven af vort Aandsliv at gjøre sig bekjendt med disse to vakkre Aktstykker i deres Helhed.

Ørsteds Replik var ikke lille, endnu større er den derpaa følgende af Grundtvig (der — som han siger i sin overmodigt spøgende Fortale — var beskjæftiget med Oversættelsen af »gamle Snorros Krønike og Rimberts kostelige Saga om den hellige Ansgar«): »Imod den lille Anklager, det er Prof. H. C. Ørsted, med Bevis for, at Schellings Filosofi er ukristelig, ugudelig og løgnagtig, 1815«. Bogen begynder med »En ny lystig Historie om den lille Anklager«, tildels holdt i samme Tone som Fortalen; derpaa følger et Afsnit »Om Filosofien i Almindelighed og om Schelling og Naturfilosofien i Særdeleshed«, hvorpaa der gaaes over til »Om min Verdenskrønike«. I den sidstnævnte Afdeling udbryder Grundtvig i Anledning af den aandsbeslægtede Ingemann, der jo hørte til de faa gode Venner, mellem hvilke og Bøgerne Grundtvig paa den Tid førte et Slags Eremitliv midt i Hovedstaden*): »Glæde for Danmark, at hun har fostret en Søn i de sorte Ridderes kjærlige Skjald, som er Broder til Novalis, men som i Gudsfrygt frelstes fra hans Vildfarelse og synes beskikket til at afbilde det Naturens gaadefulde Tempel, Novalis stirrede paa, afbilde det som en sand Guds Kirke, hvor Morgenstjernens Sang gjenlyder i hellige Toner, hvor, bag det flygtende Mørke, Morgenrøden forkynder det evige Lys, som brødes paa Korset, men sprængte Dybets Lænker, fordunklede Solens Skin og lyser evig ene i det nye Jerusalem. Ja, et Omrids har han alt i Havkirken tegnet, hvis Mage endnu Ingen saae fra Skjaldskabs Pensel**). Gud bevare ham i Ydmyghed og barnlig Hengivenhed og stadfæste ham i Jesu Kristi Sandheds Tro!

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 138.

**) Hentydning til »De sorte Riddere«.

Da skal han se større Ting end disse og vorde den kommende Tids Seer i Naturens Speil, som han alt var dens Herold; da skal Harmoniens fuldbaarne Tone klinge liflig i hans Øre fra det Fjerne; han skal opgive den daarlige Forventning at høre den fra Dybet, at høre den i denne Verden, men des vissere skal han skjelne dens brudte Lyde fra Sirenestemmerne, des vissere skal han høre den klarlig i sig og om sig, naar han, som en forklaret Støvharpe, svinger sig til det forjættede Land, hvor Tonen som Længslen har hjemme og gjennemklinger Evigheden som en Jubelsang for den Gamle af Dage, som en Brudesang om Sønnens evige Bryllup i Faderens Hus, om Sandheds og Skjønheds evige sammensmeltende Formæling, som en Takkesang af Bruden til den sande Herkules, der hengav sig i Døden for at udrive hende af Plutos Vold og Mørkets Fængsel.« Derpaa følger et Forsvar for »Spaadommen om Antikrist«, om hvilken Grundtvig siger, at den faldt ham i Hænderne »paa en Tid, da hver Kristen kan se, at Antikristens Time nærmer sig med stærke Skridt, da en Mand sad paa Frankrigs Throne og udstrakte sit Jernspir over hartad hele Europa, som, saavidt Mennesker kan dømme, indvortes lignede den beskrevne Tyran mer, end Nogen i Kristenheden før haver, o. s. v.« Det hedder: »Endnu hersker den samme Vantro i Landene, endnu færdes der en feig, kraftløs og overmodig Slægt, som elsker Verden og de Ting, som ere af Verden, som er rede til af Frygt og andre verdslige Hensigter at forgude de Verdens Herrer, som have Magten, og holder sig skadesløs ved at haane dem, der have mistet den, ved at nægte og trodse den Herrernes Herre og Kongernes Konge, som haver al Magt i Himmelen og paa Jorden. — — Skeer der ei en snar Omvendelse i Landene til Gud og hans Kristus, Noget, der, desværre! er langtfra at være rimeligt, da vil den samme Slægt, der nu jubler og trodser, komme til at bløde og hyle under Sværd og store Plager.«

Der siges: »Jeg kan og vil ikke nægte, at enkelte store Ting, saasom en nær tilstødende Trængsel og Fristelse paa Jorderige, gammel Kristendoms Gjenfødelse i Dannemark og Norge for den Slægts Øine, som alt er oppe, Tvillingrigets kjærlige Gjenforening i de samme Dage, Dannemarks og sjette Frederiks Hæder og Pris blandt Folkene og Sverrigs dybe Fald, disse Ting har jeg omtalt som aldeles visse; men det Første erkjender jeg som en nødvendig Følge af Guds klare Husholdning og Profeternes Tale, og de store Syn om Fædrenelandet har jeg seet i dets Krønikes Forbilleder og hørt stadfæste gjennem Profeternes gaadefulde Taler. — — — Vil nogen oplade Øjet for Thorkild Danskes Kamp i Forening med de sorte Riddere (Historiens Aand) og Viduvelts Seir*), han skal se, at en anden Skjald, uden at tænke derpaa, har forkyndt Kristendommen og Dannemark samme Triumf som jeg.« Bogen ender med en »Slutning«, som nærmest henvender nogle bevægede Ord til den »sandhedskjærlige Læser«.

1814 udkom ogsaa en Brochure af Grundtvig med Titel: »Skal vi troe paa Gud eller paa Athene? eller om Tro og Fornuft«. Den foranledigedes ved en anonym Afhandling i Juniheftet af »Athene« (af Kapellan ved Holmens Kirke A. K. Holm), som var myntet paa vor Troeshelt: »Et Par Ord om at tage Fornuften fangen under Troens Lydighed«. I denne Brochures Polemik mod »Athenienseren«, som Grundtvig spottende kalder sin Modstander, hævdes naturligvis Fornuftens fuldstændige Afhængighed af Troen som det ene Rette.

Endelig udkom samme Aar Grundtvigs »Herren kommer! Prædiken over første Advents Evangelium til Høimesse paa Frederiksberg«, som indlededes med en Fortale

*) Hentydning til »De sorte Riddere«.

paa over et Ark, dateret »Anden Advents Søndag«, fra Først til Sidst et Mosaik af Skriftsteder, hentede fra Profeterne, Psalmerne og Job*), og med en versificeret Gjengivelse af en af Psalmerne. Det var samme Aar, som Forfatteren af »Helge« vandt fornyet Styrke ved at tye til Barndomshjemmet og den nordiske Oldtid, at den privatiserende Præst, der fordybede sig i Orienten, prædikende i Frederiksberg-Kirke, i østerlandsk Exstase udbrød: »Er det den sidste Times Tegn, at der ere blevne mange Antikristne, som udgik fra Menigheden selv, o! da have vi ei længere Vidnesbyrd behov om, at vi nærme os de sidste Dage, thi aldrig var paa Jorderig de frafaldne Modstanderes Tal saa stort, ja, hvad siger jeg! aldrig var den kristne Kirke fra sin Fødselsdag mer landflygtig«.

Styrken, hvormed den politiske Reaktion, ikke mindre end den religiøse, gjorde sig gjældende hos os, som i den øvrige Verden, paa denne Tid, fremhæves med Grund i en Anmeldelse af første Bind af »Athene« i »Dansk Literatur-Tidende for 1814«. Den begynder: »Det er i frisk Minde, med hvilken vemodig Deltagelse det danske Publikum ledsagede »Minerva« til Hvile, da hun i Aaret 1808 omsider bukkede under for Aarenes Vægt. Det kunde synes, som 23 Aar var ingen Alder for en Gudinde; men naar man betænker de nuomstunder trykte (for ikke at sige: undertrykte) Gudinders sædvanlige Skjebne og Levetid, da vil man med Føie undres over, at »Minerva« (som Maanedsskrift) næsten i en hel Menneskealder kunde vedligeholde den danske Læseverdens Yndest«. Som »den fornemste Omstændighed, der be-

---

*) I det ovenfor anførte Brev til J. P. Mynster fra 1825 taler Steffens i Anledning af lignende Fænomener i Tydskland om »dieses eingeschränkte sich Herumdrehen in einengenden Bibelausdrücken« (se »Af efterladte Breve til J. P. Mynster«, Side 114).

gunstigede »Minerva« igjennem det længste Tidsrum af hendes Existens,« nævnes »den større Trykkefrihed og den tilladte Anonymitet«; og der siges: »Fra den Tid af (1799) Pallas mistede dette sit sande Palladium, saae man hende pludseligen tabe sin Ungdomskraft og med stærke Skridt nærme sig den sygelige og hivende Alderdom«. I Anledning af det nye Maanedsskrift, der var fremstaaet »i Danmarks skrækkeligste Trængselsaar«, ønskes der, at »Tiderne vilde begunstige dette Foretagende, og fremfor Alting det ovenomtalte Palladium maatte gives dem tilbage«. Der vedblives saa: »Det er ei alene saa mange Fædrelandets Uheld (af hvilke efter Sandsynlighed adskillige kunde været afværgede, hvis Forordningen af 27nde September 1799 ikke havde været), som gjør Recensenten det til hellig Pligt imod Konge og Fædreland at fremsætte dette Ønske; det er ogsaa en Sammenligning imellem dette første Bind af »Athene« og hvilketsomhelst af »Minerva« fra Skrivefrihedens Dage. I Henseende til videnskabeligt Værd viger »Athene« ingenlunde »Minerva; men desto mer staaer hun tilbage, naar der spørges om statsborgerlig Interesse. Istedetfor at man i det gamle Maanedsskrift fandt de allervigtigste af Statsbestyrelsens Grene drøftede med Frimodighed og ofte tillige med Sagkundskab, saa hersker i »Athene« om alle deslige Gjenstande den dybeste og sørgeligste Taushed: ei et Ord om Lovgivning, om Skole- og Opdragelsesvæsen, intet om civil eller geistlig eller militær Administration, med mindre man hertil vilde regne den frimodige G. L. Badens Excerpter af nogle Holbergske Yttringer, der rigtignok, skjøndt fødte under Censurens Herredømme, ville tykkes mange Læsere endnu for vore Dage høist djærve. Skulde dette være et blot Tilfælde? Neppe; thi det Samme gjælder om alle vore øvrige Tidsskrifter. Eller er det, fordi alle vore Indretninger nu have naaet Fuldkommenhedens Spidse, fordi

ingen Misbrug mere gaae i Svang, fordi alle Embedsmænd og Forvaltere ere blevne samvittighedsfulde, uegennyttige, Pligten og Kongen tro? Vi vide desværre, at det ikke er saa, at aldrig traadte Egennytten og dens grimmeste Datter, Bestikkeligheden, frækkere frem, end siden Krigen forøgede Undersaatternes Byrde og (rigtignok tillige) Embedsmændenes Trang. Imidlertid ville dog vist de Fleste have gjort samme Erfaring som Recensenten, at det ligesaa ofte var de rigeligen aflagte som de slet lønnede, der begik Underslæb og anden Udaad. Men hvis Ingen vovede at pege paa Feil i Administrationen, da dristede man sig endnu mindre til at gjøre Forslag til Forandringer i Lovgivningen eller til Modifikationer i visse af Øieblikkets Trang fremkaldte og derfor (ifølge den menneskelige Naturs Feilbarhed) neppe uforbederlige Foranstaltninger. Saaledes gjorde f. Ex. ingen Skribent i Krigens Begyndelse, da vort Pengevæsen lidt efter lidt forværredes, opmærksom paa Farligheden og Fordærveligheden af Kreditsystemet baade for det offentlige og private Vel; Ingen foreslog itide det Middel, som ved Udsættelse ikke blev mindre nødvendigt, men vel mindre mildt: nye Skatters Paalæg; først da Regeringen forlod hint System, hørtes Banlysning derover i Skrifter, som med megen Sagkundskab udviklede og forsvarede det nye Pengevæsen, men forbigik dets svage Sider, som nu atter ved dyrekjøbt Erfaring lidt efter lidt ere fremtraadte for Lyset og da, som man kunde vente det af en saa faderligsindet Regering, strax blevne en Gjenstand for Undersøgelse og Afhjælpning. Recensenten kunde paa samme Maade anføre Exempler af andre Grene paa høist vigtige Gjenstande, hvorom det var ønskeligt at indsigtsfulde Mænd havde talt i »Athene« eller andre Skrifter. Men imedens de egenlige Lærde berigede Literaturen med det ene vigtige Videnskabsværk efter det andet, var det, som om Haanden var lam og Tungen stum

paa dem, som havde Kald og Evne til at tale og skrive offentligen om de egentlige Statsanliggender.« I Begyndelsen af »Udkast til den danske Literaturs Historie fra Begyndelsen af det 19de Aarhundrede indtil det norske Universitets Aabnelse ɔ: Aar 1801—1813« (i »Historisk Kalender, udgiven af L. Engelstoft og J. Møller«, første Aargang, 1814) havde Jens Møller, der var Forfatter til den nys omtalte anonyme Anmeldelse af »Athene« *), samme Aar sagt: »Selv den løseste Berørelse af Statsstyrelsen er forbunden med mange Vanskeligheder og Farer«. Orla Lehmanns Fader, Kommiteret i Kommercekollegiet og, ligesom Jens Møller, alt Andet end revolutionær, dømmer ikke mildere. »Det er sørgeligt at se« — hedder det i hans Dagbøger fra den Tid — »hvorledes den almindelige Nød har fremkaldt Havesyge, Feighed og Kryberi. Hvo der vil kjende Forskjellen mellem Frihed og Slaveri, han sammenligne Danmark under den frisindede Regering i Slutningen af det forrige Aarhundrede med det Adjutant-Despoti, som Frederik den sjette nu laante sit Navn« **).

Vi have ovenfor hørt Grundtvig med Glæde hilse Ingemann og dennes 1814 udkomne »De sorte Riddere, et romantisk Epos i ni Sange« ***). Dette store Eventyrdigt i ingenlunde altid vellykkede ottave rime aabnes med en »Prolog«, hvori det hedder:

»De komme fra et længst forsvundet Old
og fra Romancias de dunkle Høie,

*) Se »Dansk Literatur-Tidende for 1814«, Side 165 (for dette kritiske Tidsskrifts Vedkommende var forresten det ellers bestaaende Anonymitetsforbud blevet ophævet).

**) »Orla Lehmanns efterladte Skrifter«, I, 6.

***) I »Brage-Snak om græske og nordiske Myther og Oldsagn«, 1844, lovpriser Grundtvig, efter en Menneskealders Forløb, paany »De sorte Riddere« som »et i sit Slags mageløst Digt« (Side 302—304).

og hvad de bære i det sorte Skjold
vil tykkes underligt for mangent Øie;
dog ei betydningsløs er deres Gang,
skjøndt Tidens Røst om deres Idræt tier:
hvad lønlig gjennem Verdenshjertet klang,
udtoner kun i Harpemelodier.«

Bogen har et Motto af Zacharias Werner, den excentriske Romantiker, som Grundtvig jo ogsaa syslede med*), af en lignende Tankegang som de sidste Verslinier:

»Was sie geseh'n, vermeldet die Geschichte;
das Unsichtbare läszt sie dem Gedichte«.

»De sorte Riddere« — under hvis Udarbeidelse Forfatteren faldt i en heftig Nervefeber — knytter sig tildels til nogle Momenter i en gammel Ridderroman, der er bleven optagen i vor Folkeliteratur, og afbilder (for at bruge Digterens egne Ord i hans »Tilbageblik paa mit Liv og min Forfattervirksomhed fra 1811 til 1837«) den Ingemann'ske Verdensanskuelse »i en Række af symbolisk fantastiske Tankebilleder«, som »mere ligne Skyggerne fra en laterna magica end Naturens og Menneskelivets Speilbilleder i den objektive Digtnings Kilde«. Ingemanns tidligere Lærer og stadige Lovpriser, Jens Møller taler i sin anonyme Anmeldelse af »De sorte Riddere« i »Dansk Literatur-Tidende for 1815« om Digtets »fine ætheriske Tendens, der vel ogsaa stundom gaaer over til asketisk Neoplatonisme« og bemærker, at »ingen af vore Landsmænd har spundet Allegoriens Traad saa fin som Hr. Ingemann«. Digterens Forbittrelse mod det foregaaende revolutionære Aarhundredes Oplysning skaffer sig

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 115 og 116.

Luft i Vers som følgende, der ikke give Grundtvigs filippiske Taler i samme Anledning Noget efter:

»Paa Tænkefrihed raabte Kjødets Slave,
Oplysning nævntes Tidens nye Aand;
men Helvedfakler var dens lumske Gave:
i Støv sank Himmelens og Jordens Baand;
afsindig dandsed Tvivlerne paa Grave,
til Spot blev Varsler, Trusler blev til Haan;
tidt flammed Himmelsværdet i det Fjerne,
men Kløgten lo kun ad den sjeldne Stjerne.«

Den religiøse Reaktion, som bestandig voxede, gjorde sig ogsaa mere og mere gjældende hos Ingemann, der endnu for et Par Aar siden i anden Del af sine »Digte« havde forherliget Kundskabstræet og sunget:

»Bedre saa i Skyggerne at vanke
ene med den stille Tanke,
som i mandig Flugt vil Lyset naae,
end som Børn i Paradiset gaae.« o. s. v.*)

Den nyere Filosofi, hvori Staffeldt fordybede sig, forkjættres af Ingemann — som af Grundtvig — i anden Sang, hvor Trolden Pystrich siger:

»Og klart jeg fattede det store Ene:
af samme Rod det sprang mangfoldigt ud
i tusind Verdners Millioner Grene,
i tusind Grenes Myriader Skud;
og i Metaller, Planter, Dyr og Stene
flød samme Verdenslivsstof, samme Gud;

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 150.

og Stof i Aand og Aand i Stof sig tabte;
og Liv, med Død formælet, selv sig skabte.

Og Livet saae jeg Verden gjennemflyde
og, selvoprundet, synke i sig selv.
Jeg voved Rummets Gravsten at opbryde,
og under den fløđ Tidens store Elv.
Her vilde Sandhedsdragen mig forbyde
at trænge videre, den raabte: Skjælv!
Men da afsvor jeg Faderen og Sønnen
og Aanden — og Erkjendelse var Lønnen.«

Ved Ridder Røds Verdensdespoti i næstsidste Sang føres Tanken uvilkaarligt hen til den ogsaa af Grundtvig som Antikrist betragtede Napoleon; og de overvundne Konger, som sammenkaldes for at grunde »et Fredens Tempel« paa Gruset af dette Verdensdespoti, bringe En til — ikke uden et ironisk Smil — at mindes Kongressen i Wien 1814 og den hellige Alliance Aaret efter. »De sorte Riddere« kalder Ingemann med Rette i tredie Udgave (i »Samlede Skrifter«) sit »betydeligste Ungdomsdigt«. Hvor forskjellig er ikke denne hyperidealistiske »continued allegory or dark conceit« — for at bruge Spensers Ord om »the fairy queen« i Begyndelsen af et Brev til Walter Raleigh — fra »Aladdin eller den forunderlige Lampe«, vor Digterkonges Hovedværk i hans første poetiske Periode, eller fra dennes samme Aar som »De sorte Riddere« udkomne »Helge«! I sit »Tilbageblik« siger Ingemann med Føie om Forholdet til Oehlenschläger: »Vor divergerende Retning har jeg allerede i min første Digterperiode betegnet paa den anskueligste Maade for enhver poetisk Psykolog i »De sorte Riddere««. Eventyrdigtet — hvori Ingemann (som Jean Paul siger) »maler Æther i Æther

med Æther« *), og hvori den romantiske Karfunkel — som Baggesen havde spottet i sin »Karfunkel- oder Klingklingel-Almanach für vollendete Romantiker und angehende Mystiker auf das Jahr der Gnade 1810« **) — naturligvis ikke fattes, ender betegnende:

»Og Kjærligheden var en Kerub vorden,
som rosenstrøede Geniussens Gang,
imens den svang sig, haabfuld, mod sin Stjerne
og nynned fra det gaadefulde Fjerne:

Hist, hvor Stjernen blinker,
mig en Verden vinker,
skjønnere end den, jeg svæver i.
Derfor jeg mig svinger
høit paa Svanevinger,
farer Eder, flygtende, forbi.« o. s. v.

Man kan ligeoverfor Ingemann ikke undlade at mindes Hegels træffende, af den med Ingemann aandsbeslægtede Novalis fremkaldte Polemik mod denne »blosze Sehnsüchtigkeit des Gemüthes, statt des wirklichen Handelns und Seyns«, denne »Leerheit von bestimmten Interessen«, denne »Scheu vor der Wirklichheit«, denne »Schwindsucht gleichsam des Geistes« ***). Og F. T. Vischer fremhæver med Grund, at det er et Misforhold, naar Følelsens Inderlighed har Overvægten i den poetiske Anskuelse, da i saa Fald »die Grenzen und Maasze des Gegenstands verzittern in der allzu lebhaften Theilnahme des Gefühls, die Objectivität zerschmilzt im weichen Elemente« †). Jean Paul kalder saa-

*) Vorschule der Aesthetik, anden Udgave, § 2.
**) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 191 og 195—198.
***) Vorlesungen über die Aesthetik, herausgeg. von Hotho, I, 1835, S. 205.
†) Aesthetik, II, 317.

danne poetiske Naturer betegnende »passive, kvindelige Genier«.*)

16.

Hvad der endnu hvilede i umiddelbar harmonisk Enhed hos »Skaldernas Adam«, der, efter Slaget paa Rheden, i Aarhundredets Morgengry gjenfødte vor Poesi: Idealismen og Realismen, maatte efterhaanden træde ud fra hinanden. Idealismen, der alt kom stærkt tilorde i Schack Staffeldt, gjorde sig under Ulykkesaarene mellem Kjøbenhavns Bombardement 1807 og Freden i Kiel 1814 afgjort gjældende gjennem Grundtvigs og Ingemanns Supranaturalisme. Den ene af de Hovedforfattere, der skulde skaffe den af de to Supranaturalister forurettede Virkelighed Æresopreisning og vende sig mod den reale Verden, ved hvis Genrebilleder man i Restaurationsperioden søgte at forslaae Grillerne over de Skuffelser, som den foregaaende eventyrlige Herotid havde endt med — J. L. Heiberg er alt bleven ført frem for Læseren. Vi vende os nu til ham, der, samtidig med J. L. Heibergs kjøbenhavnske Vaudeviller, i sine jydske Noveller skulde aabne »en hel ny poetisk Verden«.

Steen Steensen Blicher er født den 11te Oktober 1782 i Midtpunktet af Jylland paa Grændsen mellem Heden og Marken i Vium Præstegaard i Nærheden af det gamle Viborg.

»Min Fødestavn er Lyngens brune Land,
min Barndoms Sol har smilt paa mørken Hede,
min spæde Fod har traadt den gule Sand,
blandt sorte Høie boer min Ungdoms Glæde« —

synger Hedelærken i Slutningen af »Hjemve« i den første Digtsamling**). Faderen — hvis Moder skal nedstamme

*) Vorschule der Aesthetik, § 10.
**) »Digte«, Aarhus, 1814, I, 74.

fra Morten Luther — var Landsbypræst og, ligesom N. F. S. Grundtvigs, af en gammel Præstefamilie; Stamfaderen var en Bondesøn fra Vensyssel. Digterens Moder var en Præstedatter fra Ribeegnen, hvis Moder (ligesom Grundtvigs) nedledte sin Herkomst fra Skjalm Hvides berømte Slægt. Sønnen kom næsten dødfødt til Verden — han opkaldtes efter en mødrene Slægtning, en Godseier — og knap et Aar gammel, var han alt i Fare igjen, ligesom ofte senere. I sin Opvæxt var han svagelig og langsom af Nemme. Derimod var det Erotiske tidlig udviklet hos ham, ligesom hos Dante, Byron, Burns, Evald, Baggesen og saamange andre Digtere; og ikkun syv Aar gammel, var han allerede forelsket i en Pige af den dobbelte Alder (syv Aar efter kastede han sin Kjærlighed paa en nygift, sextenaarig Kone). Han undervistes i Hjemmet af Faderen, der 1795 forflyttedes til Randlev ved Aarhus; denne var en gammel Orthodox, theologisk og topografisk Forfatter samt latinsk Digter (han døde i Spentrup Præstegaard hos Sønnen, henved 91 Aar gammel). 1797 kom Drengen, halvfemtende Aar gammel, ind i Mesterlektien i Randers Latinskole under en dygtig Rektor. Efter, ligesom Grundtvig, kun at have gaaet et Par Aar i Skole, dimitteredes han, hvis Helbred nu var bleven fortræffelig, knap 17 Aar gammel, 1799 til Kjøbenhavns Universitet. I de to paafølgende Aar tog han anden Examen og gav sig saa ifærd med Theologien, medens han — som hendroges til Realiteten og gjerne vilde gjøre Figur — samtidig gik baade i Dandse- og Fægteskole. I Foraaret 1801 paadrog han sig ved uforsigtig Badning en Brystsvaghed, Lægerne opgave ham som uhelbredelig svindsotig, og han syntes at være Graven nær. Da besluttede han at være sin egen Læge. I Vintren 1801 modtog han en Huslærerpost hos en Prokurator paa en Gaard paa Falster, søgte Bevægelse ved Jagt, stræbte at styrke Lungerne med

Fløitespil og ophørte med den foreskrevne strenge Diæt — og Kuren lykkedes. Paa Falster stiftede han, gjennem Forfatteren af Lystspillet »Gulddaasen«, Agronomen Olufsen, Bekjendtskab med Ossians Digte, der øvede stor Tiltrækningskraft paa ham, som paa Samtiden i det Hele taget. Efter to Aars Forløb vendte han i Efteraaret 1803, sundere end nogensinde tilforn, tilbage til Kjøbenhavn, hvor han om Vinteren (ligesom Oehlenschläger og Grundtvig) hørte Steffens' vækkende Forelæsninger. Han lagde sig nu (ligesom J. L. Heiberg) med Iver efter de levende Sprog, hvad der dengang ingenlunde var almindeligt*). De Ord og Talemaader, han ikke forstod, maatte han, paa Grund af Fattigdom, slaae op i Lexika paa de offentlige Bibliotheker; den eneste Undervisning, han havde Raad til at tage, bestod i, at han gav en indfødt Londoner The og Aftensmad for at tale Engelsk med sig. Desuden beskjæftigede han sig med Poesi, Æsthetik, Historie og Geografi. Han færdedes overhovedet paa den Tid mest mellem Bøgerne. For at leve maatte han give en Mængde Informationer, en Tid havde han Kommunitetet og Regensen, 1806 fik han en fordelagtig Plads som Hovmester for et Par smaa danske Vestindianere. 1807 udkom første Del af hans fortjenstlige Oversættelse af Macphersons Ossian (anden Del udkom to Aar efter). Om Ossian, der, som bekjendt, ogsaa øvede stor Indflydelse paa den unge Goethe og hans Samtid, siger en tydsk Literaturhistoriker træffende, at denne Taage, der lagde sig paa

*) Peder Hjort siger om Aarhundredets første Decennium: »Bekjendtskabet til de nyere Sprog og deres Literaturer var den Gang meget sjelden; og man hørte det udtrykkelig fremhæve, at en Mand tillige havde Lyst og Tid til at interessere sig for dem — thi Danmark traadte just nu i livligere Samkvem med Europa« (»Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemaades og Dannelses Historie«, literærhistorisk Afdeling, II, Indledning, XVII).

de spæde Planter, tjente til at holde disse fugtige og friske i deres første Fremspiren og at danne Overgangen for dem fra Nattens kjølige Mørke til Dagens varme Lys, om Taagen end maatte vige for den opgaaende Sols Straaler*). Samme Aar, som første Del af Blichers Ossian udkom, tilslørede mørke Taager vor Horizont. Under Hovedstadens Bombardement stod Blicher — ligesom Ingemann, der ogsaa sværmede for Ossian**), — paa Volden blandt Studenterne og modtog sin Ilddaab. Hans Bolig gik op i Luer tilligemed hans Eiendele og poetiske Forsøg — samme Skjebne overgik Ingemann — deriblandt en Tragedie, »Fostbrødrene«. Med en Skipper slap han derpaa over Kattegat til Jylland, hvor han opholdt sig næsten et Aar hos Faderen i Randlev Præstegaard. I Efteraaret 1808 drog han paany til Hovedstaden for tredie Gang at tage fat paa Examenslæsningen. Da Faderen ikke kunde understøtte ham synderligt, havde han det i Begyndelsen meget knapt; han kom dog snart paa Valkendorfs Kollegium, hvor Grundtvig var paa samme Tid. I Foraaret 1809 tog han saa endelig theologisk Embedsexamen; og Aaret efter udnævntes han til Adjunkt ved Randers Latinskole, hvori han jo selv havde gaaet, og giftede sig strax med sin nylig afdøde, gamle Farbroders smukke, syttenaarige jydske Enke, Datter af en »Skriverkarl«, der havde ægtet den henved 60aarige Præst umiddelbart efter at være bleven konfirmeret af ham og medbragte en Søn af dette Ægteskab. Denne overgivne Barne-Enke, hvis sortebrune, brændende Øine bedaarede Digteren, bidrog ikke mindst — og det paa en flagrant Maade — til hans Livs Ulykke. Hans ældste trykte Digt, som aabner første Del af »Digte«, er netop fra 1810, hans Alders 28nde Aar. Denne Introduktion begynder:

*) Vilmar: Geschichte der deutschen National-Literatur, dritte Auflage, 1848, II, 183.

**) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 141.

»Endnu engang, I længst henfarne Dage!
fremstiger bag de mørke Manddoms Aar,
min Ungdoms Drømme bringer mig tilbage,
før jeg i Aldrens kolde Vinter staaer!

Og Mindet kommer, lig en Aftenrøde
paa Stormens lange, skybehængte Dag;
jeg ser dens Ild paa Klippetinden gløde
og glemmer Tordnens rædselsfulde Slag.

Henrykt jeg føler Fortids svundne Glæder,
de fjerne Dage ere atter nær;
og sød er Taaren, som mit Øie væder:
den stille Tungsind er mit Hjerte kjær.«

Digtet ender:

»Saa høi og haabfuld var mit Hjertes Længsel,
saa freidigen begyndte jeg min Gang.
Min stærke Villie kjendte intet Fængsel,
min Sjæl sig over Bjerg og Bølge svang.

Saa yndig smilte Livet mig imøde —
een Glædesstrøm fra Vugge og til Grav!
Lys var min Dag og fjern dens Aftenrøde
og uden Storme Verdens vide Hav.

Jeg fløi i Rummet ud. Svag var min Vinge.
Fra Fantasiens Æther dalende,
jeg følte Skjebnens Kæmpehaand mig tvinge —
den til min snevre Dal mig knugede.

Min Ungdoms Drøm — saaledes Du opfyldes!
Er det de stolte Løfter, Du mig gav?

Se! Tiden løber — ogsaa jeg henskylles
med Hoben ud i Glemsels mørke Hav.

Saa mangt et Ungdoms-Aar er alt henrunden,
de skjønne Drømme daare mig ei mer.
Den dunkle Morgentaage er forsvunden,
jeg Verden nu i Middagslyset ser.

Dog een, o een endnu jeg har tilbage!
Far hen, o Elskov, Helteros og Magt;
rul frem, I Alderdommens kolde Dage! —
af denne Drøm har intet Lys mig vakt.

Af evig Ild opflammet, skal jeg sjunge;
henrykt skal Tusind lytte til min Røst,
min Røst igjennem Tiderne skal runge
paa Fjeld, i Dal — ufødte Slægters Lyst.

Kom, naar Du vil, Du Livets skumle Fjende!
Oplad Dig, Grav! — mit Navn er ikke der;
Du kan det ei til Kampestenen binde,
skjøndt Øiet slukt og Hjertet bristet er.

Mit Navn vil i de fjerne Dage mindes,
og Fremtids Børn mit Kvad forlyste vil,
naar Ingen veed, hvor Skjaldens Gravhøi findes,
og Ingen af hans Slægt er mere til.»

Den jydske Embedsmand og Ægtemand paa Manddommens Dørtærskel ser aabenbart Livet i ligesaa mørk Belysning som Grundtvig, Ingemann og Staffeldt. Tonerne fra denne Ulykkestid havde en ufrisk Klang. Poesien løfter dog ogsaa ham op over den mørke Virkelighed, om end med noget

tunge Vingeslag. Haabet, at Tusinder, glade, skulle lytte til hans Røst, at hans Digtning vil forlyste Fremtidens Børn, og hans Navn mindes i de fjerne Dage — denne Drøm slipper han ikke, som saamangen anden, der er forsvunden med hans Ungdom. I et Brev fra samme Aar kalder han Poesien sit »Yndlingsfag, som turde være hans Hovedbestemmelse«. Hvor er Digterens Haab ikke gaaet herligt i Opfyldelse — om end paa anden Maade, end han sagtens dengang i sin tungsindig pathetiske Stemning tænkte sig det! Hans Adjunktvirksomhed varede forresten ikke længe: alt næste Aar opgav han Embedet, der, især under de uheldige Forhold i Krigsaarene, var aldeles utilstrækkeligt til at ernære Familien, som var bleven forøget med en Søn; i et Brev fra Foraaret 1811 siger han desuden: »At blive behandlet af mine Superiører til Løn for min Møie strengt som en Skolepog og foragteligt som en Leiesvend, dette er mere, end hvad jeg kan eller vil bære.« I samme Brev taler han om sin »Bestemmelse, som jeg siden min voxne Alder har følt og vidst Digtekunsten at være«.*) Han drog atter tilbage til Faderen i Randlev, hvis Præstegaardsavling han forpagtede. 1813 skrev han et Par varme Indlæg i human Aand i den literære Jødefeide, som dengang fandt Sted**): »Bør Jøderne taales i Staten?« og »Bedømmelse over Skrivtet »Moses og Jesus«« — der begge udkom i Aarhus. Den første mindre Piece har som Motto nogle Verslinier af Vosz, der ende: »Wir glauben all' an einen Gott«. I den anden, større, der har et Motto af Johannes Müller, hedder det i Forerindringen, at Blicher ikke veed, »hvorledes

---

*) Dette, saavelsom det nylig omtalte Brev findes aftrykt i »Samlinger til jydsk Historie og Topografi«, II, 1868—69, Side 194—196. (»To Breve fra S. S. Blicher med tre dertil hørende Digte«).

**) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 260 o. s. v.

Forfatteren til »Hvad har stakkels Neger gjort?« *) har kunnet føre over sit Hjerte at skrive saadan en Forerindring til saadan en Bog«; og i Brochuren kaldes Bogen »dette Skamskrift paa Religion, Fornuft og Dyd«; Blicher udbryder til Slutning: »Oplysningens Sol er endnu langt fra sin Middagshøide. Endnu i det nittende Aarhundredes Morgen fordømmer man en hel Nation; man løser Negerens Lænker og opløfter Bondens Hoved, men Jøden vil man forstøde som et uforbederligt Barn.« Næste Aar (1814) udkom første Del af Blichers »Digte«, ligeledes i Aarhus. Denne lille Bog aabnes med det ovenomtalte Indledningsdigt. »Min Yndlingsdal« har et lignende Præg og ender:

»Nu har jeg ledt om Dalen fjern og nær,
men ingensteds endnu jeg den har fundet!
Derfor jeg Sorgen i mit Hjerte bær',
og derfor have mine Taarer rundet.

Jeg ser den Sky, som hisset nærmer sig;
jeg hører Stormen fra dens mørke Sider.
De hule Tordner rulle trindt om mig,
og Solen rød bag Uveirsskyen glider.

Farvel da, Du min Barndoms skjønne Drøm!
Den strenge Skjebnes Røst mig grusomt vækker.
Jeg hvirvles bort i mine Dages Strøm
og Armene forgjæves mod Dig strækker. **)

---

*) En Linie af en Sang i Syngespillet »Peters Bryllup« af Thaarup (anden Akt, syvende Scene).

**) Dette Digt findes i en tidligere, kortere og ufuldkomnere Form i det ovenfor omtalte Brev fra Foraaret 1811 under Titel »En Barndoms Drøm«.

Det Bedste i den lille Samling er vistnok den Cyklus af Smaaskildringer (Schweizeren i Paris, Provençalen i England, Araberen i Schweiz, Huroneren i Arabien og Normanden i Holland), som betitles »Hjemve«, hvoraf nogle Slutningslinier ovenfor ere anførte. »Ynglingen i den store Stad« røber lidt Paavirkning af Oehlenschlägers »Eventyret i den fremmede Stad« og Staffeldts »Et Aar i Padua«, »Trende Nætter« og »Ruinens Indvaaner«. Største Delen af Bogen (hvori der findes Oversættelser af Goethes »Erlkönig« og Schillers »Der Taucher«) bestaaer af det uheldige fortællende Digt i fire Sange »Habor og Signe«. I sin Besvarelse af det æsthetiske Prisspørgsmaal for Aar 1800 om den nordiske Mythologis Brugbarhed havde den unge Oehlenschläger, der endnu dengang famlede om i Taage, sagt: »Den, som især kan tjene til Mønster for, hvorledes Digte af dette Slags skal behandles, er Ossian«.*) Hvor forbauses man ikke ved at se, at Blicher 1814, efter alt hvad »den nordiska sångarekungen« havde præsteret, samme Aar som »Helge« udkom, endnu i »Habor og Signe« stod paa hint uholdbare Standpunkt! I Vinteren 1813 til 1814 havde Oehlenschläger forresten alt forfattet sin Tragedie »Hagbarth og Signe«, der dog først udkom i Marts 1815. — Blichers digteriske Debut var ingenlunde mere lovende end Ingemanns; han havde endnu ikke fundet sit rette Selv, endnu ikke opdaget sin nye poetiske Verden.

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 199.

17.

I Begyndelsen af 1815 udgav A. E. Boye »En liden Morskabsbog for Alle og Enhver eller Bidrag til en Contrafey af den vidtberømte nyeste Critique ved Peter Wegner, candidatus philosophiæ et philologiæ« *). Den aabnes med en »Dedicatio«, som begynder: »Indbyggerne udi de nye Boder, sær alle dem, som høre til den faste Stok, formeldes vor Respekt og venligste Salutem. Der skrives, kjære Venner! nuomstunder saamange Dedicationes, at det tidt haver baade forundret og ærgret mig, at Ingen dedicerede til Eder. Thi siden Hans Mikkelsen, fordum Borger og velmeriteret Hvidtølsbrygger udi Kallundborg, for rum Tid siden Saadant foretog sig, idet han nemlig tilskrev Eder den første Bog af sin Peder Paarses Krønike, er det mig ikke vitterligt Sligt at være sket. — — — Hvad Eder, kjære Venner! angaaer, da haaber jeg, Enhver tilstrækkeligen kjender Eders Kuriositet og Begjærlighed efter slige Skrifter, som afhandle kortvillige og lærde Materier; og er det endel af denne Aarsag, endel formedelst den billige Fortrydelse over, at I af andre Autores ere blevne saa ganske forbigaaede, at jeg haver understaaet mig at tilegne Eder dette ringe Skrivt.«

---

*) Wegner hed en Skuespiller paa Holbergs Tid, efter hvis Fornavn vor store Komikers Henriker, hvilke han gav, opkaldtes (se Overskou: »Den danske Skueplads«, I, 172).

Det hedder saa: »I blive derudi nærmere bekjendte med en Helt i den lærde Verden, der udi sit Fag er vel saa stor som den berømmelige Peder Paars fordum, og som, denne store Mands Bedrifter ufortalt, haver endog udført vel saa store Gjerninger som han. Nogle af denne vor Helts ældre lærde Værker, saasom hans Matrosviser og hans Vise om Jomfru Dannebrog*), vil allerede være Eder bekjendte; og endel af hans nyeste Skrivter, saasom hans vel noget svinske, men dog hel poliske Pindsvin, om de end ikke ere Eder bekjendte (som jeg dog haaber), da burde de være det, eftersom man tydeligen ser, hvormeget Autor ved Udarbeidelsen haver havt Læsere af Eders Slags udi Sigte.« Dedikationen ender med at henvise Nybodersfolkene, der maatte ønske at faae Forklaring paa Noget i Skriftet, f. Ex. Latin, til »Den nordiske Tilskuer«, J. K. Høsts i November 1814 begyndte Ugeblad, »saasom han er saavel Autors som vor Helts Ven af Hjertet og desuden en vel- og grundlærd Mand«. Dedikationen er »skrevet udi Klosterstræde« og undertegnet »Just Justesen, philosophiæ Baccalaureus et civis Callundb.«. Derpaa følger »Fortale til den gunstige Læser«, hvori det hedder: »Den Autor, imod hvis Kritik og Polemik nærværende lidet Skrivt er stilet, fremstod for omtrent et Aar siden paany som ubeføiet og uæsket Angriber af flere Skribenter, tildels hans fordums Venner. Han fortsatte siden jævnligen sine Angreb, snart i korte Epigrammer, snart i lange Kritiker, snart i plumpe Allegorier. At modsætte sig en saadan Adfærd og derved udeholde Ensidighed og al Slags egenmægtig Ordføren fra Literaturen var Hensigten med de her samlede, for en Del Tid efter anden forhen trykte opuscula. Forfatteren har, samlet, udgivet dem tilligemed det Nye, her leveres, dels for des sikkrere at

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 19—28.

naae hint Øiemed, dels for at levere et nogenlunde fuldstændigt Bidrag til en Karakteristik af vor Literaturs nyeste polemisk-kritiske Periode. Sagtens er det at vente, at hin Polemiker vil ved ugenlige, men oftest ubetydelige, smaa og store Udfald vedblive sin Angrebskrig; og i det Tilfælde skal ogsaa (naar og om fornødent maatte eragtes) den her begyndte Forsvarskrig blive fortsat.« Underskriften er: »P. W.«. Den lille Bog indeholder først de ovenfor omtalte, i April- og Juni-Heftet af »Athene« 1814 optagne to Epistler fra Hans Mikkelsen til Søndagsskriveren. Man støder her paa Oehlenschlägersk Tankegang og Udtryksmaade. Digterkongen havde 1807 skrevet til Fru Rahbek om Baggesen: »Jeg kjender ikke et Stykke af ham, hvor Tonen er fuldkommen vedligeholdt, som den burde være. Han deiser fra det Ene til det Andet. — Saa slentrer den til høire, saa til venstre Side — Svæven og Svaien og Springen. — Baggesens Aand er Løgn og Affektation.« *) I Boyes første Epistel tiltales Baggesen: »Jeg gad dog vide, hvilket Værk af Omfang, der kunde passere for et fuldendt sammenhængende Heelt, I havde at legitimere Eder med; om I havde nogen Komposition, hvori een Hovedtone heltigjennem herskede. Af denne diffuse Skrivemaade og Vankelmod udi Grundsætninger følger den hensigtsløse Hoppen fra det Ene i det Andet. — Det slingrer fra den ene Side til den anden. — Svaien og Svæven og Hoppen. Usandhed og Affektation er Eders senere Værkers Aand«. Paa begge Steder sættes Baggesen op paa en »Kjephest«, og hans »Klingklang« og Filosoferen forhaanes — for at fremhæve yderligere Lighedspunkter. Det er intet Under, at Oehlenschläger i »Erindringer« med synlig Glæde dvæler ved og excerperer

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 284, 285 og 287.

Boye*): det var jo tildels Kjød af hans Kjød og Blod af hans Blod. Efter disse to Epistler følger i Peter Wegners Morskabsbog »Apologia scriptoris cyclici eller Søndagsskriverens Apologi«, der havde staaet i Juniheftet af »Athene« 1814 og ligeledes tidligere er omtalt. Foruden de ovennævnte, før trykte, Sager, som tildels vare blevne »forbedrede og forøgede«, indeholder den lille Bog »En Scene udi Elysium«, om hvilken det i en Anmærkning hedder, at den er »et Fragmentum af et lidet Drama, kaldet: Criticus udi egen Indbildning eller den fine Smags Dragoner« **). Denne Scene foregaaer mellem Holberg og en fra Danmark nylig ankommen Beundrer af Baggesen, hvis Værker og Person hensynsløst forhaanes. Boyes »Morskabsbog« ender med et Par Smaadigte, der referere sig til Vessels bekjendte Digt til Baggesen***). Det første er

»Til Jens Immanuel Baggesen,
da han erklærede Oehlenschläger Krig.

Mod Oehlenschläger Du gi'er ud dit Manifest —
o først saa godt som sidst lad falde Flag!
thi, naar man tabe skal, at tabe uden Slag
er, efter mine Tanker, bedst.
Rivalen er for stærk og Du for svag:
han handler i sin Kraft, Du praler,
han stiger i sin Flugt, Du daler.
Dog, dalende, lad det Dig være Trøst:
Hvad fordum skjønt Du skrev, end læses skal med Lyst.«

*) »Erindringer«, III, 75--81.
**) Holberg havde jo skrevet en Komedie »Philosophus udi egen Indbilding«. Udtrykket »Den fine Smags Dragoner« er hentet fra Begyndelsen af Evalds »De brutale Klappere«.
***) Se dette Værks første Afdeling, Side 24 og 25, jfr. 31, 32 og 34.

Det andet lille Digt er

»Til Adam Oehlenschläger.

Tillad, at her et Raad jeg sender Dig
i Vessels Ord og efter Vessels Skik,
Correggios Sanger, Melpomenes Ven!
Spids aldrig mod Immanuelsk Kritik
din Pen;
thi taabelig Kritik, har Vessel sagt,
for stor en Ære sker,
om mer paa Hjerte den bli'er lagt,
end mens man ler —
derfor, »om Myrias Immanueler
bidsk til Dig skeler« *),
gaae roligt ad din Vei!
Til Tidsfordriv engang iblandt
skjænk ham, der altfor lang din »Axel« fandt**),
et Smil — forresten ænds ham ei!«

At karakterisere Forfatteren af »Poetiske Epistler« o. s. v. som dalende, og at stille Immanuel Baggesen sammen med Emanuel Balling, Redaktøren af »Aftenposten«, der i sin Tid angreb Digteren af »Komiske Fortællinger« — er unegtelig et stærkt Stykke. Og ligeoverfor Raadet til Oehlenschläger: aldeles ikke at ændse Baggesens Kritik, fristes man at gjentage Peder Hjorts Ord i Anledning af Digterkongens Venner: »Se! saaledes behandlede de ham, saaledes bedroge de ham«***).

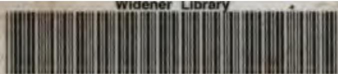
*) Citat af Vessels Digt til Baggesen — Hentydning til Emanuel Balling, Redaktør af »Aftenposten« (se dette Værks første Afdeling, Side 32).

**) Hentydning til Baggesens Kritik af »Axel og Valborg«.

***) »Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemaades og Dannelses Historie«, literærhistorisk Afdeling, I, 110.

Rettelser og Tillæg.

Side 2, Linie 6 fraoven: Tone, læs: Scene.
» 47, » 5 franeden: man, » men.
» 69, » 14 fraoven: med, » mod.
» 70, » 5 » Det her gjengivne Digt er en fordansket Omarbeidelse af et tydsk Digt til Oehlenschläger fra Foraaret 1807 (se Jens Baggesens Biografi ved August Baggesen, III, Tillæg, 132—133).
» 87, Linie 11 fraoven: Udtryk, læs: Indtryk.
» 164, » 16 og 19 fraoven: De to her omtalte anonyme Artikler mod Baggesen i »Athene« vare af A. E. Boye.

Widener Library
3 2044 105 517 932